BANKA SLOVENIJE

POROČILO O FINANČNI STABILNOSTI

MAJ 2006

Izdajatelj:

BANKA SLOVENIJE
Slovenska 35
1505 Ljubljana
Tel.: (01) 471 90 00
Faks.: (01) 251 55 16

Poročilo o finančni stabilnosti temelji na podatkih in informacijah dostopnih do konca marca 2006.

This publication is also available in English.

ISSN 1581-9752 (tiskana izdaja)
ISSN 1581-9760 (spletna izdaja)

Pregled vsebine:

SKLEPNE UGOTOVITVE xi

POVZETEK xiii

1 GOSPODARSKA GIBANJA IN MEDNARODNE RAZMERE 1
- 1.1 Mednarodno okolje 1
- 1.2 Inflacijska gibanja in gospodarska aktivnost v Sloveniji 1

2 SEKTOR PREBIVALSTVA 6
- 2.1 Potrošnja prebivalstva 6
- 2.2 Zadolževanje prebivalstva pri bankah 6
- 2.3 Oblike finančnega premoženja in neto zadolženost prebivalstva pri bankah 10
- 2.4 Nepremičninski trg 12

3 SEKTOR PODJETIJ 21
- 3.1 Financiranje podjetij pri domačih bankah in neto zadolženost podjetij 21
- 3.2 Primerjava obrestnih mer financiranja podjetij doma in v tujini 22
- 3.3 Struktura sredstev in obveznosti podjetij 27
- 3.4 Finančni vzvod podjetij 29
- 3.5 Pozicija podjetij do tujine 30

4 SLOVENSKI FINANČNI SISTEM 33
- 4.1 Struktura slovenskega finančnega sistema 33
- 4.2 Povezovanje slovenskega finančnega sistema 34
- 4.3 Finančno posredovanje in primerjava z evroobmočjem 38
- 4.4 Domači finančni trgi 39

5 BANČNI SEKTOR 46
- 5.1 Banke in hranilnice 46
- 5.2 Spreminjanje strukture bilance stanja 49
- 5.3 Donosnost in kazalniki uspešnosti poslovanja bank 54
- 5.4 Tveganja v bančnem sektorju 59
- 5.5 Kreditno tveganje 63
- 5.6 Obrestno tveganje 78
- 5.7 Tečajno tveganje 83
- 5.8 Likvidnostno tveganje 88
- 5.9 Solventnost bank 93

6 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE 100
- 6.1 Zavarovalnice 100
- 6.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje 109
- 6.3 Investicijski skladi 112
- 6.4 Lizinška podjetja 119

7 FINANČNA INFRASTRUKTURA 122
- 7.1 Plačilni sistemi 122
- 7.2 Sistemi poravnave vrednostnih papirjev 124

STATISTIČNA PRILOGA 127

Pregled tabel, slik, okvirjev in kratic:

Tabele:

Tabela 1.1: Letne stopnje rasti BDP in njegovih komponent v odstotkih ... 2
Tabela 1.2: Nekateri (neto) tokovi v plačilni bilanci v mio EUR ... 3
Tabela 1.3: Neto najeta posojila bank in podjetij doma in v tujini v mrd SIT ... 4
Tabela 2.1: Originalna zapadlost novo odobrenih stanovanjskih posojil v letih pri osmih največjih bankah v odstotkih ... 8
Tabela 2.2: Stanje varčevanja po shemah NSVS na dan 31. 12. 2005 v mio SIT ... 9
Tabela 2.3: Primerjava pogojev varčevanja v NSVS po starem zakonu in po noveli zakona o NSVS ... 9
Tabela 2.4: Oblike finančnega premoženja prebivalstva v mrd SIT ... 10
Tabela 2.5: Struktura finančnega premoženja prebivalstva v odstotkih in delež finančnega premoženja prebivalstva v odstotkih BDP ... 10
Tabela 2.6: Posojila in depoziti pri bankah v mrd SIT ... 11
Tabela 2.7: Medletne stopnje rasti cen nepremičnin v odstotkih ... 13
Tabela 2.8: Indeks regionalnih razlik v ravneh cen stanovanj ... 13
Tabela 2.9: Stanovanjski sklad, dokončana stanovanja, izdana gradbena dovoljenja in bruto investicije v stanovanjske zgradbe ... 15
Tabela 2.10: Donosnost investicij v stanovanje v Ljubljani ob upoštevanju odplačila posojil in primerjava donosnosti naložb v stanovanje z drugimi oblikami finančnih naložb po metodi diskontirane neto sedanje vrednosti v odstotkih ... 18
Tabela 2.11: Gibanje vezanih vlog in alternativnih finančnih naložb gospodinjstev, obseg prometa na nepremičninskem in kapitalskem trgu ter sprememba stanja stanovanjskih posojil ... 19
Tabela 3.1: Neto zadolževanje podjetij doma in v tujini v mrd SIT ... 21
Tabela 3.2: Posojila in vloge podjetij pri bankah v mrd SIT ... 22
Tabela 3.3: Struktura in medletne stopnje rasti sredstev podjetij v odstotkih ... 27
Tabela 3.4: Struktura finančnih in poslovnih terjatev ter obveznosti glede na ročnost v odstotkih ... 27
Tabela 3.5: Medletne stopnje rasti posameznih kategorij pasive podjetij v odstotkih ... 28
Tabela 3.6: Finančne in poslovne obveznosti podjetij po panogah v odstotkih ... 28
Tabela 3.7: Finančni vzvodi po panogah v odstotkih ... 29
Tabela 3.8: Struktura in medletne stopnje rasti obveznosti do tujine v odstotkih ... 30
Tabela 3.9: Struktura in medletne stopnje rasti posojil in finančnih najemov, najetih pri tujih osebah, glede na ročnost in izvor v odstotkih ... 30
Tabela 3.10: Struktura terjatev do tujine in medletne stopnje rasti v odstotkih ... 31
Tabela 3.11: Struktura in medletne stopnje rasti finančnih naložb v tujini v odstotkih ... 31
Tabela 3.12: Odprta devizna pozicija, prihodki od izvoza v prihodkih od prodaje in ROA podjetij v odstotkih ... 31
Tabela 4.1: Slovenski finančni sistem – bilančna vsota, število institucij ... 33
Tabela 4.2: Kapitalske naložbe bank v druge finančne in nefinančne institucije ob koncu leta 2005 ... 36
Tabela 5.1: Bilančna vsota denarnih finančnih institucij v primerjavi z BDP ... 46
Tabela 5.2: Struktura finančnega sektorja in deleži v BDP v odstotkih ... 46
Tabela 5.3: Število podružnic in hčerinskih bank v Sloveniji, novih državah članicah EU in v drugih državah EU (EU15) v letih 2001 in 2004 ... 47
Tabela 5.4: Lastniška sestava kapitala bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu) v odstotkih ... 47
Tabela 5.5: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank ... 48
Tabela 5.6: Tržni deleži in stopnje rasti za bilančne vsote in posojila nebančnemu sektorju po posameznih skupinah bank v odstotkih ... 49
Tabela 5.7: Struktura in rast postavk bilance stanja bančnega sektorja v odstotkih ... 49
Tabela 5.8: Valutna struktura bilance stanja bančnega sektorja v odstotkih ... 53
Tabela 5.9: Struktura in rast postavk zunajbilance bančnega sektorja v odstotkih ... 54
Tabela 5.10: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja ... 54
Tabela 5.11: Povprečna aktivna in pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in obrestna marža v odstotkih ... 55
Tabela 5.12: Medletne stopnje rasti operativnih stroškov po posameznih skupinah bank v odstotkih ... 57
Tabela 5.13: Kazalniki poslovanja bank v odstotkih ... 58
Tabela 5.14: Vrsta šokov, velikost in njihovo trajanje za izvedbo stres testov ... 62
Tabela 5.15: Vpliv posameznih šokov na spremembe izbranih kategorij bilanc bank, merjen s spremembami glede na osnovni scenarij ... 63
Tabela 5.16: Rast deviznih posojil in posojil, vezanih na variabilno obrestno mero, in strukturni deleži v obsegu vseh novih posojil osmih največjih bank v odstotkih ... 65
Tabela 5.17: Razvrstitev bilančne in zunajbilančne aktive bank in posebne rezervacije ... 65
Tabela 5.18: Kakovost posojil po panogah v odstotkih ... 67
Tabela 5.19: Medletne stopnje rasti posojil po panogah v odstotkih ... 69
Tabela 5.20: Velike izpostavljenosti bank glede na obseg regulatornega kapitala ... 70

Tabela 5.21: Struktura posojil po panogah v odstotkih 72
Tabela 5.22: Izpostavljenost bančnega sektorja do posameznih skupin držav v mrd SIT 73
Tabela 5.23: Struktura novih posojil glede na vrsto zavarovanja osmih največjih bank v odstotkih 74
Tabela 5.24: Struktura zavarovanj novih posojil po panogah v odstotkih 77
Tabela 5.25: Načini obrestovanja novih stanovanjskih posojil pri osmih največjih bankah v odstotkih 79
Tabela 5.26: Valutna struktura in povprečno obdobje spremembe obrestne mere za bančni sektor 83
Tabela 5.27: Odprta devizna pozicija za posamezne skupine bank 84
Tabela 5.28: Odprta devizna pozicija bank, v kateri evro ni upoštevan kot element tečajnega tveganja 85
Tabela 5.29: Medletne stopnje rasti posameznih kategorij bilance bank v odstotkih 86
Tabela 5.30: Valutna struktura podbilanc bank v tuji valuti in valutni klavzuli v odstotkih 87
Tabela 5.31: Povprečni letni količniki likvidnosti bančnega sektorja 89
Tabela 5.32: Efektivne uteži tehtanja vpoglednih vlog po posameznih skupinah bank v odstotkih 90
Tabela 5.33: Nekateri deleži med postavkami bilance, ki opredeljujejo likvidnost bank skozi daljši časovni horizont 92
Tabela 5.34: Kapitalska ustreznost bank v odstotkih 94
Tabela 5.35: Primerjava kapitalske ustreznosti in kapitalske ustreznosti prvega reda v Sloveniji in EU za celoten bančni sektor in posamezne skupine bank v odstotkih 95
Tabela 5.36: Struktura tveganju prilagojene aktive, povečane za drugim tveganjem prilagojene postavke po posameznih skupinah bank za december 2004 in december 2005 99
Tabela 5.37: Ocenjeni učinek spremembe metodologije izračuna valutnim tveganjem prilagojenih postavk in uvedbe evra na kapitalsko ustreznost 99
Tabela 6.1: Zbrana bruto premija zavarovalnic v mrd SIT, njena struktura in letne stopnje rasti v odstotkih 100
Tabela 6.2: Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v različnih ekonomskih kategorijah 101
Tabela 6.3: Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic leta 2004 v različnih ekonomskih kategorijah po nekaterih evropskih državah 101
Tabela 6.4: Zbrana premija v mio SIT in število zavarovancev življenjskega in pokojninskega zavarovanja zavarovalnic 102
Tabela 6.5: Bilančna vsota in izračun izida zavarovalnic ter pozavarovalnic 103
Tabela 6.6: Kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic 104
Tabela 6.7: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst 105
Tabela 6.8: Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja 105
Tabela 6.9: Nekateri kazalniki obveznega in prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja 109
Tabela 6.10: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja – število zavarovancev, zbrana premija in sredstva 110
Tabela 6.11: Sredstva pokojninskih skladov v mrd SIT in njihova struktura v izbranih evropskih državah v odstotkih ob koncu leta 2004 111
Tabela 6.12: Sredstva investicijskih skladov v mrd SIT in njihova donosnost v odstotkih 112
Tabela 6.13: Uspešnost lizinških podjetij in viri financiranja 120
Tabela 7.1: Vrednost in število transakcij sistemov BPRČ in Žiro kliring ter stopnje rasti 122
Tabela 7.2: Število in vrednost transakcij plačilnih sistemov v mrd SIT za tolarska plačila leta 2005 123

Slike:

Slika 1.1: Vodilne obrestne mere; LIBOR in obrestna mera refinanciranja pri ECB v odstotkih 1
Slika 1.2: Inflacija v Sloveniji in EU v odstotkih 2
Slika 1.3: Tokovi obveznosti bank, podjetij in države do tujine (3-mes.d.s.) v mio EUR 4
Slika 1.4: Premija za deželno tveganje naložb v domače evroobveznice z zapadlostjo v letu 2011 v odstotnih točkah 5
Slika 2.1: Medletne stopnje rasti domačega trošenja v odstotkih 6
Slika 2.2: Neto tok v mrd SIT in rast posojil prebivalstvu ter njegova zadolženost pri bankah v odstotkih 7
Slika 2.3: Primerjava slovenskih obrestnih mer za potrošniška posojila prebivalstvu z obrestnimi merami v evroobmočju v odstotkih 7
Slika 2.4: Delež stanovanjskih posojil prebivalstvu v bilančni vsoti in vseh posojilih prebivalstvu v odstotkih ter medletne spremembe obsega stanovanjskih posojil prebivalstvu v mrd SIT 8
Slika 2.5: Valutna struktura stanovanjskih posojil 31.12.2005 in valutna struktura novih stanovanjskih posojil v zadnjih osmih mesecih leta 2005 v odstotkih 8
Slika 2.6: Primerjava slovenskih obrestnih mer za vloge do enega leta z obrestnimi merami v evroobmočju v odstotkih 11
Slika 2.7: Primerjava slovenskih obrestnih mer za vloge nad enim letom z obrestnimi merami v evroobmočju v odstotkih 12
Slika 2.8: Medletne stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj v Ljubljani v odstotkih 12
Slika 2.9: Razmerje med ceno stanovanj v Ljubljani in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano 13
Slika 2.10: Medletne stopnje rasti letnih drsečih sredin cen in najemnin enosobnih stanovanj v odstotkih ter razmerje med ceno in najemnino v Ljubljani (P/E) 14

Slika 2.11: Razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami, izračunanimi na podlagi razmerja med cenami in najemninami stanovanj za Ljubljano, v odstotkih ... 14
Slika 2.12: Primerjava slovenskih obrestnih mer za stanovanjska posojila gospodinjstvom z obrestnimi merami v evroobmočju v odstotkih ... 16
Slika 2.13: Medletne stopnje rasti obsega stanovanjskih posojil in obsega prometa z nepremičninami, ki so ga opravila gospodinjstva, v odstotkih ... 16
Slika 2.14: Medletne stopnje rasti obsega prometa na kapitalskem in nepremičninskem trgu ter razmerje med obsegom prometa na obeh trgih v odstotkih ... 18
Slika 2.15: Razmerje med anuiteto za 10-letno stanovanjsko posojilo v višini 5 mio SIT in 12-mesečnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač v odstotkih ... 20
Slika 3.1: Neto zadolževanje podjetij pri domačih bankah (12-mesečne drseče vsote) v mrd SIT ... 21
Slika 3.2: Gibanje razmerja med stanjem najetih posojil podjetij pri bankah in vlogami podjetij pri bankah ... 22
Slika 3.3: Primerjava slovenskih obrestnih mer za posojila z obrestnimi merami v evroobmočju v odstotkih in razlike med njimi v odstotnih točkah ... 23
Slika 3.4: Primerjava stroškov financiranja podjetij s kratkoročnimi tolarskimi posojili z minimalno obrestno mero in obrestno mero za posojila z devizno klavzulo pri slovenskih bankah v odstotkih ... 23
Slika 3.5: Primerjava stroškov financiranja podjetij z dolgoročnimi tolarskimi posojili in obrestno mero posojila z devizno klavzulo pri slovenskih bankah v odstotkih ... 24
Slika 3.6: Primerjava realiziranih stroškov financiranja podjetij z dolgoročnimi tolarskimi posojili in deviznimi posojili, vezanimi na EURIBOR pri slovenskih bankah v odstotkih ... 24
Slika 3.7: Gibanje premije za tveganje nad EURIBOR za devizna posojila za investicije glede na boniteto komitenta v odstotnih točkah ... 25
Slika 3.8: Gibanje premije za tveganje nad trimesečnim SITIBOR za tolarska posojila za investicije glede na boniteto komitenta v odstotnih točkah ... 26
Slika 3.9: Tuje realizirane obrestne mere za dolgoročna posojila za slovenske banke in podjetja ter gibanje premij za tveganje nad trimesečnim EURIBOR za dolgoročna posojila slovenskih bank in podjetij, najeta v tujini, v odstotnih točkah ... 26
Slika 3.10: Struktura kapitala podjetij v odstotkih ... 28
Slika 3.11: Razlika med celotnim dobičkom podjetij s pozitivnim rezultatom in izgubo podjetij z negativnim rezultatom v mrd SIT ... 29
Slika 4.1: Struktura sredstev denarnega in nedenarnega finančnega sektorja in njuni medletni stopnji rasti v odstotkih ... 33
Slika 4.2: Število posameznih vrst finančnih institucij in tržna koncentracija petih največjih med njimi (CC5) v odstotkih ... 34
Slika 4.3: Lastniška struktura slovenskega finančnega sektorja v odstotkih ... 35
Slika 4.4: Delež naložb zavarovalnic, pokojninskih in investicijskih skladov v bančnih vlogah v odstotkih njihovega premoženja ... 37
Slika 4.5: Medletne razlike stanj naložb v tuje vrednostne papirje po posameznih sektorjih v mrd SIT (levo) in delež tujcev v lastništvu posameznega sektorja v odstotkih (desno) ... 37
Slika 4.6: Delež finančnih sredstev (levo) in delež finančnih obveznosti (desno) za posamezne sektorje v BDP, za Slovenijo in evroobmočje v odstotkih ... 38
Slika 4.7: Delež finančnih sredstev za posamezne sektorje iz posredovanja v BDP, za Slovenijo in evroobmočje v odstotkih ... 38
Slika 4.8: Delež finančnih sredstev za posamezne sektorje iz posredovanja v BDP, za Slovenijo (levo) in evroobmočje (desno), glede na različne vrste posredovanja v odstotkih ... 39
Slika 4.9: Obrestne mere nekaterih instrumentov Banke Slovenije in države ter obrestne mere denarnega trga in krivulje donosnosti v odstotkih ... 39
Slika 4.10: Tečaj evra na trgih tujega denarja v SIT za EUR ... 40
Slika 4.11: Tuji borzni indeksi (levo) in njihove medletne stopnje rasti v odstotkih (desno) ... 41
Slika 4.12: Slovenski borzni indeksi (levo) in njihove medletne stopnje rasti v odstotkih (desno) ... 41
Slika 4.13: Mesečni promet na Ljubljanski borzi v mrd SIT ... 42
Slika 4.14: Tržna kapitalizacija v mrd SIT ter koeficient obračanja sredstev (KOS) na Ljubljanski borzi v odstotkih ... 43
Slika 4.15: Naložbe rezidentov v tujino v mrd SIT (levo) in njihova regijska struktura v odstotkih (desno) ... 44
Slika 4.16: Regijska struktura naložb rezidentov v tuje delnice (levo) in obveznice (desno) v odstotkih ... 45
Slika 4.17: Naložbe tujcev v Slovenijo v mrd SIT (levo) in njihova regijska struktura v odstotkih (desno) ... 45
Slika 5.1: Tržni delež bank v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjen glede na bilančno vsoto, v odstotkih ... 48
Slika 5.2: Medletne stopnje rasti naložb bank in posojil nebančnemu sektorju v odstotkih ... 50
Slika 5.3: Delež dolgoročnih in kratkoročnih posojil nebančnemu sektorju v odstotkih ... 50
Slika 5.4: Medletne stopnje rasti posojil po valuti za nebančni sektor in podjetja v odstotkih ... 51
Slika 5.5: Delež posojil nebančnemu sektorju in vrednostnih papirjev v bilančni vsoti v odstotkih ... 51
Slika 5.6: Razmerje med vpoglednimi, kratkoročnimi in dolgoročnimi obveznostmi bank do nebančnega sektorja v odstotkih ... 52
Slika 5.7: Rast virov financiranja bank v odstotkih ... 52
Slika 5.8: Valutna struktura novo odobrenih posojil osmih največjih bank v odstotkih ... 53

Slika 5.9: Povprečna aktivna in pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in obrestna marža v odstotkih 55
Slika 5.10: Deklarirane obrestne mere bank za tolarska posojila in vloge v odstotkih 56
Slika 5.11: Deklarirane obrestne mere za tolarske vloge za obdobje 31–90 dni ter medletne stopnje inflacije v odstotkih 56
Slika 5.12: Razmerje med neto obrestnimi in neto neobrestnimi prihodki v odstotkih 57
Slika 5.13: Struktura porabe bruto dohodka bank v odstotkih 58
Slika 5.14: Gibanje neto obrestnih in neobrestnih prihodkov, operativnih stroškov in neto rezervacij v odstotkih povprečne aktive 58
Slika 5.15: Primerjava rezultatov anket, izvedenih v letih 2005 in 2006, o glavnih izvorih tveganj za eno leto vnaprej po ocenah bank 60
Slika 5.16: Poslovna področja, kjer se bo po ocenah bank v prihodnjih petih letih povečal oziroma zmanjšal obseg poslovanja[1] 61
Slika 5.17: Pričakovane spremembe v strukturi virov financiranja za obdobje prihodnjih pet let po ocenah bank 61
Slika 5.18: Medletne stopnje rasti razvrščenih in slabih posojil v odstotkih 64
Slika 5.19: Delež terjatev, razvrščenih v skupino A in B, skupine C–E in v skupini D–E (slabe terjatve), v vseh razvrščenih terjatvah v odstotkih 66
Slika 5.20: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev od A do E po skupinah bank v odstotkih 66
Slika 5.21: Potencialne izgube za razvrščene terjatve po skupinah bank v odstotkih 67
Slika 5.22: Realna rast posojil nebančnemu sektorju, rast realnega BDP in razmerje med nominalno rastjo posojil nebančnemu sektorju in rastjo nominalnega bruto družbenega proizvoda v odstotkih 68
Slika 5.23: Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju po skupinah bank v odstotkih 68
Slika 5.24: Medletna rast posojil v letu 2005 po panogah in segmentih posojilnega trga ter strukturni deleži v kreditnem portfelju bank v odstotkih 69
Slika 5.25: Gibanje vsote velikih izpostavljenosti bančnega sistema 70
Slika 5.26: Število velikih izpostavljenosti in delež vsote velikih izpostavljenosti v kapitalu bank po posameznih skupinah bank 71
Slika 5.27: Delež izpostavljenosti bank do posameznih segmentov v celotni izpostavljenosti v odstotkih 71
Slika 5.28: Delež 10 oziroma 20 največjih izpostavljenosti bank do subjektov posameznega segmenta v celotni izpostavljenosti bank v decembru 2005 v odstotkih 72
Slika 5.29: Izpostavljenost bank do tujcev v mrd SIT in strukturna izpostavljenost v odstotkih 73
Slika 5.30: Struktura zavarovanj novih potrošniških posojil pri osmih največjih bankah v odstotkih 75
Slika 5.31: Struktura zavarovanj novih stanovanjskih posojil pri osmih največjih bankah v odstotkih 75
Slika 5.32: Struktura zavarovanj novih posojil podjetjem pri osmih največjih bankah v odstotkih 76
Slika 5.33: Struktura zavarovanj novih posojil osmih največjih bank po bonitetnih skupinah za leti 2003 in 2004 v odstotkih 78
Slika 5.34: Vrsta obrestne mere pri odobritvi novih posojil osmih največjih bank v odstotkih 78
Slika 5.35: Struktura tolarskih posojil in vlog glede na vrsto obrestovanja v odstotkih 79
Slika 5.36: Vsota pogodbenih zneskov sindiciranih posojil odobrenih slovenskim bankam v mio EUR in njihova povprečna ročnost v letih ter povprečna obrestna mera in pribitek na referenčno obrestno mero za sindicirana posojila v odstotkih 80
Slika 5.37: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih 80
Slika 5.38: Povprečno obdobje prilagoditve obrestnih mer aktive in pasive po skupinah bank v mesecih 81
Slika 5.39: Sprememba neto obrestnih prihodkov in obrestne marže pri enoodstotni spremembi obrestnih mer – znižanje (dvig) obrestnih mer povzroči dvig (padec) obrestne marže in neto obrestnih prihodkov 82
Slika 5.40: Delež deviznih posojil v celotnih posojilih nebančnega sektorja ter delež deviznih obveznosti v celotnih obveznostih nebančnega sektorja v odstotkih 85
Slika 5.41: Delež devizne pasive in devizne aktive v bilančni vsoti ter bilančna odprta devizna pozicija bank v odstotkih 86
Slika 5.42: Razmerje med aktivnimi postavkami v valutni klavzuli v mrd SIT in tuji valuti v mrd SIT po posameznih skupinah bank 87
Slika 5.43: Gibanje tečaja švicarskega franka in tečaja evra v tolarjih 88
Slika 5.44: Koeficient variacije tečaja švicarskega franka in tečaja evra v tolarjih 88
Slika 5.45: Količniki likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice na podlagi nove in stare metodologije, mesečna povprečja 90
Slika 5.46: Količnika likvidnosti za prvi in drugi razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja 91
Slika 5.47: Delež vlog največjega deponenta v vlogah trideset največjih deponentov v odstotkih 92
Slika 5.48: Kapitalska ustreznost in kapitalska ustreznost prvega reda ter pokritost celotne aktive s kapitalom v odstotkih 93
Slika 5.49: Porazdelitev kazalnika kapitalske ustreznosti slovenskih bank 94
Slika 5.50: Struktura kapitala bank v odstotkih 95
Slika 5.51: Razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom v odstotkih 96
Slika 5.52: Razmerje med hibridnimi instrumenti in temeljnim kapitalom v odstotkih 97
Slika 5.53: Medletne stopnje rasti celotne tveganju prilagojene aktive, tvegane bilančne aktive, bilančne vsote in posojil nebančnemu sektorju ter delež tvegane bilančne aktive in vseh tveganjem prilagojenih postavk v bilančni vsoti 98

Slika 5.54: Struktura tveganju prilagojene aktive, povečane za drugim tveganjem prilagojene postavke v odstotkih ... 98
Slika 6.1: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic v odstotkih ... 106
Slika 6.2: Struktura naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic v odstotkih ... 107
Slika 6.3: Naložbe zavarovalniškega sektorja (vključuje zavarovalnice, pozavarovalnice in pokojninske sklade) v vrednostne papirje tujih izdajateljev in slovenske evroobveznice v mrd SIT ... 107
Slika 6.4: Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio SIT ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj (kot razmerje) ... 108
Slika 6.5: Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj za leto 2005 in njihov škodni rezultat v zadnjih treh letih ... 109
Slika 6.6: Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v odstotkih ... 111
Slika 6.7: Tržna koncentracija na trgu investicijskih skladov ... 113
Slika 6.8: Medletne stopnje rasti sredstev vzajemnih skladov v Evropi ter Sloveniji v odstotkih in njihova vrednost na prebivalca v 1000 SIT ... 113
Slika 6.9: Primerjava strukture vzajemnih skladov v Slovenji (levo) in v Evropi – UCITS skladi (desno) v odstotkih ... 114
Slika 6.10: Delež investicijskih skladov v upravljanju DZU v večinski lasti bank v odstotkih ... 114
Slika 6.11: Primerjava strukture naložb vzajemnih skladov DZU v večinski lasti bank (levo) in drugih (desno) v odstotkih ... 115
Slika 6.12: Primerjava vzajemnih skladov DZU v večinski lasti bank in drugih glede na neto vplačila v mrd SIT in dosežen medletni donos VEP v odstotkih ... 115
Slika 6.13: Mesečna neto vplačila v domače in tuje VS v mrd SIT, medletna donosnost domačih VS, medletna donosnost SBI 20 v odstotkih (levo) in struktura naložb domačih VS v odstotkih (desno) ... 116
Slika 6.14: Delež naložb VS v domačih delnicah in obveznicah v celotni tržni kapitalizaciji delnic in obveznic na organiziranem trgu, letna vplačila v letnem prometu na organiziranem trgu (levo) in regijska struktura naložb VS v tujino (desno) v odstotkih ... 117
Slika 6.15: Mesečna neto vplačila v posamezne vrste skladov v mrd SIT (levo) in njihova struktura naložb v odstotkih (desno) ... 117
Slika 6.16: Medletne donosnosti posameznih vrst skladov (levo) in njihova razvrstitev ob koncu leta (desno) v odstotkih ... 118
Slika 6.17: Medletne stopnje rasti PIX in SBI20 v odstotkih, mesečni promet z investicijskimi družbami v mrd SIT (levo) ter struktura njihovih naložb v odstotkih (desno) ... 118
Slika 6.18: Obseg lizinške dejavnosti v Sloveniji v mrd SIT (levo) in primerjava z Evropo glede na delež v investicijah ter medletne stopnje rasti v odstotkih (desno) ... 119
Slika 6.19: Medletne stopnje rasti bančnih posojil nebančnim sektorjem, posojil lizinških podjetij in delež lizinških posojil v bančnih posojilih v odstotkih ... 120
Slika 7.1: Razmerje med skupno vrednostjo transakcij sistemov BPRČ in Žiro kliring in BDP ... 123
Slika 7.2: Koncentracija števila transakcij v sistemih BPRČ in Žiro kliring – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI) in odstotni delež števila transakcij petih največjih bank glede na skupno število transakcij (brez Banke Slovenije) ... 124

Okvirji:

Okvir 2.1: Nacionalna stanovanjska varčevalna shema (NSVS) ... 8
Okvir 2.2: Vpliv gibanja cen nepremičnin na finančno stabilnost ... 19
Okvir 4.1: Institucionalne spremembe na slovenskem kapitalskem trgu v letu 2005 ... 43
Okvir 5.1: Glavni izzivi za banke za obdobje prihodnjih petih let ... 60
Okvir 5.2: Rezultati makro stres testov za slovenski bančni sistem ... 62
Okvir 5.3: Spreminjanje obrestnega tveganja ob uvedbi evra ... 82
Okvir 5.4: Učinek metodoloških sprememb in uvedbe evra na valutnim tveganjem prilagojene postavke ... 99

Kratice:

AJPES	Agencija Republike Slovenije za javnopravne evidence in storitve
ATVP	Agencija za trg vrednostnih papirjev
AZN	Agencija za zavarovalni nadzor
BPRČ(sistem)	Bruto poravnave v realnem času
BS	Banka Slovenije
CEFTA	Central European Free Trade Agreement
CEIOPS	Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors
DBZ	Devizni blagajniški zapisi Banke Slovenije
DFO	Druge finančne organizacije
DURS	Davčna uprava Republike Slovenije
DZU	Družba za upravljanje
ECB	Evropska centralna banka
EFAMA	The European Funds and Asset Management Association

EFTA	European Free Trade Association
EMU	Ekonomska in monetarna unija
ERM2	Mehanizem deviznih tečajev ERM2 (angl. Exchange Rate Mechanism 2)
ESCB	Evropski sistem centralnih bank
EU10	Nove članice Evropske unije po širitvi 1.5.2004
EU12	Članice evroobmočja
EU13	Članice Evropske unije, ki niso članice evroobmočja
EU25	Članice Evropske unije
EU3	Članice Evropske unije pred širitvijo 1.5.2004, ki niso članice evroobmočja
EURIBOR	Medbančna obrestna mera, po kateri si reprezentativne banke iz evroobmočja medsebojno ponujajo depozite
EUROSTAT	Statistical Office of the European Communities
GZS	Gospodarska zbornica Slovenije
HKS	Hranilno-kreditna služba
ID	Investicijska družba
IS	Investicijski sklad
KDD	KDD – Centralna klirinško depotna družba, d.d.
LEASEUROPE	The European Federation of Leasing Company Associations
LJSE	Ljubljanska borza
LTV	Razmerje med višino odobrenega posojila in vrednostjo premoženja s katero je posojilo zavarovano (angl. loan-to-value ratio)
MDS	Mednarodni denarni sklad
MSRP	Mednarodni standardi računovodskega poročanja
NSVS	Nacionalna stanovanjska varčevalna shema
OECD	Organisation for Economic Co-operation and Development
PID	Pooblaščena investicijska družba
PIX	Indeks investicijskih skladov
SBI 20	Vodilni slovenski borzni indeks
SITIBOR	Slovenska medbančna obrestna mera za dane vezane depozite v tolarjih, ki se oblikujejo na domačem medbančnem denarnem trgu
SKD	Standardna klasifikacija dejavnosti
SKIS	Standardna klasifikacija institucionalnih sektorjev
SLONEP	Spletni slovenski nepremičninski portal (www.slonep.net)
SSRS	Stanovanjski sklad Republike Slovenije
SURS	Statistični urad Republike Slovenije
TBZ	Tolarski blagajniški zapisi Banke Slovenije
TUVL	Trg uradnih vzdrževalcev likvidnosti
VEP	Vrednost enote premoženja vzajemnega sklada
VS	Vzajemni sklad
Vzajemci.com	Spletni portal slovenskih vzajemnih skladov (www.vzajemci.com)
ZDZU	Združenje družb za upravljanje
ZLPS	Združenje lizinških podjetij Slovenije
ZPIZ	Zavod za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

SKLEPNE UGOTOVITVE

Slovenija bo z uvedbo evra 1. januarja 2007 formalno sklenila proces evropske integracije, ki se je začel s podpisom Evropskega sporazuma o pridružitvi junija 1996. Zagotovitev makroekonomske stabilnosti ob izpolnjevanju maastrichtskih konvergenčnih kriterijev je bil eden izmed ključnih elementov prehodnega obdobja, v katerem se je slovenski finančni sistem sočasno razvijal v sistem sposoben delovanja v širšem ekonomskem prostoru Evropske monetarne unije. Letošnje Poročilo o finančni stabilnosti predstavlja dosežen napredek ter hkrati opozarja na nekatera tveganja v finančnem sistemu, ki so še posebno pomembna v mesecih pred uvedbo evra in tudi po tem, ko bo evro postal slovenska valuta. Namen poročila je na podlagi razpoložljivih podatkov oceniti stabilnost finančnega sistema in še zlasti stabilnost bančnega sektorja oziroma opozoriti na morebiten pojav tveganj, ki bi lahko prizadela večje število finančnih institucij in s tem ogrozila učinkovito izvajanje finančnega posredništva.

Ugodne gospodarske razmere v Sloveniji in njihovo izboljševanje v EU so prispevale k nadaljevanju uspešne integracije slovenskega finančnega sistema v mednarodne finančne tokove, s katero se je hkrati povečala izpostavljenost do tujih finančnih trgov. Zlasti banke so v letu 2005 nadaljevale hitro povečevanje najemanja posojil v tujini, tako da njihova zadolženost predstavlja že polovico najetih posojil slovenskega gospodarstva v tujini. Zaradi nižjih tujih obrestnih mer so bili ti viri sredstev za banke cenovno ugodnejši od zbiranja vlog na domačem trgu. To povečuje občutljivost bank za spremembe na mednarodnih finančnih trgih in zato predstavlja variabilnejši vir financiranja kot zbrane vloge prebivalstva. Med nedenarnimi finančnimi posredniki so od razmer na tujih posojilnih trgih odvisna zlasti lizinška podjetja, ki se že več let prevladujoče financirajo s tujimi posojili.

Proces nominalne konvergence slovenskih obrestnih mer na raven obrestnih mer evroobmočja se je v letu 2005 nadaljeval. Zniževanje bančnih obrestnih mer je vplivalo na povečevanje stopenj rasti posojil nebančnemu sektorju, še posebno prebivalstvu. Na drugi strani se je prebivalstvo zaradi nizkih pasivnih obrestnih mer bank preusmerilo v naložbe z višjim, a tudi bolj tveganim donosom. V strukturi finančnega premoženja prebivalstva se je zmanjšal delež bančnih vlog in med drugim povečal delež naložb v vzajemne sklade in naložbe v tuje vrednostne papirje. Med naložbami v tujino se je hitro povečeval delež naložb v bolj tvegane, lastniške vrednostne papirje, ki se je lani že izenačil z deležem naložb v dolžniške vrednostne papirje. Z uvedbo evra bo za skoraj 60% naložb v tujino odpravljeno tečajno tveganje, tržno tveganje pa ostaja.

Naložbe domačih finančnih institucij v tujino so se v preteklem letu podvojile. Zlasti hitro so naraščale neposredne naložbe bank in vzajemnih skladov v tujino. Delež naložb domačih vzajemnih skladov v tuje vrednostne papirje se je zaradi prestrukturiranja portfelja povečal na 40%, s čimer so se deloma zmanjšali vplivi neugodnih gibanj na domačem kapitalskem trgu. Hkrati s povečevanjem naložb vzajemnih skladov v vrednostne papirje bolj dinamičnih finančnih trgov, kot so azijski in vzhodnoevropski, pa se posredno povečuje izpostavljenost njihovih vlagateljev tržnim in tečajnim tveganjem.

Razlika med tujimi in domačimi obrestnimi merami je vplivala na prevladujoče devizno zadolževanje podjetij pri domačih bankah. To se je odrazilo v nadaljnjem skrajševanju odprte devizne pozicije podjetij pretežno v evrih v primerjavi s predhodnim letom, kar kratkoročno povečuje izpostavljenost tečajnemu tveganju. Vendar pa skorajšnja uvedba evra to tveganje zmanjšuje. S hitrim naraščanjem zadolženosti podjetij pri bankah se je povečal njihov finančni vzvod. Pričakovano zvišanje obrestnih mer v prihodnjem srednjeročnem obdobju bo zmanjšalo rast dobička v realnem sektorju, ki je pomemben vir povečevanja kapitala. Nadaljnje trendno povečevanje finančnega vzvoda in zniževanje dobičkonosnosti bi lahko poslabšalo kreditno sposobnost podjetij.

Dobičkonosnost bank se je ob ugodnih gospodarskih razmerah in ob močnem kreditnem povpraševanju izboljšala. Hkrati se je nadaljeval trend zniževanja kreditnega tveganja, ki se kaže v zniževanju deleža slabih posojil v portfelju bank. Kljub zniževanju kreditnega tveganja bi se zaradi procikličnega obnašanja bank, ki ga dodatno spodbuja tudi uvedba mednarodnih standardov računovodskega poročanja, že zmanjšana posojilna rast utegnila odraziti v poslabšanju kakovosti kreditnega portfelja. V obdobju razmeroma nizkih obrestnih mer in visoke konkurence pri ponudbi posojil narašča verjetnost zniževanja kreditnih standardov bank oziroma nezadostnega zaračunavanja premij za tveganja. Dodaten dejavnik potencialnega povečanja kreditnega tveganja v bankah je prenos obrestnega in tečajnega tveganja na nefinančni sektor, ki bi se pri realizaciji pokazala kot povečanje kreditnega tveganja v bankah.

Izpostavljenost bank obrestnemu tveganju, ki postaja eno izmed najpomembnejših tveganj v bankah, se je v letu 2005 povečala. Razlika med povprečnim obdobjem prilagajanja aktivnih in povprečnim obdobjem prilagajanja pasivnih obrestnih mer se je lani povečala zaradi podaljševanja ročnosti posojil in zmanjševanja deleža dolgoročnih vlog nebančnega sektorja. Večina obrestnih mer, ki so vezane na katero od zdajšnjih referenčnih obrestnih mer, bo po uvedbi evra s svojo dinamiko sledila spremembam obrestne mere ECB razen obrestnih mer indeksiranih s TOM, ki bodo še naprej odvisne od gibanja pretekle slovenske inflacije.

Izpostavljenost bank tečajnemu tveganju se je lani zmanjšala. Še bolj se bo zmanjšala z uvedbo evra, saj je v tej valuti nominirana večina postavk bilanc bank. V okviru devizne izpostavljenosti se najhitreje povečuje izpostavljenost bank tečajnemu tveganju zaradi sprememb tečaja švicarskega franka do tolarja.

Po nekajletnem zmanjševanju kapitalske ustreznosti bank bo v letu 2006 na kapitalsko ustreznost ugodno vplivala sprememba načina izračuna valutnim tveganjem prilagojenih postavk in skorajšnja uvedba evra. Vendar izboljšanje kapitalske ustreznosti ne bo posledica manj tveganega poslovanja bank, ampak posledica institucionalnih dejavnikov, ki bodo lahko celo povečali pripravljenost bank na prevzemanje dodatnih tveganj in bodo hkrati podlaga za dodatno rast posojil.

Mitja Gaspari
guverner

POVZETEK

Finančna stabilnost je opredeljena kot stanje, v katerem komponente finančnega sistema, kot so finančni trgi, finančne institucije in infrastruktura, delujejo brez sistemskih motenj in v katerem vsaka komponenta finančnega sistema zagotavlja kar največ prožnega odzivanja na morebitne šoke. V skladu s to operativno definicijo je sestavljen tudi analitični del Poročila o finančni stabilnosti. V prvem delu so predstavljene gospodarske razmere, v katerih so v letu 2005 delovale banke in druge finančne institucije. Sledi opis finančnih sprememb, ki so bile značilne za sektor prebivalstva in podjetij. Oba makroekonomska sektorja sta s svojimi finančnimi odločitvami bistveno vplivala na finančne tokove s tujino in med domačimi finančnimi posredniki, kar se je odrazilo tudi na slovenskem kapitalskem trgu. V nadaljevanju je predstavljeno poslovanje bank v preteklem letu ter podrobna analiza sprememb finančnih tveganj, s katerimi so se soočale banke pri svojem poslovanju. V zadnjem delu sledi še predstavitev delovanja drugih skupin nebančnih finančnih institucij, kot so zavarovalnice, investicijski skladi in lizinške družbe ter finančne infrastrukture.

Ugodne gospodarske razmere v Sloveniji, ki so se kazale v relativno visoki 3,9% gospodarski rasti, uspešnem zniževanju inflacijske stopnje do 2,3%, stabilnem tečaju tolarja do evra ter v ohranjanju zmernega javnofinančnega primanjkljaja ob skoraj izravnanem tekočem računu plačilne bilance, so v letu 2005 pozitivno vplivale na uspešnost poslovanja institucij finančnega sistema.

Sektor prebivalstva je z ohranjanjem visoke, a še vzdržne, 3,2% rasti potrošnje, kamor spadajo tudi povečani nakupi nepremičnin, vplival na rast povpraševanja po potrošniških in stanovanjskih posojilih. V letu 2005 se je zadolženost slovenskega prebivalstva pri bankah povečala na skoraj 13% BDP, medtem ko je še ob koncu leta 2003 znašala 9,4% BDP. Ob povečevanju zadolženosti se je izraziteje spreminjala tudi struktura pomembnejših oblik finančnega premoženja prebivalstva. Njegove vloge v bankah so se znižale na manj kakor 59% finančnega premoženja. Podobno so se znižale tudi naložbe v delnice in obveznice. Na drugi strani se je povečal delež finančnega premoženja v obliki naložb v vzajemne sklade na 8,1%, delež naložb v življenjsko zavarovanje na 7,9% in delež naložb v dodatno pokojninsko zavarovanje na 3,4% celotnega finančnega premoženja prebivalstva. Med najbolj dinamične po rasti spadajo naložbe prebivalstva v tujino, ki so se v enem letu povečale z 0,8% na 2,0% finančnega premoženja. Na oba procesa, na povečevanje zadolženosti in spreminjanje strukture finančnega premoženja prebivalstva, so vplivali zgodovinsko nizka raven bančnih obrestnih mer in padajoče cene vrednostih papirjev na Ljubljanski borzi.

Na podlagi visoke, 34-odstotne rasti obsega prometa na nepremičninskem trgu, ki je v letu 2005 dosegel že 78% prometa na slovenskem kapitalskem trgu, domnevamo, da je nakup nepremičnin postal za določen segment investitorjev pomembna alternativa finančnim naložbam. Razlog za to je tudi v vztrajni rasti cen nepremičnin, saj so se na primer cene stanovanj v Ljubljani samo lani povečale od 11,3% do 14,2% odvisno od velikosti stanovanj. Visoke stopnje rasti cen stanovanj, ki presegajo 10% na leto, so prisotne že od leta 2003, tako da na podlagi razmerja med ceno in donosnostjo nepremičnine v Ljubljani že lahko zaznavamo precenjenost zlasti manjših stanovanj. Vendar na nepremičninskem trgu delujejo ekonomski in institucionalni dejavniki, ki bodo verjetno vplivali na nadaljnjo rast cen stanovanj tudi v bližnji prihodnosti. V primerjavi z nepremičninskim trgom je borzni indeks organiziranega kapitalskega trga padal; SBI20 se je v letu 2005 znižal za 5,6%.

Na naraščajoče povpraševanje po posojilih, ne samo prebivalstva, ampak tudi podjetij, so vplivale nizke posojilne obrestne mere in zaostrovanje konkurence med bankami. Rast posojil podjetjem je v lanskem letu še naraščala in ob koncu leta dosegla 22% stopnjo rasti, pri čemer so se podjetja zaradi skorajšnje uvedbe evra in ugodnejše tuje obrestne mere, ki je bila v povprečju leta za 2,9 odstotnih točk nižja pri investicijskih posojilih v tujem denarju in za 0,2 odstotne točke nižja pri kratkoročnih posojilih z devizno klavzulo kot za taka tolarska posojila, zadolževala predvsem v devizah. Devizna posojila podjetjem so se lani povečala za 55,3%, tolarska posojila pa so se celo znižala za 5%, kar je vplivalo na valutno strukturo zadolževanja podjetij. Prav zaradi ugodnejše devizne obrestne mere za posojila pri slovenskih bankah v primerjavi s povprečno obrestno mero v evroobmočju v prvih treh četrtletjih 2005, so podjetja relativno večji delež deviznih posojil najemala pri domačih bankah kot v tujini. To je vplivalo na bistveno spremembo strukture posojilnega trga podjetij, saj se je delež deviznih posojil, ki so jih podjetja najela v tujini, lani močno znižal s 33% na samo 15% celotnega neto prirasta posojil. Zaradi vse večjega najemanja posojil pri slovenskih bankah se je relativno močno povečala neto zadolženost podjetij doma, in sicer z 21% BDP leta 2004 na skoraj 25% BDP v letu 2005.

Zaradi visoke rasti posojil podjetjem se je v letu 2004 za 9 odstotnih točk, na 109,7%, povečal finančni vzvod podjetij, najbolj v sektorju gradbeništva in trgovine, kjer so bile finančne in poslovne obveznosti višje od kapitala za 2,7-krat oziroma 1,7-krat. Ob dvigu obrestnih mer bo to vplivalo na povečanje odhodkov za plačilo obresti s tem pa na nižji dobiček podjetij, ki je pomemben vir povečevanja kapitala. Nadaljnji trend povečevanja finančnega vzvoda in zmanjševanje dobičkonosnosti podjetij bi poslabšalo njihovo kreditno sposobnost. Kljub zmanjšanju rasti terjatev in obveznosti je bila rast prvih za 5,3 odstotnih točk višja od rasti obveznosti. Odprta devizna pozicija podjetij do tujine in do domačih bank se še naprej skrajšuje in je bila v letu 2004 kratka v višini 11% celotnih sredstev ali skoraj 24% kapitala; še leto pred tem 21% kapitala. Skrajševanje odprte devizne pozicije podjetij povečuje njihovo izpostavljenost tečajnemu tveganju. Izvozna podjetja se zatekajo k »naravnemu varovanju« pred tečajnim tveganjem, medtem ko se druga podjetja redkeje zavarujejo pred tem tveganjem. Vendar skorajšnja uvedba evra to tveganje zmanjšuje.

Naraščajoča stopnja rasti posojil nebančnemu sektorju je skupaj z ugodnimi gospodarskimi razmerami vplivala na nadaljnjo rast dobičkonosnosti bank. Dobiček bank pred obdavčitvijo se je v letu 2005 realno povečal za 11%, na 63,9

mrd SIT, in vplival na dvig donosnosti na kapital, ki je prisoten že tretje leto zapored. Prav zaradi povečevanja obsega poslovanja so banke lahko realizirale skoraj 5% rast neto obrestnih prihodkov kljub nadaljnjemu zniževanju neto obrestne marže, ki je ob koncu leta dosegla že sorazmerno nizkih 2,53%. Vendar se delež neto obrestnih prihodkov v bruto dohodku bank še nadalje zmanjšuje in znaša 56,7% in hkrati povečuje delež neto neobrestnih prihodkov, zlasti delež neto prihodkov iz finančnih poslov. Prav zato postaja struktura realiziranega bruto dohodka bank vse občutljivejša za trenutne gospodarske razmere in na zaostrovanje cenovne konkurenčnosti med bankami pri zaračunavanju svojih storitev.

K povečanju dobička bank pred obdavčitvijo v preteklem letu so prispevali tudi zmerna rast operativnih stroškov in relativno nizka rast stroškov oblikovanih rezervacij, ki so z 12,5% stopnjo bistveno zaostajala za 24-odstotno stopnjo rasti razvrščenih terjatev. Delež operativnih stroškov v bruto dohodku bank se je v preteklem letu znižal pod 60%, medtem ko je delež neto oblikovanih rezervacij ostal relativno nizek, na 16,4%, in s tem primerljiv z letom 2004. Oba načina povečevanja dobička bank sta samo začasna, saj zaradi sprememb bančne regulative (uvajanje MSRP, implementacija direktive CAD) predvsem pa zaradi uvajanja evra, v letu 2006 pričakujemo povečanje operativnih stroškov, medtem ko je zniževanje stroškov oblikovanja rezervacij predvsem posledica ugodnih gospodarskih razmer in uvajanja mednarodnih standardov računovodskega poročanja.

Visoka rast posojil nebančnemu sektorju, s 24,2%, in na drugi strani nizka rast vlog istega sektorja (8,7%) močno določata spreminjanje strukture bilance stanja bank. Povečano kreditno aktivnost so banke vse pogosteje prisiljene financirati z zadolževanjem v tujini in le redkeje z zmanjševanjem naložb v vrednostne papirje. Delež slednjih se je v enem letu zmanjšal za manj kakor odstotno točko, medtem ko se je delež obveznosti do tujih bank v letu 2005 povečal kar za 9 odstotnih točk, na 27% bilančne vsote. Lani, ko so se slovenske banke v tujini zadolževale po povprečni obrestni meri 2,5%, so bili ti viri sredstev cenovno ugodnejši od zbiranja vlog na domačem detajlističnem trgu. Vendar hitra rast obveznosti bank do tujine povečuje njihovo odvisnost od razmer na tujih finančnih trgih, saj se bo zviševanje tujih obrestnih mer nemudoma odrazilo v dražjih virih financiranja in s tem nižjih neto obrestnih prihodkih bank. Viri sredstev, pridobljeni na medbančnem trgu, so tudi variabilnejši od zbranih vlog prebivalstva.

Opisani spremembi strukture bilance stanja so bile najbolj izpostavljene banke v večinski tuji lasti in vse bolj tudi velike domače banke. Prav relativno lažji dostop do financiranja pri bankah materah je bankam v večinski tuji lasti omogočil visoko nadpovprečno, 37,7%, stopnjo rasti posojil nebančnemu sektorju. To je vplivalo na povečevanje njihovega tržnega deleža v bančnem sistemu za 2,6 odstotne točke, na 22,7%, predvsem na račun zmanjševanja tržnega deleža velikih bank za 2,1 odstotne točke, na 67%.

Rezultati ankete potrjujejo pričakovanje bank o nadaljnjem zadolževanju v tujini in zmanjševanju deleža vlog nebančnega sektorja. Najpomembnejši tveganji po ocenah bank ostajata kreditno in obrestno tveganje. Posebej banke izpostavljajo vse ostrejšo konkurenco in povečevanje operativnih tveganj kot posledici institucionalnih sprememb. Te ugotovitve ankete so zelo podobne ocenam Banke Slovenije.

V ugodnih gospodarskih razmerah in ob močnem kreditnem povpraševanju se je nadaljeval trend zniževanja kreditnega tveganja v bankah. Tega ne potrjujejo samo nizke stopnje rasti neto oblikovanih rezervacij, temveč tudi ugodno spreminjanje strukture celotne razvrščene aktive. Najbolj se je v strukturi celotnega portfelja povečal delež terjatev, razvrščenih v najmanj tvegano bonitetno skupino A, in sicer za 1,6 odstotne točke, na 83,4%. Najbolj se je zmanjšal delež v bonitetni skupini B, za 0,9 odstotne točke, in nekoliko manj v skupinah od C do E. Pokritost celotne razvrščene aktive s posebnimi rezervacijami se je sicer lani zmanjšala za dobre pol odstotne točke, na 4,6%, prav zaradi povečanja deleža manj tveganih terjatev v celotni razvrščeni aktivi. Pri izboljševanju strukture terjatev so bile najuspešnejše banke v večinski tuji lasti, ki so dosegale tudi najvišje stopnje rasti posojil. Tudi bonitetna struktura posojil, ki predstavljajo tri četrtine vseh razvrščenih terjatev, se je v letu 2005 izboljšala že četrto leto zapored. Oblikovani popravki za posojila so se znižali na 4,4% obsega posojil. Pri večini gospodarskih panog in segmentov trga se je kakovost posojil izboljšala razen v rudarstvu, zdravstvu in drugih javnih storitvah. Banke še naprej kot najbolj tvegana ocenjujejo posojila tujcem, podjetnikom, nato panogam kmetijstva, gostinstva in trgovine.

Poleg izboljšanja bonitetne strukture terjatev se je izboljšala tudi kakovost zavarovanj posojil. Delež nezavarovanih posojil v strukturi vseh novih posojil osmih največjih bank se je v letu 2005 znižal za dve odstotni točki, na 61,4%. Največ posojil je zavarovanih z nepremičninami, 12,8%, delež zavarovanih z vrednostnimi papirji pa je 5,2%. Obe obliki zavarovanj sta se tudi najbolj povečali. Na drugi strani se je nekoliko zmanjšal delež posojil, zavarovanih pri zavarovalnicah, na 2,5% vseh novih posojil osmih največjih bank, in delež zavarovanih posojil s poroštvi, na 6,4%. Ob visoki stopnji rasti stanovanjskih posojil prebivalstvu, ki je lani presegla 45%, se je za 10,4 odstotne točke, na 42%, povečal delež novoodobrenih stanovanjskih posojil, zavarovanih s hipoteko na nepremičnine. Vendar se je na podlagi rezultatov ankete, opravljene med bankami, povečalo tudi povprečno razmerje med vrednostjo odobrenega posojila in vrednostjo zastavljene nepremičnine (LTV), na 59%, pri posameznih bankah se je gibalo med 50 in 70 odstotki.

V nasprotju z izboljševanjem zavarovanj posojil in zmanjšanja kreditnega tveganja se je povečala koncentracija v kreditnem portfelju bank. Vsota velikih izpostavljenosti v odstotkih kapitala in število velikih izpostavljenosti sta se lani povečali na 227% oziroma na 305, kar je največ v zadnjih petih letih.

Kljub trendnemu zniževanju kreditnega tveganja bi se zaradi procikličnega obnašanja bank obrat v gospodarskem ciklu relativno hitro odrazil v poslabšanju kakovosti kreditnega portfelja in s tem zmanjšanju donosnosti poslovanja bank. Uvedba mednarodnih standardov računovodskega poročanja, ki pri oblikovanju oslabitev terjatev in zunajbilančnih

obveznosti temelji na realiziranih izgubah, bo še dodatno prispevala k izrazitejšemu procikličnemu spreminjanju kakovosti portfelja bank. Trenutno zelo ugodna struktura tveganosti razvrščene celotne aktive ne sme vlivati pretiranega optimizma, saj se bo že ob zniževanju trenutno relativno visokih stopenj rasti posojil začela poslabševati.

Dodaten dejavnik potencialnega povečanja kreditnega tveganja v bankah je prenos obrestnega in tečajnega tveganja na nefinančni sektor. S tem se povečuje tudi sistemsko tveganje z vidika celotnega gospodarstva, saj sta sektor podjetij in prebivalstva slabše usposobljena za ugotavljanje, ovrednotenje in upravljanje obrestnega in tečajnega tveganja.

V primerjavi z zmanjševanjem kreditnega tveganja se je v letu 2005 povečala izpostavljenost bank obrestnemu tveganju. Razlika med povprečnim obdobjem prilagajanja aktivnih in povprečnim obdobjem prilagajanja pasivnih obrestnih mer se je povečala za 10%, na 6,6 meseca. Razlog je predvsem v podaljševanju povprečne ročnosti posojil in skrajševanju povprečne ročnosti vlog nebančnega sektorja. Banke relativno hitro povečujejo delež novih posojil z variabilno obrestno mero, saj je bilo lani med novimi posojil več kakor 57% posojil z variabilno obrestno mero ali 16 odstotnih točk več kakor v letu 2004. Bančni sektor je bil lani bolj izpostavljen tveganju dviga obrestnih mer, saj bi se zaradi krajšega obdobja prilagajanja pasivnih obrestnih mer, kot to velja za aktivne, obrestni odhodki hitreje zvišali kot prihodki. Poleg časovne neusklajenosti prilagajanja aktivnih in pasivnih obrestnih mer je na obrestno tveganje vplivalo tudi povečanje razlike med povprečno obrestovano aktivo in pasivo za 20 mrd SIT, na 430 mrd SIT v letu 2005.

Pričakovana uvedba evra v letu 2007 ne bo vplivala na višino obrestovane aktive in pasive. Se pa bo z njegovo uvedbo spremenilo obrestno tveganje zaradi indeksiranja nekaterih obrestnih mer s TOM. Referenčno obrestno mero SITIBOR bo nadomestila referenčna obrestna mera EURIBOR. Večina obrestnih mer, ki so vezane na katero od referenčnih, bo s svojo dinamiko sledila spremembam obrestne mere ECB razen obrestnih mer indeksiranih s TOM, ki bodo še naprej odvisne od gibanja slovenske inflacije. Na spremembo obrestnega tveganja ob uvedbi evra bo vplivalo dejstvo, da je obrestno občutljiva aktiva, indeksirana s TOM, skoraj dvakrat večja kakor obrestno občutljiva pasiva, indeksirana s TOM.

Izpostavljenost bank tečajnemu tveganju, merjena z odprtostjo devizne pozicije, se je v letu 2005 v primerjavi s predhodnim letom zmanjšala, in sicer s 23,4%, na 21,7% regulatornega kapitala. Še bolj se bo dolga odprta devizna pozicija in s tem izpostavljenost tečajnemu tveganju zmanjšala s skorajšnjo uvedbo evra, saj je okoli 90% postavk bilanc bank v tuji valuti nominiranih v evrih. Deloma se je izpostavljenost tečajnemu tveganju povečala zaradi sprememb tečaja švicarskega franka do tolarja in sicer zaradi hitre rasti bilančnih postavk vezanih na valutno klavzulo švicarskega franka. V celotnem bančnem sektorju je delež postavk, vezanih na švicarski frank, v podbilanci z valutno klavzulo lani povečal s 4% na 12%, še višji pa je bil delež pri skupini bank v večinski tuji lasti s 14,5%. Banke so večino tveganja sprememb tečaja švicarskega franka do tolarja prenesle na svoje komitente s posojili z valutno klavzulo na švicarski frank. Posojilojemalci, ki so najeli taka posojila, praviloma ne uživajo "naravnega varovanja", variabilnost švicarskega franka do tolarja pa je bila v zadnjih desetih letih višja od variabilnosti evra do tolarja.

V letu 2005 je likvidnost bank, merjena s povprečnim letnim količnikom likvidnosti, ostala na ravni predhodnega leta. Nekoliko so se količniki izboljšali v drugi polovici leta po spremembi sklepa Banke Slovenije o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki ga morajo banke zagotavljati. Vendar nekateri posredni kazalniki likvidnosti, ki izhajajo iz rokovne strukture bilance stanja, kažejo, da likvidnost bank, gledana z daljše časovne perspektive, ni tako ugodna kakor v preteklem letu. Vedno višja rast posojil nebančnemu sektorju ob nizki rasti vlog in skrajševanju njihove ročnosti, povečuje odvisnost bank od virov, pridobljenih na medbančnem trgu, še posebej od virov sredstev, najetih pri bankah v tujini. Povečala se je tudi koncentracija največjih deponentov in zmanjšal obseg sekundarne likvidnosti. Priprave na prevzem evra, uvajanje mednarodnih računovodskih standardov in implementacija direktive CAD povečujejo tudi operativna tveganja v bankah.

Kot rezultat spreminjanja tveganj v bankah, ki se odraža v rasti tveganju prilagojene aktive, ter upočasnjene rasti regulatornega kapitala, je znižanje kapitalske ustreznosti v letu 2005 za 1,2 odstotne točke, na 10,6%. Glavni dejavniki zniževanja kapitalske ustreznosti bank so bili visoka rast posojil, več kakor 52% rast kapitalskih naložb ter zadržanost bank pri povečevanju kapitala zaradi pričakovanj o povečanju kapitalske ustreznosti po uvedbi mednarodnih standardov računovodskega poročanja v začetku leta 2006. V strukturi celotne tveganju prilagojene aktive bank se je petletni trend zniževanja deleža kreditnemu tveganju prilagojenih postavk v letu 2005 obrnil, in sicer se je delež povečal za 1,4 odstotne točke, ob hkratnem zmanjšanju tečajnemu in tržnemu tveganju prilagojenih postavk.

V letu 2006 je na kapitalsko ustreznost ugodno vplivala sprememba izračuna valutnim tveganjem prilagojenih postavk, še dodatno pa se bo kapitalska ustreznost izboljšala z uvedbo evra. Postavke v bilancah bank, nominirane v evrih, bodo postale postavke v domači valuti, zato se bodo zmanjšale kapitalske zahteve za valutna tveganja. Vendar je treba opozoriti, da izboljšanje kapitalske ustreznosti bank pri tem ne bo posledica manj tveganega poslovanja bank, temveč učinkov institucionalnih dejavnikov, ki bodo lahko celo povečali pripravljenost bank na prevzemanje dodatnih tveganj in bodo podlaga za dodatno rast posojil, brez izvedene dokapitalizacije.

Podobno kot se je izboljšala uspešnost poslovanja bank, se je v letu 2005 izboljšala tudi uspešnost poslovanja zavarovalnic. Po treh letih zmanjševanja je lani povečani čisti poslovni izid zavarovalnic posledica izboljšanja poslovnega izida premoženjskih in življenjskih zavarovanj. Poslovni izid zdravstvenih zavarovanj pa je ostal še naprej negativen v višini 2,1 mrd SIT. K izboljšanju škodnega rezultata je prispevalo predvsem 12% izboljšanje škodnega rezultata premoženjskega zavarovanja in 8% izboljšanje škodnega rezultata življenjskega zavarovanja. Škodni rezultat

zdravstvenih zavarovanj se je lani poslabšal. V preteklem letu so zavarovalnice in pozavarovalnice povečale obseg zbranih bruto premij za 9%.

V strukturi naložb življenjskih zavarovanj oziroma kritnih skladov se v zadnjih letih povečuje delež donosnejših in bolj tveganih naložb. Delež naložb v dolžniške vrednostne papirje in vloge pri bankah, ki veljajo za varnejše oblike naložb, se je v letu 2005 zmanjšal za 4 odstotne točke, na še vedno visokih 82%. Podobno kot velja za kritne sklade ostaja tudi naložbena politika zavarovalnic pri drugem kritnem premoženju bistveno konzervativnejša v primerjavi z zavarovalnicami držav EMU. Slovenske zavarovalnice so povečale geografsko razpršenost naložb, saj se je delež naložb v tuje vrednostne papirje v lanskem letu povečal z 19% na 24%, kar ugodno vpliva na zmanjševanje odvisnosti pokritosti kritnega premoženja z naložbami od spreminjanja donosov na domačem borznem trgu. Nekoliko manj so pri tem uspešni izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, saj je delež naložb v tuje vrednostne papirje ostal na ravni iz leta 2004, t. j. 15%.

Še naprej se zmanjšuje delež bančnih posojil prebivalstvu, zavarovanih pri zavarovalnicah. V lanskem letu se je delež znižal za 20 odsotnih točk, na 40% vseh posojil gospodinjstvom. Delež premije iz naslova zavarovanja posojil v celotni zbrani premiji še naprej ostaja nizek, 2,6%. Škodni rezultat zavarovanja potrošniških posojil se je lani sicer povišal na 0,72, vendar se je hkrati močno znižal škodni rezultat zavarovanja stanovanjskih posojil z 0,54 na 0,26. Na podlagi teh gibanj ocenjujemo uspešno zmanjševanje potencialnih sistemskih tveganj zaradi prenosa kreditnih tveganj iz bank v zavarovalnice.

Sredstva investicijskih skladov so se v letu 2005 povečala za skromnih 6%, kar je posledica manj spodbudnih razmer na domačem kapitalskem trgu. Investicijske družbe so imele ob koncu leta 2005 v strukturi naložb 63% domačih delnic, kar je povečevalo njihovo občutljivost za gibanje donosnosti vrednostnih papirjev na domačem kapitalskem trgu. Negativni vpliv zniževanja cen vrednostnih papirjev na Ljubljanski borzi na vzajemne sklade ni bil tako izrazit zaradi hitrega povečevanja deleža tujih naložb. Vzajemni skladi so namreč v letu 2005 povečali delež tujih naložb za 23 odstotnih točk, na 40%. Njihova letna dosežena donosnost je bila zato s 7% višja od -5,6 odstotne negativne rasti borznega indeksa SBI20 na Ljubljanski borzi, vendar hkrati precej nižja od dosežene donosnosti v letu 2004. Prav spreminjanje regionalne strukture naložb vzajemnih skladov je deloma prispevala k zniževanju borznega indeksa SBI20 v preteklem letu. Delež domačih delnic vzajemnih skladov v tržni kapitalizaciji delnic na borzi se je sicer leta 2005 povečal za dve odstotni točki, na 6,7%, vendar je rast predvsem posledica preoblikovanja investicijskih družb. Pričakovati je, da se bo vpliv vzajemnih skladov na gibanja tečajev na domačem kapitalskem trgu v prihodnje še zniževal, saj se bo delež tujih naložb v njihovi strukturi naložb še povečeval.

1 GOSPODARSKA GIBANJA IN MEDNARODNE RAZMERE

1.1 Mednarodno okolje

Gospodarska rast v evroobmočju je lani zaostajala za rastjo v ZDA in na Japonskem.

Lani se je gospodarska rast v svetu postopno zviševala in je po ocenah Mednarodnega denarnega sklada (MDS) znašala 4,3%. V evroobmočju se je gospodarska rast v letu 2005 znižala za 0,6 odstotne točke in dosegla 1,4%. Obe drugi največji svetovni ekonomiji sta rasli hitreje od evropske. Rast ameriškega gospodarstva je lani znašala 3,5%, rast japonskega gospodarstva pa 2,5%. Podobno kot v preteklih letih so vzhodnoevropske ekonomije rasle hitreje od zahodnoevropskih.

Inflacija v evroobmočju je kljub hitri rasti cen nafte ostala zmerna.

Povprečna inflacija evroobmočja je v letu 2005 znašala 2,2% in je ostala na podobni ravni kakor v predhodnem letu. V ZDA se je inflacija lani ponovno zvišala, tokrat za 0,7 odstotne točke, na 3,4%. Rast cen nafte ostaja pomemben dejavnik tveganja za rast inflacije. V letu 2005 je povprečna cena nafte znašala 54 USD za sod oziroma 42% več kakor v letu 2004. Na njeno hitro rast so vplivali številni dejavniki: hitra rast povpraševanja, orkani v Mehiškem zalivu in geopolitični dejavniki v državah, ki nafto črpajo. V začetku 2006 je cena nafte ponovno presegla 60 USD.

Ameriški FED je lani nadaljeval zviševanje obrestnih mer, ki ga je začel že junija 2004. V letu 2005 je FED ključno obrestno mero zvišal za 2 odstotni točki, na 4,25%. Razlog za dvig obrestnih mer je bil izboljšana gospodarska rast, ki je ni bilo več treba spodbujati z nizkimi obrestnimi merami, znaki pregrevanja na nepremičninskem trgu in prisotnost inflacijskih pritiskov. V evroobmočju so obrestne mere ostale večino leta nespremenjene. Decembra 2005 je ECB po več kakor dveh letih dvignila ključno obrestno mero za 0,25 odstotne točke, na 2,25%. Dvig obrestnih mer je bil pričakovan in je bil posledica inflacijskih pritiskov, ki so izvirali iz hitre rasti cen nafte in na drugi strani visoke likvidnosti. ECB je marca 2006 ključno obrestno mero ponovno zvišala za 0,25 odstotne točke.

Slika 1.1: Vodilne obrestne mere; LIBOR in obrestna mera refinanciranja pri ECB v odstotkih

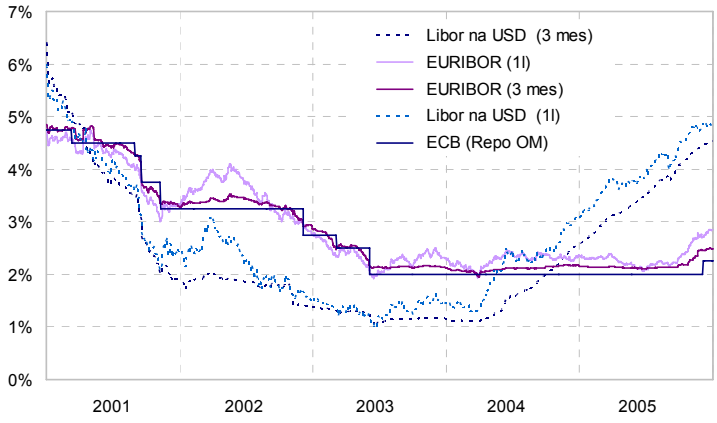

Vir: Banka Slovenije

Tečaj evra je lani proti dolarju depreciiral.

Tečaj evra je v lanskem letu depreciiral v primerjavi z ameriškim dolarjem. Evro je v lanskem letu izgubil 12,8% vrednosti. Depreciacija evra do dolarja je bila večinoma posledica razlike v obrestnih merah med obema monetarnima območjema. Taka medvalutna razmerja so neugodno vplivala na uvozne cene v evroobmočju, kar je poleg hitre rasti cen nafte še dodatno prispevalo k zviševanju inflacije.

1.2 Inflacijska gibanja in gospodarska aktivnost v Sloveniji

Nadaljeval se je postopen proces zniževanja inflacije.

V letu 2005 se je v Sloveniji nadaljeval proces postopnega zniževanja inflacije. Medletna stopnja rasti cen se je do konca leta znižala na 2,3%. Novembra 2005 je Slovenija prvič izpolnila maastrichtski inflacijski konvergenčni kriterij. Znižanje inflacije je predvsem

rezultat dodatnega znižanja osnovne inflacije, ki je več kakor nadomestila razmeroma visoko rast cen energentov. Tako kot v predhodnem letu je tudi lani proces zniževanja inflacije potekal na vzdržen način, saj so bila ohranjena vsa najpomembnejša makroekonomska ravnovesja; na tekočem računu plačilne bilance je bil v letu 2005 zmeren primanjkljaj v višini 1,1% BDP, javnofinančni primanjkljaj je znašal 1,8% BDP, zadolženost države je ostala nizka, na ravni 29,1% BDP po metodologiji ESA95.

K znižanju inflacije je prispevalo usklajeno delovanje med Vlado RS in Banko Slovenije.

K znižanju inflacije je tudi v letu 2005 pomembno prispevalo usklajeno delovanje Banke Slovenije in Vlade RS. Banka Slovenije je z denarno politiko ohranjala obrestne mere na ravni, ki je še bila skladna s stabilnostjo deviznega tečaja in tako poskušala preprečevati potencialne inflacijske pritiske na strani povpraševanja. Vlada RS je zadrževala rast cen z acikličnim prilagajanjem trošarin na tekoča goriva in tako blažila prenos visokih cen nafte na svetovnem trgu v domače cene. S politiko obvladovanja nadzorovanih cen je preprečevala avtomatičen prenos stroškov v oblikovanje cen.

Slika 1.2: Inflacija v Sloveniji in EU v odstotkih

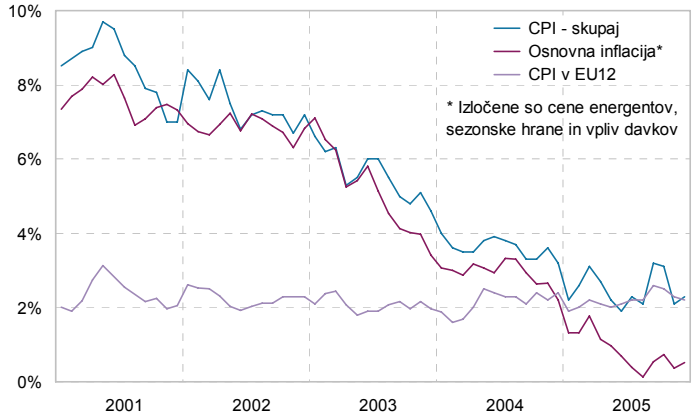

Vir: Banka Slovenije

Gibanja cen v zadnjih mesecih kažejo, da se bo inflacija stabilizirala na ravni nekoliko nad dvema odstotkoma. Dejavniki, ki bodo v naslednjih mesecih vplivali na gibanje inflacije, ostajajo enaki kot lani. Iz tujine lahko na rast cen neugodno vplivata morebitno nadaljnje dvigovanje cen nafte in krepitev dolarja do evra, v domačem okolju pa predvsem morebitno presežno trošenje zaradi nizke ravni obrestnih mer. Za gibanje inflacije v prihodnjem obdobju je pomembno tudi gibanje cen v nemenjalnem sektorju, nadzorovanih cen in umirjena rast plač in socialnih transferov.

Tabela 1.1: Letne stopnje rasti BDP in njegovih komponent v odstotkih

(v %)	2001	2002	2003	2004	2005	2005			
						Q1	Q2	Q3	Q4
Realni BDP	2,7	3,5	2,7	4,2	3,9	2,8	5,4	3,6	3,7
Poraba gospodinjstev	2,7	1,8	3,0	3,1	3,2	2,9	3,8	3,4	2,8
Poraba države	3,9	3,2	1,6	2,9	3,0	2,0	3,1	3,2	3,9
Bruto investicije	-4,3	4,0	10,1	9,2	-3,0	-1,5	-8,0	-4,4	2,0
Izvoz blaga in storitev	6,3	6,7	3,1	12,5	9,2	8,8	9,6	9,5	8,8
Uvoz blaga in storitev	3,0	4,8	6,7	13,2	5,3	6,8	1,6	5,9	7,2
Prispevek menjave s tujino[1]	1,8	1,1	-2,2	-0,8	2,3	1,2	4,8	2,2	0,9

Opomba: [1] V odstotnih točkah
Vir: Statistični urad RS, Banka Slovenije, lastni preračuni

Gospodarska rast v Sloveniji je bila lani druga najvišja v zadnjih petih letih.

Gospodarska rast v Sloveniji je bila v letu 2005 s 3,9% relativno ugodna, vendar za 0,3 odstotne točke nižja kakor predhodno leto. Največ, 2,3 odstotne točke, je k rasti prispeval izvoz oziroma saldo menjave s tujino. Rast domačega trošenja je bila lani nižja kakor v predhodnem letu. Razlog za to je realno zmanjšanje bruto investicij. Spremembe zalog so zmanjševale realno rast BDP, rast bruto investicij pa se je občutneje povečala šele v zadnjem četrtletju 2005. Predvsem je bila realizirana nizka rast investicij v stroje in opremo, investicije v gradbene objekte pa so se povečale nekoliko bolj kakor v letu 2004. Trošenje gospodinjstev je lani ohranjalo relativno živahno dinamiko rasti (3,2%).

V letu 2006 bo gospodarska rast odvisna predvsem od izvozne aktivnosti.

Gospodarska rast v letu 2006 naj bi bila podobna kot v preteklih dveh letih, inflacija pa naj bi se stabilizirala nekoliko nad dvema odstotkoma. Vendar je gibanje gospodarske rasti in inflacije poleg domačih razmer in izvajanja ekonomskih politik odvisno tudi od

zunanjih dejavnikov: od gospodarske rasti v državah največjih izvoznih partnericah in gibanja cen nafte na svetovnih trgih. Od drugih zunanjih dejavnikov, ki vplivajo na inflacijo, so pomembne tudi cene surovin in gibanje tečaja dolarja do evra. Glede na pomen prispevka menjave s tujino h gospodarski rasti ostaja ključno predvsem oživljanje gospodarske rasti v EU. Povečan izvoz bi sčasoma lahko oživil tudi investicijsko aktivnost v Sloveniji.

Kljub relativno živahnemu trošenju se ne pričakuje dodatnih pritiskov in povečanih nesorazmerij v plačilni bilanci.

Živahnejša rast potrošnje gospodinjstev je povezana z večjimi nakupi trajnih potrošnih dobrin. Ob stabilnem deviznem tečaju in znižani ravni obrestnih mer je živahnejše trošenje prisotno že daljše obdobje. Vendar se kljub bojazni, da bi povečano trošenje ob spremenjenih razmerah lahko povečalo pritiske na poslabšanje plačilnobilančnega ravnovesja, to do zdaj ni zgodilo. Povečana zadolženost gospodinjstev lahko v prihodnosti celo deluje kot omejitveni dejavnik trošenja, saj se je zadolženost prebivalstva v zadnjih treh letih precej povečala. Rast trošenja države se je lani povečala na 3%, vendar zaradi javnofinančnih omejitev na gospodarsko rast ne more pomembneje vplivati.

Po vstopu Slovenije v tečajni mehanizem ERM2 junija 2004 se je začelo za denarno politiko izpolnjevanje kriterija stabilnosti deviznega tečaja, s čimer se je breme zniževanja inflacije preneslo predvsem na fiskalno in dohodkovno politiko. Glede na trenutna inflacijska gibanja lahko z gotovostjo pričakujemo, da bo Slovenija do začetka poletja 2006, ko se izteče tudi dveletno obdobje članstva v tečajnem mehanizmu ERM2, izpolnjevala vse kriterije, potrebne za uvedbo evra v začetku leta 2007.

Finančni tokovi s tujino

Zmeren primanjkljaj v tekočem računu plačilne bilance.

Tekoči račun plačilne bilance je bil lani v zmernem primanjkljaju in je znašal 1,1% BDP. Primanjkljaj v višini 301 mio EUR je bil za polovico nižji kakor v letu 2004, ko je znašal 2,1% BDP. Ob razmeroma živahnem domačem trošenju in poslabšanju pogojev menjave, ki so močneje pospešila dinamiko uvoza blaga v drugem polletju 2005, pa so v nasprotni smeri na rezultate tekočih transakcij vplivali rekordno visok presežek v menjavi storitev, povečanje presežka na računu transferov in manjši neto odhodki od dela in kapitala.

Povečani neto finančni pritoki izvirajo iz zadolževanja zasebnega sektorja v tujini.

Po dveh zaporednih letih razmeroma nizkih neto finančnih pritokov so ti v letu 2005 ponovno dosegli 5,5% BDP. K temu je prispeval zasebni sektor, država je zadolženost do tujine zmanjševala, kar je v skladu z njeno strategijo zadolževanja doma. Povečanje neto finančnih pritokov izhaja iz zadolževanja zasebnega sektorja, predvsem bank, v tujini. V okviru finančnih naložb zasebnega sektorja v tujino so se nadaljevale visoke portfeljske naložbe v tujino.

Tabela 1.2: Nekateri (neto) tokovi v plačilni bilanci v mio EUR

	2002	2003	2004	2005
1. Tekoči račun (v mio EUR)	344	-81	-544	-301
v % BDP	1,5	-0,3	-2,1	-1,1
2. Neto finančni tok	1.099	149	411	1.506
v % BDP	5,4	0,6	1,6	5,5
Kapitalski transferi	-163	-164	-116	-137
Neposredne naložbe v tujino	1.538	-118	221	-27
Naložbe v tuje VP	-117	-173	-221	-322
Neto komercialni krediti	-41	-58	-31	12
Neto posojila v tujini	718	979	1.391	2.292
Vloge pri bankah	130	428	236	1.012
Drugo	-620	-733	-852	-645
3. Devizne rezerve	-1.443	-68	133	-1.205
v % BDP	6,9	0,3	-0,5	4,4

Vir: Banka Slovenije, lastni preračuni

Na strani terjatev kapitalsko finančnega računa plačilne bilance prevladujejo portfeljske naložbe v tujino.

V finančnem računu so se v letu 2005 pri terjatvah do tujine najbolj povečale portfeljske naložbe v tujino. Povečale so se za slabo tretjino in so lani z 649 mio EUR prvič tudi po obsegu presegale druge vrste naložb. V letu 2004 so hitro naraščale portfeljske naložbe v tujino predvsem kot posledica sprememb v strukturi domačega finančnega trga. Visoke pritoke denarja v vzajemne sklade so le ti sprva usmerjali v domače vrednostne papirje vse do odprave omejitev o deležu naložb v tuje vrednostne papirje. V letu 2005 je sledilo hitro naraščanje investicij v tuje vrednostne papirje in tuje vzajemne sklade, zlasti v drugi polovici leta. Razmeroma hitra je bila tudi rast financiranja tujine s posojili. Obseg komercialnih kreditov je ostal podoben kot v predhodnem letu.

Na strani obveznosti do tujine se je v letu 2005 visok obseg zadolževanja bank v tujini izdatno povečal, celotni finančni pritoki v zasebni sektor pa so se lani povečali na 56%. Pomen neposrednega financiranja podjetij v tujini se je v lanskem letu v primerjavi s prejšnjimi leti zmanjšal. Neposredne naložbe tujcev v Slovenijo so se lani v primerjavi z letom 2004 zmanjšale, hkrati pa so se povečale portfeljske naložbe zasebnega sektorja v tujino.

Nadaljevalo se je zoževanje tolarskega posojilnega trga.

Medtem ko se je že v letu 2004 valutna struktura posojilnega trga dodatno spremenila v korist deviznih posojil in se je nadaljevalo zoževanje tolarskega posojilnega trga, so se taki trendi v letu 2005 še okrepili. Pri bankah narašča pomen deviznega kreditiranja nebančnega sektorja v primerjavi s tolarskim. Že v letu 2004 so predstavljala devizna posojila kar 80,6% neto povečanja posojil[1] podjetjem pri slovenskih bankah. V letu 2005 je prišlo celo že do neto tolarskega razdolževanja podjetij v višini 42,6 mrd SIT.

Banke so z zadolževanjem v tujini nadomeščale šibko domače varčevanje nebančnega sektorja.

Slovenske banke so se lani v primerjavi s predhodnim letom še intenzivneje zadolževale pri bankah v tujini. S takimi viri so nadomeščale razmeroma šibko varčevanje domačega nebančnega sektorja in s tem zagotavljale vire za povečano domače kreditiranje nebančnega sektorja.

Tabela 1.3: Neto najeta posojila bank in podjetij doma in v tujini v mrd SIT

(v mrd SIT)	2001	2002	2003	2004	2005
Podjetja in DFO doma	235,8	140,4	341,7	362,9	497,1
od tega v tolarjih	142,4	11,7	158,1	70,5	-42,6
od tega devizno	93,4	128,7	183,6	292,4	539,6
Podjetja in DFO v tujini	108,1	136,0	124,7	168,7	71,3
Banke v tujini	33,1	76,0	154,4	230,2	568,2
Skupaj (podjetja in banke)	377,0	352,4	620,7	761,9	1136,6

Vir: Banka Slovenije

Prišlo je do premika v strukturi financiranja podjetij v smer zadolževanja pri domačih bankah.

Dodatno je v letu 2005 prišlo do zmanjšanja pri neposrednem financiranju podjetij pri tujih bankah. Razmerje med financiranjem podjetij doma in v tujini se je lani izrazito povečalo v korist prvega. Podjetja so še v letu 2004 približno dve tretjini neto novih posojil najele doma, eno tretjino pa v tujini. V letu 2005 so se podjetja v tujini financirala le še v višini 12,5%. Neto prirast posojil podjetjem je s skoraj 500 mrd SIT za 134 mrd SIT presegel predlanskega. Čeprav je obseg zadolževanja podjetij pri bankah v Sloveniji lani dosegel razmeroma visoko rast, se je skupni obseg financiranja podjetij doma in v tujini le malo povečal. Slovenske banke in podjetja so se lani lahko v tujini zadolževala po relativno ugodnih obrestnih merah. V povprečju so banke sklepale pogodbe za dolgoročna devizna posojila po obrestni meri 2,5%, podjetja pa po 3,4%.

Slika 1.3: Tokovi obveznosti bank, podjetij in države do tujine (3-mes.d.s.) v mio EUR

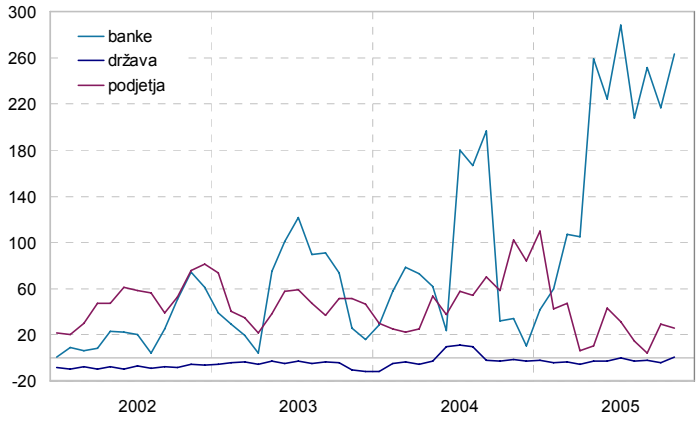

Vir: Banka Slovenije

Deželno tveganje in razlika v donosnosti naložb v evroobveznice Slovenije in državne obveznice Nemčije

V lanskem letu ni prišlo do dodatnih sprememb v bonitetni oceni deželnega tveganja.

V zadnjih letih so se bonitetne ocene mednarodnih agencij za Slovenijo izboljševale. Do zadnjega izboljšanja je prišlo pred vstopom Slovenije v ERM2. Razlogi za izboljšane

[1] Pri zadolževanju podjetij pri domačih bankah gre za spremembe stanj posojil, pri zadolževanju podjetij pri bankah v tujini pa za tokove iz finančno-kapitalskega računa plačilne bilance.

ocene tveganosti izvirajo iz razmeroma dobrega makroekonomskega položaja Slovenije. Ob dobro diverzificirani in odprti ekonomiji, uravnoteženosti javnih financ in plačilne bilance je Slovenija ob koncu leta 2005 izpolnila vse maastrichtske kriterije za vstop v evroobmočje, razen kriterija najmanj dveletnega bivanja v tečajnem mehanizmu ERM2. Pričakovanja bonitetnih agencij, da bo zaradi hitrega zniževanja inflacije Slovenija kmalu vstopila tudi v evroobmočje, so se potrdila kot pravilna.

Agencija S&P je oceno o tveganosti Slovenije zadnjič objavila 11. julija 2005. Ocena tveganosti je ostala enaka, AA-/A-1+. V poročilu se ponovno navajajo dejavniki, ki delujejo v smeri nadaljnjega zniževanja ocen tveganosti in dejavniki, ki delujejo v nasprotni smeri. Med prvimi Agencija S&P navaja zavezanost k fiskalni preudarnosti, ki se odraža v nizkem javnofinančnem primanjkljaju in stanju dolga; razmeroma uravnoteženo plačilno bilanco in neto zunanjo pozicijo dolga, politično stabilnost in konsenz o reformah. Med slabostmi se navajajo zlasti nizka raven BDP v primerjavi z drugimi primerljivimi državami skupine AA, znižana konkurenčnost zaradi relativno visokih plač, nizka raven tujih investicij in potek privatizacije.

Premija za deželno tveganje kaže trend zniževanja in se je znižala na dobre 0,1 odstotne točke glede na nemške državne obveznice.

Trendno zniževanje premije za deželno tveganje, izraženo v razliki donosnosti med naložbami v evroobveznice Slovenije in državne obveznice Nemčije, je prisotno že daljše obdobje oziroma od konca leta 2002. V drugi polovici leta 2004 se je premija znižala pod 0,2 odstotka, od druge polovice leta 2005 pa se je ustalila na okrog 0,1 odstotne točke. Osnovni razlogi za zniževanje premije ostajajo enaki kot razlogi za izboljšanje bonitetne ocene deželnega tveganja.

Premija za deželno tveganje za evroobveznico Slovenije, ki je decembra 2005 znašala 0,109 odstotne točke, je bila večji del leta na nižji ravni kot premija za deželno tveganje nekaterih drugih držav novih članic EU. Ob koncu decembra 2006 je imela s Slovenijo primerljivo premijo za tveganje Estonija, to je 0,131 odstotne točke. Do drugih primerljivih držav ostaja razlika nekoliko višja; za Madžarsko je ob koncu lanskega leta znašala 0,244, za Ciper 0,207 in za Poljsko 0,205 odstotne točke.

Slika 1.4: Premija za deželno tveganje naložb v domače evroobveznice z zapadlostjo v letu 2011 v odstotnih točkah

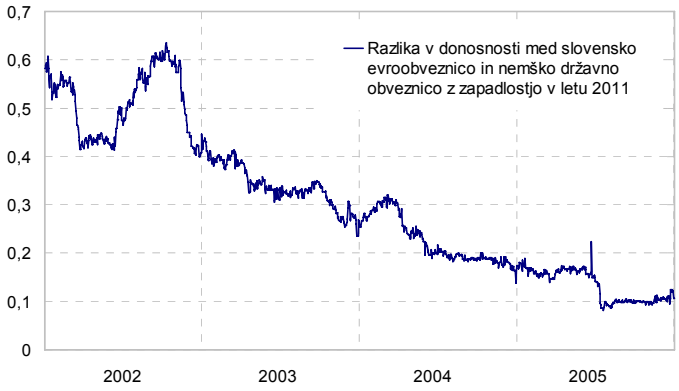

Vir: Banka Slovenije

Znižuje se tudi premija, ki vključuje poleg deželnega še tečajno tveganje.

Razlika v donosnosti med domačimi tolarskimi državnimi obveznicami in nemškimi državnimi obveznicami v evrih[2], ki odraža poleg deželnega tudi tečajno tveganje, se je lani gibala med eno in 0,4 odstotne točke. Še januarja je razlika znašala eno odstotno točko, decembra 2005 pa se je znižala pod 0,5 odstotne točke.

[2] Primerjani sta obrestni meri desetletnih državnih obveznic obeh držav, ki se upoštevata pri izpolnjevanju Maastrichtskih kriterijev.

2 SEKTOR PREBIVALSTVA

2.1 Potrošnja prebivalstva[3]

Rast potrošnje prebivalstva je v letu 2005 znašala 3,3%.

Potrošnja prebivalstva je v zadnjih treh letih razmeroma dinamična, njena rast se je v tem obdobju gibala med 3,2 in 3,4 odstotki. V letu 2005 je dosegla 3,3%. Na razmeroma živahno rast potrošnje prebivalstva je v zadnjih letih vplivalo več dejavnikov. Zaradi nominalne konvergence domačih obrestnih mer so se bančne obrestne mere hitro zniževale do vstopa v tečajni mehanizem ERM2. Njihova raven pa je ostala nizka vse do leta 2006. Nizke ravni bančnih obrestnih mer so destimulativno vplivale na varčevanje prebivalstva pri bankah, kar se je odražalo v šibki rasti vlog in stimulativno vplivalo na najemanje posojil. Zaradi živahnejše potrošnje se zadolženost prebivalstva od leta 2003 postopoma, a vztrajno povečuje.

Slika 2.1: Medletne stopnje rasti domačega trošenja v odstotkih

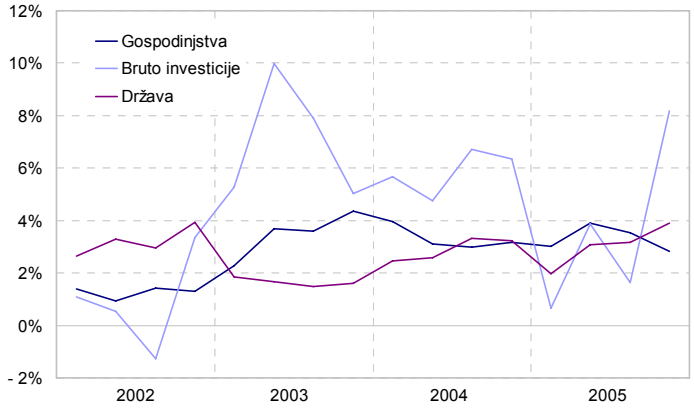

Vir: Banka Slovenije

2.2 Zadolževanje prebivalstva pri bankah

Lani se je zadolževanje prebivalstva pri bankah okrepilo.

Medletna stopnja rasti posojil prebivalstvu se je podobno kot že leta 2004 tudi lani vseskozi zviševala in ob koncu leta dosegla 26,6%. K neto povečanju posojil prebivalstvu, ki je lani znašalo skoraj blizu 180 mrd SIT, so 60% prispevala stanovanjska posojila. Rast stanovanjskih posojil prebivalstvu je lani decembra prehitevala rast celotnih posojil prebivalstva za skoraj 20 odstotnih točk, kar je njihov delež v strukturi povečalo za 5 odstotnih točk, na 35,1 %. Na rast posojil prebivalstvu je vplivala relativno živahna gospodarska rast, zgodovinsko nizka raven obrestnih mer in še ne previsoka zadolženost prebivalstva. Dodatno je k povečevanju zadolževanja prebivalstva prispevala prilagodljivejša ponudba potrošniških in stanovanjskih posojil bank.

Neto varčevanje prebivalstva pri bankah se zmanjšuje.

Glede na pričakovanja, da se bo obdobje relativno nizkih obrestnih mer nadaljevalo še v letu 2006, bo to spodbujalo banke, da se bodo vsaj še eno leto osredotočale zlasti na segment posojil prebivalstvu, kjer so dosežene marže višje. Ocenjujemo, da se bodo konkurenčni pritiski na segmentu posojil prebivalstvu še povečevali, vendar z nižjo dinamiko kot v preteklih letih. V začetku leta 2006 zapade že tretja serija Nacionalne stanovanjske varčevalne sheme (NSVS), vendar zaradi ugodnih tržnih pogojev večina varčevalcev sicer ne najame posojila po pogojih NSVS, kljub temu pa zapadlost sheme poveča potencial za najem posojil in se obseg najetih posojil poveča. Ključni učinek na ocenjeno zniževanje rasti posojil prebivalstvu v drugi polovici leta 2006 pripisujemo naraščajoči neto zadolženosti. Zadolženost, kot razmerje med posojili prebivalstvu in plačami, je bila v letu 2005 največja v zadnjih šestih letih. Prebivalstvo je v povprečju potrebovalo dobrih 7 mesečnih plač za poplačilo posojil. V prihodnje se bo, ob upočasnjeni rasti plač, neto zadolženost prebivalcev še povečevala.

[3] V tem poglavju je termin prebivalstvo uporabljen kot splošen izraz tudi za gospodinjstva.

Slika 2.2: Neto tok v mrd SIT in rast posojil prebivalstvu ter njegova zadolženost pri bankah v odstotkih

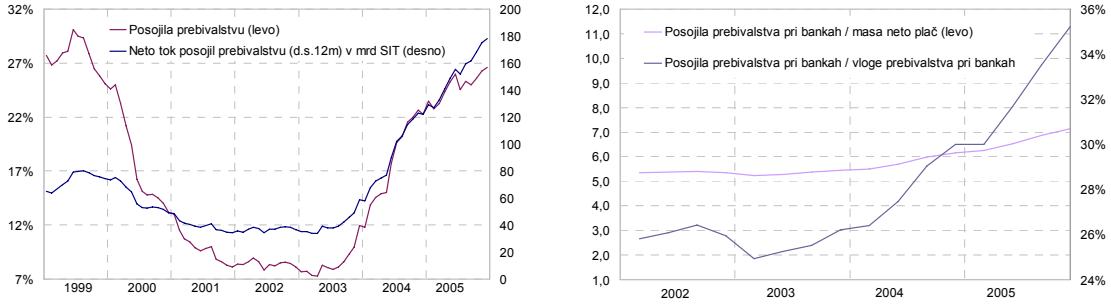

Vir: Banka Slovenije

V valutni strukturi se je lani močno povečal delež deviznih posojil prebivalstvu in sicer v stanju ob koncu leta 2005, na 9,5%. V neto povečanju posojil prebivalstvu pa so devizna posojila predstavljala že 40,2%, kar je bistveno več kakor v letu 2004 (7,5%).

Konvergiranje obrestnih mer pri potrošniških posojilih prebivalstvu

Slika 2.3: Primerjava slovenskih obrestnih mer za potrošniška posojila prebivalstvu z obrestnimi merami v evroobmočju v odstotkih

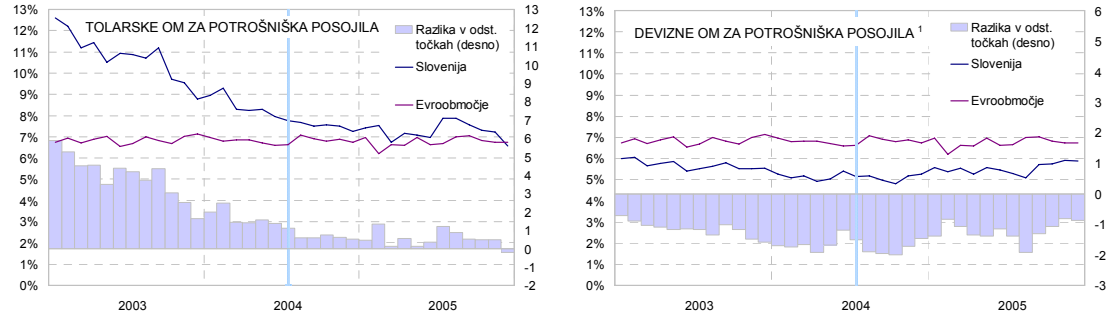

Opomba: [1]Zajete so obrestne mere za devizna posojila in posojila z devizno klavzulo.
Vir: Banka Slovenije

Primerjava ravni obrestnih mer pri kreditiranju prebivalstva za potrošniške namene v Sloveniji in evroobmočju kaže, da se je proces nominalne konvergence tolarskih obrestnih mer po prvi polovici leta 2004 upočasnil. Tako se je razlika v povprečju lanskega leta znižala na 0,5 odstotne točke, medtem ko je še v letu 2004 znašala 1,2 odstotne točke. Ob koncu leta 2005 je bila ta razlika že skoraj popolnoma odpravljena.

Zniževanje razlik med obrestnimi merami evroobmočja in tolarskimi obrestnimi merami za potrošniška posojila se je lani upočasnilo.

Po drugi strani so devizna potrošniška posojila v Sloveniji celo obrestno ugodnejša od potrošniških posojil evroobmočja. Tako je razlika med obrestnimi merami v Sloveniji in evroobmočjem znašala v letu 2005 1,2 odstotne točke, kar odraža nadaljevanje agresivne politike kreditiranja prebivalstva v Sloveniji, ki jo izvajajo predvsem tuje banke.

Zadolževanje prebivalstva pri bankah v obliki stanovanjskih posojil

Ob koncu leta 2005 so stanovanjska posojila predstavljala 4,8% bilančne vsote bančnega sistema in 35,1% vseh posojil prebivalstvu. V letu 2005 je glede na predhodno leto prišlo do občutnega povečanja obsega stanovanjskih posojil, zlasti deviznih.

Ob koncu leta 2005 je bilo v valutni strukturi stanja stanovanjskih posojil še vedno največ tolarskih posojil (36,7%). Po deležu so jim sledila posojila z valutno klavzulo na evro (35,7%), posojila v evrih (14,6%) in posojila z valutno klavzulo na švicarski frank (12,7%). Vendar se je valutna struktura novoodobrenih stanovanjskih posojil v zadnjih osmih mesecih leta 2005 močno nagnila v korist posojil z valutno klavzulo na evro (31,5%) in deviznih posojil v evrih (30,9%) ter posojil z valutno klavzulo na švicarski frank (24,8%). Trenutno so posojila v švicarskih frankih ugodnejša zaradi nižjih obrestnih mer. Ob ohranjanju razlik v obrestnih merah med ECB in Švicarsko nacionalno banko se bo delež novih stanovanjskih posojil v švicarskih frankih in predvsem z valutno klavzulo na švicarski frank verjetno še povečeval. Pri takšnih posojilih banke sicer prenašajo tečajno tveganje na gospodinjstva, ki bi se pri apreciaciji tečaja švicarskega franka glede na evro lahko pokazalo v večjih zamudah ali celo odlogu plačil stanovanjskih posojil.

Slika 2.4: Delež stanovanjskih posojil prebivalstvu v bilančni vsoti in vseh posojilih prebivalstvu v odstotkih ter medletne spremembe obsega stanovanjskih posojil prebivalstvu v mrd SIT

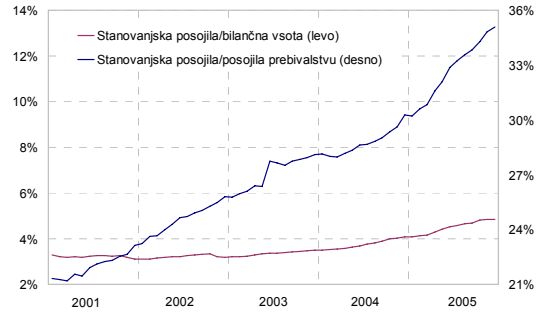

Vir: Banka Slovenije

Slika 2.5: Valutna struktura stanovanjskih posojil 31.12.2005 in valutna struktura novih stanovanjskih posojil v zadnjih osmih mesecih leta 2005 v odstotkih

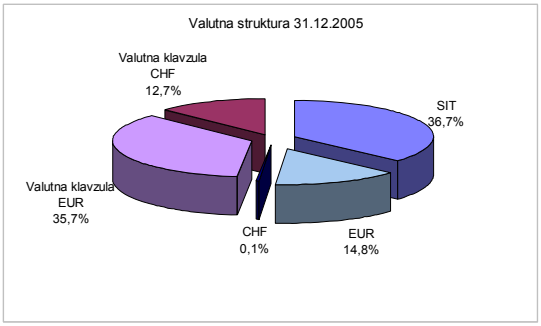

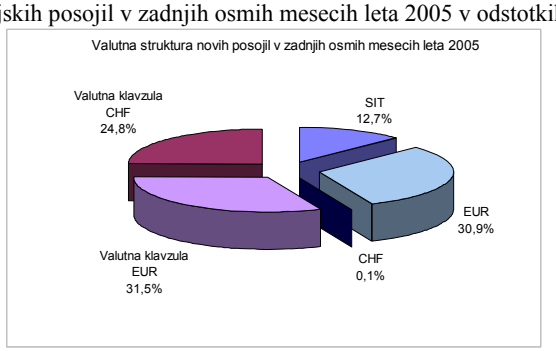

Vir: Banka Slovenije

Ročnost novih stanovanjskih posojil se podaljšuje.

Glavni kriterij bank pri odobravanju stanovanjskih posojil je razmerje med mesečnim odplačilom posojila in dohodkom kreditojemalca. Z zniževanjem obrestnih mer in podaljševanjem ročnosti novih posojil se je povečalo število gospodinjstev, ki so zadostila kriterijem bank in so lahko najela višja posojila za nakup stanovanja. Povečana dostopnost stanovanjskih posojil je glavni razlog za hitro naraščanje zadolževanja in povečano povpraševanje na stanovanjskem trgu.

Tabela 2.1: Originalna zapadlost novo odobrenih stanovanjskih posojil v letih pri osmih največjih bankah v odstotkih

(v %)	do 5	od 5 do 10	od 10 do 15	od 15 do 20	nad 20
2003	3,0	19,7	52,8	20,1	4,4
2004	3,2	18,6	46,7	20,8	10,6
2005	2,2	13,0	35,0	24,2	25,6

Vir: Banka Slovenije

Okvir 2.1: Nacionalna stanovanjska varčevalna shema (NSVS)

V letu 1999 je vlada prek Stanovanjskega sklada RS (SSRS) z Nacionalno stanovanjsko varčevalno shemo (NSVS) kot instrumentom stanovanjske politike začela vplivati na dolgoročno varčevanje in povečevanje obsega dolgoročnega stanovanjskega kreditiranja. Po Zakonu o nacionalni stanovanjski varčevalni shemi (Ur.l. RS 86/2000 in 79/2001-odl.US) so bili objavljeni štirje razpisi (skupaj 5) za varčevanje v NSVS. Sklad je v mesecu novembru 2004 objavil nov (šesti) razpis za izbor bank za sodelovanje v NSVS za leto 2004, vendar banke niso bile pripravljene sodelovati pod razpisanimi pogoji. Spremenjene razmere so namreč vplivale na zmanjšanje privlačnosti take oblike kreditiranja za banke in prebivalstvo. Za banke so po pogojih sheme postale obrestne mere, ki bi jih banke morale plačevati varčevalcem previsoke glede na tržne razmere, treba pa je upoštevati tudi obveznost bank, da vrnejo premije državi, če se varčevalec po izteku varčevanja ne odloči za najetje stanovanjskega posojila. Zaradi konkurenčnih razmer na trgu so se spremenili tudi pogoji, pod katerimi so varčevalci NSVS lahko najemali posojila pri bankah.

Tabela 2.2: Stanje varčevanja po shemah NSVS na dan 31. 12. 2005 v mio SIT

	Doba varčevanja	Število varčevalcev	Obseg privarčevanih sredstev			
			Vplačila	Premije	Obresti	Skupaj
Sheme NSVS[1]	5 let	36.935	40.342	2.610	4.562	47.514
	10 let	5.997	9.119	773	1.909	11.801
Skupaj		42.932	49.461	3.383	6.471	59.314
Skupaj v odstotkih	5 let	86,0	81,6	77,2	70,5	80,1
Skupaj v odstotkih	10 let	14,0	18,4	22,8	29,5	19,9

Opomba: [1] 3., 4. in 5. shema ter preostanek 1. in 2. sheme.
Vir: Banka Slovenije

Zapadanje shem NSVS v letu 2005 in pričakovan iztek tretje petletne sheme spomladi 2006

S 27. novembrom 2005 se je izteklo petletno varčevanje v drugi shemi NSVS, pri čemer je stanje vplačanih sredstev varčevalcev (vplačana sredstva brez upoštevanja pripisanih premij ter revalorizacije in obrestovanja privarčevanih sredstev) ob koncu oktobra 2005 znašalo 17,6 mrd SIT oziroma skupaj s premijam v višini okrog 23 mrd SIT.

Banke so na podlagi NSVS v obdobju do 31.12.2005 odobrile le 13,9 mrd SIT posojil[4], kar predstavlja le 7,4% danih stanovanjskih posojil prebivalstvu. Na drugi strani pa so banke, ki ne sodelujejo v NSVS (predvsem avstrijske banke), agresivno povečale svoj tržni delež v stanovanjskih posojilih prebivalstvu, in sicer z 10,6% na 44% v obdobju od konca leta 2000 do konca leta 2005. Medletne rasti stanovanjskih in dolgoročnih posojil prebivalstvu, ki jih dosegajo banke, ki ne sodelujejo v NSVS, so občutno višje od medletnih rasti, ki jih dosegajo banke, ki sodelujejo v NSVS.

Tretje petletno varčevanje v NSVS se je izteklo v prvi polovici aprila 2006. Višina skupnih privarčevanih sredstev (vplačana sredstva brez upoštevanja pripisanih premij ter revalorizacije in obrestovanja privarčevanih sredstev) v okviru tretjega petletnega varčevanja je na dan 28.2.2006 znašala 16,9 mrd SIT.[5] Ocenjujemo, da bodo na podlagi tretje sheme gospodinjstva črpala posojila v višini 4 mrd SIT oziroma v višini 23,5% privarčevanih sredstev.[6] Varčevalci, ki bodo potrebovali večja sredstva za nakup stanovanjske enote, bodo najeli posojila pri bankah zunaj okvira NSVS.

Učinki tretje NSVS sheme na bančni sistem bodo vsekakor manjši kakor pri prvi shemi, saj je tretja shema podobno kakor druga po obsegu občutno manjša od prve.

Zaradi nedoseženih namenov pri reševanju financiranja stanovanjske problematike je bilo treba spremeniti pogoje NSVS sheme.

Spremembe zakona o NSVS

Tabela 2.3: Primerjava pogojev varčevanja v NSVS po starem zakonu in po noveli zakona o NSVS

	Star ZNSVS	Novela ZNSVS
Obrestna mera za varčevanje:		
za 5 let	TOM + 1,65%	Obrestna mera se določi v višini 75% tržne donosnosti obveznic RS v domači valuti s fiksno obrestno mero in ročnostjo nad devet let in šest mesecev.
za 10 let	TOM + 3,00%	
Doba varčevanja	5 in 10 let	od 5 do 10 let
Posojila z odplačilno dobo 10 let	TOM+2,45% (5 let)	obr. m. za varčevanje + 1 odstotna točka
Posojila z odplačilno dobo 20 let	TOM+3,80% (10 let)	
Premija za letno varčevanje	1 mes. obrok oz. 1/12 letnega vplačila oz. 1,25 mes. obroka pri 10-letnem varč.	1/24 letnega vplačila
Upravičenost do premije	redna vplačila vseh 12 obrokov	redna vplačila od 10 do 12 obrokov
Odplačilna doba za posojila	dvakratna doba varčevanja	dvakratna doba varčevanja
Spremembe obrestne mere	ob primeru velikih sprememb obrestnih mer na finančnem trgu (obrestni razmik nespremenjen)	obr. mere fiksne za obdobje enega leta
Subvencioniranje odplačil posojil	Ne	za mlade družine, ki prvič rešujejo stanovanjsko vprašanje in dohodek na družinskega člana ne presega polovice povprečne plače v RS

Vir: Banka Slovenije, SSRS

[4] Posojila iz prve in druge sheme v višini 12,5 mrd SIT in premostitvena posojila v višini 1,4 mrd SIT.
[5] Višina skupnih privarčevanih sredstev (vplačana sredstva, realne obresti, revalorizacijske obresti in premije) okviru tretjega petletnega varčevanja po podatkih na dan 31.12.2005 znaša 20 mrd SIT.
[6] Odstotek je ocenjen iz razmerja med črpanimi posojili iz NSVS (stanje na 31.12.2005) in vplačanimi sredstvi iz prve in druge sheme brez upoštevanja pripisanih premij ter revalorizacije in obrestovanja privarčevanih sredstev.

S prvim marcem 2006 je stopila v veljavo novela zakona o nacionalni stanovanjski varčevalni shemi in subvencijah mladim družinam za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja, s katero se varčevalna shema spreminja v namensko. Spreminjajo se tudi pogoji za pridobitev premije, ki bodo po spremembi zakona vezani na namensko porabo privarčevanih sredstev ali posojila, obrestne mere na varčevalni in na posojilni strani. Odpravlja se revalorizacija. Novela zakona je spremenila določilo glede obdobja varčevanja, po katerem bo mogoče varčevanje za obdobje od najmanj pet do največ deset let. Varčevalec bo upravičen do pripisa premije na koncu enoletnega varčevalnega obdobja, če bo v varčevalnem letu vplačal vsaj deset mesečnih obrokov namesto vseh 12, kot je veljalo v prvih petih shemah. Hkrati pa se bo višina premije prepolovila.

Novela zakona dodaja novo poglavje subvencioniranja mladih družin za prvo reševanje stanovanjskega vprašanja. Do subvencije, ki ni vezana na varčevanje v shemi, bo upravičena vsaka mlada družina, ki prvič rešuje stanovanjsko vprašanje z nakupom ali gradnjo in katere dohodek na družinskega člana ne presega polovice povprečne plače v Republiki Sloveniji v preteklem letu. Mlada družina bo skladno z novelo zakona prva štiri leta po nakupu prejemala 160 evrov denarne pomoči letno na družinskega člana, naslednja štiri leta pa 100 evrov na družinskega člana. Tako naj bi v osmih letih mlada štiričlanska družina prejela 4.160 evrov državne pomoči za nakup stanovanja.

2.3 Oblike finančnega premoženja in neto zadolženost prebivalstva pri bankah

Finančno premoženje prebivalstva se je lani povečalo na 62,8% BDP.

Finančno premoženje prebivalstva, v katerega uvrščamo bančne vloge, terjatve prebivalstva v obliki lastniških in dolžniških vrednostnih papirjev, naložbe v investicijske kupone vzajemnih skladov, življenjsko ter dodatno prostovoljno pokojninsko zavarovanje prebivalstva,[7] se je v letu 2005 povečalo za 8,5%.

Pretežni delež finančnega premoženja ima prebivalstvo še vedno v vlogah pri bankah, čeprav se njihov delež v strukturi finančnega premoženja še naprej zmanjšuje. V letu 2005 se je znižal za 1,7 odstotne točke, na 58,7%. Podobno se je lani znižal, in sicer za 3,6 odstotne točke delež druge najpomembnejše oblike varčevanja, tj. naložb v domače delnice ter obveznice. Pomen drugih alternativnih finančnih oblik premoženja prebivalstva se povečuje. Lani se je njihov delež povečal za 5,3 odstotnih točk, na 21,4%.

Tabela 2.4: Oblike finančnega premoženja prebivalstva v mrd SIT

	Vloge preb. pri bankah	Delnice in obveznice	Vzajemni skladi	Naložbe v tujino	Življenjska zavarovanja	Dodatno pokojninsko zavarovanje	Skupaj finančno "premoženje"
dec.00	1.274	468	10,7	0,7	-	-	1.753
dec.01	1.731	603	14,7	1,4	123,8	6,2	2.480
dec.02	1.944	727	55,4	4,6	179,0	24,7	2.935
dec.03	2.097	804	93,1	12,1	221,9	48,9	3.277
dec.04	2.292	891	210,1	29,0	276,0	95,4	3.793
dec.05	2.418	817	331,9	81,5	326,2	141,9	4.117

Vir: KDD, ATVP, Banka Slovenije, AZN, ZDZU

Tabela 2.5: Struktura finančnega premoženja prebivalstva v odstotkih in delež finančnega premoženja prebivalstva v odstotkih BDP

	Vloge prebivalstva pri bankah	Delnice in obveznice	Vzajemni skladi	Naložbe v tujino	Življenjska zavarovanja	Dodatno pokojninsko zavarovanje	Skupaj "premoženje"	
							delež	v % BDP
dec. 00	72,7	26,7	0,6	0,0	-	-	100	40,8
dec. 01	69,8	24,3	0,6	0,1	5,0	0,2	100	51,7
dec. 02	66,2	24,8	1,9	0,2	6,1	0,8	100	54,8
dec. 03	64,0	24,5	2,8	0,4	6,8	1,5	100	56,4
dec. 04	60,4	23,5	5,5	0,8	7,3	2,5	100	60,7
dec. 05	58,7	19,9	8,1	2,0	7,9	3,4	100	62,8

Vir: KDD, ATVP, Banka Slovenije, AZN, ZDZU

Finančno premoženje prebivalstva je ob koncu leta 2005 predstavljalo 62,8% BDP in se je v zadnjem letu povečalo za 2,1 odstotne točke. V primerjavi s celoletnim razpoložljivim

[7] Zajeto je le zgoraj opredeljeno finančno premoženje prebivalstva, ne pa tudi nepremičnine in tezavrirana tuja gotovina ter nekatere druge oblike finančnega premoženja, ki so vključene v finančne račune. Med obveznostmi niso zajete obveznosti iz naslova lizinga in obveznosti iz naslova različnih posojilnih obveznosti prebivalstva pri podjetjih, ki niso banke.

dohodkom prebivalstva[8] je finančno premoženje ob koncu leta 2005 predstavljalo 138,2% in se je lani povečalo za 5 odstotnih točk. Največji del obveznosti, ki jih izkazuje prebivalstvo, pa so posojila pri bankah. V obveznosti niso vključene obveznosti iz naslova lizinga in zadolženost prebivalstva pri drugih nebančnih ponudnikih posojil.

Tabela 2.6: Posojila in depoziti pri bankah v mrd SIT

	Posojila preb. pri bankah (1)	Depoziti preb. pri bankah (2)	Neto prihranki preb. pri bankah (2-1)	Neto prihranki v % BDP
dec. 00	419,2	1273,6	854,4	19,9
dec. 01	453,3	1730,9	1277,6	26,6
dec. 02	490,1	1944,1	1454,0	27,1
dec. 03	548,7	2097,4	1548,7	26,6
dec. 04	671,0	2291,7	1620,7	25,9
dec. 05	849,3	2417,8	1568,5	23,9

Vir: Banka Slovenije

Zaradi občutno šibkejše rasti vlog v primerjavi z rastjo posojil prebivalstvu so se lani za dve odstotni točki, na 23,9% BDP, znižali neto prihranki prebivalstva pri bankah. Povprečna rast posojil prebivalstvu je lani namreč trikrat presegala povprečno rast vlog tega sektorja.

Konvergiranje obrestnih mer za vloge pri bankah

Razlika med obrestnimi merami doma in v evroobmočju je bila za tolarske vloge pozitivna in za devizne vloge negativna.

Podobno kakor pri posojilnih obrestnih merah je bil v preteklih letih tudi pri obrestnih merah za vloge pri bankah prisoten izrazit proces nominalne konvergence.

Pri kratkoročnih tolarskih vlogah, ki v strukturi vlog bank z dobrimi 93% prevladujejo, se je raven obrestnih mer s konca poletja 2004 približala 3% in se na tej ravni ohranila do konca leta 2005. Slovenske obrestne mere za kratkoročne tolarske vloge so bile v povprečju lanskega leta za 1,2 odstotne točke višji kakor v evroobmočju. Ob koncu leta se je omenjena razlika znižala pod odstotno točko. Razlika med domačimi in tujimi obrestnimi merami za devizne vloge enakih ročnosti je bila lani podobna predlanski in je bila v povprečju na ravni –0,6 odstotne točke, kar pa dolgoročno ni vzdržno.

Potem ko se je raven tolarskih obrestnih mer pri domačih bankah za vloge nad enim letom po vstopu Slovenije v ERM2 ustalila na ravni okrog 4%, se je dinamika zniževanja obrestnih mer na tem delu trga upočasnila. Obrestna mera za dolgoročne vloge se je do konca leta 2005 znižala na okrog 3%, razlika med tolarskimi obrestnimi merami za dolgoročne vloge in obrestnimi merami evroobmočja pa se je lani v povprečju znižala še za 0,6 odstotne točke, na okrog eno odstotno točko. V zadnjih mesecih leta 2005 se je omenjena razlika znižala pod odstotno točko. Nasprotno se je negativna razlika med obrestnimi merami za dolgoročne devizne vloge v Sloveniji in v evroobmočju lani vseskozi zniževala in bila ob koncu leta le pozitivna.

Slika 2.6: Primerjava slovenskih obrestnih mer za vloge do enega leta z obrestnimi merami v evroobmočju v odstotkih

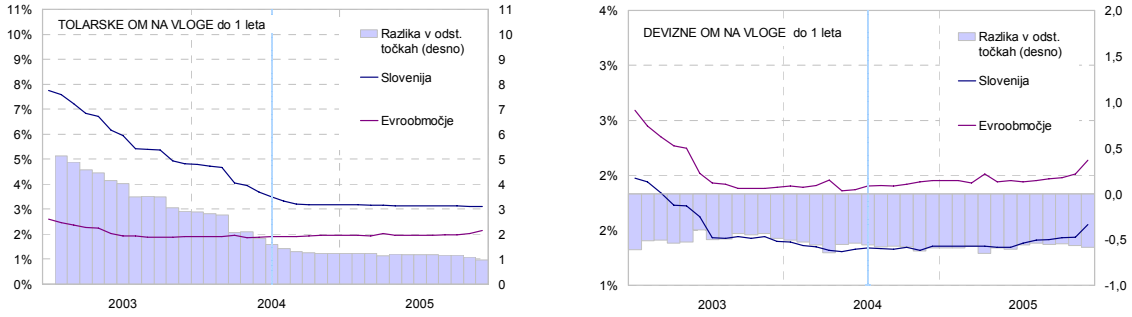

Vir: Banka Slovenije

[8] V razpoložljivem dohodku prebivalstva so zajete izplačane neto plače, drugi prejemki iz delovnega razmerja in socialni prejemki.

Slika 2.7: Primerjava slovenskih obrestnih mer za vloge nad enim letom z obrestnimi merami v evroobmočju v odstotkih

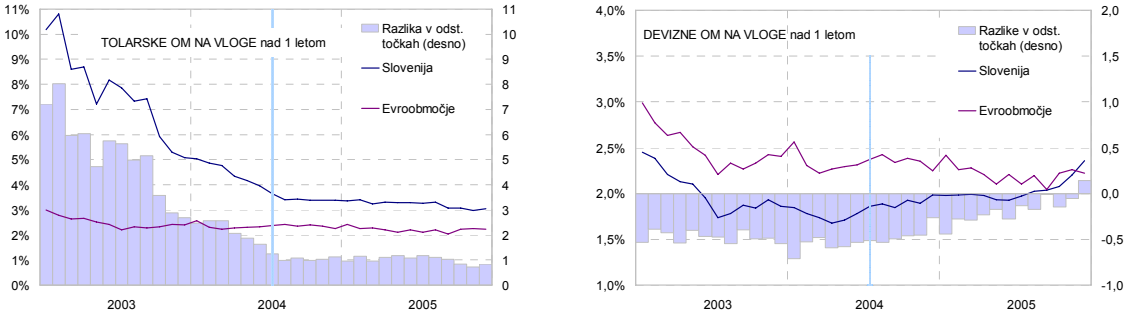

Vir: Banka Slovenije

2.4 Nepremičninski trg

Regionalne razlike v dinamiki cen nepremičnin so se zmanjšale, razlike v ravni cen pa ostajajo velike.

Slovenski nepremičninski trg se je v preteklih letih v delu stanovanjskih in komercialnih nepremičnin gibal z različno dinamiko. V letu 2005 so se zmanjšale regionalne razlike v dinamiki rasti cen stanovanjskih nepremičnin med Ljubljano z okolico in preostalim delom države. Razlike v ravneh cen stanovanj med ljubljansko urbano regijo[9] in preostalo Slovenijo so ostale relativno velike[10].

Slika 2.8: Medletne stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj v Ljubljani v odstotkih

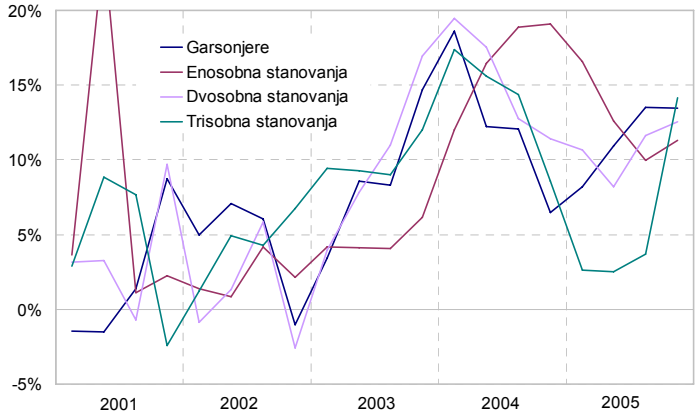

Vir: SLONEP, lastni preračuni

Hitra rast cen stanovanj v Ljubljani se je v drugi polovici leta 2004 nekoliko umirila in ponovno povečala proti koncu leta 2005, ko so se medletne stopnje rasti cen stanovanj dvignile nad 10%. Najhitrejšo rast v preteklih letih so dosegala manjša, zlasti enosobna stanovanja, katerih cena se je v letu 2004 povečala za 19,1%. Največje povečanje stopenj rasti cen v letu 2005 pa so dosegla večja stanovanja. Njihove cene so se povečale za dobrih 14%. Na trgu komercialnih nepremičnin v Ljubljani se cene pisarn v letu 2005, po precejšnji volatilnosti v preteklih letih, niso bistveno spremenile. Njihove cene so se povečale za 5,5%. Občutne razlike v ravneh cen so tudi med samo prestolnico in njeno okolico. Cene stanovanj so v okolici Ljubljane v letu 2005 večinoma rasle hitreje kakor cene v glavnem mestu. Gospodinjstva so zaradi zelo visokih cen stanovanj v Ljubljani povečala povpraševanje po nepremičninah v njeni okolici.

Regionalne razlike v ravneh cen so se v letu 2005 glede na predhodno leto še nekoliko povečale. To velja predvsem za primerjavo cen stanovanj med glavnim mestom oziroma ljubljansko urbano regijo ter povprečjem za celotno državo oziroma preostalo Slovenijo.

[9] Geografska delitev pri transakcijskih cenah stanovanj je narejena v skladu s statističnimi regijami nivoja 2 (SKTE 2), kjer je ljubljanska urbana regija enaka osrednjeslovenski regiji na ravni statističnih regij nivoja 3, preostala Slovenija zajema ostalih 11 regij nivoja 3. Ljubljansko urbano regijo nadalje razdelimo na Ljubljano mesto in okolico Ljubljane.

[10] Izjema so predvsem turistični kraji na slovenski obali in nekateri kraji ob smučiščih.

Tabela 2.7: Medletne stopnje rasti cen nepremičnin v odstotkih

	2001	2002	2003	2004	2005	2005 I	2005 II	2005 III	2005 IV
	Stopnje rasti oglaševanih cen stanovanj in pisarn v Ljubljani (v %)								
Garsonjere	8,7	-1,1	14,7	6,5	13,5	8,2	10,9	13,5	13,5
Enosobna stanovanja	2,2	2,1	6,2	19,1	11,3	16,6	12,6	10,0	11,3
Dvosobna stanovanja	9,7	-2,6	17,0	11,4	12,6	10,7	8,2	11,6	12,6
Trisobna stanovanja	-2,4	6,8	12,0	8,6	14,2	2,6	2,5	3,7	14,2
Pisarne	-0,8	12,7	5,9	5,5	5,5	0,2	0,9	2,7	5,5
	Stopnje rasti transakcijskih cen stanovanj (v %)								
Stanovanja – Ljubljana mesto					12,7	11,9	11,4	9,0	12,7
Stanovanja – okolica Ljubljane					7,3	14,3	18,4	14,7	7,3
Stanovanja – ljubljanska urbana regija (SKTE 2)					11,1	12,0	12,1	9,4	11,1
Stanovanja – preostala Slovenija (SKTE 2)					11,7	5,8	10,9	10,8	11,7

Vir: SLONEP, DURS, Banka Slovenije, lastni preračuni

Tabela 2.8: Indeks regionalnih razlik v ravneh cen stanovanj[11]

	Slovenija	Ljubljanska urbana regija	Ljubljana mesto	Okolica Ljubljane	Preostala Slovenija
2004	100,0	145,8	158,3	102,4	75,2
2005	100,0	148,0	160,8	106,2	75,5

Vir: DURS, Banka Slovenije, lastni preračuni

Vzdržnost ravni cen

Vzdržnost ravni cen stanovanj je odvisna od razmerja med dejanskimi in temeljnimi cenami, t.j. cenami, ki so upravičene z ekonomskimi in institucionalnimi temelji. V skladu z razpoložljivostjo podatkov za relativno kratko časovno obdobje smo izračunali dva kazalnika, ki kažeta na vzdržnost ravni cen na nepremičninskem trgu v Ljubljani[12]. Ta dva kazalnika sta dostopnost stanovanj in razmerje med ceno in najemnino stanovanj, na podlagi katerega smo izračunali temeljno ceno za stanovanja.

Dostopnost stanovanj se od konca leta 2002 zmanjšuje.

Dostopnost stanovanj, izražena z razmerjem med ceno stanovanj v Ljubljani in letno drsečo sredino povprečnih mesečnih neto plač, se je začela po letu 2002 zmanjševati, kar je posledica hitre rasti cen stanovanj, ki jim rast neto plač ni sledila. Relativno se je najbolj zmanjšala dostopnost dvosobnih in enosobnih stanovanj, katerim sledi dostopnost trisobnih stanovanj in garsonjer. V letu 2005 se je zaradi hitre rasti cen najbolj zmanjšala dostopnost večjih stanovanj. Za nakup dvosobnega stanovanja v Ljubljani je bilo ob koncu leta 2005 treba nameniti 33 povprečnih mesečnih neto plač več kakor ob koncu leta 2002. Zmanjšanje dejanske dostopnosti stanovanj ni bilo tako veliko, saj se je hitra rast cen kompenzirala z zniževanjem ravni obrestnih mer in s podaljševanjem ročnosti stanovanjskih posojil.

Slika 2.9: Razmerje med ceno stanovanj v Ljubljani in letnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač za Ljubljano

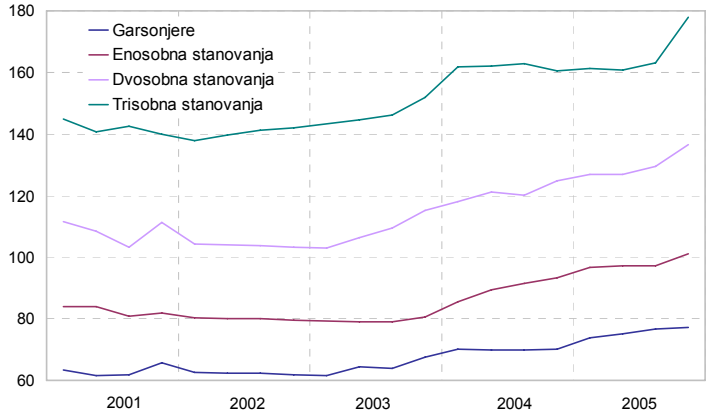

Vir: SLONEP, SURS, Banka Slovenije, lastni preračuni

[11] Regionalne razlike v ravneh cen za obravnavani leti so izračunane iz povprečja transakcijskih cen posameznih četrtletij.

[12] Samo na podlagi vrednosti kazalnikov ne moremo govoriti o obstoju balona na nepremičninskem trgu. Pri njihovi interpretaciji se je treba zavedati tudi omejitev povezanih s kakovostjo podatkov.

Razmerje med cenami in najemninami stanovanj se povečuje.

Najemnine stanovanj v Ljubljani so lani, podobno kot v letu 2004, rasle počasneje kot cene stanovanj. Razmerje med cenami in najemninami se je glede na leto 2004 še nekoliko povišalo. Pri tem dosegajo občutno višja razmerja manjša stanovanja. Za nakup garsonjere v Ljubljani je bilo ob koncu leta 2005 v poprečju treba nameniti dobrih 18 letnih najemnin, za enosobno stanovanje slabih 20, za dvosobno dobrih 16 in za nakup trisobnega stanovanja slabih 16 letnih najemnin, medtem ko je bilo treba ob koncu leta 2004 nameniti za garsonjero dobrih 17, za enosobno stanovanje slabih 18, za dvosobno slabih 16 in za trisobno dobrih 15 letnih najemnin.

Slika 2.10: Medletne stopnje rasti letnih drsečih sredin cen in najemnin enosobnih stanovanj v odstotkih ter razmerje med ceno in najemnino v Ljubljani (P/E)

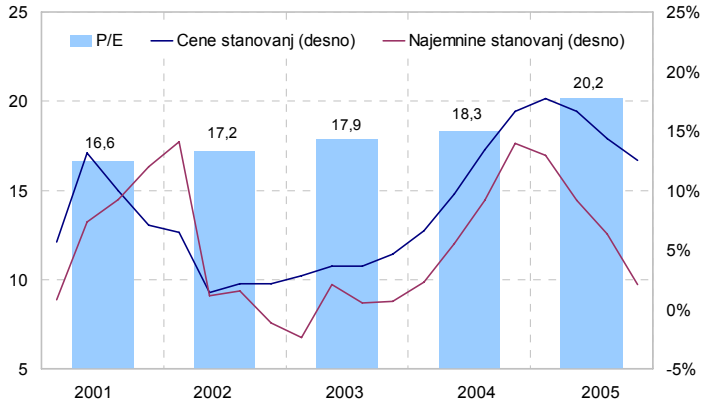

Vir: SLONEP, lastni preračuni

Kazalnik P/E kaže na precenjenost manjših stanovanj.

Pri izračunu temeljnih cen stanovanj na podlagi vrednosti razmerja med ceno in najemnino za stanovanje (P/E)[13] smo upoštevali povprečno vrednost P/E iz obdobja 1995–2000[14] in iz podatkov o višini najemnin izračunali temeljne cene za obdobje 2001–2005. Dejanske cene pri manjših stanovanjih precej presegajo temeljno ceno. Velikost odstopanja se je v letu 2005 še nekoliko povečala. Dejanske cene večjih stanovanj so se od konca leta 2002 naprej gibale pod temeljno, le v zadnjem četrtletju 2005 so nekoliko presegle temeljno ceno.

Slika 2.11: Razmerje med dejanskimi in temeljnimi cenami, izračunanimi na podlagi razmerja med cenami in najemninami stanovanj za Ljubljano, v odstotkih

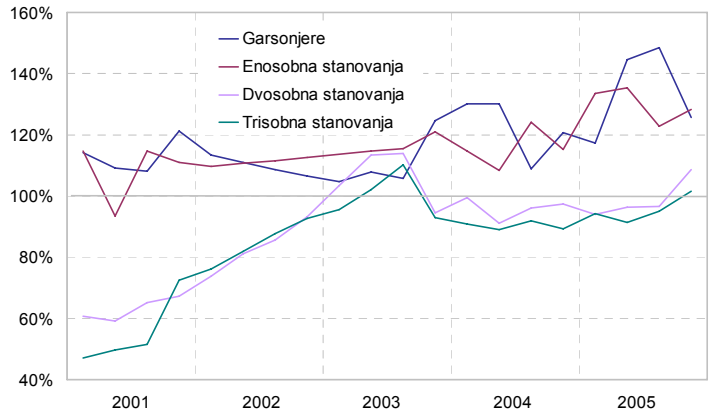

Vir: SLONEP, lastni preračuni

[13] Pri izračunu kazalnika P/E za nepremičninski trg smo za ceno (P) upoštevali povprečno ceno na kvadratni meter stanovanja, za donos (E) pa letno najemnino na kvadratni meter. Temeljna cena je tista vrednost nepremičnine, ki naj bi bila, ob danih ekonomskih in institucionalnih temeljih, dolgoročno vzdržna. Izračunamo jo tako, da povprečno vrednost kazalnika P/E v preteklem obdobju pomnožimo z letno najemnino na kvadratni meter.

[14] Za natančnejši izračun temeljne cene bi morali za izračun povprečja P/E upoštevati daljše, stabilnejše obdobje, dolgo najmanj deset do petnajst let. Prekratko časovno obdobje in dolžina normalnega delovanja slovenskega stanovanjskega trga nam tega ne omogočata. Omenjenih omejitev se je treba zavedati tudi pri interpretaciji rezultatov, čeprav bi pri daljšem časovnem obdobju pričakovali kvečjemu nižje povprečje razmerja P/E in še večjo precenjenost stanovanj po tem kazalniku.

Na podlagi občutnega povečanja razmerja med ceno stanovanj in neto plačami ter razmerja med dejanskimi in temeljnimi cenami ocenjujemo, da so manjša stanovanja v Ljubljani precenjena. Za večja stanovanja tega ne moremo trditi, saj se njihove tržne cene vse od konca leta 2002 gibljejo pod temeljno ceno.

Dejavniki cen nepremičnin

Odziv ponudbene strani na neskladje med ponudbo in povpraševanjem po stanovanjih.

V zadnjih letih je prišlo do povečanega neskladja med ponudbo in povpraševanjem po stanovanjih, kar se je zaradi neelastičnosti ponudbe na kratek rok odrazilo v povečanju cen stanovanj. Ponudba na stanovanjskem trgu se le počasi prilagaja povpraševanju, zato lahko cene stanovanj kratkoročno občutneje odstopajo od dolgoročnih ravnotežnih ravni. Po daljšem obdobju naraščanja cen nepremičnin je v zadnjih dveh letih v Sloveniji opaziti določen odziv ponudbene strani, kar je razvidno iz visokih medletnih stopenj rasti bruto investicij v stanovanjske zgradbe v letih 2004 in 2005, iz povečanega števila izdanih gradbenih dovoljenj ter povečanega števila dokončanih stanovanj v letu 2004 glede na leto 2003. V prihodnjih letih lahko na podlagi tega s precejšnjo verjetnostjo pričakujemo povečano ponudbo novih stanovanj, kar naj bi vplivalo na umirjanje stopenj rasti cen. Vendar se moramo ob tem zavedati tudi omejitev, povezanih z zmogljivostmi gradbenega sektorja in nezadostno ponudbo stavbnih zemljišč. Po nekaterih ocenah naj bi bili v Sloveniji v prihodnjih letih sposobni z novogradnjami in prenovo starih stanovanj pridobiti največ 8000 stanovanj letno[15]. Eden izmed ciljev Nacionalnega stanovanjskega programa iz leta 2000 je, do leta 2009 doseči gradnjo najmanj 10.000 stanovanj letno, kar bo težko dosegljivo. To potrjuje tudi velika razlika med dejanskim številom na novo zgrajenih stanovanj in načrtovanim številom iz Nacionalnega stanovanjskega programa.

Tabela 2.9: Stanovanjski sklad, dokončana stanovanja, izdana gradbena dovoljenja in bruto investicije v stanovanjske zgradbe

	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
				Ocena stanovanjskega sklada			
Število stanovanj[1]	709.825	716.402	722.924	730.064	736.420	743.424	
Število stanovanj na 1000 prebivalcev	357	360	363	366	369	372	
				Novogradnje vključno s povečavo in spremembo namembnosti			
Število novih stanovanj	5.446	6.751	6.715	7.265	6.567	7.004	
Št. novih stanovanj na 1000 prebivalcev	2,74	3,39	3,37	3,64	3,29	3,51	
Površina (m^2)	607.468	745.194	778.817	824.608	746.517	761.430	
				Izdana gradbena dovoljenja			
Število stanovanj	5.634	5.339	5.168	5.080	6.122	7.002	7.003
Površina (m^2)	685.650	636.424	606.262	597.366	711.385	793.200	861.179
				Nacionalni stanovanjski program iz leta 2000			
Načrtovano število stanovanj		6.200	6.550	6.950	7.400	7.950	8.550
				Stopnje rasti (v %)			
Bruto investicije v stanovanjske zgradbe	14,3	-4,0	7,0	8,5	-8,0	15,7	20,5

Opomba: [1] V stanovanjskem skladu so upoštevana naseljena in začasno nenaseljena stanovanja za stalno uporabo.
Vir: SURS, Nacionalni stanovanjski program, lastni preračuni

Prepočasno naraščanje števila stanovanj.

Pomemben vpliv na ponudbo stanovanj ima tudi velikost obstoječega stanovanjskega sklada. V Sloveniji je število stanovanj na tisoč prebivalcev v letu 2002 znašalo 366 enot, kar je občutno pod povprečjem EU15 iz leta 2002, ki je znašalo 490[16] stanovanj na tisoč prebivalcev. Število stanovanj na tisoč prebivalcev naj bi se z naraščanjem razpoložljivega dohodka gospodinjstev približevalo ravni držav EU. V Sloveniji se število stanovanj na 1000 prebivalcev sicer povečuje, povprečno letno neto povečanje stanovanjskega sklada[17] je v obdobju 1999–2004 znašalo 3,25 stanovanj na 1000 prebivalcev. V letu 2002 je bilo zgrajeno 3,64 stanovanj na tisoč prebivalcev, kar je manj kakor v večini starih držav članic EU in več kakor v večini novih članic. Glede na trenutna neto povečanja števila stanovanj na tisoč prebivalcev v primerjavi z državami EU15 na omenjenem področju dejansko ne prihaja do konvergence. Nadaljnje približevanje slovenskega BDP na prebivalca k povprečju EU bo vplivalo na povečanje povpraševanja, kar se bo ob nezadostni rasti števila novogradenj odrazilo še v dodatnem pritisku na cene.

[15] Banovec T.: Ali imamo v Sloveniji preveč ali premalo stanovanj? Poslovanje z nepremičninami: 16. tradicionalni posvet (Zbornik referatov). Ljubljana: GZS, 2005.
[16] Housing Statistics in the European Union 2004, 2005 in lastni preračuni.
[17] Neto povečanje je razlika med številom novogradenj in zmanjšanjem obstoječega sklada stanovanj.

Povečana ponudba stanovanjskih posojil po nižjih obrestnih merah.

Na strani povpraševanja po stanovanjih se je zniževanje inflacije in povečevanje konkurence med bankami odrazilo v nižjih obrestnih merah in povečani ponudbi dolgoročnejših stanovanjskih posojil. Nekoliko manj izrazit trend zniževanja tolarskih obrestnih mer za stanovanjska posojila kot v letu 2004 se je nadaljeval tudi v letu 2005. Povprečna tolarska obrestna mera za stanovanjska posojila je bila ob koncu leta 2005 za 1,2 odstotne točke nižja kakor ob koncu leta 2004. Devizne obrestne mere za stanovanjska posojila so bile večji del leta 2005 nekoliko nižje kakor v letu 2004. V zadnjih dveh mesecih leta 2005 so se devizne obrestne mere za stanovanjska posojila vrnile na raven, značilno za večji del leta 2004, kar je predvsem posledica decembrskega dviga obrestnih mer ECB.

Slika 2.12: Primerjava slovenskih obrestnih mer za stanovanjska posojila gospodinjstvom z obrestnimi merami v evroobmočju v odstotkih

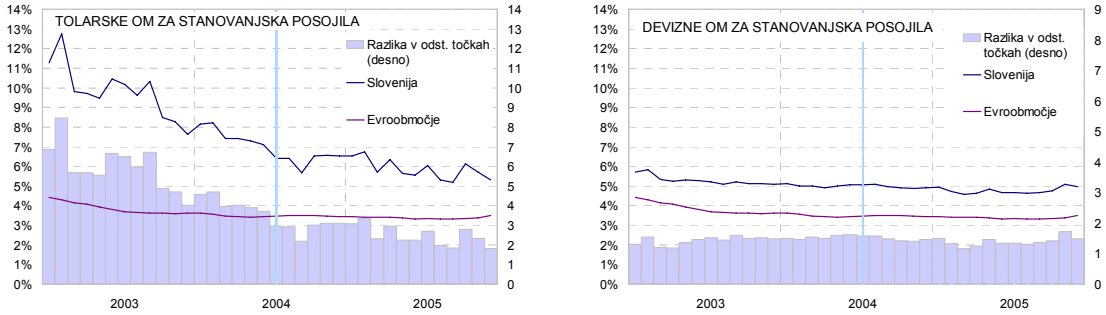

Vir: Banka Slovenije

Obseg transakcij na nepremičninskem trgu se je povečal za 34%.

V letu 2005 so se medletne stopnje rasti obsega stanovanjskih posojil še dodatno okrepile in ob koncu leta presegle 45%. Nadaljevanje takih trendov v daljšem obdobju bi, brez ustrezne rasti ponudbe stanovanj, lahko povzročilo občutno oddaljitev cen stanovanj od njihovih temeljnih vrednosti. Višje rasti stanovanjskih posojil so vplivale tudi na povečan obseg prometa na nepremičninskem trgu, ki so ga opravila gospodinjstva, in sicer kar za 33,6% v letu 2005.

Slika 2.13: Medletne stopnje rasti obsega stanovanjskih posojil in obsega prometa z nepremičninami, ki so ga opravila gospodinjstva, v odstotkih[18]

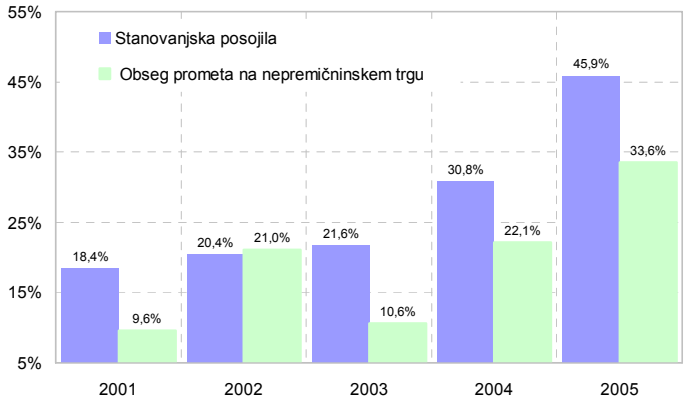

Vir: Banka Slovenije, Nepremičninski informator 2005/XII (GZS et al.), lastni preračuni

Institucionalni dejavniki oblikovanja cen nepremičnin.

Naslednji razlog za povečan obseg prometa in povečanje cen je v pričakovanem povečanju stopnje DDV za nova stanovanja z 8,5% na 20% v letu 2008. Gospodinjstva so pričakovanja o povečanju cen novih stanovanj deloma že anticipirala, kar se je odrazilo tudi v rasti cen starih stanovanj. Prihodnja sprememba v davčni obravnavi novih stanovanj bo zelo verjetno prispevala k rasti cen tudi v letu 2006.

Pomemben učinek na velikost povpraševanja po stanovanjih imajo tudi davčne olajšave za nakup stanovanja, ki v kombinaciji z izredno majhnim trgom najemniških stanovanj

[18] Obseg prometa je ocenjen na podlagi podatkov o plačanem 2% davku na promet nepremičnin. Za leto 2005 je ocena narejena na podlagi primerjave prometa v prvih treh četrtletjih leta 2005 s prometom v prvih treh četrtletjih leta 2004. V prometu na nepremičninskem trgu ni zajeta prodaja novih stanovanj. V nadaljevanju poglavja se obseg prometa na nepremičninskem trgu nanaša na transakcije, ki so jih opravila gospodinjstva.

spodbujajo lastništvo pred najemom[19]. K nadaljnji krepitvi povpraševanja, kljub relativno nespremenjenemu številu prebivalcev, prispeva trend zmanjševanja povprečnega števila oseb na gospodinjstvo. Povprečna velikost gospodinjstva se je v obdobju 1991–2002 zmanjšala s 3 na 2,8 člana, kar je še vedno občutno nad povprečjem EU15, ki je leta 2002 znašalo 2,3 člana. Trend zmanjševanja povprečne velikosti gospodinjstev se pričakuje tudi v prihodnje in naj bi najmanj izničil učinek zmanjševanja števila in deleža prebivalstva v starostni skupini od 30 do 44 let, ki največ povprašuje po stanovanjih.

Na zmanjševanje neskladja med ponudbo in povpraševanjem naj bi v omejenem obsegu vplivala tudi predvidena uvedba davka na nepremičnine, ki naj bi predvsem povečala ponudbo na trgu lastniških in najemniških stanovanj, do določene mere pa verjetno zmanjšala tudi povpraševanje, zlasti po večjih in s tem bolj obdavčenih stanovanjih. Poleg tega naj bi davek v omejenem obsegu vplival tudi na povečano ponudbo nezazidanih stavbnih zemljišč. Za pobiranje davka na nepremičnine je najprej treba sprejeti ustrezno zakonsko podlago za vzpostavitev registra nepremičnin in evidenco trga nepremičnin. Izvesti bo treba množično vrednotenje nepremičnin, kar bo omogočilo določanje posplošene tržne vrednosti, ki se bo uporabljala za določitev davčne osnove. Davčna stopnja naj bi bila nizka, tako da bo zmanjševanje razkoraka med ponudbo in povpraševanjem na stanovanjskem trgu, iz naslova davka na nepremičnine, dolgotrajno.

Povečano povpraševanje nerezidentov.

S podatki o obsegu prometa na nepremičninskem trgu, kjer kot kupci nastopajo nerezidenti, ne razpolagamo, vendar po poročanju nepremičninskih agencij take transakcije predstavljajo še majhen del prometa. Povpraševanje tujcev naj bi se po podatkih nepremičninskih agencij v lanskem letu nekoliko okrepilo. Tujci povprašujejo predvsem po nepremičninah v turističnih krajih in starejših objektih na podeželju. V prihodnje lahko, zaradi zelo verjetne upočasnitve ali celo negativnih rasti cen nepremičnin v nekaterih evropskih državah s precenjenimi nepremičninami, pričakujemo povečano povpraševanje nerezidentov po nepremičninah v Sloveniji. Slednje bi že lahko sklepali pri britanskih kupcih, ki naj bi bili po izjavah nepremičninskih agentov, poleg rezidentov Avstrije in Italije, med najpogostejšimi tujimi kupci slovenskih nepremičnin.

Na podlagi analize dejavnikov ponudbe in povpraševanja ocenjujemo, da je pretekli razvoj na stanovanjskem trgu vzdržen in ne obstaja nevarnost za nenaden padec cen nepremičnin. Hitro zniževanje obrestnih mer in podaljševanje ročnosti posojil je v preteklih letih prek večjega obsega stanovanjskih posojil v kombinaciji s še nekaterimi drugimi dejavniki povzročilo hitro rast cen stanovanj. V zadnjem času je sicer prišlo do večjega odziva ponudbe, vendar zmogljivosti gradbenega sektorja in trenutna razpoložljivost stavbnih zemljišč ne omogočajo takega povečanja števila novogradenj, da bi ponudba v bližnji prihodnosti lahko presegla povpraševanje po stanovanjih in vplivala na znižanje cen. Na podlagi dejavnikov ponudbe in povpraševanja po stanovanjih pričakujemo umirjanje dinamike rasti cen stanovanj, vendar obstaja tveganje, da se bo z nadaljnjim hitrim naraščanjem stanovanjskih posojil in nezadostnem naraščanju ponudbe stanovanj hitra rast cen stanovanj nadaljevala tudi v prihodnje.

Nakup stanovanja kot alternativa finančnim naložbam

Investicija v stanovanje se je izkazala kot donosna naložba.

V preteklih treh letih so se stanovanja v Sloveniji oziroma njenem glavnem mestu izkazala kot relativno donosna naložba. Rast njihovih cen in prihodki iz najemnin niso zadostovali samo za odplačevanje mesečnih anuitet, temveč so v obdobju 2003–2005 lastnikom prinašali še dodaten zaslužek.

Za ponazoritev privlačnosti nakupa stanovanja kot investicijske dobrine smo za vsako posamezno leto v obdobju 2003–2005 izračunali donos investicije v dvosobno stanovanje v Ljubljani, pri čemer smo predpostavili, da posameznik financira nakup stanovanja izključno s posojilom ali v celoti z lastnimi sredstvi. Če se je posameznik na začetku leta odločil za investicijo v dvosobno stanovanje, ki jo je v celoti financiral s stanovanjskim posojilom[20], je bil donos[21] v vseh treh letih pozitiven. Pri vrednotenju investicije v stanovanje smo med prihodki upoštevali mesečne najemnine in povečanje vrednosti

[19] Kupec stanovanja lahko 15 let od nakupa uveljavlja davčno olajšavo za plačane zneske z namenom rešitve lastnega stanovanjskega problema. Plačani zneski obsegajo lastna sredstva in zneske glavnice ter obresti za stanovanjsko posojilo. Olajšava znaša največ 4% letne davčne osnove zavezanca. Poleg tega se lastniku stanovanja oziroma hiše, v okviru olajšave za splošne namene, še dodatno zmanjša davčna osnova do višine 2% za plačila povezana z vzdrževanjem stanovanj in stanovanjskih hiš.

[20] Razmerje med višino posojila in vrednostjo nepremičnine (LTV) je dejansko pod 100%, kar od kupca stanovanja zahteva investiranje tudi lastnih sredstev.

[21] Donos je izračunan po metodi diskontirane neto sedanje vrednosti.

stanovanja v posameznem letu (nerealizirani kapitalski dobiček), med odhodki pa smo upoštevali mesečna odplačila posojila. Če je posameznik nakup stanovanja financiral z lastnimi sredstvi, smo v izračunu donosa upoštevali mesečne najemnine in povečanje vrednosti stanovanja v posameznem letu ter ob upoštevanju oportunitetnih stroškov v višini povprečnih letnih obrestnih mer za vezane vloge nad enim letom dobili kazalnik donosnosti naložb v stanovanja. Ta je primerljiv z donosi drugih finančnih naložb, kjer smo pri izračunu donosa prav tako upoštevali oportunitetne stroške v višini povprečnih letnih obrestnih mer za vezane vloge nad enim letom. Nakup stanovanja in njegova oddaja sta se izkazala kot najboljša naložba, razen leta 2004, ko je rast cen vrednostnih papirjev na kapitalskem trgu, merjena z SBI20, dosegla nekoliko višjo donosnost.

Tabela 2.10: Donosnost investicij v stanovanje v Ljubljani ob upoštevanju odplačila posojil in primerjava donosnosti naložb v stanovanje z drugimi oblikami finančnih naložb po metodi diskontirane neto sedanje vrednosti v odstotkih[22]

(v %)	Nakup stanovanja s posojilom		Investiranje lastnih sredstev			
			Stanovanje	Indeksi kapitalskega trga		
	TOM+r	SIOM		SBI20	BIO	VEPVS
2003	11,63	12,82	26,84	9,85	-1,37	9,37
2004	3,53	4,49	17,33	19,82	-0,04	13,15
2005	3,93	4,01	16,94	-8,36	-2,08	4,09

Vir: SLONEP, Banka Slovenije, SURS, LJSE, Vzajemci.com, lastni preračuni

Zmanjšanje razlike med obsegom prometa na kapitalskem in na nepremičninskem trgu.

Nakup stanovanja je bil in še vedno ostaja zelo privlačna alternativa finančnim naložbam, zlasti po neugodni izkušnji s slovenskim borznim trgom v letu 2005. Po daljšem obdobju naraščanja cen stanovanj gospodinjstva obravnavajo stanovanja kot zelo varno in donosno obliko dolgoročnega varčevanja. V zadnjih dveh letih je opaziti hitrejšo rast obsega prometa na nepremičninskem trgu, ki je v letih 2004 in 2005 občutno presegala stopnje rasti obsega prometa na kapitalskem trgu. Medtem ko je na nepremičninskem trgu prišlo do povečanja stopnje rasti obsega prometa, se je stopnja rasti obsega prometa na organiziranem kapitalskem trgu v letu 2005 nekoliko zmanjšala. Posledično se je zmanjšala razlika med obsegom transakcij na nepremičninskem trgu in obsegom prometa na kapitalskem trgu, in sicer s 140 mrd SIT v letu 2004 na slabih 98 mrd SIT v letu 2005. V letu 2005 je obseg prometa na nepremičninskem trgu dosegel 78% obsega prometa na kapitalskem trgu, medtem ko je še leta 2002 predstavljal samo 40% obsega prometa na slovenskem kapitalskem trgu.

Slika 2.14: Medletne stopnje rasti obsega prometa na kapitalskem in nepremičninskem trgu ter razmerje med obsegom prometa na obeh trgih v odstotkih

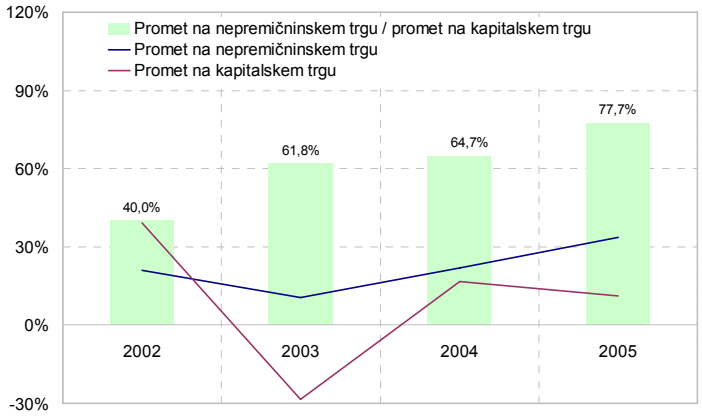

Vir: Nepremičninski informator 2005/XII (GZS et al.), LJSE, lastni preračuni

Veliko povečanje novo odobrenih stanovanjskih posojil.

Povečanje obsega prometa na nepremičninskem trgu je v glavnem pojasnjeno z velikim obsegom novo odobrenih stanovanjskih posojil. Bančni sistem jih je v celotnem letu 2005 odobril kar za 59% več kakor v letu 2004. Velika večina nakupov nepremičnin, ki so jih opravila gospodinjstva, se je nedvomno financirala z najetimi posojili pri bankah in lastnimi sredstvi. Del sredstev iz vezanih vlog in s trga vrednostnih papirjev se je prelil na nepremičninski trg. Določen del gospodinjstev je zaradi nizkih obrestnih mer, padca cen vrednostnih papirjev v letu 2005 in visokih donosov investicij v nepremičnine v preteklih

[22] Izračuni so narejeni za 60m^2 veliko stanovanje v Ljubljani. Za izračun donosnosti se upošteva cena stanovanja na začetku posameznega leta.

letih povečal obseg naložb v nepremičnine. S podatki o nakupu stanovanj za takojšnjo oddajo sicer ne razpolagamo, vendar lahko glede na zgoraj omenjene razloge pričakujemo, da se bo njihov delež v prihodnje nekoliko povečal.

Tabela 2.11: Gibanje vezanih vlog in alternativnih finančnih naložb gospodinjstev, obseg prometa na nepremičninskem in kapitalskem trgu ter sprememba stanja stanovanjskih posojil

	2002	2003	2004	2005
		(v mrd SIT)		
Sprememba stanja vezanih vlog gospodinjstev brez vlog na vpogled	151,9	61,1	127,3	-102,4
Sprememba stanja alternativnih finančnih naložb gospodinjstev	239,7	184,1	319,5	192,5
Obseg prometa na kapitalskem trgu	475,1	339,9	396,7	440,8
Obseg prometa na nepremičninskem trgu	189,9	210,1	256,5	342,6
Sprememba stanja stanovanjskih posojil	24,7	31,7	54,5	102,5
		Stopnje rasti (v %)		
Vezane vloge gospodinjstev brez vlog na vpogled	14,0	4,9	9,8	-7,2
Alternativne finančne naložbe gospodinjstev	32,1	18,7	27,3	12,9
Obseg prometa na kapitalskem trgu	39,2	-28,5	16,7	11,1
Obseg prometa na nepremičninskem trgu	21,0	10,6	22,1	33,6

Vir: Banka Slovenije, Vzajemci.com, Nepremičninski informator 2005/XII (GZS et al.), AZN, LJSE, lastni preračuni

Okvir 2.2: Vpliv gibanja cen nepremičnin na finančno stabilnost

Za nepremičninski trg je značilno procikličnо gibanje, ki je posledica močne povezanosti med gibanjem cen nepremičnin in kreditnim ciklom, do katere pride zaradi dolžniškega financiranja nakupa in izgradnje nepremičnin. V Sloveniji sicer še nimamo izdaj obveznic, ki bi imele kritje v hipotekarnih posojilih. Vendar bo na osnovi v začetku leta 2006 sprejetega zakona o hipotekarni in komunalni obveznici tudi pri nas prišlo do razvoja hipotekarnega bančništva, za katerega je značilno, da se posojilna sposobnost bank z naraščanjem vrednosti nepremičnin pod hipoteko povečuje. Naraščanje cen nepremičnin sicer tudi v bančnih sistemih brez hipotekarnih bank, prek premoženjskega učinka, privede do povečanja kreditne sposobnosti kreditojemalcev in do izboljšanja bilanc bank, ki ob razpoložljivih virih sredstev povečajo pripravljenost za odobravanje posojil. V fazi gospodarske ekspanzije pogosto tudi prihaja do rahljanja kreditnih standardov in posledično do čezmernega oziroma odobravanja preveč ugodnih posojil. V času naraščanja cen nepremičnin, ob zadostnih virih sredstev bank, prihaja do večje razpoložljivosti kreditov in do dodatnega povpraševanja po nepremičninah. Njihove cene se zato še dodatno povečajo. Nasproten scenarij se odvija ob zniževanju cen na nepremičninskih trgih, ko pride zaradi zmanjševanja obsega bančnih posojil do še dodatnega padca cen nepremičnin.

Na razpoložljivost stanovanjskih posojil in posredno na povpraševanje po nepremičninah vpliva višina nominalnih obrestnih mer, ki so odvisne tudi od pričakovane inflacije. Pomembno je, kakšna je nominalna obrestna mera ob odobritvi posojila. Višja kakor je nominalna obrestna mera v trenutku najetja posojila, ob nespremenjenem znesku posojila, višja je nominalna vrednost mesečne anuitete. Ob dani ravni plač je pri višjih nominalnih obrestnih merah razmerje med nominalnim zneskom anuitete in nominalno plačo višje. Če je razmerje med nominalno anuiteto in dohodkom pomemben kriterij pri odobravanju posojil, bodo gospodinjstva pri višji inflaciji težje najemala stanovanjska posojila

Najpomembnejši kriterij odobravanja posojil v Sloveniji je prav razmerje med nominalno anuiteto in mesečnim dohodkom. V amortizacijskem načrtu so izračunane mesečne anuitete na podlagi višine trenutne nominalne obrestne mere. Če je slednja višja, bo mesečni znesek anuitete višji, kar bo zmanjšalo dostopnost stanovanjskih posojil.

Vključevanje cen stanovanj oziroma nepremičnin, v izračun inflacije, bi v obdobju naraščajočih cen stanovanj, ob vsem drugem nespremenjenem, povečalo inflacijo in s tem nominalne obrestne mere. Zmanjšala bi se dostopnost stanovanjskih posojil in zavrla rast cen stanovanj. Obratna situacija bi bila v obdobju padanja cen stanovanj, ko bi se inflacija in nominalne obrestne mere znižale, to pa bi povečalo dostopnost stanovanjskih posojil in posledično zavrlo padec njihovih cen. Vključitev indeksa cen nepremičnin oziroma stanovanj v CPI bi imelo kontracikličen vpliv na nepremičninski trg, kar je zaželeno z vidika preprečevanja nastanka nepremičninskih balonov oziroma lajšanja njihovih posledic.

Iz slike 2.15 je razvidno, kako se je z zniževanjem inflacije in obrestnih mer povečevala dostopnost stanovanjskih posojil. Razmerje med začetno anuiteto ob najetju novega stanovanjskega posojila v posameznem mesecu in 12-mesečno drsečo sredino povprečnih mesečnih neto plač iz januarja 2003 se je zniževalo povsem v skladu z inflacijo. Ob upoštevanju nominalne rasti mesečnih povprečnih neto plač se je obravnavano razmerje zniževalo še občutno hitreje.

Vključevanje cen nepremičnin v izračun inflacije vpliva tudi na sposobnost odplačila obstoječih posojil. Povečanje cen nepremičnin bi se prek višje inflacije in obrestnih mer odrazilo v višjih anuitetah. V preteklosti so se v Sloveniji namreč odobravala predvsem posojila, katerih glavnica je revalorizirana s TOM. Povečanje inflacije bi se odrazilo v višjem nominalnem znesku obrokov, vendar ne bi smelo ogroziti sposobnosti gospodinjstev za odplačevanje stanovanjskih posojil, saj je bila politika odobravanja stanovanjskih posojil v preteklosti dovolj konzervativna. Delež stanovanjskih

posojil, katerih glavnica je indeksirana s TOM, v vseh stanovanjskih posojilih gospodinjstvom je ob koncu leta 2005 znašal le še 27,3%.

Slika 2.15: Razmerje med anuiteto za 10-letno stanovanjsko posojilo v višini 5 mio SIT in 12-mesečnimi drsečimi sredinami povprečnih mesečnih neto plač v odstotkih

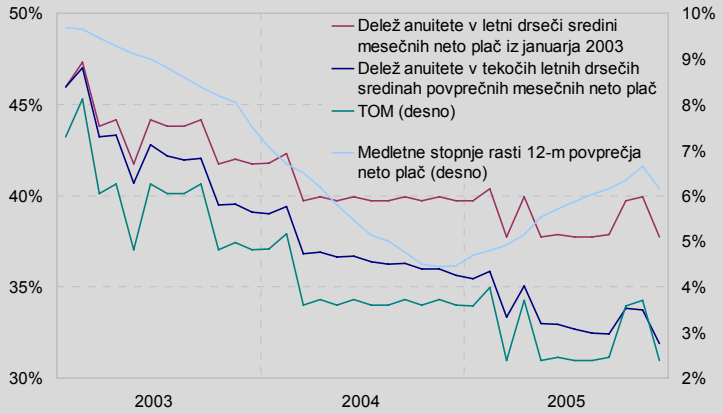

Vir: Banka Slovenije, SURS, lastni preračuni

3 SEKTOR PODJETIJ

3.1 Financiranje podjetij pri domačih bankah in neto zadolženost podjetij

Kreditiranje podjetij

Zadolževanje podjetij se je začelo povečevati že v letu 2003. Potem, ko je v letu 2004 ohranjalo razmeroma visoko rast, v povprečju 20,1%, se je ta v letu 2005 še zvišala, na 23,1%. Naraščajoča rast zadolževanja podjetij pri bankah doma v lanskem letu je posledica ohranjanja razmeroma visoke gospodarske aktivnosti in premika v načinu financiranja: iz zadolževanja v tujini v zadolževanje doma. [23] Medtem ko je bil še leta 2004 delež neto zadolževanja podjetij pri bankah v tujini v strukturi celotnega neto zadolževanja eno tretjino, se je v lanskem letu več kakor prepolovil; na 14,5%. Kljub višji rasti zadolženosti podjetij pri bankah v Sloveniji pa se skupni obseg zadolževanja podjetij prek posojil, torej doma in v tujini skupaj, ni bistveno spremenil. Povečanje obsega neto zadolževanja je bilo v letu 2005 491 mrd SIT, v predhodnem letu pa slabih 510 mrd SIT.

Tabela 3.1: Neto zadolževanje podjetij doma in v tujini v mrd SIT

	2001	2002	2003	2004	2005
			(v mrd SIT)		
Zadolževanje podjetij pri bankah doma	228,7	115,7	314	341,1	419,9
od tega v tolarjih	139,9	6,7	138,8	77,3	-54
od tega devizno	88,8	109	175,2	263,8	473,9
Zadolževanje podjetij v tujini [1]	108,1	136	124,7	168,7	71,3
kratkoročno	-2,7	-2,9	16,3	-7,3	21,9
dolgoročno	110,7	138,9	108,4	176	49,4
Skupaj	336,8	251,7	438,7	509,8	491,2
			(v %)		
Struktura zadolževanja	100	100	100	100	100
doma	68	46	72	67	85
v tujini	32	54	28	33	15
Valutna struktura	100	100	100	100	100
tolarsko	41,5	2,7	31,6	15,2	-11,0
devizno	58,5	97,3	68,4	84,8	111,0

Opomba: [1] Vključuje tudi druge finančne organizacije (DFO)
Vir: Banka Slovenije

Slika 3.1: Neto zadolževanje podjetij pri domačih bankah (12-mesečne drseče vsote) v mrd SIT

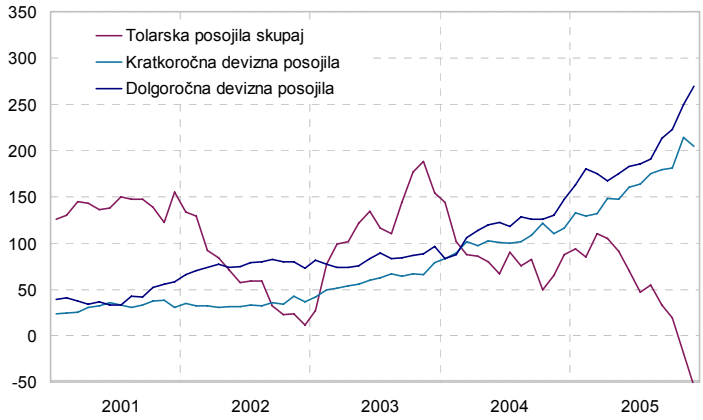

Vir: Banka Slovenije

[23] Pri podatkih za posojila iz tujine gre za tokove, pri podatkih o posojilih slovenskih bank pa za spremembe stanj.

Tolarsko razdolževanje podjetij pri domačih bankah in krčenje tolarskega posojilnega trga.

Nadomeščanje tujih virov financiranja podjetij z najemanjem deviznih posojil pri domačih bankah se je v lanskem letu dodatno okrepilo. Povečano devizno kreditiranje je bilo posledica zniževanja obrestnih mer domačih bank in je sovpadalo z njihovim zadolževanjem v tujini. Domače devizno kreditiranje podjetij je v lanskem letu naraščalo z medletno stopnjo rasti 55,3%, medtem ko je bila stopnja rasti tolarskih posojil podjetjem negativna v višini -5,0%. Okrepljeno devizno kreditiranje odraža razliko med tolarsko in devizno obrestno mero ter pričakovanje uvedbe evra v letu 2007.

Zadolženost podjetij pri bankah

Tabela 3.2: Posojila in vloge podjetij pri bankah v mrd SIT

	Posojila podjetjem (1)	Vloge podjetij (2)	Neto zadolženost podjetij pri bankah (1-2)	Neto zadolženost v % BDP
dec.00	938,3	441,8	496,5	11,5
dec.01	1167,1	517,7	649,3	13,5
dec.02	1282,8	605,0	677,9	12,7
dec.03	1596,9	619,6	977,3	16,8
dec.04	1938,0	636,2	1301,8	20,8
dec.05	2357,9	744,6	1613,4	24,6

Vir: Banka Slovenije

Povečevanje neto zadolženosti podjetij pri bankah glede na BDP.

Zaradi razmeroma živahne gospodarske aktivnosti, premika v zadolževanju podjetij iz tujine k zadolževanju doma in povečevanja finančnega vzvoda podjetij se je neto zadolženost podjetij pri domačih bankah izrazito povečala v letih od 2003 do 2005. Razmerje med stanjem najetih posojil podjetij pri bankah in njihovimi vlogami je ob koncu leta 2004 preseglo vrednost 3, lani pa se je ustalilo nekoliko nad to vrednostjo. Neto zadolženost podjetij pri bankah glede na BDP ima trend zviševanja že daljše obdobje. V zadnjih petih letih se je neto zadolženost podjetij povečala za dobrih 13 odstotnih točk, v zadnjem letu pa za 3,8 odstotne točke na 24,6%, kar je odraz predvsem dolžniškega financiranja podjetij pri bankah v Sloveniji.

Slika 3.2: Gibanje razmerja med stanjem najetih posojil podjetij pri bankah in vlogami podjetij pri bankah

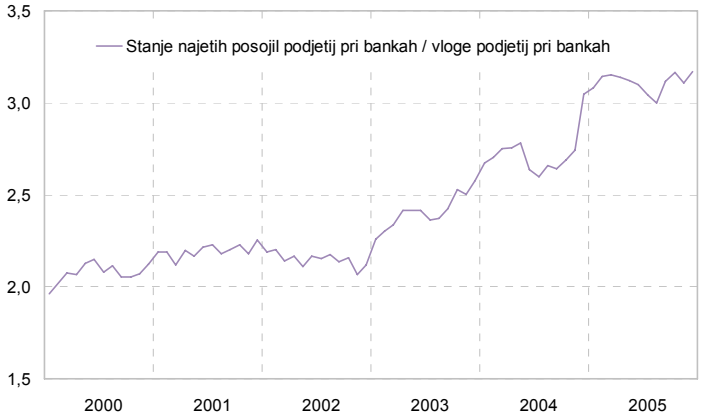

Vir: Banka Slovenije

3.2 Primerjava obrestnih mer financiranja podjetij doma in v tujini

Zniževanje obrestnih mer v Sloveniji se je upočasnilo.

Primerjava obrestnih mer za tolarska posojila in posojila z devizno klavzulo z obrestnimi merami v evroobmočju kaže, da se je razlika med obrestnimi merami najhitreje zmanjševala predvsem do vstopa Slovenije v tečajni mehanizem ERM2. Pozneje se je zniževanje te razlike upočasnilo, zaradi počasnejšega zniževanja obrestnih mer v Sloveniji.

Konvergiranje posojilnih obrestnih mer podjetjem

Slika 3.3: Primerjava slovenskih obrestnih mer za posojila z obrestnimi merami v evroobmočju v odstotkih in razlike med njimi v odstotnih točkah

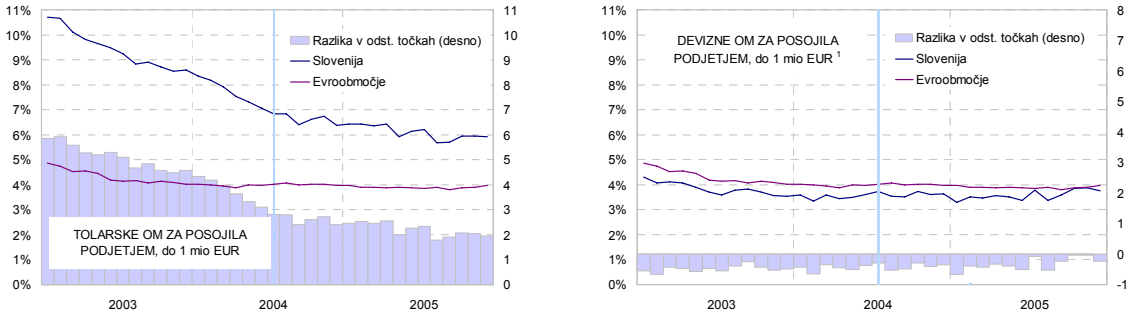

Opomba: [1] Zajete so obrestne mere za devizna posojila in posojila z devizno klavzulo
Vir: Banka Slovenije, lastni preračuni.

Do sredine leta 2004 je bil prisoten trend hitre nominalne konvergence obrestnih mer. Po vstopu Slovenije v ERM2 se je razlika med obrestnimi merami za tolarska posojila v Sloveniji in obrestnimi merami v evroobmočju znižala pod 3 odstotne točke, v drugi polovici leta 2005 pa na dve odstotni točki.

Na drugi strani so bile obrestne mere slovenskih bank za devizna posojila podjetjem v zadnjih treh letih pretežno celo nižja od ravni obrestnih mer, ki jih evropske banke ponujajo svojim komitentom v evroobmočju. Izjema je zadnje četrtletje lanskega leta, ko so bile obrestne mere skoraj povsem izenačene. Razlog za to je povečana konkurenčnost med bankami. Po znižanju neto obrestne marže so banke prisiljene slediti gibanju tujih obrestnih mer.

Posojilne obrestne mere za podjetja v Sloveniji in tujini

Devizno kreditiranje podjetij doma je izrazito prevladovalo že v letu 2004, vendar so se podjetja pri bankah doma za slabo petino še zadolževala v tolarjih. Leta 2005 pa je devizno kreditiranje toliko prevladalo, da so se podjetja pri bankah doma neto tolarsko razdolževala. Med domačimi deviznimi posojili je bilo lani 56% dolgoročnih posojil. Pri neto zadolževanju podjetij v tujini pa so dolgoročna posojila še bolj prevladovala, saj so predstavljala v strukturi neto toka posojil 69%.

Slika 3.4: Primerjava stroškov financiranja podjetij s kratkoročnimi tolarskimi posojili z minimalno obrestno mero in obrestno mero za posojila z devizno klavzulo pri slovenskih bankah v odstotkih

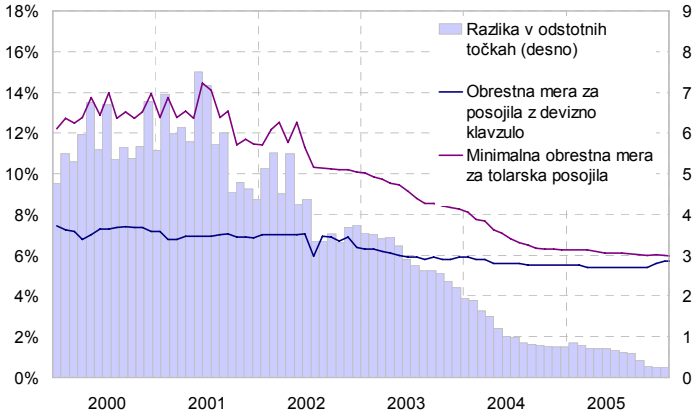

Vir: Banka Slovenije

Po razmeroma hitrem zniževanju razlike med minimalno obrestno mero za kratkoročna tolarska posojila in obrestno mero za posojila z devizno klavzulo do vstopa v mehanizem deviznega tečaja ERM2 julija 2004 se je to v zadnjem obdobju upočasnilo. Potem ko se je omenjena razlika med obrestnima merama septembra 2004 znižala pod odstotno točko, se je do konca leta 2005 znižala na samo 0,2 odstotne točke.

Razlika med kratkoročnimi tolarskimi obrestnimi merami in obrestno mero za posojila z devizno klavzulo se je znižala na 0,2 odstotne točke.

Kljub majhnim razlikam med obrestnimi merami so se podjetja lani tudi pri kratkoročnem zadolževanju usmerila v devizno financiranje tudi zaradi relativno stabilnega tečaja tolarja do evra in naraščanju pričakovanj o sorazmerno hitri uvedbi evra v letu 2007.

Razlika med tolarskimi minimalnimi obrestnimi merami za dolgoročna posojila in obrestnimi merami za posojila z devizno klavzulo se je zaradi zniževanja tolarskih obrestnih mer vseskozi zmanjševala. Ob koncu decembra 2005 je bila omenjena razlika negativna in je znašala -1,7 odstotne točke. Kljub znižanju tolarskih dolgoročnih obrestnih mer pod raven obrestnih mer za posojila z devizno klavzulo pa to ni vplivalo na obliko zadolževanja podjetij.

Slika 3.5: Primerjava stroškov financiranja podjetij z dolgoročnimi tolarskimi posojili in obrestno mero posojila z devizno klavzulo pri slovenskih bankah v odstotkih

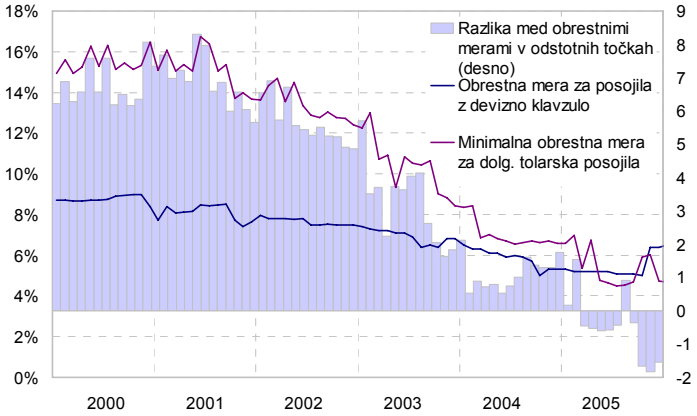

Vir: Banka Slovenije

Slika 3.6: Primerjava realiziranih stroškov financiranja podjetij z dolgoročnimi tolarskimi posojili in deviznimi posojili, vezanimi na EURIBOR pri slovenskih bankah v odstotkih

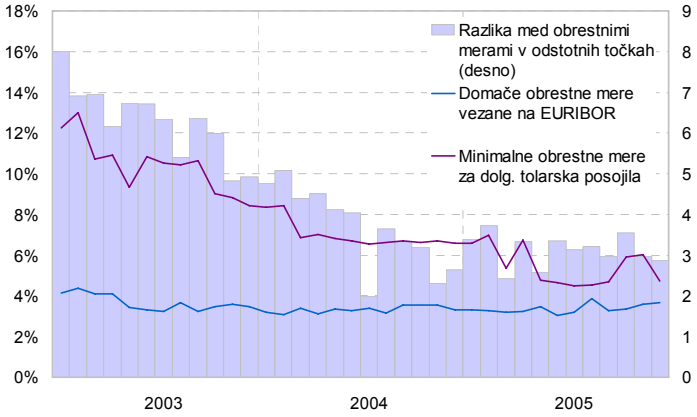

Vir: Banka Slovenije

Obrestne mere za devizna posojila doma so bila nižja od tolarskih obrestnih mer za 2,9 odstotne točke.

Podjetja se pretežno zadolžujejo z deviznimi posojili. Primerjava obrestnih mer za sklenjene pogodbe tolarskih dolgoročnih posojil in deviznih posojil, vezanih na EURIBOR pri slovenskih bankah, pokaže,[24] da so se podjetja ob koncu leta 2005 doma devizno zadolževala po obrestni meri le 3,7% oziroma za 2,9 odstotne točke nižje kakor prek tolarskih dolgoročnih posojil (6,6%). V primerjavi z decembrom leta 2004 se je devizna obrestna mera zvišala za 0,4 odstotne točke, na 3,7%, kar je nekoliko več, kakor se je povečal trimesečni EURIBOR (0,3 odstotne točke). Razlika v obrestnih merah med obema vrstama zadolževanj je v celotnem lanskem letu v povprečju znašala 3,1 odstotne točke in se je v primerjavi z letom 2004 znižala za 0,6 odstotne točke. V letu 2005 je bilo devizno zadolževanje pri slovenskih bankah in zadolževanje podjetij v tujini približno enako ugodno (3,4%).

[24] Izračun dejanskih obrestnih mer za sklenjene posojilne pogodbe poteka na podlagi poročanja največjih osmih bank.

Na vse večje prevladovanje deviznega kreditiranja nad tolarskim sta v obdobju zadnjih let poleg nižjih obrestnih mer za devizna posojila v primerjavi s tolarskimi prispevala naslednja dejavnika: relativno stabilen devizni tečaj (EUR/SIT) od vstopa v tečajni mehanizem ERM2 in močna pričakovanja poslovnih subjektov o skorajšnji uvedbi evra.

Premija za tveganje za devizna posojila domačih bank glede na boniteto dolžnika

Slika 3.7: Gibanje premije za tveganje nad EURIBOR za devizna posojila za investicije glede na boniteto komitenta v odstotnih točkah

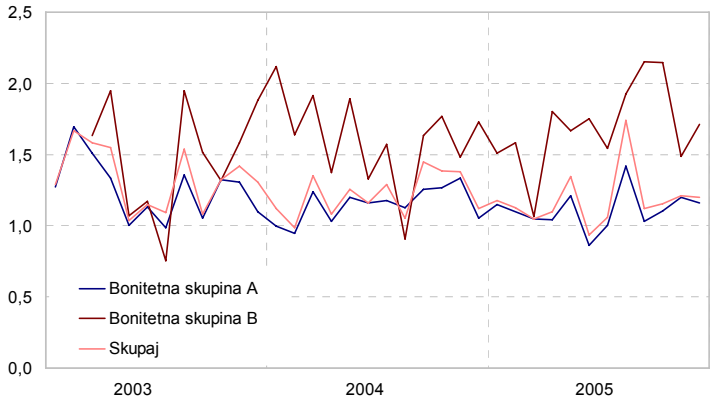

Vir: Banka Slovenije

Premije za tveganje glede na boniteto dolžnika ostajajo stabilne razen dolgoročnih deviznih posojil bolj tveganim komitentom.

Višina premije za tveganje za dolgoročna posojila je v zadnjih treh letih razmeroma stabilna, razen premije za posojila komitentom z bonitetno skupino B, kjer je mogoče zaznati rahel trend naraščanja od sredine leta 2005. V povprečju leta 2005 je premija za tveganje znašala 1,2 odstotni točki nad trimesečnim EURIBOR, kar je podobno kakor v predhodnih dveh letih. Za bonitetno skupino A je povprečna premija za tveganje v lanskem letu nihala med 0,9 in 1,4 odstotne točke oziroma je v povprečju znašala 1,1 odstotne točke in se v primerjavi z letom 2004 ni spremenila. Za bonitetno skupino B je lani znašala 1,7 odstotne točke oziroma nihala med 1,1% in 2,2%. Variabilnost premij za to skupino je večja od premije za tveganje bonitetne skupine A. Premija za tveganje za bonitetno skupino B se je v lanskem letu zvišala za 0,1 odstotne točke, kar lahko predstavlja znak postopnega povečevanja ocene tveganosti v bankah pri odobritvi dolgoročnih posojil.

Stabilno ostaja gibanje premije nad EURIBOR za kratkoročna devizna posojila. Za bonitetno skupino A je premija lani znašala odstotno točko in se ne razlikuje od višine premije v letu 2004. Za skupino B je premija znašala 1,3 odstotne točke in se je lani znižala za 0,1 odstotne točke. Z 1,4 odstotne točke nad EURIBOR je bila podobna tudi višina premije za skupine C, D in E skupaj. V povprečju zadnjih treh let pa je skupna povprečna premija 1,1 odstotne točke in se ni spremenila.

Premija za tveganje za tolarska posojila domačih bank glede na bonitetno skupino dolžnika

Tudi na dolgoročnem delu tolarskega posojilnega trga je bilo gibanje premij za tveganje v letu 2005 razmeroma stabilno. V povprečju se je premija za tveganje nad trimesečnim SITIBOR[25] v lanskem letu zvišala za 0,2 odstotne točke, na 2,5 odstotne točke. Povprečna premija za bonitetno skupino A je bila v letu 2005 2,3 odstotni točki in se v primerjavi s premijo v letu 2004 (2,2 odstotne točke) ni bistveno razlikovala. Premija za bonitetno skupino B se je v lanskem letu znižala za 0,2 odstotni točki na 2,7 odstotne točke, za druge bonitetne skupine (C, D in E) skupaj pa se je znižala za 0,7 odstotne točke, na 3,9 odstotne točke. Gibanje premije je bilo v primerjavi s premijo za devizna dolgoročna posojila nekoliko variabilnejše in je nihalo med 1,6 in 2,9 odstotne točke.

[25] Do julija 2003 trimesečni SMOM.

Slika 3.8: Gibanje premije za tveganje nad trimesečnim SITIBOR za tolarska posojila za investicije glede na boniteto komitenta v odstotnih točkah

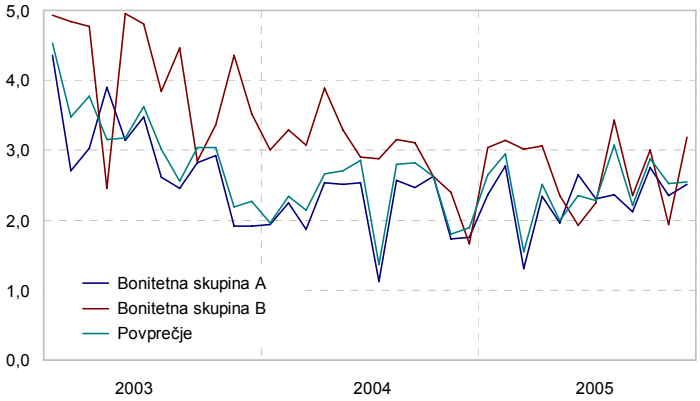

Vir: Banka Slovenije

Na delu kratkoročnih tolarskih posojil je v primerjavi z dolgoročnimi tolarskimi posojili premija za tveganje nižja za dobro odstotno točko in je lani znašala 1,2 odstotne točke. V primerjavi s povprečno premijo nad SITIBOR za kratkoročna tolarska posojila v letu 2004 se je dodatno znižala za 0,4 odstotne točke. Za bonitetno skupino A je lani znašala 1,2, za bonitetno skupino B 1,6, za druge bonitetne skupine skupaj (C, D, E) pa 2,1 odstotne točke. Vrednosti premij na kratkoročnem segmentu tolarskih posojil kažejo razmeroma nizko variabilnost, saj so v povprečju nihale med 1,1 in 1,6 odstotne točke.

Gibanje premij za tveganje nad EURIBOR za financiranje slovenskih bank in podjetij v tujini

Banke so v letu 2005 ohranile nizko premijo nad EURIBOR pri zadolževanju v tujini, medtem ko so se premije za podjetja zvišale.

V letu 2005 so se, podobno kot v predhodnem letu, banke v tujini zadolževale po ugodnejših obrestnih merah kot podjetja. V povprečju je bila lani obrestna mera za najemanje virov bank v tujini 2,5% in se je v primerjavi z letom 2004 zvišala le za 0,1 odstotne točke. Podjetja so se v povprečju lanskega leta v tujini zadolževala po 3,4%, obrestna mera za taka posojila pa se je v primerjavi z letom 2004 zvišala za 0,7 odstotne točke. Lansko leto so bile obrestne mere dolgoročnih deviznih posojil za podjetja v tujini podobne kot pri domačih bankah, 3,4%, medtem ko je v letu 2004 ta razlika znašala 0,7 odstotne točke v korist zadolževanja podjetij v tujini. Pri zadolževanju v tujini se je lani še dodatno okrepil delež bank, ki so najemale vire v tujini. Banke so s tem še bolj kakor v prejšnjih letih opravljale posredništvo med tujimi bankami in domačimi podjetji. Zaradi nižje tveganosti bančnega sektorja v primerjavi s sektorjem podjetij in zaradi zadolževanja pri bankah materah so banke lahko pridobivale vire po zelo ugodnih obrestnih merah. Lani se je povprečni pribitek nad trimesečnim EURIBOR za dolgoročna posojila bank, najeta v tujini, povečal za 0,1 odstotne točke in je znašal 0,4 odstotne točke. Pri dolgoročnih posojilih podjetjem pa se je pribitek lani povišal za 0,5 odstotne točke, na 1,2 odstotni točki. To kaže, da so banke ohranile zelo ugodne ocene tveganosti v tujini.

Slika 3.9: Tuje realizirane obrestne mere za dolgoročna posojila za slovenske banke in podjetja ter gibanje premij za tveganje nad trimesečnim EURIBOR za dolgoročna posojila slovenskih bank in podjetij, najeta v tujini, v odstotnih točkah

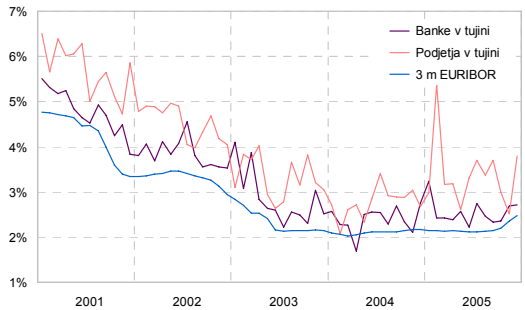

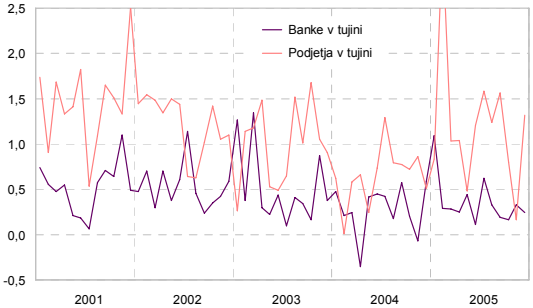

Vir: Banka Slovenije

3.3 Struktura sredstev in obveznosti podjetij

Struktura sredstev podjetij se spreminja v korist kratkoročnejših.

Stopnja rasti bilančne vsote slovenskih podjetij se v letih od 2001 do 2004 počasi umirja, kar je posledica zniževanja inflacije. Realna stopnja rasti bilančne vsote slovenskih podjetij se je leta 2002 znižala na 1,8% in se v letu 2003 vrnila na raven leta 2001, 4,1%. V letu 2004 je realna stopnja rasti bilančne vsote znašala 5,5% in ni prišlo do izrazitejših sprememb v strukturi glavnih postavk aktive podjetniških bilanc, saj gibljiva sredstva še naprej večajo svoj delež na račun stalnih sredstev. V zadnjem letu se je končala rast deleža dolgoročnih finančnih naložb, ki je trajala vse od leta 1998, saj se je njihov obseg povečal le za 7%, kar je za 18,3 odstotne točke manj kakor leta 2003. So pa podjetja precej več vlagala v neopredmetena dolgoročna sredstva. Podjetjem se je v letu 2004 vrednost dobrega imena povečala za več kakor sedemkrat glede na leto 2003, tako da se je delež vrednosti dobrega imena med neopredmetenimi dolgoročnimi sredstvi povečal na kar 37,4% leta 2004. Vendar je delež neopredmetenih dolgoročnih sredstev še vedno majhen. Med gibljivimi sredstvi so k dodatni rasti njihovega deleža v letu 2004 poleg kratkoročnih finančnih naložb prispevale tudi zaloge. Njihov obseg je v letu 2004 dosegel 13,2% rast in je posledica vključitve Slovenije v EU in s tem uvedbe carin za države naslednice nekdanje Jugoslavije.

Tabela 3.3: Struktura in medletne stopnje rasti sredstev podjetij v odstotkih

					Stopnje rasti (v %)			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Sredstva (v mrd SIT)	11.623,8	12.683,6	13.806,2	15.030,8	11,5	9,1	8,9	8,9
	Struktura (v %)							
Stalna sredstva	65,3	64,7	64,3	63,8	11,9	8,0	8,1	8,1
Neopredmetena dolgoročna sredstva	2,1	2,2	2,2	3,4	49,8	11,1	8,8	69,6
Opredmetena osnovna sredstva	76,8	73,9	70,0	69,1	5,7	4,0	2,5	6,6
Dolgoročne finančne naložbe	21,1	24,0	27,8	27,5	37,9	22,6	25,3	7,0
Gibljiva sredstva	34,2	34,9	35,3	35,8	10,9	11,2	10,1	10,4
Zaloge	25,0	24,4	23,9	24,5	6,2	8,4	8,0	13,2
Poslovne terjatve	51,9	51,1	50,2	49,6	9,0	9,5	8,2	9,1
Kratkoročne finančne naložbe	17,4	18,6	19,5	20,3	20,8	18,8	15,7	15,0
Dobroimetja pri bankah, čeki in gotovina	5,7	5,9	6,4	5,5	22,1	15,6	17,7	-4,1
Aktivne časovne razmejitve	0,5	0,4	0,5	0,5	11,9	6,9	15,7	8,4

Vir: AJPES, lastni preračuni

Količnik likvidnosti podjetij se je v letu 2004 poslabšal.

Glede na ročnost imajo podjetja v svojih bilancah še vedno večji obseg kratkoročnih finančnih in poslovnih terjatev ter obveznosti. Nekaj let trajajoči trend podaljševanja ročnosti terjatev se je v letu 2004 ustavil. Večja rast obsega kratkoročnih obveznosti v primerjavi z rastjo kratkoročnih terjatev je vplivala na rahlo poslabšanje količnika likvidnosti podjetij, z 82,6% leta 2003 na 82,1% leta 2004.

Tabela 3.4: Struktura finančnih in poslovnih terjatev ter obveznosti glede na ročnost v odstotkih

(v %)	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Finančne in poslovne terjatve						
dolgoročne	33,1	33,8	38,3	40,3	43,0	42,3
kratkoročne	66,9	66,2	61,7	59,7	57,0	57,7
Finančne in poslovne obveznosti						
dolgoročne	35,0	36,6	39,9	41,1	39,7	41,2
kratkoročne	65,0	63,4	60,1	58,9	60,3	58,8
Finančne in poslovne: terjatve/obveznosti	76,0	74,3	77,4	80,9	87,4	83,7
dolgoročne	71,8	68,5	74,2	79,2	94,7	85,8
kratkoročne	78,2	77,6	79,6	82,1	82,6	82,1

Vir: AJPES, lastni preračuni

Podjetja so začela spreminjati svoj način financiranja v korist dolžniškega.

Večina glavnih pasivnih postavk, razen finančnih in poslovnih obveznosti, je v letu 2004 imela nižjo ali celo negativno rast v primerjavi z letom prej. Po hitrem zniževanju finančnih in poslovnih obveznosti v obdobju 2000–2003 se je njihov obseg ponovno povečal. K njihovi 14% rasti so prispevale predvsem dolgoročne in kratkoročne finančne obveznosti podjetij do bank ter kratkoročne poslovne obveznosti do dobaviteljev. Delež dolžniškega financiranja (predvsem pri bankah) se je glede na leto 2003 povečal za dve in pol odstotni točki, na 55,4%, medtem ko se je delež lastniškega financiranja (kapitala) zmanjšal za dve odstotni točki, na 46,4%. To kaže, da so podjetja začela spreminjati svoj

način financiranja v korist dolžniškega. Rast dolgoročnih finančnih in poslovnih obveznosti do povezanih oziroma pridruženih podjetij je bila nizka oziroma negativna. Nizke rasti so bile nadomeščene z naraščanjem kratkoročnih obveznosti do omenjenih podjetij.

Tabela 3.5: Medletne stopnje rasti posameznih kategorij pasive podjetij v odstotkih

(v %)	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Kapital	11,6	11,2	8,1	8,3	10,3	4,5
Rezervacije	12,4	1,2	4,3	-4,1	1,4	-0,4
Finanačne in poslovne obveznosti	16,9	21,0	15,3	10,8	7,4	14,0
Pasivne časovne razmejitve	13,7	5,1	22,3	-1,9	21,7	-6,9

Vir: AJPES, lastni preračuni

Največji obseg finančnih in poslovnih obveznosti v svojih bilancah prikazujejo podjetja v predelovalnih dejavnostih, trgovini in podjetja, ki se ukvarjajo z nepremičninami. Podjetja v omenjenih panogah so tudi najbolj zadolžena pri bankah. Struktura obveznosti po panogah se v zadnjih petih letih ni bistveno spremenila. V letu 2004 so se finančne obveznosti najbolj povečale podjetjem v gostinstvu, finančnem in nepremičninskem posredništvu ter kmetijstvu in rudarstvu. Medtem ko gostinstvo ter kmetijstvo in rudarstvo v primerjavi z drugimi panogami po obsegu obveznosti še vedno ostajajo na dnu strukture, finančni in nepremičninski posredniki večajo svoj delež obveznosti v strukturi. To je v skladu z izpostavljenostjo bank po panogah. Banke so namreč najbolj izpostavljene do podjetij v predelovalnih dejavnostih, trgovini in tistih, ki se ukvarjajo z nepremičninami.

Tabela 3.6: Finančne in poslovne obveznosti podjetij po panogah v odstotkih

					Stopnje rasti (v %)			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Finančne in poslovne obveznosti podjetij (v mrd SIT)	5.633,5	6.242,9	6.705,8	7.645,7	15,3	10,8	7,4	14,0
	Struktura (v %)							
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	1,2	1,2	1,3	1,4	8,7	8,9	15,6	20,3
Predelovalne dejavnosti	24,1	24,0	26,0	25,1	11,4	10,3	16,2	10,0
Elektrika, plin in voda	6,4	5,9	5,1	4,5	1,3	3,5	-7,0	0,1
Gradbeništvo	5,9	6,0	6,5	6,6	7,6	13,4	16,2	14,9
Trgovina	22,7	22,4	22,1	22,5	11,8	9,2	6,1	15,9
Gostinstvo	1,5	1,6	1,6	1,9	14,4	20,5	9,3	31,2
Promet in zveze	11,0	10,8	7,6	7,8	23,1	8,2	-23,8	17,2
Finančne in poslovne storitve ter nepremičnine	12,0	12,9	14,0	15,1	11,4	19,6	16,3	22,8
Javne storitve[1]	15,2	15,1	15,6	15,2	39,8	10,3	11,2	10,4

Opomba: [1] Med javne storitve spadajo: javna uprava, obramba, socialno zavarovanje, izobraževanje, zdravstvo, socialno varstvo, druge javne, skupne in osebne storitve.

Vir: AJPES, lastni preračuni

Slika 3.10: Struktura kapitala podjetij v odstotkih

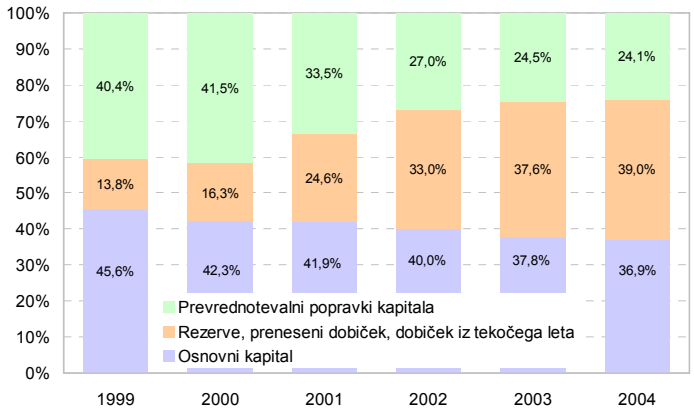

Vir: AJPES, lastni preračuni

Osnovni kapital je izgubil prevladujoči delež v strukturi kapitala podjetij.

Trend sprememb strukture kapitala podjetij se je nadaljeval tudi v letu 2004. Tako se je za 1,4 odstotne točke ponovno povečal delež vsote rezerv, prenesenega dobička in dobička iz tekočega leta, in sicer predvsem na račun majhne rasti obsega osnovnega kapitala. Leta 1996 so imela podjetja v svoji strukturi skoraj 60% delež osnovnega kapitala. Ta se je v

obdobju 1996–2004 enakomerno zmanjševal in v letu 2004 tudi ne predstavlja več največjega deleža v strukturi kapitala podjetij.

V letu 2004 se je nadaljevalo uspešno poslovanje podjetij.

Kljub nižji rasti kot leta 2003 so se dobri rezultati tekočega poslovanja podjetij nadaljevali tudi v letu 2004, kar je odraz ugodnih gospodarskih razmer. Na narodnogospodarski ravni se je razlika med dobičkom uspešnih in izgubo neuspešnih podjetij povečala za 21,4%, tako da so agregatni dobički presegali agregatno izgubo v sektorju podjetij za 460 mrd SIT. To potrjuje nadaljevanje pozitivnega gospodarskega cikla v letu 2004. Pozitivni rezultati poslovanja podjetjem omogočajo povečevanje dolžniškega financiranja poslovanja v strukturi financiranja.

Slika 3.11: Razlika med celotnim dobičkom podjetij s pozitivnim rezultatom in izgubo podjetij z negativnim rezultatom v mrd SIT

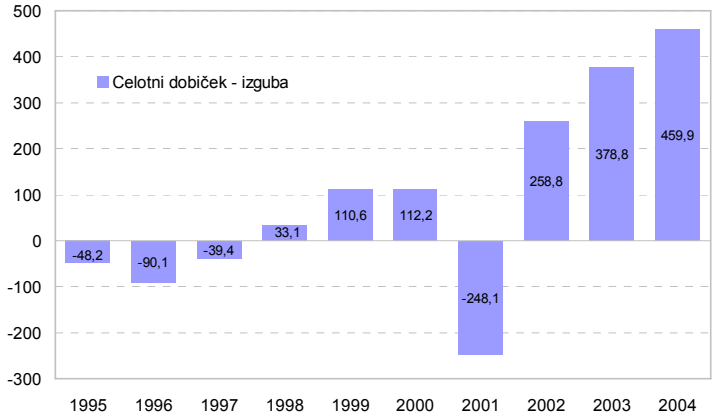

Vir: AJPES, lastni preračuni

3.4 Finančni vzvod podjetij

Skupni finančni vzvod podjetij je leta 2004 dosegel najvišjo raven.

Skupni finančni vzvod podjetij je v letu 2001 presegel 100%, kar pomeni, da je obseg poslovnih in finančnih obveznosti podjetij presegel obseg kapitala, najvišjo raven pa je dosegel v letu 2004 (109,7%). Po višini finančnega vzvoda izstopajo podjetja v gradbeništvu in trgovini, saj so njihove finančne in poslovne obveznosti skoraj 2,7-krat oziroma 1,7-krat večje od obsega kapitala in se iz leta v leto hitro povečujejo. S tem so podjetja v teh dejavnostih tudi relativno bolj izpostavljena različnim tveganjem. Pokritost obveznosti s kapitalom se hitro zmanjšuje tudi v gostinstvu, kjer dolg v primerjavi s kapitalom narašča hitreje že od leta 2000. Stabilna raven vzvoda je bila prekinjena v predelovalni dejavnosti, saj je ta leta 2004 narasel za 9,1 odstotne točke, na 84,1%, in s tem skoraj dosegel raven iz leta 1997. Čeprav so imela podjetja v tej panogi v letu 2004 najnižjo rast dolga v zadnjih petih letih, je k tej rasti finančnega vzvoda vplivalo zmanjšanje kapitala v višini 1,9%.

Tabela 3.7: Finančni vzvodi po panogah v odstotkih

	1999	2000	2001	2002	2003	2004
	Finančni vzvod – finančne in poslovne obveznosti na kapital (v %)					
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	23,2	30,7	41,4	46,0	54,9	63,0
Predelovalne dejavnosti	69,8	71,9	72,4	72,3	75,0	84,1
Elektrika, plin in voda	31,5	35,5	49,7	48,5	42,3	41,5
Gradbeništvo	193,4	205,7	201,5	233,6	253,0	268,2
Trgovina	161,1	160,6	159,2	161,7	157,0	171,8
Gostinstvo	51,3	50,8	55,2	62,8	65,1	80,9
Promet in zveze	65,6	99,8	106,9	117,7	82,7	88,0
Finančne in poslovne storitve ter nepremičnine	88,2	92,8	67,0	69,2	70,6	77,7
Javne storitve	593,7	611,3	751,8	768,5	761,5	720,5
SKUPAJ	86,9	94,5	100,9	103,2	100,5	109,7

Vir: AJPES, lastni preračuni

3.5 Pozicija podjetij do tujine

V letu 2004 se je rast obsega obveznosti in terjatev do tujine precej zmanjšala, kar ni vplivalo na samo strukturo bilančnih postavk, ki odražajo poslovanje s tujino.

K samo 5,9% rasti obveznosti so prispevale nizke rasti skoraj vseh glavnih pasivnih postavk bilanc podjetij, ki odražajo poslovanje s tujino. Izrazito visokemu povečanju kapitala nerezidentov v letu 2003 je sledila samo 8,2% rast, ki je najnižja v obdobju 2000–2004. Za 18,4 odstotne točke je bila nižja rast obsega kratkoročnih finančnih najemov, pri dolgoročnih pa so dosegli celo negativno rast. Slednje je vplivalo tudi na zmanjšanje deleža v strukturi obveznosti do tujine.

Tabela 3.8: Struktura in medletne stopnje rasti obveznosti do tujine v odstotkih

					Stopnje rasti (v %)			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Obveznosti do tujine (v mrd SIT)	1.433,8	1.669,0	2.023,9	2143,7	24,5	16,4	21,3	5,9
	Struktura (v %)							
Kapital nerezidentov	25,3	26,2	33,2	33,9	33,4	20,8	53,6	8,2
Dolgoročne obveznosti	32,3	32,6	29,1	27,4	24,8	17,5	8,2	-0,2
Kratkoročne obveznosti iz poslovanja	36,3	35,2	31,5	32,4	17,3	13,0	8,4	8,9
Kratkoročne obveznosti iz financiranja	5,8	5,6	5,8	5,9	35,8	12,3	26,1	7,7
Pasivne časovne razmejitve do tujine	0,4	0,4	0,4	0,4	17,1	20,9	38,3	9,0

Vir: AJPES, lastni preračuni

Obseg posojil in finančnih najemov v tujini se je v letu 2004 povečal za samo 0,7%, pri čemer se je dolgoročni dolg do tujine zmanjšal, kratkoročni pa povečal za slabih 8%. Zmanjševanje zadolževanja pri nepovezanih družbah je deloma posledica višje kreditne aktivnosti bank do nebančnega sektorja. Podjetja se v tujini še naprej pretežno zadolžujejo pri nepovezanih podjetjih. Več kakor 81% je dolgoročnih posojil, njihova ročnost pa se počasi skrajšuje. Na slednje je v zadnjem letu pretežno vplivalo skrajšanje ročnosti zadolževanja pri tujih matičnih podjetjih, za 45% pa se je zmanjšal tudi obseg posojil, najetih pri podrejenih podjetjih.

Tabela 3.9: Struktura in medletne stopnje rasti posojil in finančnih najemov, najetih pri tujih osebah, glede na ročnost in izvor v odstotkih

					Stopnje rasti (v %)			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Posojila in finančni najem, najeti pri tujih osebah (v mrd SIT)	479,8	566,8	662,2	666,6	24,4	18,1	16,8	0,7
	Struktura (v %)							
Dolgoročna	83,1	83,7	82,3	81,1	22,2	18,9	15,0	-0,9
podrejene družbe	0,5	0,7	0,4	0,2	-85,5	54,2	-36,5	-45,2
nadrejene družbe	17,7	18,3	21,5	16,2	79,2	22,9	34,8	-25,1
nepovezana podjetja	81,8	81,0	78,2	83,6	19,6	17,8	10,9	6,0
Kratkoročna	16,9	16,3	17,7	18,9	36,0	14,3	26,3	7,9
podrejene družbe	3,2	4,5	6,6	2,8	72,7	59,9	84,3	-53,6
nadrejene družbe	20,4	18,8	16,7	21,1	66,5	5,1	12,2	36,2
nepovezana podjetja	76,4	76,7	76,7	76,1	28,5	14,8	26,4	7,0

Vir: AJPES, lastni preračuni

Slovenska podjetja se spreminjajo v "izvoznike kapitala".

Rast obsega terjatev podjetij do tujine je bila sicer za 5,3 odstotne točke večja od rasti obsega obveznosti, kar je še vedno le slaba polovica povprečne rasti terjatev v obdobju 2001–2003. Skoraj dve tretjini terjatev do tujine ustvarijo podjetja iz svojega poslovanja, vendar se ta delež znižuje na račun večjih finančnih naložb v tujini. Obseg finančnih naložb v tujino se je od leta 2001 do 2004 podvojil, čeprav je bila rast v letu 2004 le 12%. Slovenska podjetja so tako v letu 2004 postala "izvozniki kapitala".

Podjetja imajo še vedno največ terjatev iz posojil, izpostavljenih do svojih podrejenih družb.

Podjetja so v obdobju 2000–2004 za več kakor štirikrat povečala svoje finančne naložbe v tujini, pri čemer je bila rast v zadnjem letu najnižja. Prevladujoči delež sredstev, ki jih imajo podjetja v tujih delnicah, se je v zadnjem letu povečal, in sicer na račun negativne rasti financiranja povezanih ali nepovezanih tujih podjetij. Struktura deleža danih posojil se je med prejemniki posojil v letu 2004 spremenila v korist nadrejenih družb, predvsem zaradi prepolovitve obsega posojil nepovezanim podjetjem. Še vedno pa imajo podjetja največ terjatev iz posojil, izpostavljenih do svojih podrejenih družb.

Tabela 3.10: Struktura terjatev do tujine in medletne stopnje rasti v odstotkih

					Stopnje rasti (v %)			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Terjatve do tujine (v mrd SIT)	721,0	880,7	1.095,5	1.218,3	23,5	22,2	24,4	11,2
	Struktura (v %)							
Nepremičnine v tujini	2,8	2,8	3,1	2,5	3,0	24,0	34,6	-8,3
Finančne naložbe v tujini	20,0	25,3	32,1	32,4	47,1	54,4	58,1	12,0
Terjatve iz poslovanja do tujine	76,0	69,8	63,4	63,2	19,4	12,2	12,9	10,8
Druga aktiva	1,2	2,0	1,4	1,9	17,9	114,4	-15,8	55,2

Vir: AJPES, lastni preračuni

Tabela 3.11: Struktura in medletne stopnje rasti finančnih naložb v tujini v odstotkih

					Stopnje rasti (v %)			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Finančne naložbe (v mrd SIT)	144,3	222,8	352,1	394,4	47,1	54,4	58,1	12,0
	Struktura (v %)							
Posojila	22,6	28,0	33,5	23,7	4,4	91,0	89,0	-20,7
podrejene družbe	70,9	60,2	41,6	40,2	-5,7	62,3	30,3	-23,3
nadrejene družbe	17,5	28,2	16,9	35,1	28,1	208,6	13,3	64,5
nepovezana podjetja	11,6	11,5	41,5	24,7	65,9	89,5	580,0	-52,8
Delnice	72,0	69,9	63,9	71,0	60,2	49,8	44,5	24,5
Drugo	5,3	2,1	2,6	5,3	191,4	-39,2	98,8	124,8

Vir: AJPES, lastni preračuni

Indikatorji tveganja sprememb deviznega tečaja za podjetja

Podjetja se zanašajo na "naravno zavarovanje" pred tečajnim tveganjem.

Podjetja, katerih terjatve v tujem denarju niso enake obveznostim v tujem denarju, imajo odprto devizno pozicijo in so izpostavljena tveganju spremembe deviznega tečaja. Izvozna podjetja, ki velik del svojih prihodkov ustvarijo z izvozom, se tako implicitno zatekajo k "naravnemu zavarovanju" pred tveganji (natural hedge). Med slednja spadajo predvsem podjetja v predelovalni dejavnosti in tista, ki se ukvarjajo s prometom in zvezami ter trgovino in gostinstvom.

Tabela 3.12: Odprta devizna pozicija, prihodki od izvoza v prihodkih od prodaje in ROA podjetij v odstotkih

(v %)	Odprta devizna pozicija do tujine / aktiva				Prihodki od izvoza v prihodkih od prodaje				ROA			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Kmetijstvo, gozdarstvo, ribištvo in rudarstvo	-0,6	-0,9	-0,7	-1,4	4,9	4,9	5,0	5,3	-19,3	-0,5	0,0	-1,0
Predelovalne dejavnosti	-2,6	-1,5	-5,6	-4,1	54,8	55,9	57,7	58,5	2,4	3,6	3,9	4,1
Elektrika, plin in voda	-4,8	-5,1	-3,5	-3,1	4,7	1,2	3,8	5,4	-30,2	0,9	1,6	1,6
Gradbeništvo	-0,9	-1,6	-2,4	-2,2	4,1	5,3	4,8	5,4	1,3	0,3	1,7	1,2
Trgovina	-11,1	-11,0	-10,0	-9,1	9,5	10,5	10,3	10,2	2,7	2,7	3,7	3,8
Gostinstvo	-2,3	-2,2	-2,9	-2,2	9,2	9,3	9,0	8,0	-1,0	-0,1	1,2	-0,3
Promet in zveze	-11,9	-12,4	-8,6	-6,8	27,6	27,5	26,9	27,8	0,9	-0,2	2,1	2,5
Finančne in poslovne storitve ter nepremičnine	-5,4	-6,7	-4,9	-5,6	14,3	14,1	13,7	12,8	-0,8	2,3	2,2	3,7
Javne storitve	-8,3	-9,9	-13,4	-14,1	23,9	22,8	22,1	16,2	0,6	0,7	0,9	1,3
SKUPAJ	-6,2	-6,3	-6,7	-6,2	27,3	28,0	28,2	28,3	-2,1	2,0	2,7	3,1
	odprta devizna pozicija do tujine in do domačih bank/aktiva											
SKUPAJ	-8,0	-8,6	-10,1	-11,0								

Vir: AJPES, lastni preračuni

Podjetja zamenjujejo zadolževanje v tujini z zadolževanjem pri domačih bankah v tuji valuti.

Bilančna in zunajbilančna kratka odprta devizna pozicija podjetij do tujine se je v letu 2004 sicer še odprla, vendar pa za precej manj kakor v predhodnem letu. Spremenila se je zunajbilančna pozicija do tujine, ki je ponovno postala kratka in bolj odprta. V glavnem pa se nadaljuje substitucija zadolževanja podjetij v tujini z zadolževanjem pri domačih bankah v tuji valuti, saj se je kratka odprta devizna pozicija podjetij do domačih bank spet zelo odprla. Slednje je vplivalo tudi na povečanje skupne odprte devizne pozicije (do tujine in do domačih bank) podjetij, ki je znašala 11% celotnih sredstev. Skupna odprta devizna pozicija je v kapitalu podjetij znašala 23,6% (leta 2003 20,9%). V obdobju 2000–2004 se je odprta devizna pozicija podjetij do tujine dodatno odprla za slabih 60%, odprta devizna pozicija do domačih bank v tuji valuti pa se je povečala za več kakor štirikrat.

Odprta devizna pozicija podjetij do tujine se je v letu 2004 nekoliko zaprla.

Odprta devizna pozicija podjetij do tujine se je v primerjavi s predhodnim letom nekoliko zaprla. Tako je znašala 6,2% celotnih sredstev oziroma 13,4% kapitala podjetij. Kratko odprto devizno pozicijo imajo podjetja v vseh panogah, pri čemer se je vsem večjim panogam v zadnjem letu pozicija do tujine nekoliko zaprla. Slednje ne velja za podjetja v javni upravi, kmetijstvu, ribištvu, rudarstvu in nepremičninski dejavnosti, saj se je njihova kratka devizna pozicija še bolj odprla.

4 SLOVENSKI FINANČNI SISTEM

4.1 Struktura slovenskega finančnega sistema

Finančno poglabljanje se v Sloveniji nadaljuje.

V Sloveniji se nadaljuje proces finančnega poglabljanja. Delež finančnih sredstev vseh slovenskih sektorjev v BDP se je v letu 2005 povečal za 18 odstotnih točk, na 326%, in dosega le 43% vrednosti finančnih sredstev v BDP evroobmočja iz leta 2000 (760% BDP). Med razlogi za nižji delež finančnih sredstev v Sloveniji je poleg dejstva, da se je slovenski finančni sistem začel dobro razvijati šele pred petnajstimi leti, tudi ta, da v Sloveniji po podatkih popisa iz leta 2002 živi okoli 82% prebivalcev v stanovanjih, katerih sami so tudi lastniki oziroma solastniki in imajo zato precejšen delež realnega premoženja. Skladno s finančnim poglabljanjem se povečuje bilančna vsota finančnih institucij, ki je ob koncu leta 2005 že predstavljala 146% BDP.

V strukturi finančnega sistema še naprej prevladuje bančni sektor.

V zadnjem obdobju je zaradi nizkih obrestnih mer opazen trend preusmeritve prihrankov iz bančnih vlog v alternativne naložbe, kot so naložbe v vzajemne sklade, življenjska in pokojninska zavarovanja in naložbe v tuje vrednostne papirje. Kljub temu ostaja po predhodnih podatkih bilančna vsota nedenarnih finančnih institucij v strukturi celotnega finančnega sistema v letu 2005 na ravni iz leta 2003, na 27%. Razlog je v hitri rasti bilančne vsote denarnih institucij leta 2005, ki je posledica njihove večje kreditne aktivnosti, financirane z zadolževanjem v tujini.

Tabela 4.1: Slovenski finančni sistem – bilančna vsota, število institucij

	Bilančna vsota (v mrd SIT)		Struktura (v %)		Delež v BDP (v %)		Število institucij	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Denarne finančne institucije[1]	5.711	7.018	71	73	92	107	22	25
Nedenarne finančne institucije	2.369	2.546	29	27	38	39		
Zavarovalnice[2]	684	783	8	8	11	12	15	16
Pokojninski skladi	114	161	1	2	2	2	11	11
Investicijski skladi	500	532	6	6	8	8	44	59
Lizinška podjetja[3 4]	642	642	8	7	10	10	24	19
BPH, DZU in drugi[4]	428	428	5	4	7	7	-	-
Skupaj	8.080	9.564	100	100	131	146		

Opombe: [1] Denarne finančne institucije ne vključujejo centralne banke.
[2] Bilančna vsota pozavarovalnic po podatkih za konec tretjega četrtletja 2005.
[3] Za število lizinških podjetij je upoštevano število aktivnih članov Združenja lizinških podjetij.
[4] Bilančna vsota po podatkih za konec leta 2004.

Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, ZDZU, ZLPS, AJPES

Slika 4.1: Struktura sredstev denarnega in nedenarnega finančnega sektorja in njuni medletni stopnji rasti v odstotkih

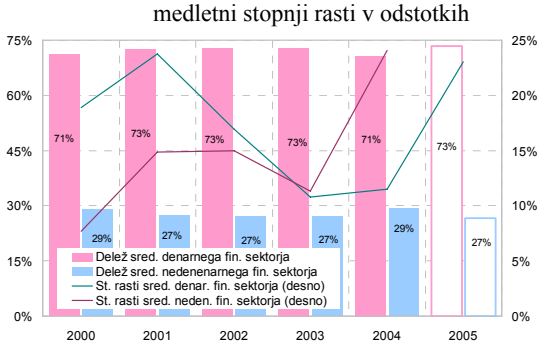

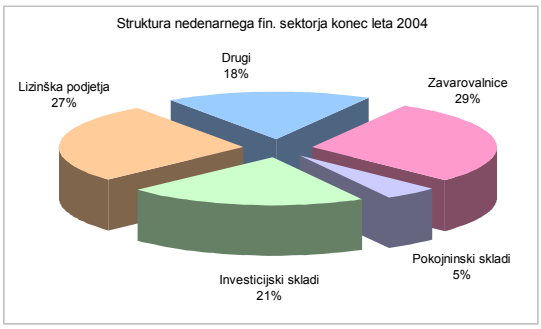

Opomba: Bilančna vsota za lizinška podjetja in nekatere druge nedenarne finančne institucije po podatkih za konec leta 2004. Korektni letna rast bilančne vsote nedenarnega finančnega sektorja in struktura finančnega sektorja za leto 2005 zato nista dosegljivi.

Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, ZDZU, ZLPS, AJPES

Ob koncu leta 2004 se je delež nedenarnih finančnih institucij že povečal na skoraj 30%, saj je bila rast bilančne vsote nedenarnega sektorja kar 24%, medtem ko denarnega le 11,5%. Visoka rast nedenarnega finančnega sektorja leta 2004 je bila predvsem posledica

rasti bilančne vsote lizinških podjetij, drugih nedenarnih finančnih institucij[26] in pokojninskih skladov, ob zmerni, okoli 15% rasti bilančne vsote zavarovalnic in investicijskih skladov. Nasprotno pa je bila leta 2005 rast bilančne vsote denarnega sektorja s 23% bistveno večja kakor v zavarovalniškem sektorju s 14% ali v sektorju investicijskih skladov s 6,4%. Pričakujemo lahko, da bo delež nedenarnih finančnih institucij leta 2005 dejansko nižji kakor leta 2004.

Pričakovati je naraščanje sredstev investicijskih in pokojninskih skladov ter naložb iz življenjskega zavarovanja.

V strukturi nedenarnih finančnih institucij so imele ob koncu leta 2004 s slabimi 30% najvišji delež zavarovalnice, katerim so s 27% sledila lizinška podjetja in z 21% investicijski skladi. Čeprav se je rast sredstev investicijskih skladov leta 2005 upočasnila, kar je predvsem posledica slabših razmer na domačem kapitalskem trgu, je glede na povečevanje deleža tujih naložb v njihovi strukturi sredstev, povečane ponudbe tujih skladov in glede na to, da prebivalstvo išče alternativne naložbe bančnim depozitom, pričakovati, da se bo v prihodnje med finančnimi institucijami njihov delež krepil. Glede na dolgoročno nevzdržno stanje obstoječega pokojninskega sistema je tudi pričakovati nadaljnji razvoj prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja in s tem krepitev pokojninskih skladov in hkrati tudi življenjskega zavarovanja.

Slika 4.2: Število posameznih vrst finančnih institucij in tržna koncentracija petih največjih med njimi (CC5) v odstotkih

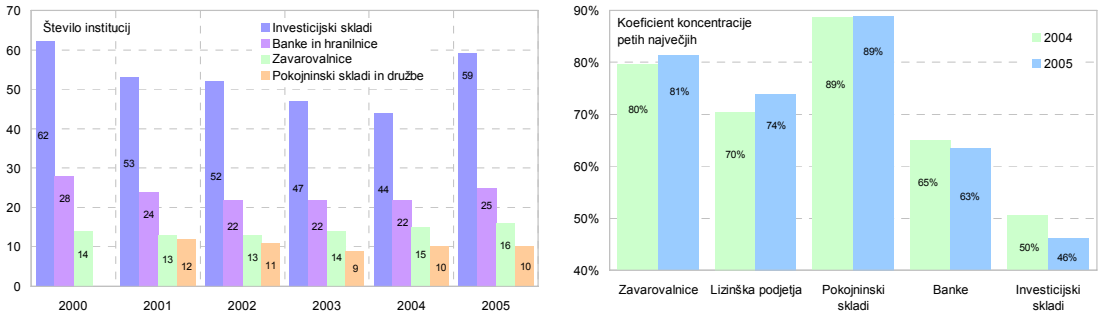

Opomba: Indeks CC5 je izračunan glede na bilančno vsoto, razen za lizinška podjetja, kjer je izračunan glede na obseg sklenjenih poslov. Med zavarovalnice sta vključeni tudi pozavarovalnici; njuni bilančni vsoti sta znani za konec tretjega četrtletja 2005. Med pokojninskimi skladi ni vključen Prvi pokojninski sklad, ker gre za zaprt pokojninski sklad, ki ne predvideva dodatnih vplačil.

Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, ZDZU, ZLPS, AJPES

Tržna koncentracija je različna med finančnimi institucijami.

Tržna koncentracija je med finančnimi institucijami zelo različna. Medtem ko se v zavarovalniškem sektorju, med lizinškimi podjetji in pokojninskimi skladi giblje CC5 od 70% do 90% in je opazen trend njegovega povečevanja, se med bankami in investicijskimi skladi giblje od 45% do 65% in je v zadnjih dveh letih zaradi močne konkurence znotraj obeh sektorjev opazen trend njegovega zniževanja. Predvsem je opazen hiter razvoj dejavnosti vzajemnih skladov, katerih število se je v letu 2005 povečalo za 18. Ti se soočajo poleg močne domače konkurence tudi z vse močnejšo tujo konkurenco, saj se je ob koncu marca 2006 v Sloveniji poleg 68 domačih tržilo tudi 113 tujih vzajemnih skladov. Na bančnem in zavarovalniškem trgu vedno več evropskih bank in zavarovalnic nostrificira opravljanje dejavnosti v Sloveniji; po podatkih za marec 2006 je bilo pri Banki Slovenije nostrificiranih že 108 evropskih bank in pri Agenciji za zavarovalni nadzor že 313 evropskih zavarovalnic, vključno z njihovimi podružnicami.

4.2 Povezovanje slovenskega finančnega sistema

Med finančnimi institucijami je potrebna večja integracija.

Ob vse močnejši tuji konkurenci, v številu finančnih institucij in raznovrstnosti finančnih produktov, ki jih ponujajo, je za konkurenčno delovanje domačega finančnega sistema pričakovati večjo kapitalsko prepletenost med različnimi vrstami finančnih institucij. Domači finančni sektorji so ob koncu leta 2005 neposredno upravljali le 18% domačega finančnega sistema[27]; največ banke z 8%, sledile so zavarovalnice s 5% in drugi finančni

[26] Rast bilančne vsote lizinških podjetij in drugih nedenarnih finančnih institucij je lahko tudi posledica presektorizacije posameznih podjetij iz enega v drug finančni sektor (po SKIS) oziroma iz ene dejavnosti v drugo (po SKD).

[27] Delež je nižji kot leta 2004 zaradi presektorizacije Kapitalske družbe iz sektorja drugih finančnih posrednikov (S.123) v sektor države (S.13). Glede na leto 2004 se je zato delež finančnega sistema v lasti države povečal z 18% na 23%, medtem ko se je znižal delež v lasti drugih finančnih posrednikov z 10% na 4% oziroma finančnega sektorja s 24% na 18%.

posredniki s 4%. Vendar je v zadnjih nekaj letih opazen trend povečanega pogodbenega sodelovanja med bankami, zavarovalnicami in družbami za upravljanje. Na trgu je vedno več kombiniranih finančnih produktov, kot so življenjska zavarovanja, vezana na investicijske sklade, naložbeni depoziti in podobno. Poleg tega se bančna mreža vedno bolj uporablja tudi za sklenitev različnih osebnih zavarovalnih polic in za nakupe kuponov vzajemnih skladov.

Aprila 2006 je bil sprejet Zakon o finančnih konglomeratih.

Aprila 2006 je bil v Sloveniji sprejet Zakon o finančnih konglomeratih, ki določa konsolidirani nadzor nad finančnimi skupinami. Zakon je potreben, saj se zaradi vedno večje integracije domačega gospodarstva s tujino pričakuje tudi večja kapitalska konsolidacija domačega finančnega sektorja. Povezovanje med finančnimi sektorji in s tem različnimi finančnimi produkti lahko prispeva k prerazporeditvi tveganj med sektorji in ustvarja tudi nova tveganja. Večje povezovanje med finančnimi institucijami pomeni večjo možnost okužbe. Z razpršitvijo tveganja po finančnem sistemu se znižuje koncentracija tveganja v posamezni skupini finančnih institucij in s tem verjetnost realizacije tveganja. Pri realizaciji pa je zato škoda večja. Različni nadzorni organi posameznih finančnih sektorjev – zavarovalnic, bank, institucij trga vrednostnih papirjev – in njihovi različni načini nadziranja lahko povzročijo še dodatno premeščanje nekaterih aktivnosti znotraj finančnih skupin, da se izognejo strožjim zahtevam nadzora.

Kapitalsko povezovanje finančnega sektorja

Delež finančnega sistema v lasti tujcev se je v letu 2005 povečal na 22%.

Lastniška struktura finančnega sektorja se je leta 2005 glede na preteklo leto precej spremenila. Povečal se je delež finančnega sistema v lasti tujcev, na 22%, in delež v lasti podjetij, na 25%, ter znižal delež v lasti prebivalstva, na 11%, kar je predvsem posledica preoblikovanja investicijskih družb v vzajemne sklade. Pomemben lastnik finančnega sistema je s 23% tudi sektor države, ki vključuje Kapitalsko in Odškodninsko družbo, in sicer s 23% v bančnem ter s 54% v zavarovalniškem sektorju. Podatek za delež izdanih delnic v lastništvu države ni primerljiv med obdobjema, ker je oktobra 2005 prišlo do presektorizacije Kapitalske družbe iz sektorja drugih finančnih posrednikov (S.123) v sektor države (S.13). Tujci so bili ob koncu leta 2005 s 36% pomemben lastnik bančnega in z 10% tudi zavarovalniškega sektorja.

Slika 4.3: Lastniška struktura slovenskega finančnega sektorja v odstotkih

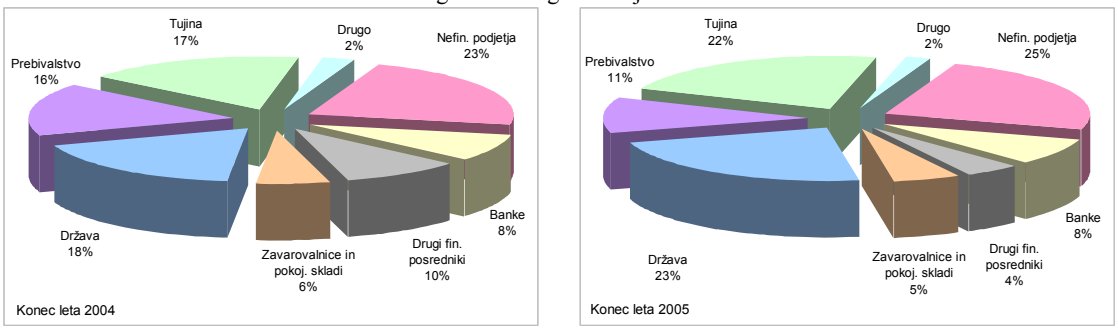

Opomba: V podatkih je upoštevano samo neposredno lastništvo.
Vir: KDD, lastni preračuni

Banke neposredno nadzirajo 8% domačega finančnega sistema.

Banke so ob koncu leta 2005 z 8% neposredno nadzirale še relativno nizek delež domačega finančnega sistema. Med svojimi kapitalskimi naložbami imajo 40% v domačih finančnih institucijah, od tega več kakor polovico v bankah in 40% v tujih finančnih institucijah, predvsem bankah iz držav nekdanje Jugoslavije. Banke se odločajo za kapitalske povezave z nedenarnimi finančnimi institucijami tudi zaradi pričakovanj o njihovem vse večjem pomenu. Tako si pridobivajo večji vpliv na finančnem trgu in si hkrati povečujejo neobrestne prihodke.

V lastništvu bančnega sektorja ostajajo drugi finančni sektorji še slabo zastopani.

Bančni sektor je imel ob koncu leta 2005 podobne lastniške deleže v posameznih finančnih sektorjih, in sicer 8% v samem bančnem sektorju, prav tako 8% v sektorju drugih finančnih posrednikov, kamor spadajo družbe za upravljanje in lizinška podjetja, ter 7% v zavarovalniškem sektorju, ki vključuje zavarovalnice in pokojninske sklade. V lastništvu bančnega sektorja sta ostala dva finančna sektorja, z 2% drugi finančni posredniki in s 3% zavarovalniški sektor, še relativno slabo zastopana. Banke so leta 2005 povečale kapitalske naložbe predvsem v lizinška podjetja, medtem ko so le nekoliko znižale naložbe v družbe za upravljanje.

Banke imajo v 6 od 15 družbah za upravljanje, ki upravljajo okoli 40% sredstev investicijskih skladov, več kakor 50% lastniški delež. Leta 2005 so bile družbe za

upravljanje v večinski lasti bank uspešnejše kot druge družbe za upravljanje.[28] Prejele so 52% neto vplačil vseh skladov in dosegle 10% donosnost, ki je bila za 4 odstotne točke višja kakor pri drugih vzajemnih skladih.

Tabela 4.2: Kapitalske naložbe bank v druge finančne in nefinančne institucije ob koncu leta 2005

	Kapitalske naložbe bank (v mio SIT)	Delež v kap. naložbah bank (v %)	Število institucij s kapitalskimi naložbami bank					Število vseh institucij
			do 5%	5 - 25%	25- 75%	75 - 100%	Skupaj	
Domače banke in hranilnice	30.175	22,7	6	-	5	-	11	25
Zavarovalnice	4.889	3,7	5	-	2	-	7	16
Pokojninske družbe	1.119	0,8	1	1	2	-	4	4
Družbe za upravljanje	6.023	4,5	-	-	2	4	6	15
Lizinška podjetja	10.821	8,1	-	2	1	6	9	19
Drugo	79.108	59,5						
Skupaj	132.965	100						

Opomba: Za število lizinških podjetij je upoštevano število aktivnih članov Združenja lizinških podjetij. Banke imajo kapitalske naložbe tudi v enem izmed devetih lizinških podjetij, ki ni član združenja. Pod drugo predstavljajo okoli 65% naložbe v tuje banke.
Vir: Banka Slovenije

V letu 2005 se je povečal obseg poslov sedmih lizinških podjetij, ki so v večinski lasti bank in so člani Združenja lizinških podjetij, na dobro četrtino vseh sklenjenih poslov članov združenja. Na slovenskem lizinškem trgu so s svojim kapitalom močno prisotne avstrijske in francoske banke ter mednarodne korporacije, ki se usmerjajo predvsem v financiranje osebnih vozil. Tri lizinška podjetja združenja, ki so v lasti tujih bank, ki imajo v Sloveniji svoje hčerinske banke oziroma podružnice, so leta 2005 povečala obseg sklenjenih poslov med člani druženja na več kakor polovico vseh sklenjenih poslov[29].

Nezainteresiranost zavarovalniškega sektorja pri iskanju kapitalskih naložb v bančnem sektorju.

Neposredno kapitalsko povezovanje med slovenskimi bankami in zavarovalniškim sektorjem je še razmeroma šibko in se glede na leto 2004 ni bistveno spremenilo. Banke imajo naložbe v vseh štirih pokojninskih družbah, vendar v dveh manj kakor 10% delež in v sedmih od 16 zavarovalnic, vendar v petih manj kakor 5% delež. Upravljajo pa tudi tri od 6 vzajemnih pokojninskih skladov, ki pa dosegajo le 6% vseh njihovih sredstev. Zavarovalniški sektor ostaja pri iskanju neposrednih kapitalskih naložb v bančnem sektorju še relativno nezainteresiran. Le ena zavarovalnica ima neposredne kapitalske naložbe v eni izmed bank, vendar pa med bankami in zavarovalnicami ostaja močno pogodbeno sodelovanje.

Nekapitalsko povezovanje finančnega sektorja

Zniževanje naložb v bančnih depozitih, razen pri pokojninskih skladih.

Med finančnimi institucijami je prisotno tudi naložbeno povezovanje, in sicer z vidika naložb v bančne depozite in dolžniške vrednostne papirje ter kreditnega povezovanja. Med domačimi bančnimi vlogami ostaja delež v lasti nedenarnih finančnih institucij z okoli 300 mrd SIT oziroma 8% med vsemi nebančnimi vlogami slovenskih bank na podobni ravni kot preteklo leto. Razen pokojninskih skladov, ki iščejo varnejše oblike naložb tudi zaradi zajamčene donosnosti, so nedenarne finančne institucije leta 2005 v svoji strukturi naložb znižale deleže v bančnih depozitih, v kar jih sili predvsem njihova nizka donosnost.

Povečano financiranje bank prek izdaj dolžniških vrednostnih papirjev.

Najpomembnejši del v strukturi naložb ostajajo dolžniški vrednostni papirji, predvsem pri pokojninskih skladih z 78% (44% državne obveznice, 34% druge obveznice) in v strukturi naložb zavarovalnic z dobrimi 61% (40% državne obveznice, 21% druge obveznice).[30] Deleži ostajajo podobni kot v letu 2004. V strukturi naložb investicijskih skladov se je delež v domačih obveznicah leta 2005 znižal na 15%, kar je predvsem posledica povečanja deleža tujih naložb. Med finančnimi institucijami se predvsem banke financirajo z izdajanjem obveznic. V letu 2005 se je vrednost izdanih bančnih obveznic povečala za skoraj 30%, na 242 mrd SIT, medtem ko je vrednost obveznic, ki jih je izdal zavarovalniški sektor, ostala na ravni 12 mrd SIT. Med pomembnejšima lastnikoma bančnih obveznic ostajata bančni sektor in zavarovalniški sektor, vsak s po 30%.

[28] Skrbniške storitve bank za investicijske sklade dodatno spodbujajo partnerski odnos med bankami in družbami za upravljanje. Dovoljenje Banke Slovenije opravljanje takih storitev imajo štiri banke.
[29] Lizinška dejavnost v Sloveniji še ni urejena s posebnim zakonom, v primeru sporov se uporabljajo ustrezne določbe Obligacijskega zakonika. Glede na pomen lizinške dejavnosti za slovenski finančni sistem bi bilo smiselno delovanje lizinških podjetij urediti s posebnim predpisom.
[30] Vključene so naložbe v tuje in domače obveznice.

Slika 4.4: Delež naložb zavarovalnic, pokojninskih in investicijskih skladov v bančnih vlogah v odstotkih njihovega premoženja

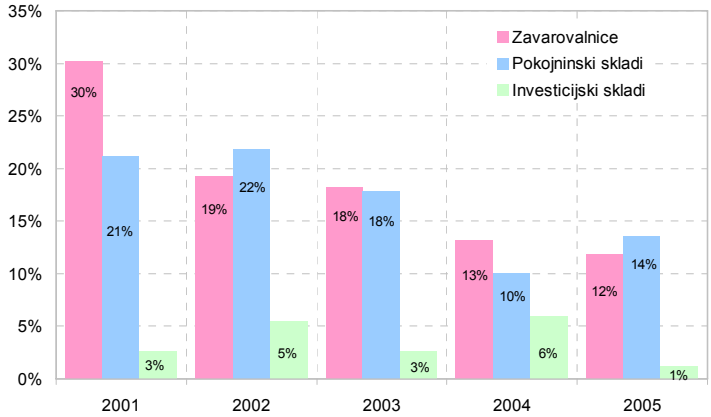

Vir: AZN, ATVP, ZDZU

V letu 2005 se je povečal delež danih posojil domačih bank nedenarnim finančnim institucijam, in sicer za okoli 75 mrd SIT, na 200 mrd SIT, kar predstavlja dobrih 5% vseh danih bančnih posojil nebančnemu sektorju. Od tega je bila večina kreditov danih lizinškim podjetjem. Glede na dejstvo, da lizinška podjetja niso posebej nadzorovana, se v kontekstu kreditnega tveganja bank postavlja vprašanje, kako lizinška podjetja sama upravljajo kreditno tveganje oziroma ali se banke tako posredno ne izpostavljajo večjemu kreditnemu tveganju.

Povezovanje finančnega sektorja s tujino

Banke so leta 2005 povečale naložbe v tuje vrednostne papirje za 177 mrd SIT.

V letu 2005 so se s 305 mrd SIT izrazito povečale naložbe domačih finančnih institucij v tujino, kar je posledica razmer na domačem kapitalskem trgu, finančnega poglabljanja in institucionalnih sprememb. Od vseh 730 mrd SIT naložb rezidentov v tujino so imele ob koncu leta 2005 finančne institucije 78%. To je za 116% več kakor leta 2004. V drugi polovici leta 2005 je naložbe v tujino predvsem izrazito povečeval bančni sektor, kar je v glavnem posledica povečanja kapitalskih naložb in umika predpisa o deležu obveznega vpisa blagajniških zapisov BS v tujem denarju (DBZ), v okviru deviznega minimuma, sredi julija 2005.

Slika 4.5: Medletne razlike stanj naložb v tuje vrednostne papirje po posameznih sektorjih v mrd SIT (levo) in delež tujcev v lastništvu posameznega sektorja v odstotkih (desno)

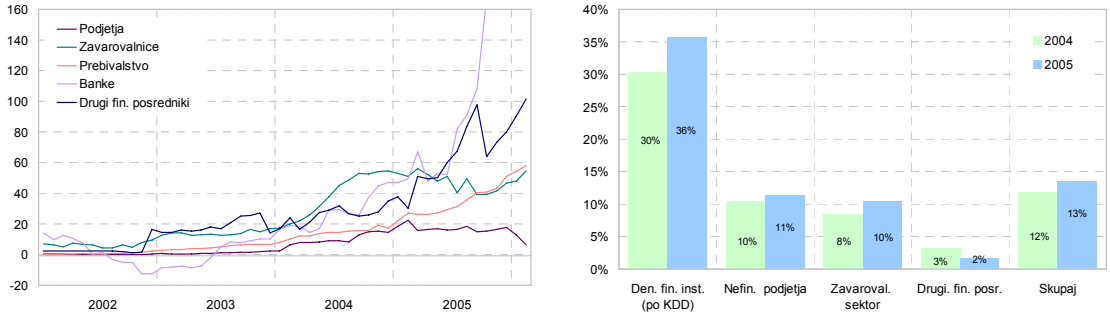

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni

Po podatkih KDD so leta 2005 na drugi strani tujci povečali naložbe v domače finančne institucije na 22%, predvsem v bančnem in tudi zavarovalniškem sektorju. Tujci so bili ob koncu leta 2005 tudi 0,8% lastniki obveznic, ki so jih izdale finančne institucije.

Zadolženost finančnih institucij do tujine se povečuje.

Zadolževanje nedenarnih finančnih institucij v tujini se je leta 2005 povečalo za 23%, na skoraj 645 mrd SIT. To predstavlja slabo četrtino celotne zadolženosti slovenskega gospodarstva v tujini in kar za 2,2-krat več kakor je zadolženost nedenarnih finančnih institucij pri domačih bankah. Večinoma gre za dolgove do tujine, sektorja drugih finančnih posrednikov, predvsem lizinških podjetij. Najeta posojila bančnega sektorja v tujini so se leta 2005 povečala kar za 74%, na polovico vseh najetih posojil slovenskega gospodarstva v tujini.

4.3 Finančno posredovanje in primerjava z evroobmočjem

Finančna sredstva so se leta 2005 povečala na 326% BDP.

V Sloveniji je globina finančnega sistema, merjena z deležem finančnih sredstev v BDP, še relativno nizka glede na evroobmočje. S finančnim poglabljanjem pa se delež finančnih sredstev in obveznosti v BDP povečuje. V letu 2005 se je delež finančnih sredstev povečal za 18 odstotnih točk, na 326% BDP, in delež finančnih obveznosti za 21% odstotnih točk, na 345% BDP. Slovenija je glede na odločilno vlogo bančnega sektorja v njenem gospodarstvu opredeljena kot tradicionalno bančno gospodarstvo, vendar pa postajajo drugi finančni posredniki vse pomembnejši.

Vloga finančnih posrednikov se povečuje.

Pozitivna neto finančna pozicija prebivalstva s skoraj 70% BDP ob koncu leta 2005 nakazuje neto negativno finančno pozicijo podjetniškega sektorja z dobrimi 100% BDP. Skupna neto negativna pozicija domačega gospodarstva v višini 19% BDP se financira prek tujine. Negativna neto pozicija celotnega domačega gospodarstva se zadnjih pet let povečuje. Glede na finančna sredstva so bile s 140% BDP ob koncu leta 2005 najmočnejše finančne družbe, medtem ko so bile glede na finančne obveznosti s 154% BDP nefinančne družbe, ki jim s 131% BDP tesno sledijo finančne družbe. V strukturi sredstev se je delež finančnih družb povečal na 43%, medtem ko v strukturi obveznosti na 38%. Podatek kaže na pomembno vlogo finančnih posrednikov v slovenskem gospodarstvu.

Slika 4.6: Delež finančnih sredstev (levo) in delež finančnih obveznosti (desno) za posamezne sektorje v BDP, za Slovenijo in evroobmočje v odstotkih

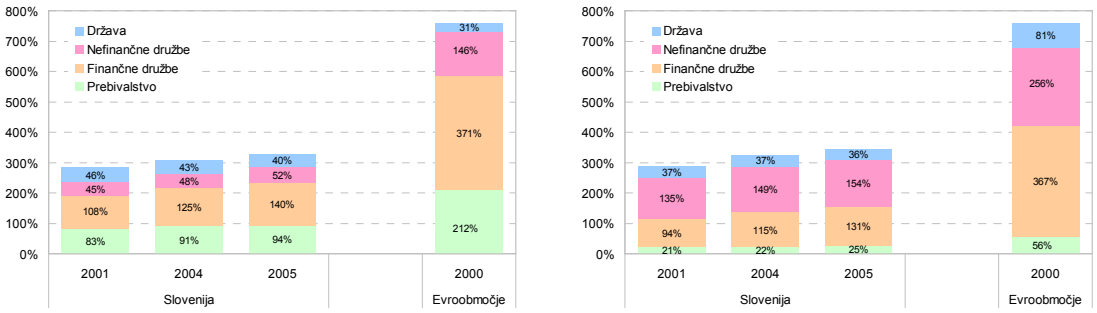

Vir: Banka Slovenije, ECB (Report on Financial Structures, 2002)

Med celotnimi finančnimi sredstvi je četrtina oziroma 84% BDP v obliki finančnega posredovanja. Sredstva iz posredovanja so določena glede na finančni instrument, in sicer vključujejo bančne vloge, tehnične rezervacije zavarovalnic in enote oziroma delnice investicijskih skladov. Obseg sredstev iz posredovanja se je leta 2005 le malo povečal. Glede na povečevanje pomena finančnih posrednikov pa je pričakovati njegovo nadaljnjo rast.

Slika 4.7: Delež finančnih sredstev za posamezne sektorje iz posredovanja v BDP, za Slovenijo in evroobmočje v odstotkih

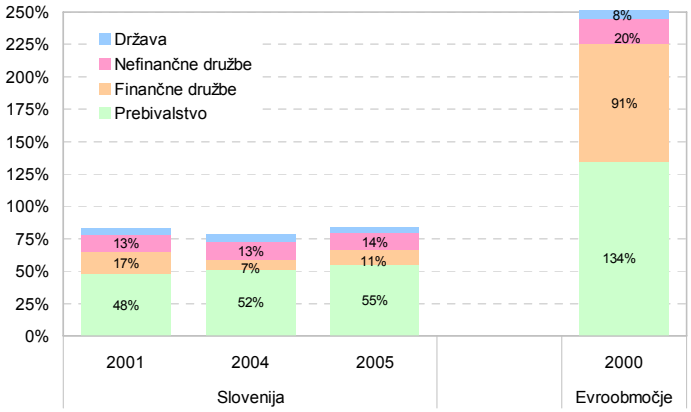

Vir: Banka Slovenije, ECB (Report on Financial Structures, 2002)

Med finančnimi sredstvi iz posredovanja se znižuje delež bančnih vlog.

V zadnjih petih letih je opazen trend preusmeritve sredstev v pokojninske sklade, zavarovalnice ter investicijske sklade. V strukturi sredstev iz finančnega posredovanja se znižuje delež bančnih vlog, ki je leta 2005 padel za 2 odstotni točki, na 79%, medtem ko

se je delež enot oziroma delnic investicijskih skladov povečal za slabi 2 odstotni točki, na 10%, in delež zavarovalno-tehničnih rezervacij za slabe pol odstotne točke, na dobrih 10%. Podoben trend je opaziti tudi v evroobmočju, kjer je ob koncu leta 2000 delež bančnih vlog predstavljal le slabih 63% finančnih sredstev iz posredovanja, medtem ko se je drugih 37% porazdelilo z 21% med zavarovalno-tehnične rezervacije in s 16% med sredstva drugih finančnih posrednikov.

Slika 4.8: Delež finančnih sredstev za posamezne sektorje iz posredovanja v BDP, za Slovenijo (levo) in evroobmočje (desno), glede na različne vrste posredovanja v odstotkih

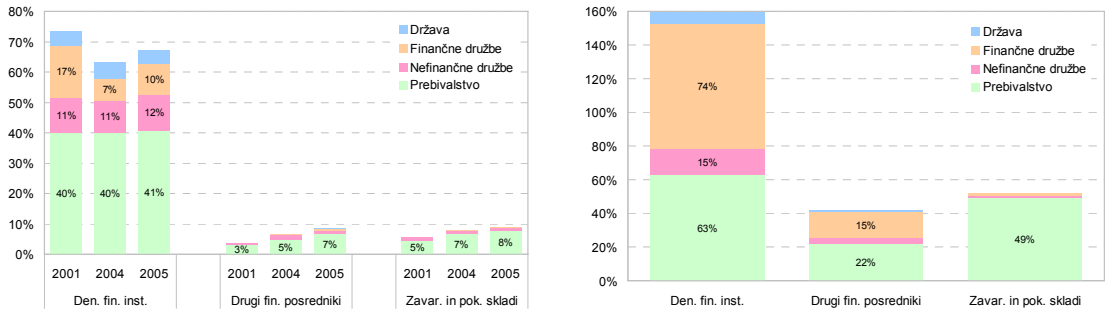

Vir: Banka Slovenije, ECB (Report on Financial Structures, 2002)

Tradicionalna vloga bančnega sektorja se zmanjšuje.

Razvidno je, da se vloga bančnega sektorja glede na druge finančne posrednike znižuje. Vendar pa glede na dejstvo, da banke skušajo biti aktivne tudi pri življenjskem zavarovanju in investicijskih skladih, lahko to razumemo kot razvoj v smeri potencialnih sprememb v aktivnostih bančnega sektorja. Dejstvo je, da banke izgubljajo pomembnost pri tradicionalnih bančnih aktivnostih, kot so zbiranje depozitov in dajanje kreditov, čeprav so te v slovenskem bančnem sistemu še vedno zelo pomembne.

Glede na prerazporeditev sredstev finančnega posredovanja iz depozitov v investicijske sklade ter v sklade življenjskih in pokojninskih zavarovanj se lahko poveča občutljivost premoženja gospodinjstev in s tem tudi njihove potrošnje glede na gibanja na kapitalskih trgih. Sredstva življenjskega in pokojninskega zavarovanja ter tudi investicijskih skladov so predvsem dolgoročna, zato je vpliv kratkoročnih kapitalskih nihanj na potrošnjo gospodinjstev omejen. Prav tako je delež omenjenih sredstev v Sloveniji z 20% med finančnimi sredstvi iz posredovanja ob koncu leta 2005 še relativno nizek.

4.4 Domači finančni trgi

4.4.1 Denarni trg

Ustalitev obrestnih mer na denarnem trgu.

Po vstopu Slovenije v ERM 2 so se obrestne mere na denarnem trgu bolj ali manj ustalile. Raven obrestnih mer, dosežena v zadnjem četrtletju 2004, se tudi v letu 2005 ni več bistveno spremenila.

Slika 4.9: Obrestne mere nekaterih instrumentov Banke Slovenije in države ter obrestne mere denarnega trga in krivulje donosnosti v odstotkih

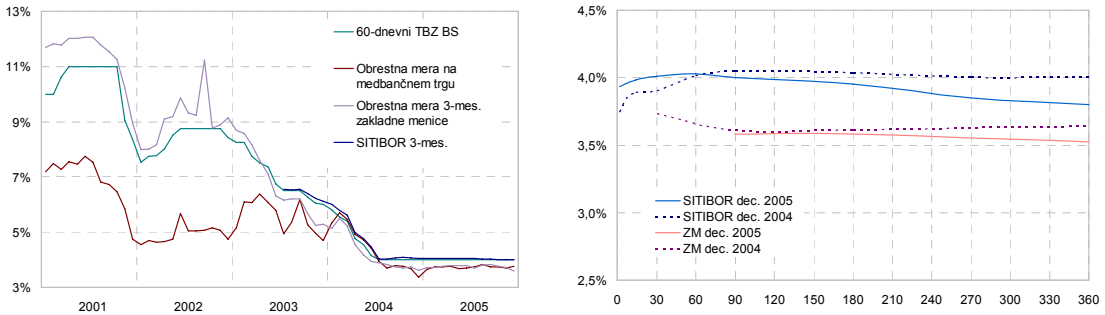

Vir: Banka Slovenije

Nagib krivulje donosnosti na denarnem trgu je rahlo negativen.

Obrestna mera na denarnem trgu je lani decembra s 3,8% dosegla za 0,4 odstotne točke višjo raven kakor v decembru 2004. V povprečju leta pa se je lani obrestna mera denarnega trga znižala za 0,7 odstotne točke, na 3,7%. Obrestna mera na medbančnem

trgu se je po skoku v prvem četrtletju 2005 za 0,4 odstotne točke, na 3,8%, v drugih mesecih leta gibala med 3,7% in 3,8%. V začetku leta 2005 so se povečale tudi obrestne mere na dražbah zakladnih menic z ročnostjo od enega do dvanajst mesecev. Obrestne mere vseh zakladnih menic, razen enomesečnih, so se znižale pod raven iz decembra 2004 šele na zadnjih dražbah ob koncu leta 2005. Gibanje obrestnih mer zakladnih menic RS je bilo skoraj povsem usklajeno z gibanjem obrestnih mer na denarnem trgu.

Ljubljanska borza je septembra 2005 v sodelovanju z Ministrstvom za finance vzpostavila poseben sekundarni trg državnih vrednostnih papirjev, kjer trgovanje poteka prek uradnih vzdrževalcev likvidnosti. Ta novost je povečala likvidnost zakladnih menic in državnih obveznic in s tem odpravila potrebo po izdaji enomesečnih zakladnih menic. Tako je 1. decembra Ministrstvo za finance izdalo zadnjo serijo enomesečnih zakladnih menic.

Obrestne mere za zakladne menice so se ob koncu lanskega leta za vse ročnosti približale ravni 3,5%. V primerjavi z decembrom 2004 se je krivulja donosnosti na daljših ročnostih dodatno znižala in imela negativen nagib. To kaže na močna pričakovanja subjektov o nadaljnjem znižanju inflacije. Časovna struktura obrestnih mer na medbančnem trgu, SITIBOR, se je lani znižala na segmentih ročnosti od vključno treh mesecev do enega leta. Na krajših ročnostih pa so se obrestne mere celo nekoliko zvišale. Tudi krivulja medbančne obrestne mere SITIBOR je imela, podobno kot krivulja donosnosti zakladnih menic, negativen nagib.

Odstopanje deviznega od centralnega tečaja je bilo zanemarljivo.

Lani je ponudba deviz na trgih tujega denarja presegala povpraševanje za 1.229 mio EUR. V prvem četrtletju 2005 sta bili ponudba in povpraševanje po tujem denarju bolj ali manj usklajeni, v drugih mesecih leta pa je ponudba presegala povpraševanje, še najbolj junija in julija; za 534 mio EUR. Ob tem je na promptnem deviznem trgu neto ponudba deviz znašala 2.809 mio EUR, na terminskem trgu pa so banke vseskozi neto prodajale devize. V celem letu so banke neto prodale za 1.250 mio EUR deviz. V menjalnicah je povpraševanje po tuji gotovini preseglo ponudbo za 239 mio EUR. Banka Slovenije je v letu 2005 od bank dokončno odkupila za 1.731 mio EUR deviz, stanje začasno odkupljenih deviz se je zmanjšalo za 272 mio EUR, stanje blagajniških zapisov BS v tujem denarju pa se je zmanjšalo za 737 mio EUR. Tako je Banka Slovenije zmanjšala potencialno ponudbo deviz na trgih tujega denarja za 722 mio EUR.

Presežna ponudba deviz na trgih tujega denarja se je le nekoliko odrazila v gibanju tržnega deviznega tečaja, tako da največja odstopanja tečaja na promptnem deviznem trgu od centralne paritete niso presegla 0,1%.

Slika 4.10: Tečaj evra na trgih tujega denarja v SIT za EUR

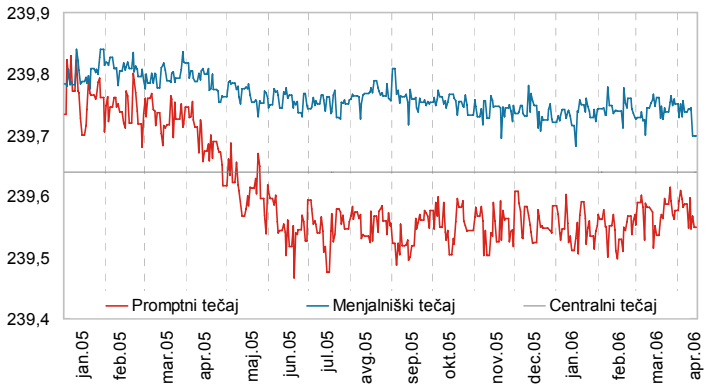

Vir: Banka Slovenije

4.4.2 Kapitalski trg

Leta 2005 je indeks SBI 20 padel za -5,6%. Naložbe v tujino se povečujejo.

V nasprotju z dogajanjem na večini evropskih kapitalskih trgov je slovenski borzni indeks SBI20 leta 2005 po večletni rasti padel za -5,6% medletno in skupaj z nizkimi obrestnimi merami podkrepil odtok domačih finančnih sredstev v tujino. Investitorji, med njimi investicijski skladi, zavarovalnice, banke, so negativne posledice medvedjega trenda v letu 2005 občutili v obliki negativnih kapitalskih dobičkov v delu domačih naložb. Na slovenskem kapitalskem trgu primanjkuje dobrih družb z visoko tržno kapitalizacijo in visoko likvidnostjo trgovanja. Še vedno na Ljubljansko borzo ni uvrščena nobena od večjih finančnih institucij, bank ali zavarovalnic. Vrednostni obrat z delnicami je okoli 14%, medtem ko je ta na razvitejših zahodnih borzah, na primer Dunajski borzi okoli 35%

ali Frankfurtski kar okoli 134%[31]. V okviru obstoječega stanja lahko hipotetično posamezni vlagatelji namenoma ali nenamenoma izkoriščajo možnost vplivati na spreminjanje tečajev delnic s sorazmerno majhnim obsegom transakcij.

Slika 4.11: Tuji borzni indeksi (levo) in njihove medletne stopnje rasti v odstotkih (desno)

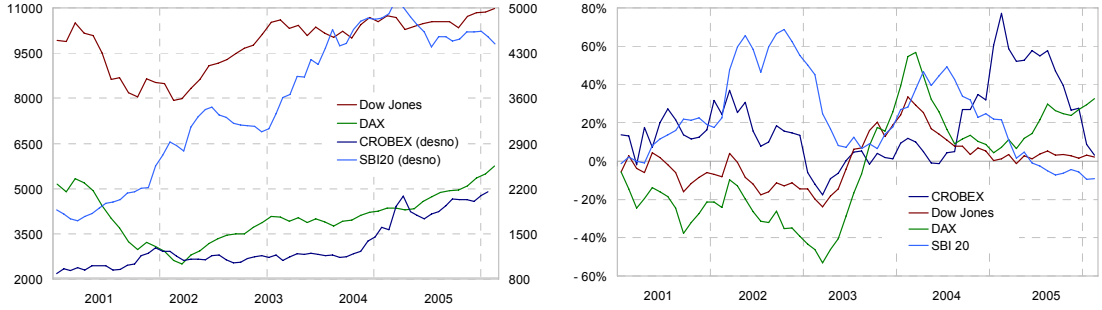

Vir: LJSE, Reuters, Zagrebška borza

Dogajanje na domačem kapitalskem trgu

Primarni trg vrednostnih papirjev ostaja v Sloveniji relativno slabo razvit.

Slovenska podjetja se še vedno financirajo predvsem prek bančnih posojil in redkih zaprtih dokapitalizacij in zaprtih izdaj vrednostnih papirjev, tako tudi v letu 2005 na primarnem trgu ni bilo javnih ponudb vrednostnih papirjev[32]. V zaprtih izdajah so bile leta 2005 izdane obveznice sedmih bank in štirih nefinačnih družb v vrednosti 134 mrd SIT. Zadnja javna ponudba obveznic, katerih izdajatelj ni bila država, je bila leta 2003, medtem ko zadnja javna ponudba delnic leta 2000. Za razvoj primarnega trga lastniških vrednostnih papirjev je problematična tudi velika ponudba delnic iz lastninjenja ter dejstvo, da le delnice boljših izdajateljev dosegajo na sekundarnem trgu ceno, ki je višja od knjigovodske. Republika Slovenija je na domačem trgu leta 2005 izdala 3 serije obveznic v vrednosti 413 mrd SIT, medtem ko je zapadlo in bilo predčasno poplačanih za 191 mrd SIT obveznic.

Slika 4.12: Slovenski borzni indeksi (levo) in njihove medletne stopnje rasti v odstotkih (desno)

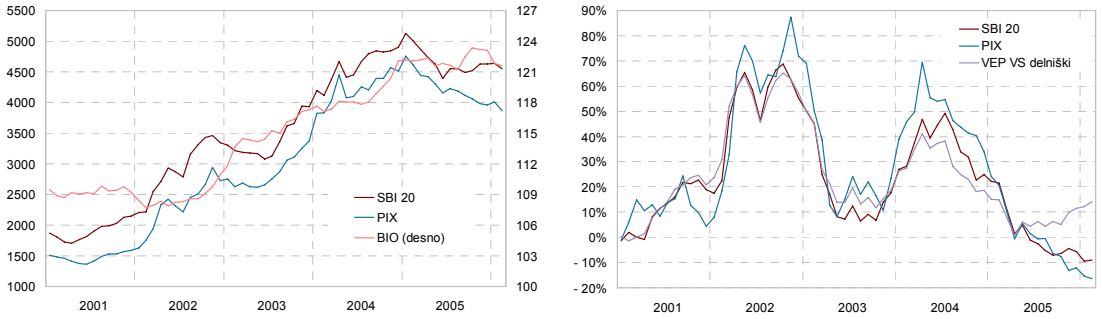

Vir: LJSE, Vzajemci.com, lastni preračuni

Spremenjena dohodninska zakonodaja spodbuja naložbe v vrednostne papirje.

Ob koncu marca 2006 je indeks SBI20 že dosegel znižanje v višini -8,5% na letni ravni. Negativni preobrat na Ljubljanski borzi leta 2005 je predvsem posledica preusmeritve povpraševanja po naložbah domačih investitorjev v tujino in tudi napovedi slabših rezultatov poslovanja podjetij. Precej negotovosti je pri investitorjih povzročilo tudi spreminjanje davčne zakonodaje. Spremenjena dohodninska zakonodaja, ki velja za leto 2006, bo po pričakovanjih spodbudila naložbe v vrednostne papirje, saj je za kapitalske dobičke in davek od obresti uveden cedularen način obdavčitve namesto obstoječega sintetičnega. Dobiček iz kapitala je po novem obdavčen v obliki končnega davka v višini 20%. Po letu 2008, ko preneha veljati oprostitev dohodnine na obresti, bo obdavčitev dobička iz kapitala izenačena z obdavčitvijo bančnih obresti[33].

[31] Vrednostni obrat se nanaša na leto 2004. Za slovenske delnice je izračunan kot razmerje med letnim prometom z delnicami in njihovo tržno kapitalizacijo ob koncu leta. Vrednostni obrat za delnice Nemške in Dunajske borze je objavljen na spletnih straneh World Federation of Exchanges.

[32] Glede na veljavno zakonodajo imajo podjetja možnost izvesti zaprto izdajo vrednostnih papirjev, ki jih lahko nato uvrstijo na organiziran trg.

[33] Zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o dohodnini za kapitalske dobičke, dividende in obresti uveljavlja cedularni in ne več sintetični način obdavčitve. Dobiček iz kapitala se obdavči v

Vpliv dogajanja na domačem kapitalskem trgu na banke.

Obseg poslov upravljanja in posredovanja borznih posrednikov za tuje trge kaže na njihovo skoraj 20% povečanje v prvih treh četrtletjih 2005. Provizije bank od poslov z vrednostnimi papirji za stranke zato leta 2005, kljub dogajanju na domačem trgu, s 3,5 mrd SIT dosežejo dobro 35% rast in že predstavljajo 4,2% v strukturi prejetih provizij bank. Večji padec cen na domačem kapitalskem trgu bi lahko ogrozil kakovost bančnih posojil, zavarovanih z vrednostnimi papirji, vendar je delež teh ob koncu leta 2005 predstavljal v celotnih posojilih prebivalstvu z 9,3 mrd SIT komaj odstotek in se je v primerjavi z letom 2004 povečal le za 0,13 odstotne točke. V celotnih posojilih podjetjem je bilo posojil, zavarovanih z vrednostnimi papirji, za 212 mrd SIT oziroma 7%.

Slika 4.13: Mesečni promet na Ljubljanski borzi v mrd SIT

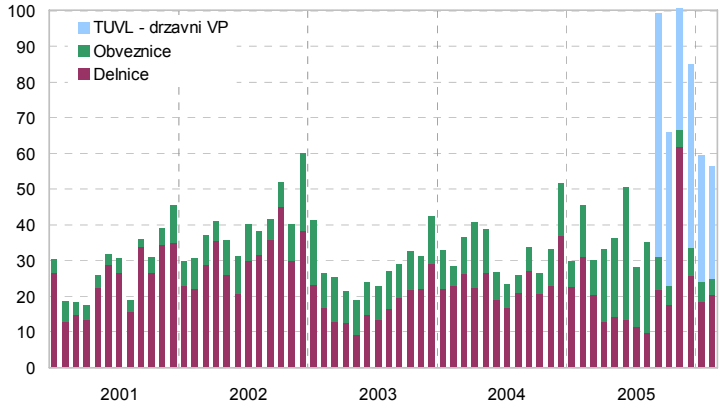

Vir: LJSE

Leta 2005 se je na Ljubljanski borzi znižal promet z delnicami in povečal promet z obveznicami.

Promet z vrednostnimi papirji se je v letu 2005 na Ljubljanski borzi povečal za 11% in dosegel 441 mrd SIT, medtem ko se je tržna kapitalizacija povečala za 5%, na 3.210 mrd SIT. Pomen domačega organiziranega delniškega trga je za slovensko gospodarstvo z vidika deleža tržne kapitalizacije delnic v BDP z 28% še relativno nizek. Nemčija kot tradicionalno bančno gospodarstvo ima 45% delež[34]. Padec tržne kapitalizacije delnic, uvrščenih na Ljubljansko borzo leta 2005 za -9%, in njihovega prometa za -8% je posledica manjšega števila kotirajočih delnic za 30 in padca njihovih cen[35]. Tržna kapitalizacija delnic je tako na Ljubljanski borzi konec leta 2005 znašala 1.761 mrd SIT.

Nasprotno kot pri delnicah se je tržna kapitalizacija obveznic leta 2005 povečala za 31%, na 23% BDP, in promet za 58% (brez prometa na trgu TUVL). Promet z obveznicami je tako v letu 2005 znašal 180 mrd SIT in njihova tržna kapitalizacija 1.449 mrd SIT. Obvezniški trg je na Ljubljanski borzi z uvedbo trga uradnih vzdrževalcev likvidnosti (TUVL) postal pomembnejši. V zadnjih štirih mesecih leta 2005 je bilo na njem sklenjenih 58% celotnega prometa na Ljubljanski borzi[36].

višini 20% (ne glede na dohodninski razred), pri čemer se vsakih dopolnjenih pet let lastništva kapitala davčna stopnja zniža za 25% (po petih letih je stopnja 15%, po desetih letih 10%, po petnajstih letih 5% in po dvajsetih letih 0%). Obresti bodo leta 2006 nad višino zneska 300.000 SIT obdavčene na letnem nivoju s 15% stopnjo, leta 2007 prav tako s 15% stopnjo, vendar nad višino 150.000 SIT, od leta 2008 pa bodo obresti v celoti obdavčene z 20% stopnjo.

[34] Podatek za Nemčijo se nanaša na Frankfurtsko borzo, in sicer ob koncu leta 2003, medtem ko za Slovenijo ob koncu leta 2005.

[35] Ob koncu leta 2005 je bilo na organiziran trg (vključuje borzni in prosti trg) uvrščenih 227 vrednostnih papirjev (112 delnic) oziroma skoraj 22% vrednostnih papirjev (12% delnic) vpisanih v KDD. V primeru vrednotenja delnic vpisanih v KDD po tržni, oziroma kjer tega ni mogoče po knjigovodski vrednosti, je bilo ob koncu leta 2005 okoli 40% vrednosti delnic vpisanih v KDD uvrščenih na Ljubljansko borzo.

[36] Trg uradnih vzdrževalcev likvidnosti (TUVL) je bil na Ljubljanski borzi organiziran v sodelovanju z Ministrstvom za finance. Cilj njegove ustanovitve je pospešiti sekundarno trgovanje z državnimi vrednostnimi papirji in tako povečati njihovo likvidnosti ter omogočiti, da se zanje oblikujejo bolj transparentne cene. Gre za grosističen trg (minimalna vrednost posla je 30 mio SIT) na katerem so uvrščeni le državni vrednostni papirji (obveznice in zakladne menice) s standardiziranim načinom oblikovanja amortizacijskega načrta. Sklepanje poslov poteka izključno prek uradnih vzdrževalcev likvidnosti, ki jih na podlagi kriterijev izbere Ministrstvo za finance in sodelujejo tudi na primarnem trgu kot primarni vpisniki. Trenutno je izbranih 6 primarnih vpisnikov, pet bank in ena borznoposredniška družba.

Slika 4.14: Tržna kapitalizacija v mrd SIT ter koeficient obračanja sredstev (KOS) na Ljubljanski borzi v odstotkih

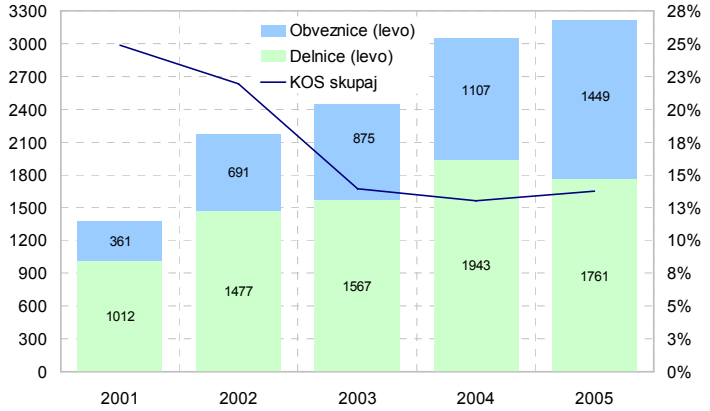

Opomba: Pri koeficientu obračanja sredstev (KOS) ni upoštevan promet na trgu TUVL.
Vir: LJSE

Nizka likvidnost in majhna globina Ljubljanske borze.

Nezadostna likvidnost in majhna globina domačega kapitalskega trga se kažeta tudi v visoki tržni koncentraciji. Leta 2005 je pet najlikvidnejših delnic ustvarilo skoraj 50% prometa (brez trga TUVL) in imelo ob koncu leta v tržni kapitalizaciji 42% delež.[37] Ljubljanska borza je v letu 2005 skušala vplivati na likvidnost in približati slovenski kapitalski trg mednarodnim portfeljskim vlagateljem tudi s sprejetjem novih Pravil Ljubljanske borze, ki uvajajo več pomembnih novosti. Za povečanje likvidnosti na domačem kapitalskem trgu bo nujno treba večje število aktivnejših domačih in tudi tujih institucionalnih investitorjev, predvsem pa uvrstitev novih podjetij, predvsem bank, zavarovalnic in telekomunikacijskih podjetij na borzo.

Okvir 4.1: Institucionalne spremembe na slovenskem kapitalskem trgu v letu 2005

Z novimi Pravili Ljubljanske borze je bil uveden poseben segment borzne kotacije, t.i. prva kotacija, kamor so uvrščene elitne delnice. Teh je bilo ob koncu marca 2006 sedem. Kotacija je namenjena podjetjem, ki izstopajo po svoji likvidnosti, velikosti in transparentnosti poslovanja. Zavezana so izpolnjevati mednarodno primerljive standarde poročanja, s čimer je zagotovljeno dodatno približevanje slovenskega trga vrednostnih papirjev mednarodnim vlagateljem in povečana prepoznavnost družbe v mednarodnem okolju. Za manj likvidne delnice je uvedeno avkcijsko trgovanje, ki omogoča koncentracijo ponudbe in povpraševanja ter zmanjšanje nihanj tečajev. Na Ljubljansko borzo pa se lahko glede na nova pravila uvrstijo tudi investicijski kuponi vzajemnih skladov.

Glede na Zakon o spremembah in dopolnitvah Zakona o trgu vrednostnih papirjev (ZTVP-1B), ki je bil sprejet marca 2006, je Ljubljanski borzi omogočena odprta lastniška struktura. Do zdaj so bili njeni delničarji lahko samo njeni člani, borznoposredniške družbe in banke. Tako je Ljubljanski borzi omogočeno tudi lastniško povezovanje z drugimi evropskimi kapitalskimi trgi. S spremembo zakona se skuša doseči tudi večja preglednost trgovanja s tržnimi vrednostnimi papirji zunaj organiziranega trga, z uvedbo obveznega poročanja o sklenjenih poslih. Zaradi večje transparentnosti trgovanja z netržnimi vrednostnimi papirji pa je borzi dovoljeno opravljati tehnične storitve tudi za potrebe trgovanja z netržnimi vrednostnimi papirji.

[37] Sicer primerjava s Frankfurtsko borzo za leto 2004 kaže na višjo koncentracijo na Frankfurtski borzi. Primerjava je narejena na 5% najlikvidnejših oziroma 5% najbolj kapitaliziranih delnic, kar je predstavljalo 34 delnic na Frankfurtski borzi in 7 na Ljubljanski borzi. Frankfurtska borza je imela 77% koncentracijo prometa in 73% koncentracijo tržne kapitalizacije, medtem ko Ljubljanska 56% koncentracijo prometa in 50% koncentracijo tržne kapitalizacije. Vir podatka je spletna stran World Federation of Exchanges.

Naložbeno povezovanje s tujino[38]

Močnejša integracija slovenskega gospodarstva s tujino prek naložb v lastniške in dolžniške vrednostne papirje.

Leta 2005 je prišlo z naložbenega vidika do močnejše integracije slovenskega gospodarstva predvsem z Evropsko unijo, in sicer v smeri odtokov domačih naložb v tujino, predvsem v delnice, in pritokov naložb tujih investitorjev v slovenske vrednostne papirje, predvsem v obveznice. Zaradi finančnega poglabljanja in hkrati plitvega ter slabo likvidnega domačega kapitalskega trga so se naložbe rezidentov v tuje vrednostne papirje leta 2005 povečale za okoli 110% oziroma kar za 410 mrd SIT, na 725 mrd SIT. Vrednost naložb nerezidentov v domače vrednostne papirje pa se je povečala za okoli 25% oziroma za 143 mrd SIT, na 719 mrd SIT.

Naložbe v tujino že predstavljajo 15% naložb v domače vrednostne papirje.

Naložbe v tujino so ob koncu februarja 2006 z 830 mrd SIT že predstavljale 15% vseh naložb rezidentov v domače vrednostne papirje[39], kar je 8 odstotnih točk več kakor pred letom dni. Regijska izpostavljenost domačih investitorjev se glede na pretekla leta zato znižuje. V zadnjem obdobju se med naložbami v tujino bolj povečujejo naložbe v delnice kot obveznice. Ob koncu februarja 2006 je bila med tujimi naložbami že polovica delniških. Razlog za naraščanje naložb v tujino je poleg razmer na domačem kapitalskem trgu tudi želja domačih investitorjev po višjih donosih in težnja po večji regijski razpršenosti in s tem manjši izpostavljenosti do enega samega gospodarstva. Vendar pa večja finančna integracija slovenskega gospodarstva s tujino hkrati povzroča potencialno večjo možnost prenosa tveganj iz držav EU, ameriškega gospodarstva, Balkana in drugega sveta v Slovenijo.

Slika 4.15: Naložbe rezidentov v tujino v mrd SIT (levo) in njihova regijska struktura v odstotkih (desno)

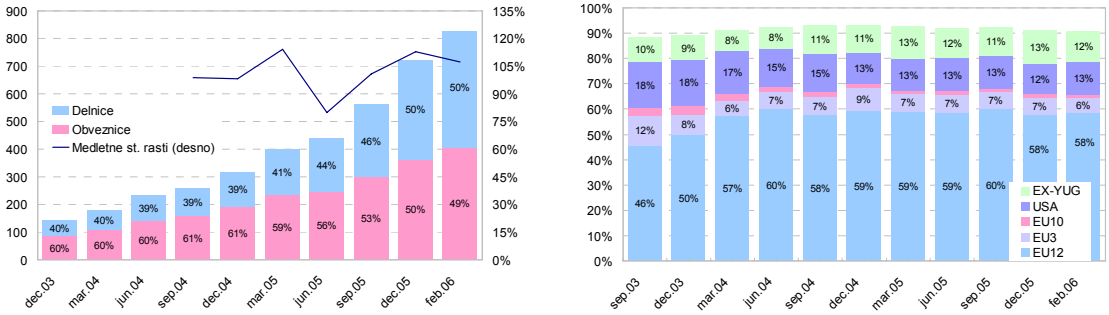

Opomba: Naložbe rezidentov v tujino vključujejo portfeljske in tudi del kapitalskih naložb. EU10 so nove članice EU; EU12 so stare članice EU, ki so vključene tudi v evroobmočje; EU3 so stare članice EU, ki niso vključene v evroobmočje.
Vir: Banka Slovenije

Ob prevzemu evra za 60% naložb v tujih vrednostnih papirjih, odpade tečajno tveganje.

Z uvedbo evra bo za skoraj 60% tujih naložb domačih investitorjev odpravljeno tečajno tveganje. Tečajno tveganje se bo znižalo predvsem pri naložbah v tuje obveznice, saj imajo rezidenti več kakor tri četrtine obveznic iz držav evroobmočja. Med naložbami v delnice je teh za okoli 40%, predvsem gre za vrednostne papirje nemških, francoskih, avstrijskih, nizozemskih in irskih izdajateljev. Slovenski investitorji so precej izpostavljeni tudi do ameriškega delniškega trga in s tem tudi do spremembe tečaja dolarja (20% naložb v tujih delnicah), delniških trgov držav nekdanje Jugoslavije (21% naložb v tujih delnicah ob koncu februarja 2006) ter z okoli 5% tudi do angleškega kapitalskega trga in funta.

Ob koncu leta 2005 je bila vrednost izdanih obveznic rezidentov v tujini s 443 mrd SIT zaradi dospelosti ene izmed njih za skoraj 20% nižja kakor pred letom dni. Med domačimi izdajatelji obveznic, izdanih v tujini, z 80% prevladuje država, preostale obveznice so izdale banke. V lasti rezidentov je okoli 11% domačih vrednostnih papirjev, izdanih v tujini. V tujini se pojavljajo tudi dolžniški vrednostni papirji tujih bank, denominirani v slovenskih tolarjih. Ob koncu februarja 2006 jih je bilo glede na dosegljive podatke izdanih za 56 mrd SIT glede na nominalno vrednosti, kar je za 3 mrd SIT manj kakor pred letom dni. Več kakor polovica jih je bilo v lasti rezidentov. Vendar pa bodo z uvedbo evra v Sloveniji tudi ti vrednostni papirji spremenjeni iz tolarjev v evre.

[38] Pod naložbami so v tem poglavju mišljene le naložbe v lastniške in dolžniške vrednostne papirje, brez naložb v druge gospodarske oblike, razen delniške družbe.
[39] Naložbe rezidentov v tuje vrednostne papirje vključujejo portfeljske in tudi del kapitalskih naložb, medtem ko naložbe rezidentov v domače vrednostne papirje vključujejo portfeljske in kapitalske naložbe.

Slika 4.16: Regijska struktura naložb rezidentov v tuje delnice (levo) in obveznice (desno) v odstotkih

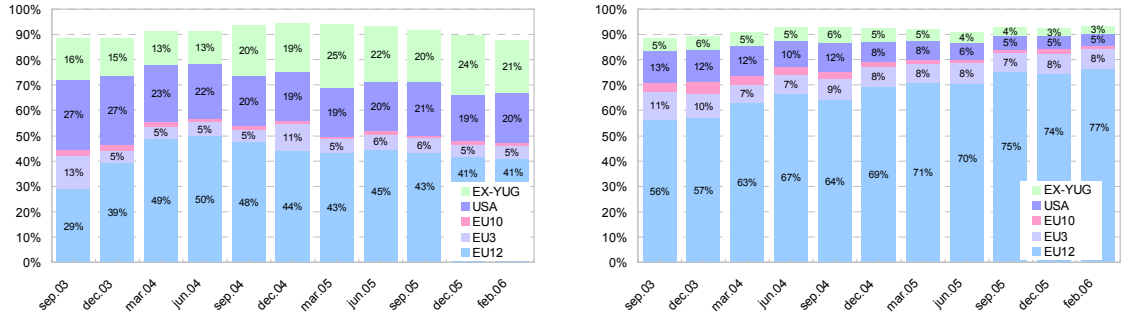

Vir: Banka Slovenije

Leta 2005 je bilo za 123 mrd SIT neto prilivov tujcev v slovenske vrednostne papirje.

Naložbe tujcev v slovenske vrednostne papirje, ki so izdani v Sloveniji, rastejo počasneje kakor naložbe rezidentov v tuje vrednostne papirje. Razlog za zamenjavo razmerja je tudi nižja raven naložb v tuje vrednostne papirje v portfelju rezidentov v preteklosti. Neto priliv tujcev v letu 2005 je bil s 123 mrd SIT precejšen, za 90 mrd SIT večji kakor preteklo leto. Vendar priliv ni bil tolikšen, da bi ogrožal stabilnost kapitalskega trga. Naložbe tujcev pozitivno vplivajo predvsem na likvidnost domačega kapitalskega trga, ki je ena od njegovih glavnih šibkosti. Delež tujih investitorjev v slovenskih vrednostnih papirjih je z 12% še razmeroma nizek in prav tako z 8,3% deležem v celotnem prometu z delnicami na organiziranem trgu leta 2005.

Slika 4.17: Naložbe tujcev v Slovenijo v mrd SIT (levo) in njihova regijska struktura v odstotkih (desno)

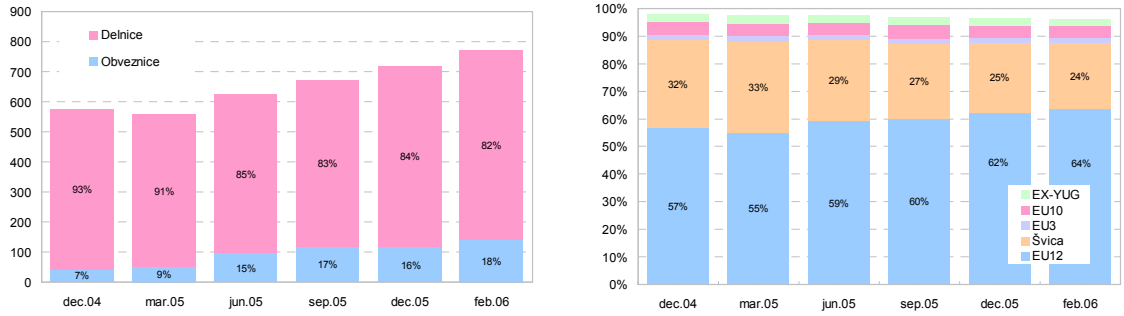

Opomba: Naložbe tujcev v slovenske vrednostne papirje vključujejo portfeljske in kapitalske naložbe.

Vir: KDD, lastni preračuni

Tujci se zanimajo predvsem za slovenske dolžniške vrednostne papirje.

V zadnjem obdobju je večje zanimanje tujcev za slovenske dolžniške vrednostne papirje. Med neto prilivi tujcev so leta 2005 prevladovali neto nakupi dolžniških vrednostnih papirjev s 70%. V strukturi naložb tujcev v slovenske vrednostne papirje z nad 80% še vedno prevladujejo naložbe v delnice. Delež državnih obveznic v lasti tujcev je v letu 2005 narasel za 5 odstotnih točk, na dobrih 8%, in se je v prvem četrtletju 2006 povzpel na 12%. Razlog za povečano zanimanje tujcev za slovenske obveznice v preteklem letu je lahko v špekulativnih pričakovanjih, da bi dodatno znižanje premije za tveganje ob vstopu Slovenije v evroobmočje povzročilo višje cene obveznic in s tem višje kapitalske dobičke. Nekateri od tujih investitorjev imajo lahko tudi vnaprej določen delež v portfelju, ki ga želijo investirati v posamezno regijo, in so zato ob dospelosti ene od evroobveznic v maju 2005 preusmerili svoje naložbe v državne obveznice.

Za tuje portfeljske investitorje je slovenski delniški trg zaradi svoje majhnosti neprivlačen, kar se z vstopom Slovenije v EU ni spremenilo. Vendar lahko glede na procese združevanj in prevzemov, ki se dogajajo v Evropi, pričakujemo postopno povečevanje deleža tujih strateških investitorjev v največjih slovenskih podjetjih. Predvsem v zadnjem obdobju je opaziti nekoliko povečano zanimanje tujcev za delnice iz borzne kotacije[40].

[40] Ob koncu leta 2005 so bili tujci udeleženi v kapitalu več kakor 52% delniških družb, vpisanih v KDD. Od teh so imeli v 78% manj kakor 10 odstotni delež. Večinski delež so imeli v 12% in več kakor 90 odstotni delež v 5% delniških družb, v katerih so bili udeleženi v kapitalu (v 5 bankah, v 3 zavarovalnicah in v 14 nefinančnih družbah).

5 BANČNI SEKTOR

5.1 Banke in hranilnice

Banke imajo med finančnimi posredniki prevladujočo vlogo in njihov pomen se še povečuje. Bilančna vsota bank je v letu 2005 prvič presegla raven nominalnega BDP. V lastniški strukturi bančnega sistema se je povečal delež tujcev. Tržna koncentracija bančnega sistema se še naprej zmanjšuje. Opaziti je večjo usmeritev bank v večinski tuji lasti na segment vlog nebančnega sektorja in zmanjšanje koncentracije na tem segmentu.

Velikost in struktura finančnega trga

Bilančna vsota denarnih finančnih institucij v letu 2005 prvič presegla mejo 100% BDP.

V letu 2005 je bilančna vsota denarnih finančnih institucij prvič presegla višino BDP. Bilančna vsota je ob koncu leta znašala 7018 mrd SIT, kar je predstavljalo 107% BDP. Razmerje med bilančno vsoto in BDP še vedno močno zaostaja za povprečjem EU, kjer je v letu 2004 znašalo 280%, vendar se delež bilančne vsote v BDP izredno hitro povečuje. V letu 2005 je bil glede na leto prej višji za 17,1%. Visoka rast je posledica visoke rasti bilančne vsote denarnih finančnih institucij, ki je v letu 2005 znašala 22,9%, medtem ko je bila rast nominalnega BDP 4,9%.

Tabela 5.1: Bilančna vsota denarnih finančnih institucij v primerjavi z BDP

	2001	2002	2003	2004	2005
Bilančna vsota (v mrd SIT)	3.954	4.623	5.123	5.711	7.018
BDP v tekočih cenah (v mrd SIT)	4.800	5.355	5.814	6.251	6.558
Bilančna vsota (v % BDP)	82,4	86,3	88,1	91,4	107,0
Razmerje med rastjo bilančne vsote in BDP	2,0	1,5	1,3	1,5	4,7

Opomba: Upoštevana je bilančna vsota bank, hranilnic in hranilno-kreditnih služb.
Vir: Banka Slovenije

Bilančna vsota celotnega finančnega sektorja, ki poleg denarnih finančnih institucij vključuje tudi centralno banko in nedenarne finančne institucije, je v letu 2005 dosegla 172% BDP. Banke ostajajo najpomembnejši segment finančnega sektorja, v strukturi predstavljajo 62%. Sledi centralna banka s 15% deležem. Med nedenarnimi finančnimi institucijami so najpomembnejše zavarovalnice s 7% deležem v finančnem sektorju.

Tabela 5.2: Struktura finančnega sektorja in deleži v BDP v odstotkih

	Delež v BDP (v %)					Delež v finančnem sektorju (v %)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
Centralna banka	23,8	29,9	28,9	25,9	25,8	17,3	20,2	19,3	16,7	15,0
Denarne finančne institucije	82,4	86,3	88,1	91,4	107,0	60,0	58,2	58,8	58,9	62,3
Banke	80,8	85,1	87,0	90,8	106,4	58,9	57,4	58,0	58,6	62,0
Hranilnice in HKS	1,6	1,2	1,1	0,5	0,6	1,2	0,8	0,7	0,3	0,3
Nedenarne finančne institucije	31,1	32,0	32,9	37,9	38,8	22,7	21,6	21,9	24,4	22,6
Zavarovalnice	7,0	8,2	9,0	9,8	11,9	5,1	5,5	6,0	6,3	7,0
Ostalo[1]	24,1	23,9	23,9	28,1	26,9	17,5	16,1	15,9	18,1	15,7
Skupaj	137,2	148,3	149,9	155,1	171,7	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0

Opomba: [1] Za leto 2005 so za pokojninske in investicijske sklade uporabljeni podatki za leto 2005, za lizing podjetja, BPH, DZU in druge pa podatki za leto 2004.
Vir: AZN, ATVP, ZDZU, ZLPS, AJPES, Banka Slovenije

Statusne spremembe

Število bank, hranilnic in hranilno-kreditnih služb.

Proces uskladitve poslovanja hranilno-kreditnih služb (HKS) z zakonom o bančništvu se je končal v letu 2005. Od dveh HKS, ki sta obstajali v letu 2004, je ena prenehala delovati, druga se je preoblikovala v hranilnico. Tako so v lanskem letu poslovale tri hranilnice. Na novo sta začeli poslovati ena banka in ena podružnica. Število bank se je povečalo na 22, od tega imajo tri status podružnice tujih bank.

Ena od obstoječih podružnic se namerava preoblikovati v hčerinsko banko. Število hčerinskih bank je v Sloveniji precej večje kakor število podružnic, podobno velja tudi za druge države nove članice EU. V desetih novih državah članicah EU je bilo v letu 2004 petkrat več hčerinskih bank kot podružnic. Medtem ko se v teh državah število hčerinskih bank povečuje, se je v starih državah članicah EU med letoma 2001 in 2004 število

hčerinskih bank zmanjšalo za 62 oziroma 14%. V starih državah članicah EU se povečuje število podružnic. Njihovo celotno število je v nasprotju z novimi državami članicami EU precej višje kot število hčerinskih bank.

Tuje banke v Sloveniji in drugih novih članicah EU ustanavljajo hčerinske banke, v bolj razvitih državah podružnice.

Razlog za dvojnost v obnašanju tujih bank bi lahko bil ta, da banke v razvitih državah raje ustanovijo podružnico in tako optimizirajo poslovanje. V novih državah članicah EU, kjer vidijo večji potencial za rast, nasprotno optimizirajo tveganja in raje ustanovijo hčerinske banke. Hčerinske banke tujih bank spadajo pod jamstveno shemo države gostiteljice, s čimer prenašajo breme tveganosti prenehanja poslovanja tudi na domače banke. Na podlagi nekaterih kazalnikov, prikazanih v naslednjih poglavjih, ugotavljamo, da so tuje banke, prisotne v Sloveniji, pripravljene prevzemati večje tveganje kot domače banke, predvsem v želji, da povečujejo tržni delež tudi na račun dobičkonosnosti.

Tabela 5.3: Število podružnic in hčerinskih bank v Sloveniji, novih državah članicah EU in v drugih državah EU (EU15) v letih 2001 in 2004

	Podružnice			Hčerinske banke		
	2001	2004	Razlika	2001	2004	Razlika
Slovenija	1	2	1	4	5	1
Nove države članice EU	21	27	6	112	121	9
Države članice EU15	582	594	12	448	386	-62

Vir: ECB (EU Banking Structures, oktober 2005)

Obveščanje Banke Slovenije o neposrednem opravljanju dejavnosti evropskih bank v Sloveniji.

Od vstopa Slovenije v EU do konca marca 2006 je 108 evropskih bank pri Banki Slovenije nostrificiralo neposredno opravljanje dejavnosti v Sloveniji. Največ bank je iz Avstrije, Velike Britanije in Nemčije. Večina med njimi lahko opravlja vse ali vsaj večino bančnih storitev. Med bolj specializiranimi bankami so Banko Slovenije o opravljanju dejavnosti obvestile banke, ki se ukvarjajo s kreditiranjem in garancijami in banke, ki opravljajo storitve upravljanja premoženja in vrednostnih papirjev oziroma udeležbe pri izdaji vrednostnih papirjev.

Lastništvo bank

Povečevanje deleža tujcev v lastniški strukturi bank.

Po treh letih, ko v lastniški strukturi slovenskega bančnega sistema ni bilo večjih sprememb, se je v letu 2005 za skoraj 3 odstotne točke povečal delež tujega lastništva. To povečanje v celoti izhaja iz povečanja deležev tujih oseb, ki upravljajo več kakor 50% posamezne banke. Delež tujega lastništva se je povečal, zmanjšal pa delež države in drugih domačih oseb, kar je v glavnem posledica ustanavljanja novih bank in dokapitalizacij, saj so skoraj vse tuje banke v letu 2005 izvedle dokapitalizacijo.

Tabela 5.4: Lastniška sestava kapitala bančnega sektorja (po lastniškem kapitalu) v odstotkih

(v %)	2002	2003	2004	2005
Država v ožjem smislu	20,3	19,4	19,1	18,1
Druge domače osebe	47,2	48,2	48,6	46,8
Tuje osebe	32,5	32,4	32,4	35,1
Tuje osebe (nad 50% v upravljanju)	15,7	16,6	16,5	19,6
Tuje osebe (pod 50% v upravljanju)	16,8	15,8	15,9	15,5

Opomba: Upoštevan je sorazmerni delež lastništva[41].
Vir: Banka Slovenije

V nadaljnji analizi so banke razdeljene v tri skupine: velike domače banke, majhne domače banke in tuje banke. Zaradi primerljivosti je upoštevana enaka delitev bank kot v preteklem letu. Merilo za velikost je bilančna vsota banke. Pri tem so, ne glede na velikost, vse banke, ki so v pretežni tuji lasti, razvrščene v skupino tujih bank. Druge banke so v skupine razvrščene glede na medsebojne razlike v velikosti bilančne vsote. V obeh primerih, če upoštevamo nominalne ali relativne razlike, se pokaže, da je smiselno prvih šest bank (ki niso tuje banke) uvrstiti med velike, druge pa med majhne banke[42].

[41] Če je na primer lastništvo banke v enakih deležih razdeljeno med tuje osebe in državo, bo 50% kapitala banke pripisano kapitalu v lasti države in 50% v lasti tujih oseb.

[42] Upoštevan je prevladujoči lastniški delež, tako so banke v večinski tuji lasti; SKB, Ba-Ca, Raiffeisen Krekova banka, Hypo Alpe Adria Bank, Kaertner Sparkasse, Volksbank, Bawag, BKS in Zveza bank. Velike banke v domači lasti so NLB, NKBM, Abanka, Banka Koper, Banka Celje in Gorenjska banka. Majhne banke v domači lasti so Probanka, PBS, DBS, Banka Domžale, Factor banka, Koroška banka in Banka Zasavje. Taka razvrstitev bank je upoštevana v celotnem poglavju o bančnem sektorju, če ni drugače opredeljeno.

Slika 5.1: Tržni delež bank v večinski lasti tujcev in bank v večinski domači lasti, merjen glede na bilančno vsoto, v odstotkih

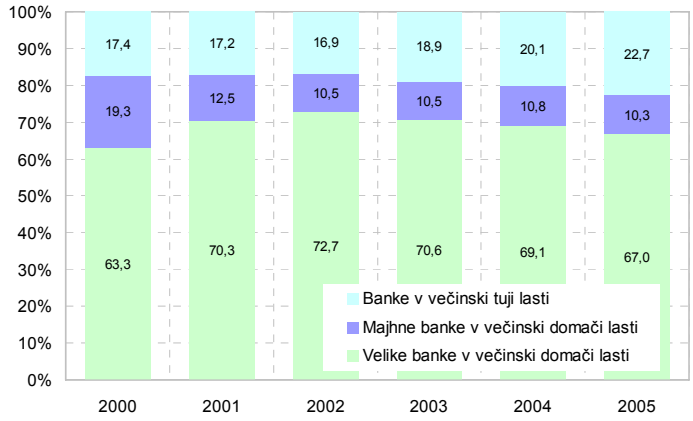

Vir: Banka Slovenije

Koncentracija bančnega sektorja

Koncentracija v slovenskem bančnem sistemu merjena na bilančno vsoto in na posamezne segmente poslovanja z nebančnim sektorjem se še naprej znižuje. Tudi glede koncentracije se Slovenija približuje razmeram v evroobmočju. Sicer je koncentracija še vedno precej večja, vendar se razlike hitro zmanjšujejo tudi zato, ker se koncentracija v evroobmočju zadnjih nekaj let povečuje.

Tabela 5.5: Tržna koncentracija slovenskega bančnega trga, merjena s Herfindahl-Hirschmanovim indeksom in tržnim deležem prvih treh oziroma prvih petih bank

	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Hershman - Herfindahlov indeks						
Bilančna vsota	1.265	1.655	1.664	1.552	1.472	1.388
Bilančna vsota (evroobmočje)	508	544	553	581	600	
Krediti nebančnemu sektorju	1.147	1.500	1.470	1.393	1.310	1.273
Krediti gospodinjstvu	1.040	1.475	1.441	1.369	1.274	1.255
Obveznosti do nebančnega sektorja	1.229	1.682	1.689	1.607	1.570	1.460
Obveznosti do gospodinjstva	1.211	1.784	1.829	1.810	1.725	1.678
Obveznosti do bank	2.033	2.130	1.723	1.379	1.278	1.290
Tržni delež prvih 3 bank (v %)						
Bilančna vsota	46,7	53,6	55,4	53,3	51,9	50,3
Krediti nebančnemu sektorju	43,4	51,1	52,9	52,5	50,5	48,7
Obveznosti do nebančnega sektorja	47,0	55,0	56,7	55,7	55,3	54,1
Obveznosti do bank	59,1	60,2	56,5	51,7	48,6	48,9
Tržni delež prvih 5 bank (v %)						
Bilančna vsota	59,5	66,3	67,2	65,5	64,0	63,4
Krediti nebančnemu sektorju	60,0	66,2	67,1	66,2	63,7	62,3
Obveznosti do nebančnega sektorja	63,1	70,9	71,3	70,6	68,9	67,3
Obveznosti do bank	62,0	64,6	61,8	60,1	59,8	62,3

Vir: Banka Slovenije, ECB (Report on EU Banking Structure, ECB, november 2004, oktober 2005)

Spremembe koncentracije kažejo, da se tuje banke preusmerjajo iz obveznosti do bank na obveznosti do nebančnega sektorja.

V zadnjem letu se je najbolj zmanjšala koncentracija na segmentu obveznosti do nebančnega sektorja. Tuje in majhne banke so povečevale svoje tržne deleže na račun velikih bank. Po drugi strani se je v letu 2005 prekinil trend zniževanja koncentracije na segmentu obveznosti do bank (večina obveznosti do bank je obveznosti do tujih bank). To bi lahko bil kazalnik, da se tuje banke ne zanašajo več samo na vire pri bankah materah in se bolj osredotočajo na vloge nebančnega sektorja.

5.2 Spreminjanje strukture bilance stanja

V letu 2005 se je povečano kreditiranje nebančnega sektorja financiralo s tujimi viri.

Za leto 2005 je značilno nadaljevanje trendov, začetih že v predhodnem letu. Lani se je kreditiranje nebančnega sektorja še povečalo in nadaljevalo se je skrajševanje ročnosti vlog ob njihovi nizki stopnji rasti. Na aktivni strani bilanc bank se je ročnost posojil podaljševala, kar je povečevalo neusklajenost ročnosti aktivnih in pasivnih bančnih poslov z nebančnim sektorjem. Banke so dodatne vire za zagotavljanje visoke kreditne rasti, 24,2%, pridobivale z zadolževanjem v tujini. V stabilnih gospodarskih razmerah in ob pričakovanjih o skorajšnji uvedbi evra se je spreminjanje valutne strukture bilanc v korist devizne podbilance še pospešilo.

Tabela 5.6: Tržni deleži in stopnje rasti za bilančne vsote in posojila nebančnemu sektorju po posameznih skupinah bank v odstotkih

	Tržni deleži (v %)			Stopnje rasti (v %)		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Bilančna vsota						
Velike banke	70,6	69,1	67,0	7,8	9,9	19,1
Tuje banke	18,9	20,1	22,7	24,1	19,4	39,1
Majhne banke	10,5	10,8	10,3	11,8	15,5	17,2
Skupaj	100	100	100	11,0	12,3	22,9
Posojila nebančnemu sektorju						
Velike banke	69,4	67,1	64,7	15,6	17,0	19,7
Tuje banke	21,1	23,4	25,9	22,3	34,1	37,7
Majhne banke	9,5	9,5	9,4	9,2	20,5	22,6
Skupaj	100	100	100	16,3	21,0	24,2

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.7: Struktura in rast postavk bilance stanja bančnega sektorja v odstotkih

				Stopnje rasti (v %)		
	dec.03	dec.04	dec.05	dec.03	dec.04	dec.05
Bilančna vsota (v mrd SIT)	5.057,5	5.678,5	6.979,9	11,0	12,3	22,9
Aktiva	Struktura (v %)					
Denar	2,8	2,5	2,1	-1,3	-0,3	1,8
Posojila bankam	6,8	8,9	9,8	-9,5	47,0	34,5
Posojila nebančnemu sektorju	50,2	54,1	54,6	16,3	21,0	24,2
Posojila podjetjem	31,6	34,1	33,8	24,5	21,4	21,7
Posojila gospodinjstvu	12,4	13,4	13,8	11,8	21,4	26,0
Posojila državi	2,8	2,5	2,2	-34,3	0,7	8,5
Posojila drugim	3,4	4,0	4,8	41,2	32,4	49,4
Vrednostni papirji	34,0	28,9	28,0	11,2	-4,5	19,0
Banke Slovenije	20,3	13,5	12,0	11,7	-25,4	9,4
Države in drugih	13,7	15,4	16,0	10,4	26,5	27,4
Kapitalske naložbe	1,6	1,5	1,9	17,1	8,3	52,5
Druga aktiva	4,6	4,1	3,7	-0,7	-0,9	10,6
Pasiva						
Obveznosti do bank	16,5	19,7	28,4	42,9	33,7	77,3
Do tujih bank	14,0	17,9	26,7	51,5	43,6	83,3
Obveznosti do nebančnega sektorja	65,1	62,1	54,9	4,6	7,0	8,7
Do podjetij	12,3	11,2	10,7	2,4	2,7	17,0
Do gospodinjstev	42,3	41,2	35,5	8,1	9,5	5,7
Do države	3,1	2,4	3,0	-23,9	-14,3	53,4
Do drugih	7,5	7,3	5,8	5,5	9,3	-2,1
Obveznosti iz vrednostnih papirjev	4,3	4,0	3,4	22,6	4,0	6,7
Druge obveznosti	1,8	1,5	1,4	-11,8	-8,9	15,0
Rezervacije	2,0	2,1	2,0	10,6	18,8	16,6
Podrejene obveznosti	1,9	2,5	2,4	40,2	49,7	18,4
Kapital	8,3	8,1	7,4	10,6	9,5	12,4

Vir: Banka Slovenije

Ob zmanjševanju tržnega deleža velikih bank so obseg poslovanja najhitreje povečevale tuje banke.

Banke so v letu 2005 dosegle bilančno vsoto v višini 6.979,9 mrd SIT, kar je 22,9% več kakor v letu 2004 oziroma realno za 20,1%. Lani se je nadaljevalo zniževanje tržnega deleža velikih bank, in sicer se je njihov delež bilančne vsote v bančnem sistemu zmanjšal za 2,1 odstotne točke, delež kreditov nebančnemu sektorju pa za 2,4 odstotne točke. V

letu 2005 so kredite nebančnemu sektorju najbolj povečale tuje banke (37,7%), podobno velja za bilančno vsoto (39,1%). Ostali skupini bank sta rasli precej počasneje.

Struktura naložb

Med naložbami so se v letu 2005 najbolj povečala posojila bančnemu sektorju, za 34,5%, predvsem zaradi povečanja vlog bank v tujini (41,9%) in zaradi vključitve dolgoročnega depozita pri Banki Slovenije v to kategorijo.[43] Kljub precejšnjemu zvišanju takih naložb pa njihov delež v bilančni vsoti ni presegel 10%.

Slika 5.2: Medletne stopnje rasti naložb bank in posojil nebančnemu sektorju v odstotkih

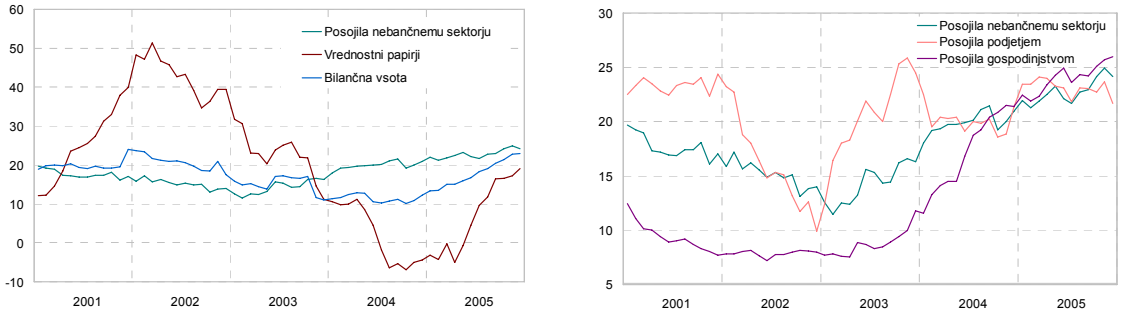

Vir: Banka Slovenije

Ob povečani konkurenci na posojilnem trgu in nizkih obrestnih merah ter relativno visoki gospodarski rasti se je povpraševanje po posojilih še povečalo. Posojila nebančnemu sektorju so se lani povečala za visokih 24,2%. Dolgoročna posojila so, podobno kakor že v letu 2004, rasla hitreje od kratkoročnih. To je delež dolgoročnih posojil v celotnem obsegu posojil nebančnemu sektorju v letu 2005 zvišalo na 52,9%, medtem ko sta bila deleža kratkoročnih in dolgoročnih kreditov še ob koncu leta 2004 izravnana.

Slika 5.3: Delež dolgoročnih in kratkoročnih posojil nebančnemu sektorju v odstotkih

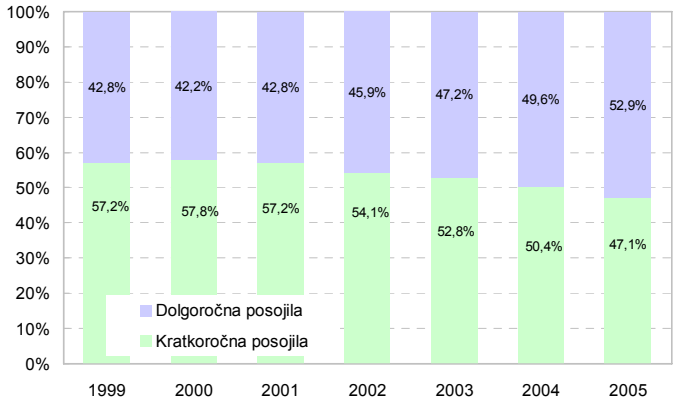

Vir: Banka Slovenije

Banke so že drugo leto zapored veliko pozornost namenjale poslovanju z gospodinjstvi. Rast posojil prebivalstvu se je lani še zvišala za 4,6 odstotnih točk, na 26%. V absolutnih vrednostih so največ k prirastu naložb nebančnemu sektorju prispevala posojila podjetjem oziroma nefinančnim družbam (419,9 mrd SIT), kjer se je rast z 21,7% ohranila na podobni ravni kakor leta 2004. V zadnjih dveh mesecih leta 2005 so banke občutneje povečale posojila drugim finančnim organizacijam, kar se je odrazilo na 62,1% stopnji rasti teh posojil. Rast posojil državi je bila nizka.

Podjetja so se lani tolarsko razdolževala. Devizno kreditiranje je bilo vse pomembnejše tudi za gospodinjstva.

Nadaljevanje naraščanja stopnje rasti deviznega kreditiranja podjetij in gospodinjstev v letu 2005 je povečalo delež deviznih posojil v celotni strukturi posojil bank nebančnemu sektorju. Omenjeni delež se je do konca decembra 2005 povečal za 11,7 odstotnih točk, na 45,9%. Pri podjetjih je ta delež presegel 50% že ob koncu prvega polletja 2005, proti

[43] Lani so banke pri BS povečale dolgoročni depozit za 47,7 mrd SIT na 203,2 mrd SIT. Te naložbe so se začele povečevati že ob koncu junija 2004, ko je centralna banka bankam ponudila vpis dolgoročnega depozita ob ukinitvi ponudbe 270-dnevnih tolarskih blagajniških zapisov.

koncu leta pa je presegel 56%. Leta 2005 je naraščal tudi pomen deviznega kreditiranja gospodinjstev, saj je bilo 46,5% neto povečanja posojil gospodinjstvom deviznih. Zaradi prevladujočega tolarskega kreditiranja gospodinjstev v preteklih letih ostaja odstotek deviznih posojil gospodinjstvom v strukturi stanja posojil še vedno nizek. Decembra 2005 je znašal 12,0%.

Slika 5.4: Medletne stopnje rasti posojil po valuti za nebančni sektor in podjetja v odstotkih

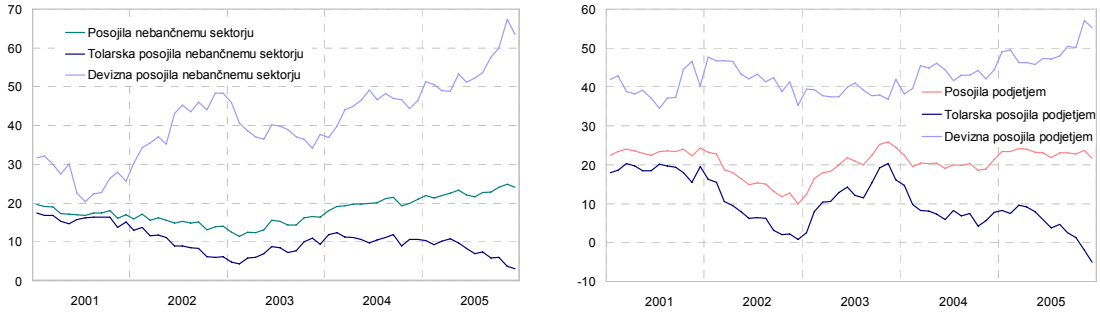

Vir: Banka Slovenije

Naraščanje deleža posojil in padanje deleža vrednostnih papirjev v bilančni vsoti se je ob koncu leta 2005 umirilo.

Leta 2005 se je zniževanje deleža vrednostnih papirjev in naraščanje deleža posojil nebančnemu sektorju v bilančni vsoti proti koncu leta umirilo. Delež blagajniških zapisov Banke Slovenije v bilančni vsoti bank se je lani zmanjšal le za 1,5 odstotne točke, na 12%, kar je bistveno manj kakor v letu 2004, ko je to znižanje v strukturi aktive znašalo 6,8 odstotnih točk. [44] V strukturi blagajniških zapisov BS se je zmanjševal delež deviznih in povečeval delež tolarskih blagajniških zapisov. Od julija 2005 bankam namreč zaradi spremembe regulative ni več treba vpisovati blagajniških zapisov BS v tuji valuti, zaradi česar se je stanje teh od junija 2005, ko je znašalo 512,7 mrd SIT, do konca leta znižalo na 323,2 mrd SIT. Naložbe v vrednostne papirje so se tako povečale predvsem zaradi naložb v vrednostne papirje drugih izdajateljev. V lanskem letu se je za dobrih 30% povečalo tudi stanje dolgoročnega depozita pri Banki Slovenije. Stopnja rasti kapitalskih naložb bank je lani naraščala in ob koncu leta dosegla 52,5%. V preteklih letih je bila njihova rast precej nižja, v letu 2003 8,3%, predlani 17,1%.

Slika 5.5: Delež posojil nebančnemu sektorju in vrednostnih papirjev v bilančni vsoti v odstotkih

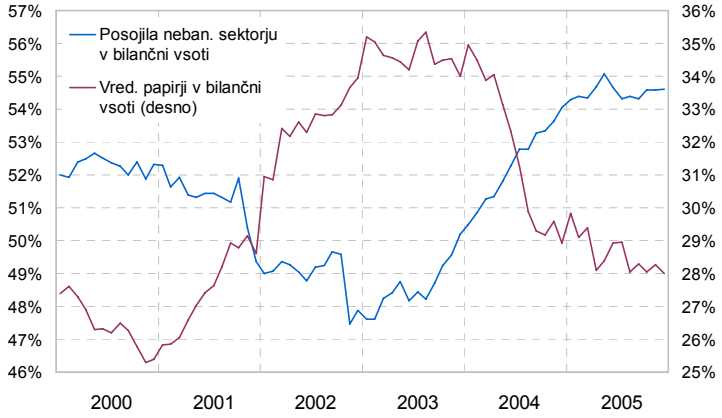

Vir: Banka Slovenije

Viri financiranja bank

V letu 2005 je rast vlog nebančnega sektorja močno zaostajala za rastjo bilančne vsote. Banke so tako lahko zagotovile zadostne vire sredstev za pokrivanje povpraševanja po kreditih ob nizki rasti vlog nebančnega sektorja le z večjim zadolževanjem v tujini.

Ob razmeroma šibki rasti vlog nebančnega sektorja so banke financirale kreditno rast z zadolževanjem pri bankah v tujini.

Rast vlog nebančnega sektorja je lani dosegla le 8,7%, še nižja pa je bila rast vlog gospodinjstev, 6%. V letu 2005 je poleg znižanja deleža dolgoročnih vlog za 0,8 odstotne točke prišlo tudi do povečanja deleža vpoglednih vlog (za 4,8 odstotne točke) in

[44] Na strukturo aktive bilanc bank so leta 2004 poleg višjega povpraševanja po posojilih vplivale tudi spremembe sklepa o likvidnostni lestvici glede vpisanih deviznih blagajniških zapisov in prenehanje izdajanja 270-dnevnih tolarskih blagajniških zapisov Banke Slovenije.

posledično znižanja drugih vlog do enega leta (za 3,9 odstotne točke). Zaradi razlike v donosnosti med tolarskimi in deviznimi vlogami je rast tolarskih vlog prehitevala rast deviznih vlog. Posledično se je znižal delež deviznih vlog za 1,4 odstotne točke, vendar pa so devizne vloge ostale na tretjini vseh vlog nebančnega sektorja. Kljub zaostajanju rasti vlog nebančnega sektorja za rastjo bilančne vsote, te v strukturi stanja bilančne vsote še vedno predstavljajo največji delež, 54,9%. Vendar se je opazovani delež v zadnjih štirih letih znižal za 16,3 odstotnih točk.

Slika 5.6: Razmerje med vpoglednimi, kratkoročnimi in dolgoročnimi obveznostmi bank do nebančnega sektorja v odstotkih

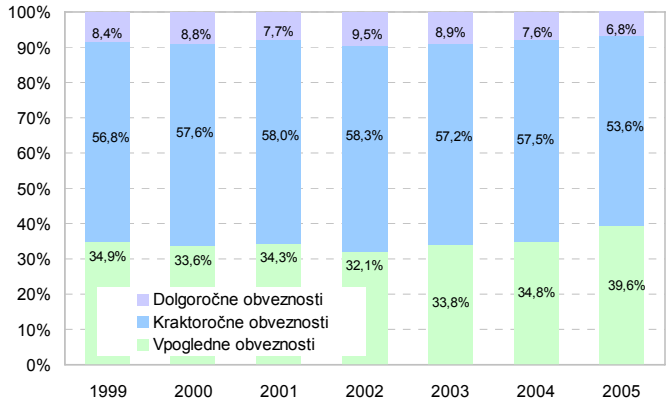

Vir: Banka Slovenije

Rast drugih virov sredstev je zaostajala za rastjo bilančne vsote.

Ob razmeroma nizki rasti vlog nebančnega sektorja in visokem povpraševanju po posojilih so banke rast obsega poslovanja lahko zagotavljale le s povečanjem zadolževanja pri bankah v tujini. Zato se je zadolževanje pri bankah v tujini lani v primerjavi s predhodnim letom še povečalo in doseglo 83,3% stopnjo rasti. Banke so leta 2005 s takimi viri financirale skoraj dve tretjini prirasta bilančne vsote, medtem ko je ta delež leta 2004 znašal 47%. Obseg obveznosti do tujih bank se je lani neto povečal za 845,7 mrd SIT ter ob koncu leta v strukturi pasive dosegel 26,7%. Zadolženost pri tujih bankah je v primerjavi s preteklim letom povečala večina bank, razen skupine majhnih bank.

Slika 5.7: Rast virov financiranja bank v odstotkih

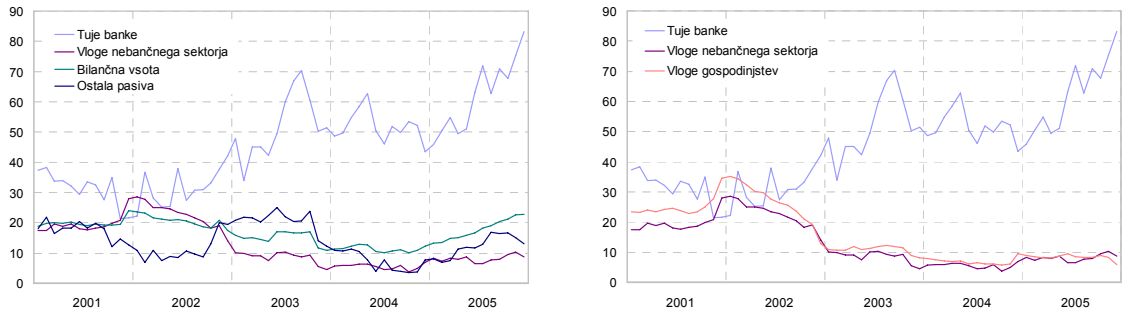

Vir: Banka Slovenije

Rast drugih virov sredstev je leta 2005 zaostajala za rastjo bilančne vsote. V primerjavi s predhodnim letom se je znižala rast podrejenih obveznosti, ki jih banke lahko upoštevajo pri izračunu kapitalske ustreznosti, za 31,3 odstotnih točk, na 18,4%. Šibka je bila tudi rast izdanih vrednostnih papirjev, 6,7%. Za rastjo bilančne vsote je zaostajala tudi rast kapitala (12,4%). Povečanje kapitala lani izvira iz dela dobička, ki so ga banke prenesle v rezerve in dokapitalizacije sedmih bank,[45] katerim se je kapital povečal v skupni višini 7,8 mrd SIT, kar je podobno kakor leta 2004.

Valutna struktura bilance stanja

Nadaljuje se povečevanje deleža deviznih podbilanc na aktivni in pasivni strani.

Delež aktive in pasive v tuji valuti v bilančni vsoti se je leta 2005 povečal še bolj kakor v zadnjih letih. Najpomembnejši dejavniki, ki spodbujajo spreminjanje valutne strukture bančnih bilanc v korist devizne podbilance, so: približevanje in vse večja gotovost datuma uvedbe evra, močno povpraševanje po posojilih zaradi razmeroma ugodne gospodarske

[45] Ena banka je bila v letu 2005 na novo ustanovljena.

rasti, nizka raven obrestnih mer za devizna posojila, nizka stopnja rasti vlog nebančnega sektorja in hkratno izdatno zadolževanje bank v tujini.

Delež devizne aktive se je lani povečal za 4,8 odstotne točke oziroma za 2,3 odstotne točke več kakor leta 2004, na 40,7%. Največ je k povečanju prispevalo zviševanje deleža deviznih kreditov nebančnemu sektorju. Prirast deviznih posojil je bil lani skoraj 11-krat višji kakor prirast tolarskih. K povečevanju devizne aktive je prispevalo predvsem neto tolarsko razdolževanje podjetij. V primerjavi s predhodnim letom se je povečal tudi prirast deviznih kreditov prebivalstvu v strukturi kreditiranja prebivalstva, na okrog 40%. Po drugi strani je zmanjšanje deleža vrednostnih papirjev v tuji valuti za 2,7 odstotne točke predvsem posledica spremembe regulative Banke Slovenije, saj bankam od julija 2005 ni več treba vpisovati blagajniških zapisov v tujem denarju.

Slika 5.8: Valutna struktura novo odobrenih posojil osmih največjih bank v odstotkih

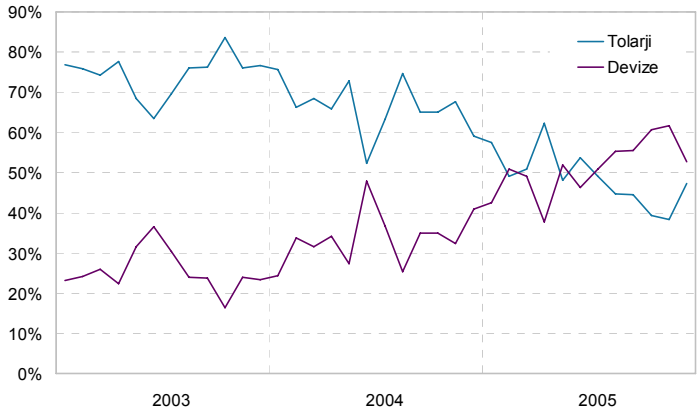

Vir: Banka Slovenije

Podoben proces spreminjanja valutne strukture je potekal tudi na pasivni strani bančnih bilanc. Delež devizne pasive se je v letu 2005 povečal za 4,5 odstotne točke oziroma za 0,8 odstotne točke več kakor leta 2004, na 42,8%, predvsem zaradi zadolževanja bank pri bankah v tujini. Zaradi izdatnega zadolževanja v tujini je lani rast vseh vlog v tuji valuti (38,0%) občutno presegala rast vlog v domači valuti (14,9%). Delež obveznosti v tuji valuti med vlogami do nebančnega sektorja se je zmanjšal za 1,4 odstotne točke, na 33,1%. Razlog za to je bila nižja donosnost deviznih vlog v primerjavi s tolarskimi.

Devizna pasiva je predstavljala decembra 2005 za 2,1 odstotne točke večji delež bilančne vsote kot devizna aktiva. S tem se je razlika med devizno aktivo in pasivo v bilančni vsoti v lanskem letu v primerjavi s predhodnim letom, ko je znašala 2,4 odstotne točke, celo nekoliko zmanjšala. Stabilnost razlike kaže na istosmernost gibanj na obeh straneh bilanc bank. Skladnost spreminjanja devizne aktive in pasive pa kaže na aktiven odnos bank do obvladovanja tečajnega tveganja.

Tabela 5.8: Valutna struktura bilance stanja bančnega sektorja v odstotkih

	V domači valuti (v %)				V tuji valuti (v %)			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Aktiva	67,0	66,6	64,1	59,3	33,0	33,4	35,9	40,7
Denar	90,7	92,0	90,6	89,3	9,3	8,0	9,4	10,7
Posojila bankam	19,8	18,3	38,6	35,2	80,2	81,7	61,4	64,8
Posojila nebančnemu sektorju	75,7	71,2	65,2	54,1	24,3	28,8	34,8	45,9
Vrednostni papirji	59,3	62,7	62,4	70,8	40,7	37,3	37,6	29,2
Druga aktiva	92,5	91,7	91,2	83,6	7,5	8,3	8,8	16,4
Pasiva	66,1	65,4	61,7	57,2	33,9	34,6	38,3	42,8
Obveznosti do bank	26,8	29,2	23,9	19,8	73,2	70,8	76,1	80,2
Obveznosti do nebančnega sektorja	66,4	66,7	65,4	66,9	33,6	33,3	34,6	33,1
Dolžniški vrednostni papirji	97,3	97,7	98,3	98,1	2,7	2,3	1,7	1,9
Druga pasiva	80,1	80,5	71,8	69,0	19,9	19,5	28,2	31,0
Kapital	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0	0,0

Vir: Banka Slovenije

Rast zunajbilančnih kategorij je nekoliko prehitela rast bilančne vsote, razmerje med obsegoma obeh kategorij pa ostaja podobno kot predlani.

Zunajbilanca in poslovanje po pooblastilu

Stopnja rasti zunajbilance se je lani povečala in s 25,8% presegla rast bilančne vsote. Več kakor polovico (55,7%) so k povečanju zunajbilance prispevale postavke kot so: prejeta jamstva, prejete garancije in državna poroštva in drugo. V zadnjih letih sicer dosega zunajbilanca podobne stopnje rasti kakor bilančna vsota, zato se razmerje med njima ne spreminja bistveno.[46] Ob koncu leta 2005 je omenjeno razmerje doseglo vrednost 1,36, kar je podobno kot v predhodnem letu. V strukturi zunajbilance se še naprej zmanjšuje delež klasičnih zunajbilančnih postavk: akreditivov, garancij in prevzetih finančnih obveznosti, kamor spadajo tudi limiti in kreditne linije. Lani se je znižal tudi delež izvedenih finančnih instrumentov, povečal pa se je pomen drugih postavk zunajbilance, ki vključujejo prejeta jamstva, prejete garancije in državna poroštva ter drugo.

Tabela 5.9: Struktura in rast postavk zunajbilance bančnega sektorja v odstotkih

				Stopnje rasti (v %)		
	dec.03	dec.04	dec.05	dec.03	dec.04	dec.05
Zunajbilanca (v mrd SIT)	6.901,8	7.547,2	9.491,4	13,3	9,4	25,8
	Struktura (v %)					
Akreditivi	0,9	0,9	0,4	14,1	-55,4	51,2
Garancije in sredstva dana v zastavo	11,9	11,5	6,7	9,7	-36,5	14,6
Prevzete finančne obveznosti	13,3	13,8	9,8	16,9	-22,4	21,3
Izvedeni finančni instrumenti[1]	23,7	24,6	11,3	17,3	-49,7	37,5
Depo in druga evidenca VP	8,3	8,7	12,9	18,9	63,3	30,7
Evidenca odpisanih terjatev	1,1	1,0	0,4	2,1	-58,0	-14,7
Druga zunajbilanca	40,8	39,6	58,5	10,0	61,8	24,5
Prejeta jamstva	35,0	34,0	38,3	10,0	23,4	19,3
Prejete garancije in državna poroštva	3,3	2,8	3,0	-4,7	19,0	22,5
Drugo	2,5	2,8	17,2	28,7	569,1	36,5

Opomba: [1] Vključuje SWAP z BS.
Vir: Banka Slovenije

5.3 Donosnost in kazalniki uspešnosti poslovanja bank

Dobiček bančnega sektorja pred davki je v letu 2005 znašal 63,9 mrd SIT, kar je v primerjavi z letom 2004 nominalno povečanje za 13,9%, realno pa za 11,1%. K temu je prispevala rast neto obrestnih prihodkov razmeroma solidna rast neobrestnih prihodkov, zmerna rast operativnih stroškov, med njimi še posebej stroškov dela in relativno nizka rast stroškov rezervacij, ki je bistveno zaostajala za rastjo posojil nebančnemu sektorju.

Tabela 5.10: Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja

	Obseg (v mrd SIT)			Stopnje rasti (v %)			Delež v bruto dohodku (v %)		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Neto obresti	145,7	143,7	150,8	1,6	-1,4	4,9	63,6	59,2	56,7
Neobrestni prihodki	83,3	99,1	115,3	2,8	19,0	16,4	36,4	40,8	43,3
Neto opravnine	54,9	61,9	67,2	1,8	12,7	8,7	24,0	25,5	25,3
Neto finančni posli	19,5	30,3	38,7	-8,1	55,3	28,0	8,5	12,5	14,6
Neto ostalo	8,9	6,9	9,4	52,6	-21,8	34,9	3,9	2,9	3,5
Bruto dohodek	228,9	242,8	266,1	2,0	6,0	9,6	100	100	100
Operativni stroški	143,2	147,7	158,4	6,9	3,2	7,2	62,5	60,9	59,5
Stroški dela	72,0	77,0	80,6	8,8	6,9	4,7	31,5	31,7	30,3
Neto dohodek	85,8	95,0	107,7	-5,2	10,8	13,3	37,5	39,1	40,5
Neto razervacije	38,0	38,9	43,8	-14,5	2,4	12,5	16,6	16,0	16,4
Poslovni izid pred obdavčitvijo	47,8	56,1	63,9	3,8	17,5	13,9	20,9	23,1	24,0
Davki	16,4	19,4	12,4	-0,6	17,9	-35,7	7,2	8,0	4,7
Poslovni izid po obdavčitvi	31,3	36,8	51,5	6,2	17,3	40,0	13,7	15,1	19,3

Vir: Banka Slovenije

Neto obrestni prihodki in obrestna marža

Delež neto obrestnih prihodkov se je v letu 2005 dodatno znižal za 2,5 odstotne točke, na 56,7% bruto dohodka, saj je njihova rast zaostajala za rastjo neobrestnih prihodkov

[46] Izjema je bilo le leto 2001, ko se je na račun izvedenih finančnih instrumentov zunajbilanca povečala za 54% in po obsegu presegla bilančno vsoto za 43%.

oziroma za rastjo bruto dohodka bank. Obrestni prihodki so lani nominalno ostali podobni tistim predlani, medtem ko se je obseg obrestnih odhodkov znižal za 5,1%. Ta gibanja odražajo umiritev zniževanja obrestnih mer v letu 2005.[47]

Obrestne mere so se lani zniževale počasneje. Znižal se je tudi obrestni razmik.

Razlogi za razmeroma zmerno rast neto obrestnih prihodkov so v visoki rasti posojil nebančnemu sektorju, zlasti deviznih posojil. Krepilo se je cenejše zadolževanje podjetij in v vse večji meri tudi gospodinjstev[48] v tuji valuti. Obrestni prihodki iz terjatev do bank so se povečali za 7,9 mrd SIT, kar je posledica rasti vlog pri tujih bankah ter vpisa dolgoročnega depozita pri Banki Slovenije. Na znižanje obrestnih prihodkov od vrednostnih papirjev za 10,3 mrd SIT je vplivalo zniževanje obrestnih mer za blagajniške zapise Banke Slovenije in nižje naložbe v državne vrednostne papirje.

Na znižanje obrestnih odhodkov je lani vplivalo zniževanje pasivnih obrestnih mer in krajšanje ročnosti vlog nebančnega sektorja. Nizka razlika v višini bančnih pasivnih obrestnih mer glede na različne ročnosti in visoka gospodarska rast sta narekovala podjetjem skrajševanje ročnosti vlog. Ročnost pa se je krajšala tudi vlogam gospodinjstev, saj je bil oportunitetni strošek kratkoročnih ali vpoglednih vlog pri bankah zaradi znižane inflacije in nizkih obrestnih mer čedalje nižji. Deloma je prebivalstvo v primerjavi s predhodnim letom povečalo tudi alternativne finančne naložbe, tudi v tujino. Po drugi strani so se lani obrestni odhodki za prejeta posojila bank, kot posledica izrazitejšega zadolževanja v tuji valuti, povečali za 7,6 mrd SIT. V prihodnosti lahko pričakujemo še višje take odhodke zaradi povečevanja obsega zadolževanja pri bankah v tujini. Gledano dolgoročno, je zadolževanje pri bankah v tujini, s katerimi banke nadomeščajo šibko rast vlog nebančnega sektorja, dražji in manj stabilen vir kakor zbiranje vlog prebivalstva.

Tabela 5.11: Povprečna aktivna in pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in obrestna marža v odstotkih

(v %)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Povprečna aktivna obrestna mera	8,84	10,61	9,30	8,85	7,34	5,65	4,79
Povprečna pasivna obrestna mera	5,26	6,54	6,24	5,60	4,43	3,04	2,42
Obrestni razmik	3,57	4,07	3,06	3,25	2,89	2,60	2,35
Obrestna marža	4,13	4,72	3,62	3,69	3,23	2,84	2,53

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.9: Povprečna aktivna in pasivna obrestna mera, izračunana iz obrestnih prihodkov in odhodkov, obrestni razmik in obrestna marža v odstotkih

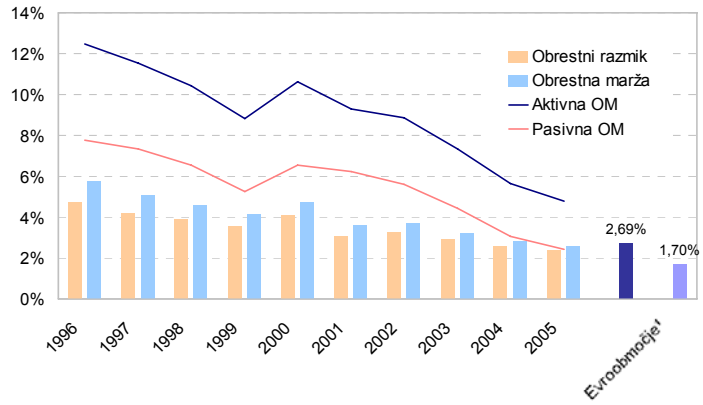

Opomba: Ločeno prikazani podatki za obrestno maržo evroobmočja in Slovenijo so za leto 2004 in izračunani kot razmerje med neto obrestnimi prihodki in celotno aktivo.
[1] Pri obrestni marži evroobmočja je v sliki upoštevana neto obrestna marža srednje velikih domačih bank.
Vir: Banka Slovenije

Zniževanje efektivnih obrestnih mer[49] na aktivni oziroma pasivni strani se je lani upočasnilo. Lani je bilo prisotno hitrejše zniževanje aktivnih efektivnih obrestnih mer v primerjavi s pasivnimi v višini dobre desetinke odstotne točke. Aktivne obrestne mere so

[47] Leta 2004 je bilo znižanje obrestnih prihodkov in odhodkov bistveno višje. Prvi so se znižali za 13,6%, drugi za 23,1%.
[48] V neto prirastu posojil gospodinjstvom so lani devizna posojila predstavljala že dobrih 46%.
[49] Izračunane efektivne aktivne obrestne mere so izračunane kot razmerje med obrestnimi prihodki in obrestovano aktivo, izračunane pasivne obrestne mere pa izražene kot razmerje med obrestnimi odhodki in obrestovano pasivo.

se znižale za 0,98 odstotne točke, pasivne pa za 0,86 odstotne točke. Obrestni razmik se je lani zmanjšal za 0,25 odstotne točke in dosegel 2,35%.

Deklarirane obrestne mere za tolarska posojila so se v letu 2005 zmanjšale bolj kakor deklarirane obrestne mere za vloge nebančnega sektorja. Obrestne mere za dolgoročna posojila in vloge nebančnega sektorja so močno upadle v prvih mesecih leta 2005, se nato začasno nekoliko zvišale, ob koncu leta pa dosegle raven, podobno tisti v sredini leta. Lani so se obrestne mere za dolgoročna tolarska posojila znižale za 1,9 odstotne točke in obrestne mere za vloge za 1,2 odstotne točke. Obrestne mere za kratkoročna posojila so se lani znižale le za 0,3 odstotne točke, medtem ko so obrestne mere za kratkoročne vloge ostale na enaki ravni kot leta 2004.

Obrestne mere za tolarske kratkoročne vloge nebančnega sektorja so bile večino leta 2005, razen septembra in oktobra, ex-post realno pozitivne. Banke kljub zniževanju obrestne marže niso več nadaljevale zniževanja pasivnih obrestnih mer. K realno pozitivnim obrestnim meram za tolarske kratkoročne vloge je prispevalo predvsem zniževanje inflacije. Ob koncu leta 2005 je razlika med obrestno mero za take vloge in inflacijo znašala nekoliko pod eno odstotno točko.

Slika 5.10: Deklarirane obrestne mere bank za tolarska posojila in vloge v odstotkih

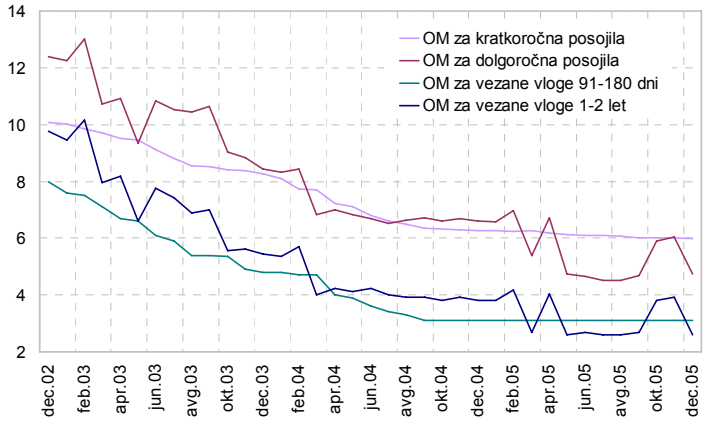

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.11: Deklarirane obrestne mere za tolarske vloge za obdobje 31–90 dni ter medletne stopnje inflacije v odstotkih

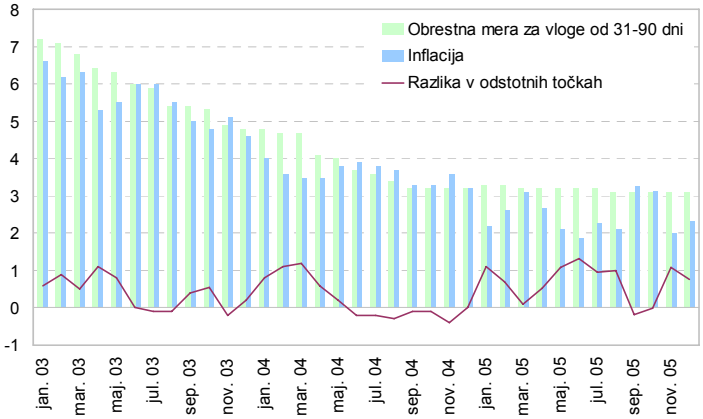

Vir: Banka Slovenije

Neto neobrestni prihodki

K rasti neobrestnih prihodkov so lani najbolj prispevali prihodki iz neto finančnih poslov.

Uspešnost bančnega poslovanja je vedno bolj odvisna od višine neto neobrestnih prihodkov. V letu 2005 so se neto neobrestni prihodki povečali za razmeroma visokih 16,4%. K njihovi rasti je prispevala predvsem rast neto prihodkov iz finančnih poslov (28%).[50] Delež neto prihodkov iz finančnih poslov v bruto dohodku bank se je že drugo

[50] To je predvsem posledica za 7,0 mrd SIT višjih prihodkov treh bank iz kapitalskih naložb v neodvisne druge finančne organizacije in neodvisne druge družbe. Občutno nižjo rast dosegajo neto prevrednotovalni prihodki iz vrednostnih papirjev, namenjenih trgovanju (2,6 mrd SIT) ter neto prihodki iz podaje vrednostnih papirjev (1,2 mrd SIT), medtem ko so se neto prihodki pri

leto zapored povečal in dosegel 14,6%. Rast neto opravnin je bila z 8,7% razmeroma šibka, vendar opravnine še vedno predstavljajo dobro četrtino celotnega bruto dohodka bank oziroma 58,4% celotnih neobrestnih prihodkov. Prejete opravnine so se povečale predvsem zaradi višjih opravnin za opravljene administrativne storitve od plačilnega prometa v državi in od poslov s tujino. Občutno so se zmanjšale opravnine od plačilnega prometa s tujino (za 10,4%), medtem ko opravnine od kreditnih poslov in od danih jamstev ostajajo relativno stabilne. Navedeno je vplivalo tudi na strukturo neto opravnin, v kateri sta se okrepila delež opravnin za administrativne storitve in delež opravnin od plačilnega prometa v državi, s katerimi banke pridobijo dobro polovico prihodkov iz tega naslova. Delež neto neobrestnih prihodkov v strukturi bruto dohodka bank se je v zadnjih petih letih povečal za dobrih 10 odstotnih točk, na 43,4%.

Slika 5.12: Razmerje med neto obrestnimi in neto neobrestnimi prihodki v odstotkih

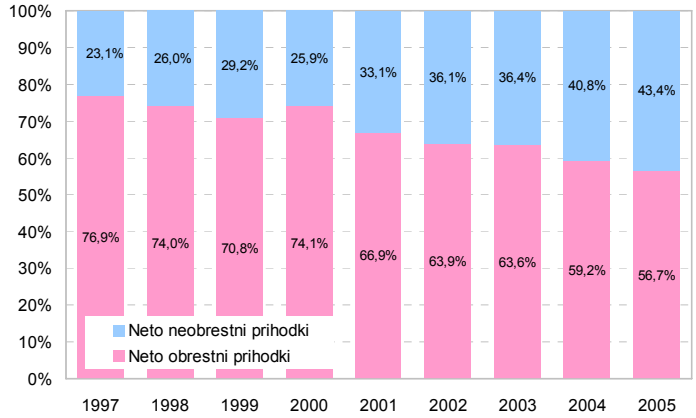

Vir: Banka Slovenije

Stroški poslovanja bank

Rast operativnih stroškov se je lani nekoliko zvišala.

Potem ko so banke predlani močno omejile rast stroškov, se je lani, kljub višji rasti operativnih stroškov (7,2%), njihov delež v strukturi bruto dohodka bank ponovno zmanjšal pod 60%. V primerjavi z letom 2004 so lani stroške najmanj povečale velike banke (za 4,1%), najbolj pa tuje banke (za. 15,8%). Pri slednjih je visoka rast stroškov posledica hitre rasti obsega poslovanja.

Tabela 5.12: Medletne stopnje rasti operativnih stroškov po posameznih skupinah bank v odstotkih

(v %)	Skupaj	Velike banke	Tuje banke	Majhne banke
2003	6,9	6,0	10,8	6,7
2004	3,2	1,4	10,4	2,6
2005	7,2	4,1	15,8	11,0

Vir: Banka Slovenije

Lani se je delež stroškov dela v skupnih operativnih stroških znižal.

Povečali so se stroški dela, amortizacija in drugi stroški. Vendar rast stroškov zaostaja za rastjo bruto dohodka za 2,3 odstotne točke in še bolj za rastjo bilančne vsote. Na zvišanje rasti operativnih stroškov so med drugim vplivale institucionalne spremembe: uvedba Mednarodnih standardov računovodskega poročanja (MSRP), priprave na uvedbo evra in implementacija direktive CAD. To je vplivalo tako na rast stroškov svetovalnih storitev (44,1%) in na rast drugih storitev (realno 13,2%), ki so poleg stroškov dela tudi največ prispevali k skupni rasti stroškov. Predvsem tuje banke so občutno povečale stroške oglaševanja. Realno nižje operativne stroške so dosegle le 3 banke.

Stroški rezervacij so naraščali počasneje od posojil.

Rast stroškov dela je s 4,7% zaostajala za skupno rastjo operativnih stroškov, zato se je njihov pomen v strukturi stroškov zmanjšal za 1,2 odstotne točke in je lani znašal 50,9%. V letu 2005 so se med stroški dela povečali predvsem stroški bruto plač (nominalno za 5,9% oziroma za 3,3% realno) in nagrade delavcem. Občutno so se zmanjšali stroški za odpravnine in dokup delovne dobe. Stroške dela so razen treh velikih bank povečale vse banke. Pokrivanje operativnih stroškov z neto neobrestnimi prihodki bank se je izboljšalo za 5,7 odstotnih točk, na 72,8%. Še v letu 2000 je to razmerje znašalo le dobrih 40%.

trgovanju z izvedenimi finančnimi instrumenti zmanjšali za 2,6 mrd SIT. V strukturi neto prihodkov iz finančnih poslov najvišji delež prispevajo prihodki iz kapitalskih naložb, sledijo pa jim prihodki iz trgovanja z vrednostnimi papirji in prihodki iz trgovanja s tujo valuto.

Oblikovanje neto rezervacij

Banke so lani povečale dobiček tudi na račun sorazmerno nizkega deleža bruto dohodka, ki so ga namenile za neto rezervacije. Rast novo oblikovanih rezervacij z 12,5% ne sledi rasti kreditov nebančnemu sektorju (24,2%) oziroma rasti razvrščene aktive (24,1%). Vendar je obseg rezervacij vse mesece relativno enakomerno naraščal in je bil višji kakor v enakih mesecih leta 2004. Banke so v letu 2005 oblikovale za 43,8 mrd SIT neto rezervacij oziroma za 4,9 mrd SIT več kakor v letu 2004.

Slika 5.13: Struktura porabe bruto dohodka bank v odstotkih

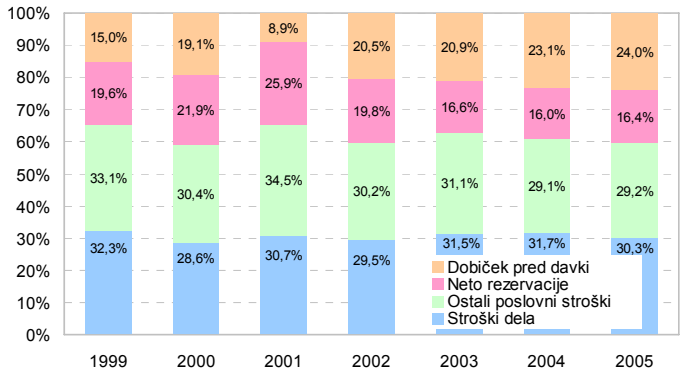

Vir: Banka Slovenije

Izbrani kazalniki poslovanja bank

Donosnost bank je ostala na ravni prejšnjih let, ker so banke ohranile zmerno rast operativnih stroškov in razmeroma nizko rast stroškov oblikovanja rezervacij.

Donos na kapital bank je bil lani s 13,8% primerljiv z donosom, doseženim leta 2004. Podobno velja tudi za donos na aktivo bank, ki se je gibal na ravni 1,0%. Donosnost poslovanja bank ostaja stabilna, ker so banke z neobrestnimi prihodki nadomestile sorazmerno nizko rast neto obrestnih prihodkov in rast operativnih stroškov. Zaradi znatno višjih rasti bilančne vsote od rasti prihodkov bank so se bančne marže v letu 2005 ponovno znižale; in sicer obrestna marža na obrestovano aktivo za 0,3 odstotne točke, na 2,53%, neobrestna marža za 0,02 odstotne točke, na 1,83%, in marža finančnega posredništva skupaj za 0,4 odstotne točke, na 4,22%.

Tabela 5.13: Kazalniki poslovanja bank v odstotkih

(v %)	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Donos na aktivo	0,82	1,14	0,45	1,11	1,00	1,05	1,02
Donos na kapital	7,77	11,36	4,77	13,30	12,47	13,34	13,80
Stroški v bruto dohodku	65,39	59,00	65,22	59,68	62,54	60,86	59,53
Obrestna marža na obrest. aktivo	4,13	4,72	3,62	3,69	3,23	2,84	2,53
Neobrestna marža	1,58	1,53	1,66	1,94	1,74	1,85	1,83
Bruto dohodek na povprečno aktivo	5,44	5,94	5,04	5,41	4,77	4,54	4,22

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.14: Gibanje neto obrestnih in neobrestnih prihodkov, operativnih stroškov in neto rezervacij v odstotkih povprečne aktive

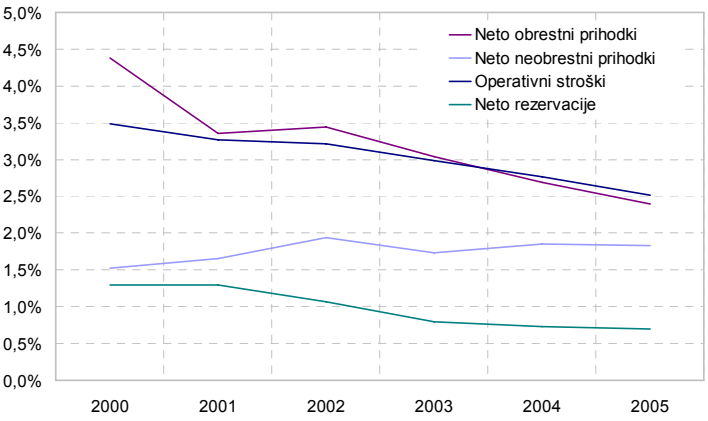

Vir: Banka Slovenije

5.4 Tveganja v bančnem sektorju

Na podlagi rezultatov anket[51] izvedenih med slovenskimi bankami sledi, da banke kot najpomembnejše tveganje navajajo zlasti povečevanje konkurenčnih pritiskov v bančnem sektorju, ne le s strani drugih bank, ampak tudi s strani drugih finančnih posrednikov. Posledično se znižujejo obrestne mere in obrestne marže. Poleg obrestnega tveganja banke najbolj skrbi kreditno tveganje, predvsem možnost poslabšanja kakovosti posojilojemalcev. Še en pomemben vir tveganj za banke so institucionalne spremembe: uvajanje mednarodnih računovodskih standardov (MSRP), uvajanje evra in Basla 2 ter spremembe davčne zakonodaje.

V anketi izvedeni v letu 2005 je sodelovalo sedemnajst bank, v letu 2006 pa je bilo zaradi obremenjenosti bank s pripravami na uvedbo evra in uvajanjem MSRP v anketo vključenih le pet bank. Banke so v anketi opredeljevale ključna tveganja, s katerimi bi se lahko soočile v prihodnjem letu, v prvi anketi v obdobju od marca 2005 do marca 2006, v drugi anketi v obdobju od marca 2006 do marca 2007. Poleg tega so banke v prvi anketi odgovarjale tudi na vprašanja o spremembah, pomembnih za banke, ki jih pričakujejo v prihodnjem petletnem obdobju.

Anketa med bankami izvedena v letu 2005

Med petimi glavnimi skupinami tveganj so banke največji pomen pripisale tveganjem, ki izhajajo iz bančnega sektorja, sledijo finančni trgi in regulatorno okolje. Banke so ocenile, da najmanj tveganj izhaja iz makroekonomskega okolja in iz strategij bank oziroma dejavnikov, vezanih na vsako posamezno banko.

Največje tveganje na podlagi anket za leto 2005 so konkurenčni pritiski v bančnem sektorju.

Banke so kot največje tveganje leta 2005 ocenile konkurenčne pritiske ter zasičenost trga z velikim številom bank, na katerega vstopajo še nove banke. Konkurenca bankam so vse bolj tudi drugi finančni posredniki, zlasti investicijski skladi in zavarovalnice.

Zaradi konkurenčnih pritiskov se povečuje potreba bank, da na eni strani povečujejo obseg poslovanja in na drugi strani učinkovitost. Na eni strani vstopajo na nove trge, širijo spekter produktov in storitev, na drugi strani se vse bolj usmerjajo na posamezne segmente. Še posebej na segment prebivalstva, ki pa prinaša naraščajoče stroške poslovne mreže. Banke so opozorile na konflikt interesov med komercialnimi cilji in povečevanjem tveganj.

Zniževanje obrestnih mer in obrestnih marž, neusklajene pozicije.

Zaradi povečane konkurence se znižujejo obrestne mere in obrestne marže, ki so na posameznih segmentih že pod ravnijo povprečja EU. Poleg tega se obrestno tveganje bank povečuje tudi zaradi neusklajenosti njihovih pozicij glede na vrsto obrestne mere.

Banke skrbi možnost povečanja kreditnega tveganja.

Povečevanje konkurence sili banke, da poleg obrestnih mer znižujejo tudi stroške in provizije. Zmanjšujejo se jim možnosti za konzervativnost pri upravljanju tveganj in za pravilno ovrednotenje tveganj. Banke posledično skrbi možnost povečanja kreditnega tveganja, predvsem poslabšanje kakovosti posojilojemalcev. Opozorile so na povečevanje koncentracije v kreditnem portfelju, izgubljanje najboljših komitentov ("cherry picking"), ustreznost zavarovanj za posojila in naraščajočo zadolženost v primerjavi s preteklimi obdobji.

Uresničevanje novih regulatornih zahtev povečuje stroške bank, problem postaja podpora informacijske tehnologije.

V okviru tveganj, povezanih z regulatornim okoljem, je večina bank navedla uvajanje MSRP in Basla 2, več bank tudi uvajanje evra in spremembe v davčni zakonodaji. Banke so poudarjale nujnost čimprejšnje opredelitve vseh sprememb in zahtev, tako da bi imele dovolj časa za priprave. Tveganja, vezana na regulatorno okolje, so zlasti naraščajoči stroški in informacijska tehnologija. Večina regulatornih sprememb se operativno izvede prek oddelkov informacijske tehnologije, ki so preobremenjeni in ob tem zastaja delo na drugih projektih. Prilagoditve novim zahtevam regulative povečujejo operativna tveganja v bančnem sektorju.

V okviru makroekonomskih razmer so banke poudarile predvsem tveganja, ki vplivajo na izvoznike. Omenjale so gospodarske razmere v EU, rast cen nafte, obrestne mere v tujini in vključitev v EMU. Večja integriranost v prostor EU povečuje konkurenčne pritiske ne le v bančnem sektorju, ampak tudi v gospodarstvu na splošno.

[51] Na pobudo ECB vse nacionalne centralne banke izvajajo ankete o ključnih tveganjih v bančnem sektorju za prihodnje enoletno obdobje, občasno tudi za pet let vnaprej (Survey on EU banks' main risks for the year ahead). Na agregatni ravni celotne EU so rezultati predstavljeni v gradivih ECB (EU Banking Sector Structure in Financial Stability Report).

Anketa med bankami izvedena v letu 2006

V letu 2006 – povečanje tveganj, vezanih na spremembe v regulativi.

Rezultati obeh anket niso povsem primerljivi predvsem zato, ker je v letu 2006 na anketo odgovarjalo precej manjše število bank. Kljub temu se kaže, da z dejansko uvedbo MSRP in približevanjem uvedbe evra in Basla 2 banke bolj poudarjajo tveganja, vezana na regulatorno okolje. Ta so po oceni bank, poleg kategorije tveganj, vezanih na bančni sektor, najpomembnejša kategorija tveganj, s katerimi se bodo morale soočiti v letu 2006.

Slika 5.15: Primerjava rezultatov anket, izvedenih v letih 2005 in 2006, o glavnih izvorih tveganj za eno leto vnaprej po ocenah bank[52]

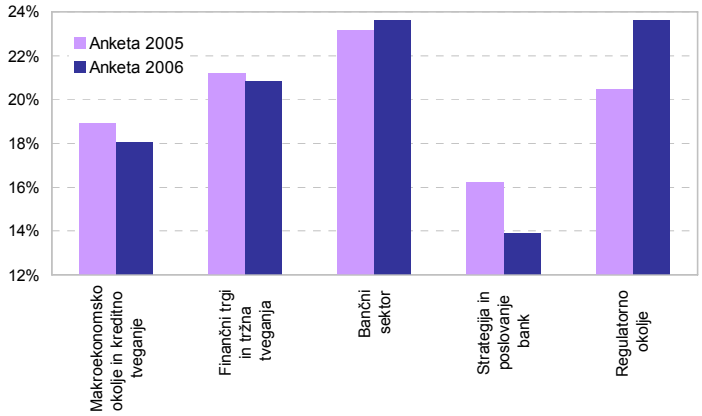

Vir: Anketa bank 2005 in 2006

Banke skrbi naraščanje obrestnih mer in povečevanje njihove volatilnosti.

Poleg povečanja pomena tveganj, povezanih z regulativo, je bistvena razlika med rezultati obeh anket še v ocenah glede gibanja obresti. Glede na to, da je integriranost v evropski prostor vse večja, nominalna konvergenca obrestnih mer pa bolj ali manj končana, banke skrbi zlasti naraščanje obrestnih mer in povečevanje njihove volatilnosti.

Konkurenčni pritiski še naprej ostajajo ključno tveganje, ki izhaja iz bančnega sektorja, medtem ko so v samih bankah najpomembnejša tveganja, vezana na učinkovitost in dobičkonosnost (tveganje povečevanja volatilnosti dobičkov). Kreditno tveganje in gospodarske razmere v EU ostajajo najpomembnejša tveganja v kategoriji tveganj, vezanih na makroekonomsko okolje.

Okvir 5.1: Glavni izzivi za banke za obdobje prihodnjih petih let

V anketi, izvedeni v letu 2005, so banke odgovarjale tudi na vprašanja o izzivih oziroma spremembah, ki jih pričakujejo v bančnem sektorju v prihodnjih petih letih.

Med dejavniki zunanjega okolja bodo na banke najbolj vplivale spremembe regulative in vstop v evropsko monetarno unijo, med pomembnejšimi dejavniki so še tehnološke inovacije in gospodarska rast.

Dejavniki, ki bodo imeli najmočnejši vpliv na spreminjanje trendov v bančnem sektorju, so po ocenah bank: konkurenca, nadaljevanje procesa konsolidacije in vstop novih udeležencev na trg.

Konkurenca se bo po pričakovanjih bank najbolj povečala na segmentu prebivalstva. Povečano konkurenco banke pričakujejo tudi v komercialnem bančništvu in upravljanju premoženja. Konkurenčni pritiski se bodo po ocenah bank še povečali zaradi novih vstopov tujih bank na slovenski trg. Pričakovan je zlasti vstop bank iz območja EU, medtem ko skoraj nobena banka ne pričakuje vstopa tujih bank iz območja zunaj EU. Več bank pričakuje, da bodo tuje banke v Sloveniji ustanavljale podružnice in ne hčerinskih bank. Medtem ko naj bi se število podružnic povečalo, banke pričakujejo, da se bo zaradi nadaljevanja procesa konsolidacije zmanjšalo število bank. Prevzemi in združitve so najverjetnejši v komercialnem bančništvu in poslovanju s prebivalstvom, pri življenjskem zavarovanju in upravljanju premoženja. Banke pričakujejo, da se bodo povezave med različnimi finančnimi posredniki okrepile v obliki konglomeratov ali v obliki ohlapnejših povezav.

V okviru strategije in poslovanja pričakujejo banke spremembe predvsem v strukturi prihodkov in virov financiranja ter spremembe v procesu upravljanja tveganj.

[52] Banke so pet kategorij iz katerih izhajajo tveganja za njihovo institucijo razvrstile po vrstnem redu od 5 (najbolj pomembna, največ tveganj), do 1 (najmanj pomembna). Odstotek posamezne kategorije predstavlja vsoto ocen posamezne kategorije v vsoti vseh ocen vseh kategorij. Odstotki vseh kategorij posamezne ankete se tako seštejejo v 100%.

V strukturi prihodkov je pričakovati nadaljnjo rast neto neobrestnih prihodkov na račun obrestnih prihodkov. Ena pomembnejših usmeritev bank je večja diverzifikacija, geografska in v spektru produktov in storitev. Geografska diverzifikacija bo usmerjena predvsem na države zunaj EU, zlasti na trge jugovzhodne Evrope. Poleg tega nameravajo banke prihodke povečevati še z uvajanjem novih produktov in storitev, vezanih predvsem na življenjsko in pokojninsko zavarovanje, investicijske sklade, privatno bančništvo, projektno financiranje ter izvedene finančne instrumente. Banke bodo razvijale finančne centre, kjer bodo lahko svojim strankam ponudile vse finančne storitve na enem mestu. Banke ocenjujejo, da imajo največje možnosti za rast predvsem pri finančnih storitvah, ki niso klasične bančne storitve, pri upravljanju premoženja in življenjskem zavarovanju, priložnosti vidijo tudi pri poslovanju s podjetji in prebivalstvom. Zmanjševanje obsega poslovanja pa pričakujejo na segmentu plačilnega prometa in agentskih storitev.

Slika 5.16: Poslovna področja, kjer se bo po ocenah bank v prihodnjih petih letih povečal oziroma zmanjšal obseg poslovanja[1]

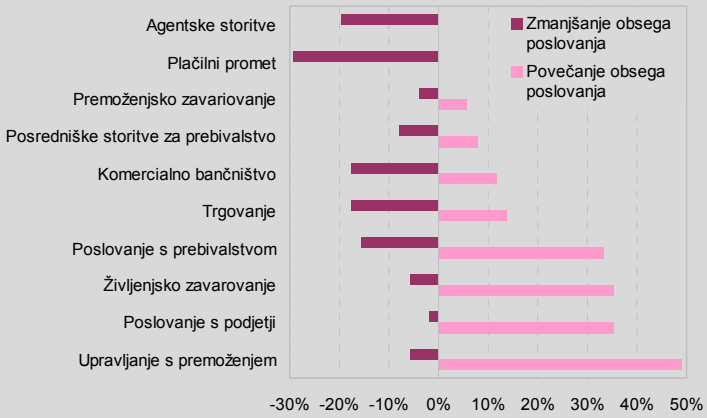

Vir: Anketa bank 2005

Da banke še vidijo močan potencial za rast na domačem in tujih trgih, kažejo tudi njihovi odgovori glede pričakovanih sprememb v strukturi virov financiranja. Večina bank ocenjuje, da bo poleg zadolževanja v tujini eden najpomembnejših virov financiranja podrejeni dolg, s katerim povečujejo kapitalsko ustreznost.

Hkrati večina bank ocenjuje, da se bo obseg vlog zmanjšal, saj se nagnjenost gospodinjstev k varčevanju v bankah zaradi nizkih obrestnih mer zmanjšuje. Potrebna sredstva bodo banke iskale pri nadrejenih družbah in z zadolževanjem v tujini.

Slika 5.17: Pričakovane spremembe v strukturi virov financiranja za obdobje prihodnjih pet let po ocenah bank[1]

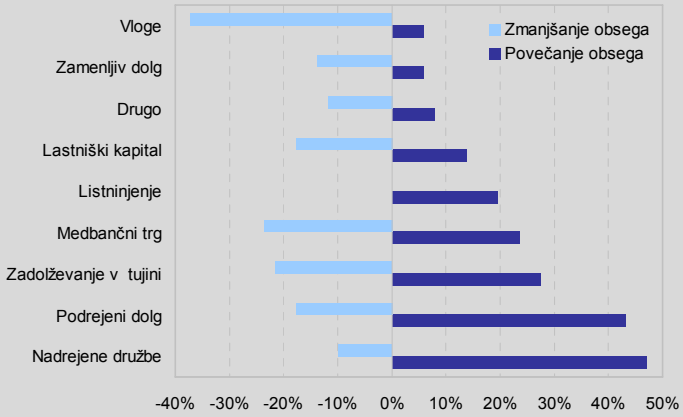

Vir: Anketa bank 2005

Spremembe v procesu upravljanja tveganj bo v glavnem določal prehod na Basel 2, poleg tega pa banke pričakujejo, da se bo povečal tudi pomen listninjenja (sekuritizacije) in prenosa tveganj na druge udeležence na trgu.

[1] Banke so izbrale tri kategorije (tri segmente poslovanja oziroma tri vire financiranja), kjer ocenjujejo, da se bo obseg v prihodnjih petih letih v primerjavi s preteklimi petimi leti najbolj povečal in tri, kjer pričakujejo, da se bo obseg najbolj zmanjšal. Kategorije so razvrstile po vrstnem redu (3–najbolj povečal/zmanjšal, 1–najmanj povečal/zmanjšal). Pri bankah, ki so posamezne kategorije samo izbrale in ne tudi ovrednotile, smo vsem izbranim kategorijam dodelili srednjo vrednost (2). Odstotek posamezne kategorije predstavlja razmerje med doseženo vsoto vrednosti, ki so jih kategoriji dodelile banke in maksimalno vsoto, ki bi jo lahko dosegla posamezna kategorija, če bi ji vse banke dodelile največje število točk. Vrednostim za zmanjšanje obsega smo dodali negativen predznak, samo zaradi lažje predstavitve in razločevanja med kategorijami, kjer banke pričakujejo, da se bo obseg povečal oziroma zmanjšal.

Okvir 5.2: Rezultati makro stres testov za slovenski bančni sistem

V sestavku so najprej predstavljene metodološke spremembe v modelu makro stres testov in simulirani šoki dejavnikov tveganja. Višino simuliranih šokov dejavnikov tveganja smo omejili na zgodovinsko največje spremembe, ki so se zgodile ob 5% statistični verjetnosti v obdobju od 1995 do 2004. Sledijo rezultati makro stres testov po integriranem pristopu. Na koncu so predstavljene spremembe v kreditnem tveganju, ocenjenim z Modelom 2003 za leto 2004[1], samo za tisti del kreditnega portfelja bank, ki zajema posojila podjetjem in samostojnim podjetnikom.

Metodološke spremembe v modelu makro stres testov in izvajanju integriranih makro stres testov

Največja razlika glede na lanske rezultate je pri scenariju obrestnih mer, kjer višje obrestne mere povzročijo relativno močno znižanje dobička. Razlika izhaja iz spremenjenega modela, ki zdaj upošteva tudi strukturo bilanc bank glede razlike v povprečni ročnosti aktive in pasive. Ob upoštevanju iste metodologije kot v preteklem letu bi bil učinek šoka na ravni preteklega leta.

Razlike v absolutnih odzivih posameznih bilančnih kategorij na simulirane šoke glede na lanske rezultate izhajajo tudi iz različne velikosti bilance stanja in njenih postavk. Poleg tega v letošnjem letu rasti posojil ne izhajajo iz makroekonomskega modela, ampak iz ocenjenih ekonometričnih enačb. Tako je bilo mogoče spremljati neposredni učinek sprememb dejavnikov tveganja na rast posojil in strukturo bilance stanja bank. Zato je v letošnjem letu odziv posojil na šoke izrazitejši. Več pozornosti smo namenili tudi strukturi vlog nebančnega sektorja in vlogam bank. Velikost bilančne vsote opredeljuje aktivna stran bilance stanja, ki opredeljuje tudi potrebe bank po zagotavljanju virov financiranja.

Rezultati se v letošnjem letu nekoliko bolj razlikujejo pri spremembi deviznega tečaja, kar je posledica kratkotrajnosti šoka, ki traja le eno četrtletje v tekočem letu. V lanskem poročilu je bil šok izveden v tretjem četrtletju, v četrtem četrtletju pa se je tečaj tolarja že vrnil na prejšnjo raven, kar pomeni, da se je celoten učinek spremembe vrednotenja odrazil v prvem letu in so se pozneje pokazali le še učinki spremenjenih stopenj rasti. V letošnjem poročilu je šok simuliran v zadnjem četrtletju, zato se učinek šoka pokaže v prvem letu, učinek vrnitve tečaja na raven pred šokom pa šele v naslednjem letu.

Tabela 5.14: Vrsta šokov, velikost in njihovo trajanje za izvedbo stres testov

Dejavniki tveganja	Šok – sprememba glede na osnovni scenarij	Obdobje šoka po četrtletjih	Po koncu šoka
1) Realni BDP	Nižja rast za 2,5 odstotne točke	IV/05-III/06	sledi svojemu trendu
2) Obrestne mere	Višje tolarske obrestne mere za 4 odstotne točke, devizne za 2 odstotni točki	IV/05-III/06	se vrne na raven pred šokom
3) Obrestna marža	Za 1 odstotno točko nižja obrestna marža	IV/05-III/06	se vrne na raven pred šokom
4) Apreciacija tolarja	Nižja rast deviznega tečaja za 5 odstotnih točk	IV/05	se vrne na raven pred šokom
5) Depreciacija tolarja	Višja rast deviznega tečaja za 5 odstotnih točk	IV/05	se vrne na raven pred šokom

Rezultati makro stres testov po integriranem pristopu

Poslovanje bank najmočneje in najhitreje prizadeneta simulirana sprememba obrestnih mer in obrestne marže. Odziv na druge simulirane šoke, znižanje gospodarske aktivnosti in spremembi tečaja, je manjši in z zamikom enega ali več četrtletij. Ugotovitve na podlagi opravljenih stres testov so podobne kot lani, tudi pri velikosti učinkov ni pomembnih odstopanj, kar kaže na to, da se sposobnost odziva bank na šoke (absorpcija šokov) bistveno ne spreminja.

Učinki šokov dejavnikov tveganja so prikazani glede na spremembe naslednjih kategorij: dobiček bančnega sistema pred obdavčitvijo, donos na kapital (ROE), kapitalska ustreznost, rast posojil in vlog nebančnega sektorja oziroma spremembe njihovega deleža v bilančni vsoti. Glede na to, da je trajanje posameznih šokov različno, so njihovi vplivi obravnavani posebej za leta 2005, 2006 in 2007.

Najmočneje se poslovni rezultat bank odzove na simulirano zvišanje domačih in tujih obrestnih mer ter na znižanje obrestne marže, kar velja tudi za odziv ROE in kapitalske ustreznosti. Kumulativna izguba dobička v celotnem obdobju napovedi ob dvigu obrestnih mer ali znižanju neto obrestne marže preseže enoletno realizacijo dobička, kar je tudi razlog za znižanje kapitalske ustreznosti za približno 0,5 odstotne točke v posameznem letu 2006 in 2007. Učinki zvišanja obrestnih mer so v letu 2006 celo nekoliko večji kakor učinki znižanja neto obrestne marže kljub dejstvu, da je obrestovana aktiva večja od obrestovane pasive za skoraj 8%.

Pri vseh scenarijih je mogoče opaziti, da zaradi daljše povprečne ročnosti posojil traja odziv v rasti posojil na šoke dlje časa kot v rasti vlog. Hkrati se vloge zaradi svoje krajše povprečne ročnosti prej vrnejo proti vrednostim pred simuliranim šokom, zato je njihov celoten odziv nanj manjši in kratkotrajnejši. Znižanje gospodarske rasti in sprememba tečaja tolarja nimajo pomembnejšega vpliva na spremembo dobička bank. Kljub temu je učinek najprej omenjenega šoka dolgotrajnejši, kar se odrazi tudi v večjem povečanju kapitalske ustreznosti v letu 2007.

Tabela 5.15: Vpliv posameznih šokov na spremembe izbranih kategorij bilanc bank, merjen s spremembami glede na osnovni scenarij

Leto 2005

Šoki	Dobiček (v mrd SIT)	ROE	Kapitalska ustreznost	Rast posojil neban. sekt.	Posojila/BV	Rast vlog neban. sektorja	Vloge/BV	Rast BV
Šok 1 – BDP	0,0	0,0	0,01	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Šok 2 – sprem. OM	-19,4	-4,1	-0,08	-1,0	-0,2	0,0	0,3	-0,6
Šok 3 – znižanje marže	-14,8	-3,2	-0,06	-	-	-	-	-
Šok 4 – apreciacija	0,2	0,0	0,07	-0,7	0,0	-0,7	0,0	-0,7
Šok 5 – depreciacija	0,0	0,0	-0,06	0,7	0,1	0,7	0,1	0,5

Leto 2006

Šoki	Dobiček (v mrd SIT)	ROE	Kapitalska ustreznost	Rast posojil neban. sekt.	Posojila/BV	Rast vlog neban. sektorja	Vloge/BV	Rast BV
Šok 1 – BDP	-0,5	0,1	0,09	-2,4	-0,5	0,1	0,7	-1,3
Šok 2 – sprem. OM	-67,2	-12,5	-0,62	-7,1	-1,6	5,6	5,2	-4,0
Šok 3 – znižanje marže	-47,8	-8,9	-0,44	-	-	-	-	-
Šok 4 – apreciacija	-0,2	0,0	0,05	0,5	0,0	0,7	0,1	0,5
Šok 5 – depreciacija	0,1	0,0	-0,02	-0,5	0,0	-0,7	0,0	-0,4

Leto 2007

Šoki	Dobiček (v mrd SIT)	ROE	Kapitalska ustreznost	Rast posojil neban. sekt.	Posojila/BV	Rast vlog neban. sektorja	Vloge/BV	Rast BV
Šok 1 – BDP	-3,0	-0,2	0,21	-1,5	-0,9	-0,3	0,9	-0,7
Šok 2 – sprem. OM	-6,1	-0,4	-0,49	0,7	-1,6	-5,1	2,2	0,4
Šok 3 – znižanje marže	0,0	0,0	-0,48	-	-	-	-	-
Šok 4 – apreciacija	0,3	0,0	-0,02	0,5	0,1	0,0	-0,1	0,3
Šok 5 – depreciacija	-0,2	0,0	0,03	-0,5	-0,1	0,0	0,1	-0,3

Ugotovitve, ki izhajajo iz tokrat opravljenih stres testov, so podobne ugotovitvam, navedenim v zadnjem poročilu o makro stres testih, predstavljenem februarja 2005. Banke so izpostavljene predvsem obrestnemu tveganju, medtem ko sta tečajno tveganje in tveganje nižje gospodarske rasti za banke relativno manj pomembni. Ob tem velja opozoriti na skrajševanje odprte devizne pozicije v sektorju podjetij, ki za banke predstavljajo potencialno povečanje realizacije kreditnega tveganja pri depreciaciji tečaja tolarja.

Ocenjevanje kreditnega tveganja z modelom

Pri izvajanju stres testov s pristopom po delih smo se osredotočili na oceno kreditnega tveganja prek opazovanja spremembe strukture kakovosti portfelja bank. Poleg primerjave ocen modela za delež slabih posojil v kreditnem portfelju z dejanskim stanjem za leto 2004 so ocenjeni še odzivi deleža slabih posojil na posamezne šoke.

Ob primerjavi dejanske strukture kreditnega portfelja z ocenami modela ugotavljamo, da je Model 2003 za leto 2004 napovedal večji delež slabih posojil v kreditnem portfelju (9,36%), kot so ga ocenile banke same (7,18%). Tako se je v skladu z rezultati modela tudi v letu 2004 nadaljeval proces zniževanja standardov ocenjevanja kreditnega tveganja v bankah, ki je podrejeno ohranjanju oziroma povečevanju tržnega deleža na posojilnem trgu. Pri spreminjanju strukture kreditnega portfelja v triletnem obdobju ugotavljamo, da isti komitenti pri banki v prvem letu migrirajo iz bonitetne skupine A v B, medtem ko se v naslednjem letu poveča delež migracij v slabše bonitetne skupine. Poleg tega pa je tudi v poslovnih razmerjih v zaporedju dveh let, 2002–2003 in 2003–2004, mogoče opaziti stopnjevanje migracije iz bonitetnih skupin A in B v nižje bonitetne skupine. Če je še v obdobju 2002–2003 bilo mogoče prepoznati premik komitentov iz bonitetne skupine A v B, se je v drugem obdobju 2003–2004 intenziviralo prehajanje komitentov iz bonitetnih skupin A in B v nižje bonitetne skupine.

Iz opravljenih stres testov izhaja, da ima večja kratkoročna zadolženost poslovnih subjektov večji vpliv na bančni sektor kot pa poslabšanje likvidnosti njihovega poslovanja. Ti rezultati so skladni z ocenami testiranj, objavljenimi v februarju 2005.

[1] Model ocenjevanja kreditnega tveganja spada v skupino pristopov po delih in ne predstavlja sestavnega dela integriranega modela makro stres testov.

5.5 Kreditno tveganje

V ugodnih gospodarskih razmerah in ob močnem kreditnem povpraševanju se je trend zniževanja kreditnega tveganja nadaljeval. Izboljšala se je bonitetna struktura terjatev in kakovost zavarovanj. Zmanjšal se je delež nezavarovanih posojil, medtem ko se je

povečalo zavarovanje z nepremičninami in vrednostnimi papirji. Zelo hitro se povečuje zlasti obseg novih posojil, ki so zavarovana z več oblikami zavarovanj.

Rast posojil je bila v lanskem letu izredno visoka, tako da se je razmerje med nominalno rastjo posojil in nominalno rastjo BDP povsem približalo vrednosti 5, kar kaže na izredno hitro poglabljanje kreditnega trga. Banke so se usmerile tudi na segmente, kjer so bile prej manj prisotne. Koncentracija velikih izpostavljenosti pa se je še povečala.

Zaradi procikličnega obnašanja bank bi imel obrat v gospodarskem ciklu negativne učinke na kakovost portfelja in donosnost bank.

Dodaten dejavnik tveganja, na katerega opozarjamo, je prenos tveganja, zlasti obrestnega in tečajnega, na nebančni sektor. To na eni strani povečuje izpostavljenost bank kreditnemu tveganju, poleg tega se povečuje tudi tveganje s stališča celotne ekonomije, saj je nebančni sektor manj usposobljen za ugotavljanje in upravljanje tveganj in se pred tveganji manj zavaruje.

Prociklično obnašanje bank in prenos tveganj na nebančni sektor

Procikličnost obnašanja bank ostaja dejavnik tveganja.

Procikličnost obnašanja bank še naprej ostaja eden izmed ključnih dejavnikov tveganja. Gospodarska rast je bila v lanskem letu še vedno visoka, čeprav nižja kakor leto prej. Razkorak med povprečno letno stopnjo rasti vseh posojil in stopnjo rasti slabih posojil pa se je še povečal. Še v letu 2003 sta bili povprečni letni stopnji rasti vseh posojil in slabih posojil izenačeni, v letu 2004 je razlika med obema stopnjama znašala 19,6 odstotne točke, lani že 27,8 odstotne točke. Delež slabih posojil v celotnem obsegu posojil se je v letu 2005 zmanjšal za odstotno točko, na 3,4%. Še naprej se je zmanjševala tudi pokritost posojil z rezervacijami (oblikovanimi popravki), v letu 2005 za 0,7 odstotne točke, na 4,4%.

Slika 5.18: Medletne stopnje rasti razvrščenih in slabih posojil v odstotkih

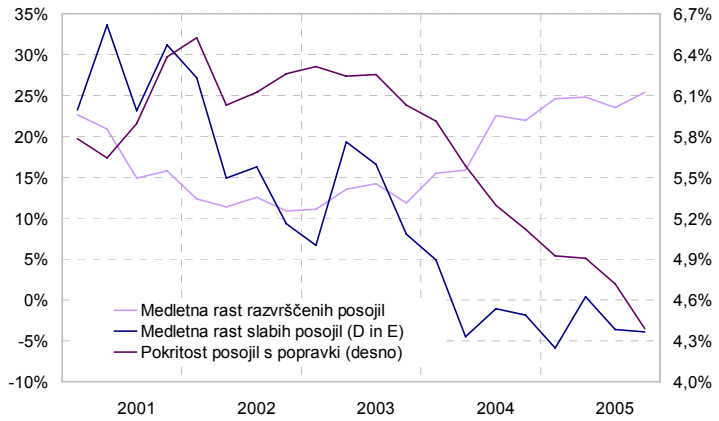

Vir: Banka Slovenije

Banke komitente ocenjujejo predvsem na podlagi trenutnih poslovnih rezultatov, ki odražajo ugodne gospodarske razmere, in pod pritiskom konkurence. Za uspešno obvladovanje kreditnih tveganj je pomembno dobro poznavanje komitentov, tudi v primeru ko zneski posojil niso visoki. Pri odločanju o financiranju posameznih komitentov je ključen večji poudarek celotnemu obdobju potencialne izpostavljenosti do posameznega komitenta in dejavnikom, za katere je znano, da vplivajo na posamezne komitente in povečujejo njihovo tveganost za banke, kakor so na primer cene surovin in gibanje različnih valut. Dolgoročnejši in v prihodnost usmerjeni pogled na kakovost komitentov bi omogočil večjo stabilnost bonitetnih ocen in kreditnega tveganja v bančnem sektorju tudi v manj ugodnih gospodarskih razmerah.

Bankam se s prenosom obrestnega in tečajnega tveganja na nebančni sektor povečuje izpostavljenost kreditnemu tveganju.

Drugi dejavnik, ki lahko v prihodnje poveča kreditno tveganje v bančnem sektorju, je prenos drugih vrst tveganj na nebančni sektor. Banke s spodbujanjem zlasti deviznih posojil z variabilno obrestno mero prenašajo tečajno in obrestno tveganje na nebančni sektor in tako zamenjujejo ti dve vrsti tveganj za kreditno tveganje.

Tabela 5.16: Rast deviznih posojil in posojil, vezanih na variabilno obrestno mero, in strukturni deleži v obsegu vseh novih posojil osmih največjih bank v odstotkih

	Rast novih posojil (v %)	Rast novih deviznih posojil (v %)	Rast novih posojil z variabilno obrestno mero (v %)
2004	31,1	76,1	67,7
2005	9,0	62,2	54,5
	Obseg (v mrd SIT)	Delež v novoodobrenih posojilih (v %)	
2004	1.780,5	34,5	38,5
2005	1.941,4	51,3	54,5

Vir: Banka Slovenije

Pojavljajo se nove vrste posojil, kjer komitent poleg bolj znanih tveganj prevzame tudi investicijsko tveganje.

Poleg tega uvajajo banke tudi nove kompleksnejše finančne produkte, ki združujejo posojilo in naložbo v investicijski sklad[53]. Pri takih posojilih prevzame posojilojemalec poleg tveganj, vezanih na posojilo, še tržno tveganje. Običajno v življenjskem obdobju posojila plačuje le obresti, medtem ko se glavnica posojila poplača ob zapadlosti z investicijskim delom produkta, če ta seveda zadostuje, sicer mora razliko poravnati posojilojemalec iz lastnih sredstev. S tem se večji del poravnave glavnice posojila prenese na en sam trenutek daleč v prihodnosti, o katerem posojilojemalec nima nobenih informacij, kar povečuje tveganost celotnega produkta.

Prenos tveganj na nebančni sektor povečuje izpostavljenost tveganjem celotne ekonomije.

Za banke so taki produkti zelo ugodni, ker z njimi bodisi povečujejo obseg poslovanja in prihodke ali pa zmanjšujejo lastno izpostavljenost tveganjem, zlasti obrestnemu in tečajnemu. Sicer se s prenosom finančnih tveganj na nebančni sektor pri bankah povečuje izpostavljenost kreditnemu tveganju, vendar bi se slednje povečalo le ob velikih spremembah obresti ali deviznega tečaja, del tveganj pa bi tudi v takem primeru ostal nebančnemu sektorju. Z vidika celotne ekonomije se v tem primeru tveganje povečuje, saj so subjekti nebančnega sektorja, zlasti gospodinjstva, manj finančno poučeni in se predvsem manj ali sploh ne zavarujejo pred mogočimi tveganji.

5.5.1 Kakovost portfelja ter oblikovanje posebnih rezervacij

Povečanje deleža terjatev razvrščenih v bonitetni razred A, predvsem na račun zmanjšanja deleža terjatev v bonitetnem razredu B.

Celoten obseg razvrščenih terjatev se je v letu 2005 povečal za 23,4%, na 6041,4 mrd SIT. Najbolj se je v strukturi celotnega portfelja povečal delež terjatev, razvrščenih v najmanj tvegano bonitetno skupino A. Delež je ob koncu leta znašal 83,4% in je bil glede na leto 2004 višji za 1,6 odstotne točke. Za primerjavo, v letu 2004 se je delež terjatev, razvrščenih v skupino A, povečal za polovico manj, za 0,8 odstotne točke, in to predvsem zaradi znižanja deleža najbolj tveganih terjatev, razvrščenih v skupine C do E. V letu 2005 se je zmanjšal predvsem delež terjatev razvrščenih v skupino B, za 0,9 odstotne točke, medtem ko so se deleži v bolj tveganih bonitetnih skupinah C do E zmanjšali, skupaj za 0,7 odstotne točke.

Tabela 5.17: Razvrstitev bilančne in zunajbilančne aktive bank in posebne rezervacije

	31.12.2004			31.12.2005		
	Razvrščene terjatve	Posebne rezervacije	Pokritost terjatev z rezervacijami (v %)	Razvrščene terjatve	Posebne rezervacije	Pokritost terjatev z rezervacijami (v %)
Skupaj (v mrd SIT)	4.895,4	255,1	5,2	6.041,4	279,0	4,6
	Struktura (v %)			Struktura (v %)		
A	81,7	15,7	1,0	83,4	17,6	1,0
B	12,7	24,9	10,2	11,8	26,3	10,3
C	2,5	12,7	26,7	2,4	13,5	26,4
D	1,4	15,7	57,5	1,1	13,2	57,2
E	1,6	31,0	100,0	1,3	29,1	100,0

Vir: Banka Slovenije

Rast posebnih rezervacij je zaostajala za rastjo terjatev.

Obseg posebnih rezervacij (popravki vrednosti posojil in rezervacije, oblikovane za komitente, razvrščene v skupino A) ni sledil hitri rasti razvrščene aktive, predvsem zaradi zaostajanja rasti rezervacij za rastjo terjatev v bonitetnih skupinah A in C. Posebne rezervacije so se v lanskem letu povečale za 9,4%, na 279 mrd SIT.

Pokritost razvrščenih terjatev s posebnimi rezervacijami se je zmanjšala na 4,6%.

Zaradi povečevanja deleža terjatev razvrščenih v bonitetno skupino A, za katere se oblikuje najmanj rezervacij, in zaradi zniževanja deleža posebnih rezervacij v skupinah D

[53] Lahko tudi v življenjsko zavarovanje.

in E se je pokritost razvrščene aktive s posebnimi rezervacijami zmanjšala, skupaj za 0,6 odstotne točke, na 4,6%. Pokritost z rezervacijami se je povečala le v bonitetni skupini B. Najbolj pa se je zmanjšala v skupinah C in D, za 0,3 oziroma 0,4 odstotne točke.

Slika 5.19: Delež terjatev, razvrščenih v skupino A in B, skupine C–E in v skupini D–E (slabe terjatve), v vseh razvrščenih terjatvah v odstotkih[54]

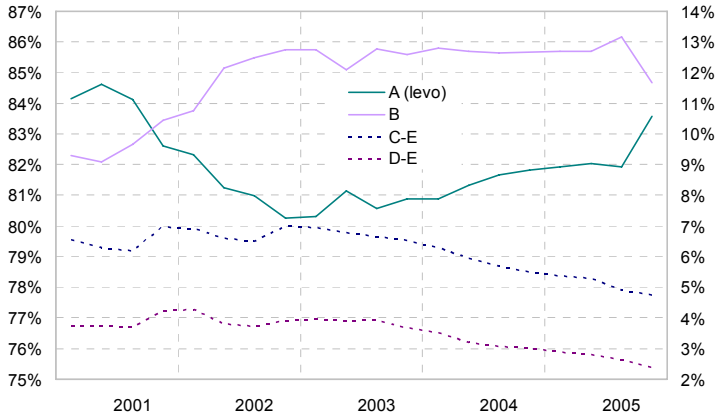

Vir: Banka Slovenije

Razlike med bankami

Bonitetna struktura terjatev se je v letu 2005 izboljšala pri vseh skupinah bank, najbolj pri tujih in majhnih bankah.

Ugodne makroekonomske razmere: še vedno visoka gospodarska rast, zniževanje inflacije in nizke obrestne mere se odražajo v bonitetni strukturi terjatev vseh skupin bank. Povečal se je delež terjatev, razvrščenih v skupino A, predvsem na račun znižanja deleža terjatev, razvrščenih v druge bolj tvegane bonitetne skupine. Lahko pa vidimo tudi učinke konkurenčnih pritiskov, saj so majhne in tuje banke, ki pridobivajo tržne deleže na račun velikih bank, precej bolj kakor velike banke povečale delež terjatev razvrščenih v skupino A. Pri obeh skupinah se je delež teh terjatev povečal za več kakor 2,2 odstotni točki, medtem ko pri velikih bankah za 1,6 odstotne točke.

Slika 5.20: Bonitetna struktura razvrščenih terjatev od A do E po skupinah bank v odstotkih

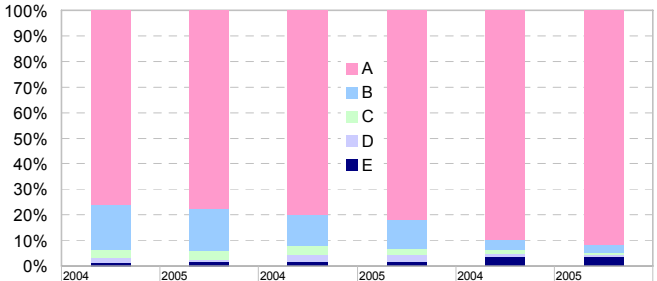

	2004	2005	2004	2005	2004	2005
	Velike banke		Majhne banke		Tuje banke	
A	76,1%	77,7%	79,8%	82,1%	89,7%	91,9%
B	17,4%	16,4%	12,3%	11,4%	3,9%	2,9%
C	3,3%	3,4%	3,1%	2,3%	1,3%	0,7%
D	1,5%	1,1%	2,8%	2,4%	1,4%	0,8%
E	1,6%	1,4%	2,0%	1,8%	3,6%	3,7%

Vir: Banka Slovenije

V daljšem časovnem obdobju so predvsem tuje banke močno izboljšale bonitetno strukturo terjatev.

Tuje banke so imele lani že 91,9% vseh terjatev razvrščenih v skupino A, medtem ko je bil ob koncu leta 2001 ta delež pri tujih bankah manjši za skoraj 10 odstotnih točk in je znašal 82,4%. Pri domačih bankah, majhnih in velikih, so bile spremembe v bonitetni strukturi terjatev v tem obdobju precej manjše. Nekoliko so odstopale majhne banke v letu 2003, ko se jim je zmanjšal delež terjatev razvrščenih v skupino A. Glede na leto 2001 je bil lani delež terjatev, razvrščenih v skupino A, pri obeh skupinah domačih bank večji za odstotno točko.

Potencialne izgube vseh skupin bank so se v letu 2005 še dodatno znižale.

Na zelo hitro izboljševanje kakovosti portfelja tujih bank kaže tudi odstotek potencialnih izgub za razvrščene terjatve po ocenah bank, ki upošteva vse razvrščene terjatve. Odstotek potencialnih izgub se znižuje pri vseh skupinah bank. Najhitreje pri tujih bankah, kjer je

[54] V skladu z nacionalno regulativo se razvrščajo bilančne in zunajbilančne terjatve. Vrednostni papirji in naložbe v kapital se ne razvrščajo.

še ob koncu leta 2001 znašal 10,2%, se v letu 2005 znižal pod raven drugih skupin bank, v zadnjem četrtletju pa se je spet nekoliko povečal. Ob koncu lanskega leta so od povprečja sistema odstopale le še majhne banke, ki večje izgube kot povprečje sistema pričakujejo v vseh bonitetnih skupinah. Odstotek potencialnih izgub je pri velikih bankah nekoliko manjši v skupini D, medtem ko je v drugih bonitetnih skupinah na ravni sistema. Pri tujih bankah glede na sistem odstopajo navzgor potencialne izgube v skupini D, navzdol pa v skupini C.

Slika 5.21: Potencialne izgube za razvrščene terjatve po skupinah bank v odstotkih

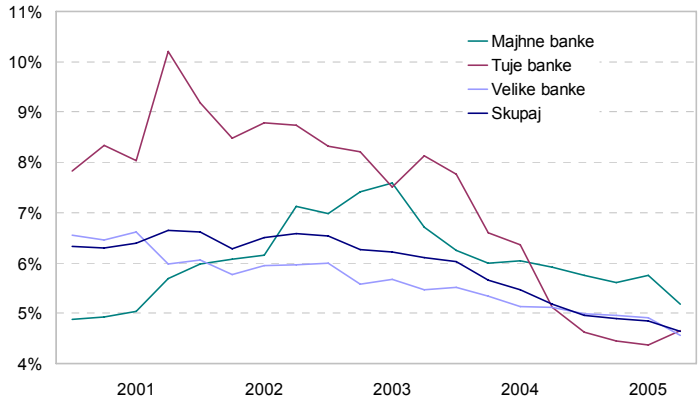

Vir: Banka Slovenije

Kakovost posojil se je izboljšala. Banke kot relativno najbolj tvegane ocenjujejo tujce in podjetnike.

Posojila predstavljajo dobre tri četrtine vseh razvrščenih terjatev. Tudi kakovost posojil, merjena kot razmerje med posebnimi rezervacijami in posojili, se je v letu 2005 izboljšala. Banke so oblikovale popravke za dana posojila v višini 4,4% celotnega obsega posojil, medtem ko v letu 2004 v višini 5,1% vseh posojil.

Tabela 5.18: Kakovost posojil po panogah v odstotkih

(v %)	Kakovost posojil[1]			
	2002	2003	2004	2005
Kmetijstvo	12,8	11,9	10,3	8,3
Rudarstvo	1,5	0,7	0,6	0,9
Predelovalne dejavnosti	8,0	8,0	7,4	7,1
Elektrika, plin in voda	6,4	6,1	3,7	1,8
Gradbeništvo	6,6	6,3	4,9	4,3
Trgovina	8,7	8,6	7,7	6,5
Gostinstvo	10,5	9,5	8,5	7,0
Promet in zveze	5,7	6,5	3,1	3,0
Finančno posredništvo	1,7	1,0	1,1	0,7
Nepremičnine in poslovne storitve	6,4	6,0	5,3	4,2
Javna uprava in obramba	0,9	0,8	0,8	0,7
Izobraževanje	4,2	6,3	3,1	2,4
Zdravstvo	5,4	2,4	2,1	2,2
Druge javne storitve	6,8	7,6	4,6	4,7
Prebivalstvo	5,3	4,6	3,9	3,3
Podjetniki	26,8	24,2	15,6	9,5
Tujci	25,1	15,9	12,8	9,8
Drugo	2,0	1,0	1,0	44,0
Skupaj	6,3	6,0	5,1	4,4

Opombe: [1] Kakovost posojil = posebne rezervacije/posojila
Vir: Banka Slovenije

Po posameznih panogah in segmentih posojilnega trga banke podobno kot v preteklih letih kot najbolj tvegane ocenjujejo tujce in podjetnike, sledijo panoge kmetijstva, gostinstva in trgovine. Pri večini panog in segmentov se je lani njihova kakovost v primerjavi z letom 2004 izboljšala, edine izjeme so rudarstvo, zdravstvo, druge javne storitve in drugo, kjer je prišlo do majhnega poslabšanja kakovosti posojil.

5.5.2 Kreditna rast

Stopnja rasti posojil v nebančnemu sektorju je v letu 2005 znašala visokih 24,2%.

Ob še vedno relativno visoki gospodarski rasti in nadaljevanju nominalne konvergence slovenskih obrestnih mer na raven obrestnih mer v EU se je močna kreditna aktivnost bank iz preteklega leta nadaljevala tudi v letu 2005. Rast posojil nebančnemu sektorju je znašala 24,2% (21,4% realno) in je bila za 3,2 odstotne točke višja kakor leto prej.

Zelo visoko razmerje med rastjo posojil in rastjo BDP opozarja na nevarnost pregrevanja kreditnega trga.

Precej bolj kakor je bilo sprva pričakovati, se je v letu 2005 pospešilo poglabljanje kreditnega trga. Ob zgodovinsko nizki inflaciji in negativnih pogojih menjave, zaradi visokih uvoznih cen, je bila rast nominalnega BDP le za odstotno točko višja od realnega BDP in je znašala 4,9%. Razmerje med nominalno rastjo posojil in rastjo nominalnega BDP se je povsem približalo vrednosti 5, kar nakazuje na nevarnost pregrevanja kreditnega trga. Tako visoka vrednost še ni bila dosežena v zadnjih desetih letih. Tudi v obdobju visoke kreditne rasti pred uvedbo DDV, v letih 1998 in 1999, razmerje nominalnih rasti posojil in BDP ni preseglo vrednosti 2,7.

Slika 5.22: Realna rast posojil nebančnemu sektorju, rast realnega BDP in razmerje med nominalno rastjo posojil nebančnemu sektorju in rastjo nominalnega bruto družbenega proizvoda v odstotkih

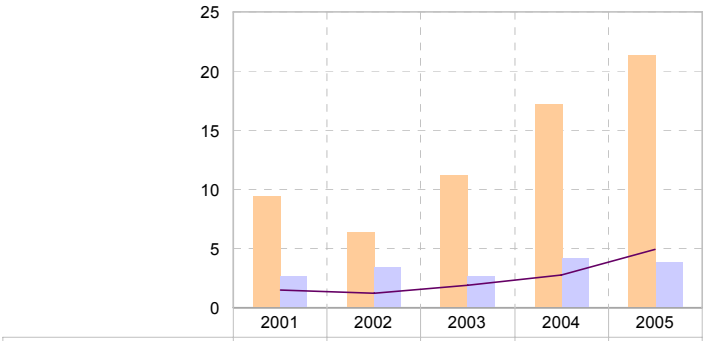

	2001	2002	2003	2004	2005
Realna rast posojil	9,4	6,4	11,2	17,2	21,4
Rast realnega BDP	2,7	3,5	2,7	4,2	3,9
Razmerje nominalnih rasti	1,5	1,2	1,9	2,8	4,9

Vir: Banka Slovenije

Tuje banke še vedno dosegajo najvišje stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju.

Razmerja med stopnjami rastmi posojil nebančnemu sektorju posameznih skupin bank so se v letu 2005 ohranila na ravni preteklega leta. Najvišjo rast še naprej dosegajo tuje banke. V letu 2005 je njihova stopnja rasti znašala 37,7% in bila prav tako kot leto prej, dobrih 13 odstotnih točk višja kakor v povprečju bančnega sektorja. Najnižjo rast posojil nebančnemu sektorju so v lanskem letu dosegle velike banke, 19,7%, kar je za dobri 2 odstotni točki višja rast kakor v letu 2004, vendar za 4,5 odstotne točke nižja kot povprečje sistema. Pri majhnih bankah je medletna rast posojil še naprej na ravni sistema.

Slika 5.23: Medletne stopnje rasti posojil nebančnemu sektorju po skupinah bank v odstotkih

Vir: Banka Slovenije

S povečevanjem konkurence na posameznih segmentih in koncentracije v kreditnih portfeljih so se začele banke bolj usmerjati na segmente, kjer so bile prej manj prisotne. Tako so v letu 2005 najvišje stopnje rasti posojil dosegale pri panogah in segmentih, do

katerih so najmanj izpostavljene. Še posebej velja omeniti približno 50% rast posojil podjetnikom in tujcem. Zelo visoka je bila tudi rast posojil panogam izobraževanja, kmetijstva in rudarstva. Razen posojil tujcem, ki imajo 4,4% delež, nobena od omenjenih panog, niti segment posojil podjetnikom, ne dosega 1% deleža v kreditnem portfelju bank.

Tabela 5.19: Medletne stopnje rasti posojil po panogah v odstotkih

	Stopnja rasti (v %)				
	2001	2002	2003	2004	2005
Kmetijstvo	10,4	23,1	19,8	12,1	39,3
Rudarstvo	47,7	-6,3	44,0	16,4	36,0
Predelovalne dejavnosti	25,8	14,7	25,3	18,7	18,0
Elektrika, plin in voda	-8,6	-0,7	-25,9	-6,8	6,9
Gradbeništvo	16,6	16,2	8,2	34,6	15,1
Trgovina	21,6	12,1	11,7	21,2	22,5
Gostinstvo	28,2	18,3	6,5	21,6	23,9
Promet in zveze	49,5	5,4	6,3	-9,0	9,7
Finančno posredništvo	12,2	-0,7	-4,0	37,5	35,6
Nepremičnine in poslovne storitve	16,0	13,5	42,1	28,6	41,8
Javna uprava in obramba	-9,6	36,4	-6,8	-9,8	17,4
Izobraževanje	0,1	17,1	-35,2	134,9	105,8
Zdravstvo	30,7	9,6	24,4	43,1	24,8
Druge javne storitve	29,3	9,2	9,4	48,0	-10,0
Prebivalstvo	8,2	7,9	10,7	21,2	25,6
Podjetniki	-32,2	53,2	46,4	-26,7	51,7
Tujci	11,2	61,0	38,7	45,2	49,5
Drugo	-6,1	38,5	-4,0	-4,4	-98,0
Skupaj	15,7	10,9	11,9	22,0	25,4

Vir: Banka Slovenije

Visoka rast posojil panogam finančnega posredništva, nepremičnin in poslovnih storitev.

Med panogami, ki imajo pomemben delež v kreditnem portfelju, so banke v letu 2005 dosegle zelo visoko rast posojil v panogi nepremičnine in poslovne storitve, kjer je bila stopnja rasti 41,8%, in v panogi finančno posredništvo s 35,6% stopnjo rasti.

Finančno posredništvo je v letu 2005 doseglo zelo visoko rast dodane vrednosti, ki je znašala kar 12,7%. Ta rast je bila za druge panoge previsoka, da bi ji lahko sledile. Obstaja pa velika skupina devetih panog z rastjo dodane vrednosti med 3% in 5%, kar kaže na nadaljevanje ugodnih gospodarskih razmer v lanskem letu. Med temi so tudi preostale tri panoge (nepremičnine in poslovne storitve, predelovalne dejavnosti in trgovina), ki skupaj s finančnim posredništvom predstavljajo glavnino, natančneje 60%, kreditnega portfelja bank. Rast posojil predelovalni dejavnosti in trgovini (18% oziroma 22,5%) je bila nekoliko nižja kakor v drugih dveh panogah, vendar še vedno solidna in je ostala na ravni preteklega leta.

Slika 5.24: Medletna rast posojil v letu 2005 po panogah in segmentih posojilnega trga ter strukturni deleži v kreditnem portfelju bank v odstotkih

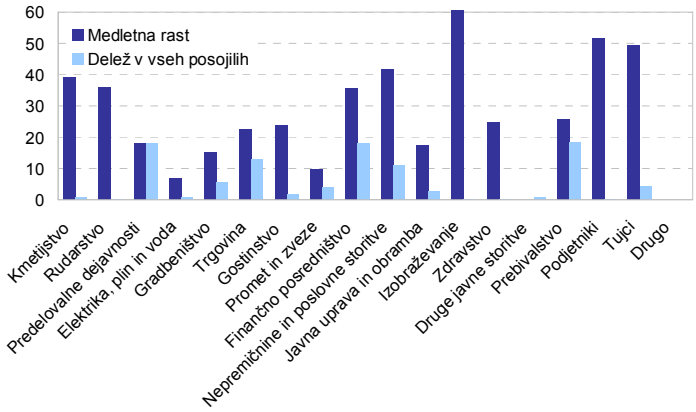

Vir: Banka Slovenije

Upočasnitev rasti posojil gradbeništvu.

Precej nižja kot v letu 2004 je bila lani rast posojil gradbeništvu. V letu 2004 je bila rast, tudi kot posledica večjega povpraševanja po storitvah podjetij iz gradbeništva, zaradi

infrastrukturnih projektov in zapadlosti prve sheme NSVS zelo visoka in je dosegla 34,6%. V letu 2005 se je rast posojil tej panogi vrnila na raven iz prejšnjih let in je znašala 15,1%.

5.5.3 Velika izpostavljenost

Koncentracija v kreditnem portfelju bank se povečuje.

Visoka rast posojil nebančnemu sektorju in upočasnjena rast bilančnega in regulatornega kapitala se je odrazila v povečanju števila velikih izpostavljenosti[55]. Do konca leta 2005 se je število velikih izpostavljenosti povečalo na 305, kar je največje število velikih izpostavljenosti v petletnem obdobju po letu 2000. V letu 2005 so banke dosegle 52 velikih izpostavljenosti več kakor leto prej oziroma 21% povečanje.

Tabela 5.20: Velike izpostavljenosti bank glede na obseg regulatornega kapitala

						2001 – 2005		
	2001	2002	2003	2004	2005	min	max	povprečje
Vsota velikih izpostavljenosti na kapital (v %)	208	195	214	196	227	189	227	207
Število velikih izpostavljenosti	280	256	296	253	305	238	305	274
Št. bank z vsoto velikih izpostavljenosti nad 300% kapitala	5	4	4	3	5	1	7	3,8

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.25: Gibanje vsote velikih izpostavljenosti bančnega sistema

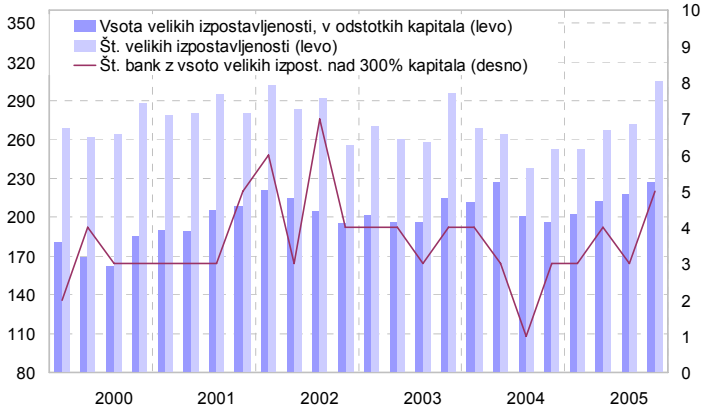

Vir: Banka Slovenije

Koncentracija v kreditnem portfelju bank se povečuje ne le po številu, ampak tudi v obsegu. Vsota vseh velikih izpostavljenosti bank je v letu 2005 predstavljala 227% regulatornega kapitala bančnega sektorja, za 31 odstotnih točk več kakor leto prej. Pri petih bankah je vsota velikih izpostavljenosti predstavljala več kakor 300% njihovega kapitala.

Povečanje koncentracije pri majhnih bankah, upoštevajoč število in višino velikih izpostavljenosti glede na kapital bank.

Število velikih izpostavljenosti se je pri bankah povečevalo skozi celotno leto, najbolj pri majhnih bankah. Pri slednjih se je število povečalo za 35, kar predstavlja kar 67% povečanja v celotnem bančnem sektorju. Ob koncu leta so imele majhne banke 143 velikih izpostavljenosti. Večje število velikih izpostavljenosti pri majhnih bankah je pričakovano glede na manjši obseg njihovega kapitala. V obdobjih večjega kreditnega povpraševanja tako majhne banke hitro trčijo ob mejo velike izpostavljenosti. Tudi pri velikih bankah se je začelo v drugi polovici leta število velikih izpostavljenosti hitreje povečevati. Na koncu leta so imele 91 velikih izpostavljenosti, dvanajst več kakor leto prej. V primerjavi z domačimi bankami je velik del tujih bank v letu 2005 izvedel dokapitalizacije. S povečanjem kapitala se je koncentracija portfelja precej zmanjšala, ta je že dve leti najmanjša prav pri tujih bankah. Ob koncu leta so imele tuje banke 71 velikih izpostavljenosti, za 5 več kakor v letu 2004.

Po deležu vsote velikih izpostavljenosti v odstotkih regulatornega kapitala dosegajo velike in tuje banke podobne ravni. Pri velikih bankah predstavlja vsota vseh velikih izpostavljenosti 210% in pri tujih bankah 219% regulatornega kapitala. Močno pa se je delež povečal pri majhnih bankah, kjer znaša 336%, in je glede na leto 2004 višji za 66 odstotnih točk.

[55] Velika izpostavljenost je izpostavljenost banke do posamezne osebe, ki dosega vsaj 10% kapitala banke. V izpostavljenost banke do posamezne osebe se štejejo aktivne bilančne in klasične zunajbilančne postavke, vključujoč posebne postavke izvedenih finančnih instrumentov.

Naraščanje števila in obsega velikih izpostavljenosti, zlasti pri majhnih bankah, lahko pri poslabšanju gospodarskih razmer poveča verjetnost motenj v njihovem poslovanju že ob stečaju majhnega števila večjih komitentov.

Slika 5.26: Število velikih izpostavljenosti in delež vsote velikih izpostavljenosti v kapitalu bank po posameznih skupinah bank

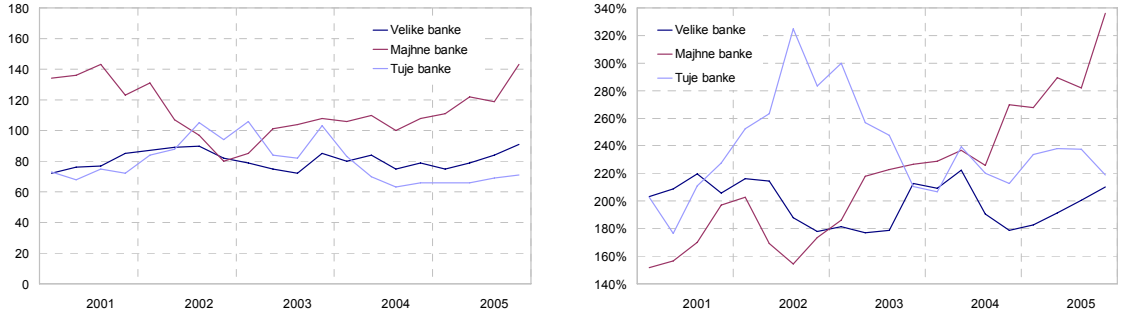

Vir: Banka Slovenije

5.5.4 Razpršenost portfelja

Zmanjševanje deleža izpostavljenosti do centralne banke na račun povečevanja izpostavljenosti do tujine.

Banke so v letu 2005 še naprej zmanjševale izpostavljenost do centralne banke in povečevale izpostavljenost do tujine, večinoma je šlo za prenos sredstev iz vrednostnih papirjev centralne banke v tuje vrednostne papirje. Izpostavljenost do obeh segmentov se je ob koncu leta izenačila in predstavlja 12,5% celotne izpostavljenosti bank[56]. Izpostavljenost bank do podjetij in drugih finančnih organizacij (DFO) niha od sredine leta 2004 naprej okoli ravni 46% celotne izpostavljenosti, medtem ko ostajajo deleži izpostavljenosti bank do drugih segmentov že daljše obdobje zelo stabilni.

Slika 5.27: Delež izpostavljenosti bank do posameznih segmentov v celotni izpostavljenosti v odstotkih

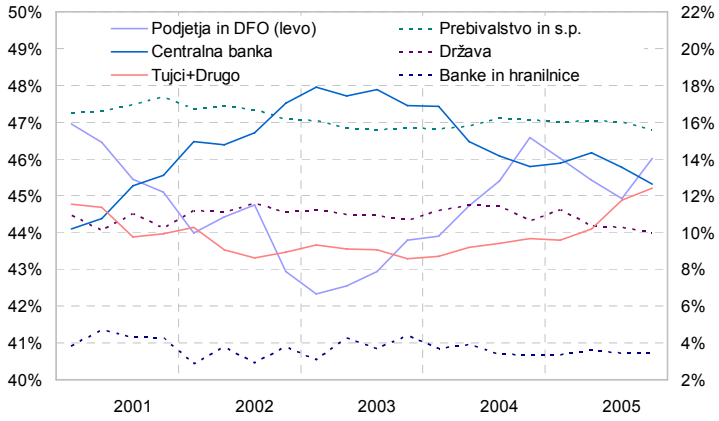

Vir: Banka Slovenije

Največja koncentracija pri izpostavljenostih bank do države.

Koncentracija izpostavljenosti je bila v letu 2005 največja pri izpostavljenosti bank do državnih institucij, kjer je delež 20 največjih izpostavljenosti le minimalno večji od deleža 10 največjih izpostavljenosti. Pri podjetjih in DFO je koncentracija najmanjša, saj je razlika med deležem 10 in 20 največjih izpostavljenosti v celotni izpostavljenosti bank do tega segmenta v lanskem letu znašala 3,9 odstotne točke.

Bolj kot velikost podjetja opredeljuje višino izpostavljenosti bank do posameznih podjetij panoga iz katere podjetje izhaja.

Največje izpostavljenosti bank do podjetij niso tudi izpostavljenosti do največjih podjetij. Med desetimi podjetji, do katerih so banke najbolj izpostavljene, so le tri podjetja, ki tudi po velikosti bilančne vsote spadajo med deset največjih. Bolj kakor velikost podjetja opredeljuje izpostavljenost bank do podjetij panoga, iz katere izhajajo. Največje izpostavljenosti imajo banke do posameznih podjetij iz panog trgovina in predelovalne dejavnosti, sledijo podjetja iz panog nepremičnine in poslovne storitve (holdingi), gradbeništvo in panoge promet in zveze.

[56] Izpostavljenost vključuje poleg posojil še vrednostne papirje, zunajbilančno izpostavljenost, terjatve za obresti in drugo.

Slika 5.28: Delež 10 oziroma 20 največjih izpostavljenosti bank do subjektov posameznega segmenta v celotni izpostavljenosti bank v decembru 2005 v odstotkih

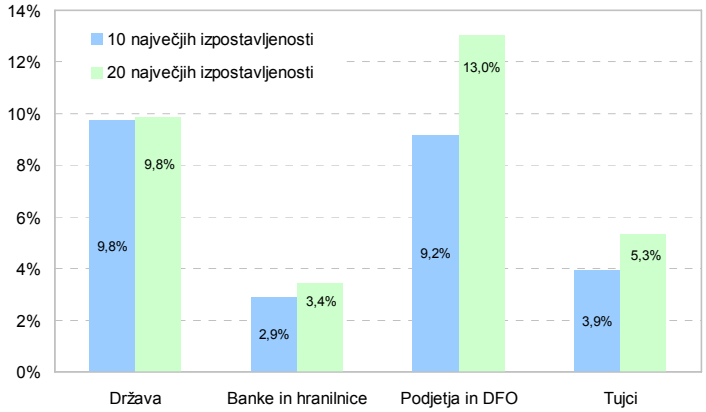

Vir: Banka Slovenije

Struktura posojil po panogah oziroma segmentih komitentov

Slovenske banke velik del posojil namenijo panogam, ki so močno vezane na fazo gospodarskega cikla.

Slovenske banke največ posojil namenijo panogam finančno posredništvo, predelovalne dejavnosti, trgovina ter panogi nepremičnine in poslovne storitve. Velik je tudi delež posojil prebivalstvu. Podatki o strukturi posojil po panogah opozarjajo, da banke velik delež kreditne izpostavljenosti izkazujejo do panog, ki so močno ciklične, kar povečuje občutljivost bank za kreditno tveganje glede na fazo gospodarskega cikla.

Tabela 5.21: Struktura posojil po panogah v odstotkih

	Delež vseh posojil (v %)			
	2002	2003	2004	2005
Kmetijstvo	0,7	0,7	0,6	0,7
Rudarstvo	0,2	0,3	0,3	0,3
Predelovalne dejavnosti	17,4	19,5	18,9	17,8
Elektrika, plin in voda	2,0	1,3	1,0	0,8
Gradbeništvo	5,7	5,5	6,1	5,6
Trgovina	13,2	13,2	13,1	12,8
Gostinstvo	1,9	1,8	1,8	1,8
Promet in zveze	6,4	6,0	4,5	3,9
Finančno posredništvo	17,4	14,9	16,8	18,2
Nepremičnine in poslovne storitve	7,2	9,2	9,7	10,9
Javna uprava in obramba	4,5	3,7	2,8	2,6
Izobraževanje	0,1	0,0	0,1	0,1
Zdravstvo	0,3	0,3	0,4	0,4
Druge javne storitve	1,0	1,0	1,2	0,8
Prebivalstvo	18,8	18,6	18,5	18,6
Podjetniki	0,2	0,3	0,2	0,2
Tujci	2,5	3,1	3,7	4,4
Drugo	0,6	0,5	0,4	0,0
Skupaj (v mrd SIT)	2.778	3.108	3.791	4.752

Vir: Banka Slovenije

Izpostavljenost bank do tujine

Največje izpostavljenosti do tujine predstavljajo izpostavljenosti do tujih bank, čeprav se povečuje tudi izpostavljenost do tujih oseb, ki niso banke.

Visoka, 58% rast izpostavljenosti do tujih oseb, tako posojil in še bolj vrednostnih papirjev.

Z vstopom Slovenije v EU, večjo vključenostjo slovenskih bank v evropski prostor, z aktivnejšim nastopom tujih bank, s širitvijo slovenskih bank na trge jugovzhodne Evrope in s prestrukturiranjem portfeljev vrednostnih papirjev bank iz domačih v tuje vrednostne papirje se je začela izpostavljenost bank do tujih oseb hitro povečevati. Od začetka leta 2004 naprej se je izpostavljenost do tujine podvojila, samo v zadnjem letu pa povečala za 58%. Rast posojil tujim osebam je znašala 44,5% in je bila skoraj dvakrat višja kakor rast celotnega obsega posojil nebančnemu sektorju. Kljub visoki rasti posojil se je njihov

delež v celotni izpostavljenosti do tujih oseb še naprej zmanjševal, ob koncu leta je znašal 56,5%, 5,3 odstotne točke manj kakor leto prej.

Odprava omejitev obveznega vpisa deviznih blagajniških zapisov Banke Slovenije (DBZ) v okviru deviznega minimuma in posledično prestrukturiranje portfelja vrednostnih papirjev bank iz DBZ v tuje vrednostne papirje je glavni razlog, da se je izpostavljenost bank do tujine v obliki vrednostnih papirjev samo v letu 2005 povečala za 135% in tako ob koncu leta predstavljala 28%, medtem ko leto prej 18,8% celotne izpostavljenosti bank do tujine.

Slika 5.29: Izpostavljenost bank do tujcev v mrd SIT in strukturna izpostavljenost v odstotkih

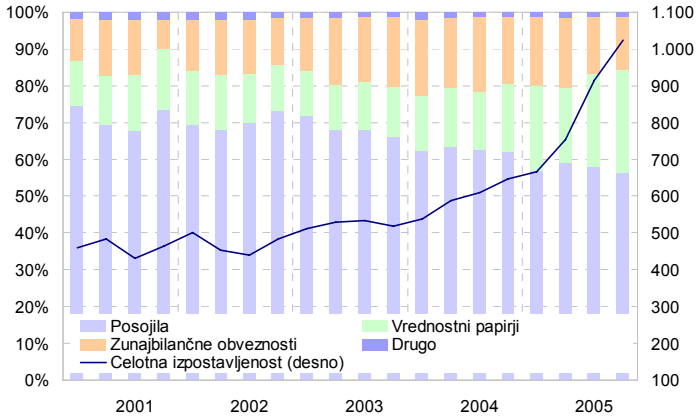

Vir: Banka Slovenije

Večino izpostavljenosti do tujine predstavlja izpostavljenost do držav EU, 63,5%. Vendar se je delež izpostavljenosti do EU glede na leto 2004, kljub visoki 45% rasti, zmanjšal za skoraj 6 odstotnih točk. Drugi najpomembnejši trg slovenskih bank je območje držav nekdanje Jugoslavije. Izpostavljenost do tega območja predstavlja že slabih 20% celotne izpostavljenosti do tujih oseb in se je samo v letu 2005 povečala za 97%. Najbolj se je povečala izpostavljenost do držav CEFTA (Bolgarije in Romunije), skupaj za 167% in držav EFTA za 101%, vendar predstavlja skupni delež teh skupin držav manj kakor 7% celotne izpostavljenosti do tujcev.

Tabela 5.22: Izpostavljenost bančnega sektorja do posameznih skupin držav v mrd SIT

	2001		2002		2003		2004		2005	
	Znesek	Delež (v %)	Znesek	Delež (v %)	Znesek	Delež (v %)	Znesek	Delež (v %)	Znesek	Delež (v %)
EU15/25 [1]	338,9	73,1	369,7	76,4	350,1	67,6	448,4	69,3	648,8	63,5
EFTA	26,4	5,7	25,6	5,3	30,9	6,0	28,1	4,3	56,5	5,5
Nekdanje jug. rep.	24,5	5,3	37,7	7,8	65,9	12,7	99,5	15,4	195,7	19,2
CEFTA [2]	5,4	1,2	9,5	2,0	12,3	2,4	4,2	0,7	11,3	1,1
Drugo	68,3	14,7	41,4	8,6	58,9	11,4	66,9	10,3	109,5	10,7
Skupaj	463,5	100,0	484,0	100,0	518,1	100,0	647,2	100,0	1.021,7	100,0

Opomba: [1] Podatki za leti 2004 in 2005 se nanašajo na EU25.
[2] Podatki za leti 2004 in 2005 vključujejo le še Bolgarijo in Romunijo.
Vir: Banka Slovenije

5.5.5 Zavarovanja novih posojil

Upočasnjena rast nezavarovanih posojil.

Pozitivna sprememba v letu 2005 je veliko nižja rast nezavarovanih posojil kakor leto prej. V letu 2005 je osem največjih bank odobrilo 1941 mrd SIT novih posojil, kar je 9% nominalno povečanje v primerjavi z letom 2004. Rast posojil, ki nimajo nobene oblike zavarovanja, je bila v letu 2005 1,9%, medtem ko je bila v letu 2004 kar 99,6%. Če med nezavarovana posojila prištejemo še posojila, za katera so bile izdane menice, je bila skupna rast nezavarovanih posojil v letu 2005 5,7%, medtem ko leto prej 33%[57]. Delež nezavarovanih posojil v strukturi vseh novih posojil osmih največjih bank se je v letu 2005 zmanjšal za 2 odstotni točki, na 61,4%.

[57] Pri večini novih posojil (52,5%) so bile izdane menice, vendar gre v velikem delu za lastne menice, kar pomeni, da opravljajo menice funkcijo plačilnega instrumenta. Zato zavarovanje z zastavo menic uvrščamo v skupino nezavarovanih posojil.

Najhitreje rastejo nova posojila, zavarovana z vrednostnimi papirji.

Aktivnejša udeležba nebančnega sektorja na kapitalskih trgih in prenos njihovih sredstev iz bančnih vlog v vrednostne papirje se odraža tudi v strukturi zavarovanj novih posojil. V letu 2005 se je močno zmanjšal obseg novih posojil, zavarovanih z bančnimi vlogami, medtem ko so najvišje stopnje rasti v letu 2005 dosegala posojila, zavarovana z vrednostnimi papirji, zlasti z delnicami in drugimi vrednostnimi papirji. Skupen obseg novih posojil, zavarovanih z vrednostnimi papirji, se je v lanskem letu povečal za 64%. Tako je delež posojil, zavarovanih z vrednostnimi papirji, v strukturi vseh novih posojil osmih največjih bank znašal 5,2%, medtem ko v prejšnjih dveh letih (2004 in 2003) 3,5% oziroma 3,6%.

Visoka rast novih posojil zavarovanih z zastavo nepremičnin.

Med zavarovanimi novimi posojili je največ zavarovanih z nepremičnino. V strukturi vseh novih posojil so posojila z zastavo nepremičnine v letu 2005 predstavljala 12,8%. Tudi rast novih posojil, zavarovanih z nepremičninami, je bila lani med višjimi in je znašala 33,7%. Še posebno visoka je bila rast novih posojil, kjer je zastava nepremičnine le ena od oblik zavarovanja, v letu 2005 je bil obseg takih novih posojil kar za 49,8% večji kakor leto prej.

Manjše tveganje s povečevanjem obsega posojil zavarovanih z več oblikami zavarovanj.

Banke zmanjšujejo izpostavljenost tveganjem spremembe vrednosti zavarovanja s tem, da novo posojilo zavarujejo z več oblikami zavarovanj. Medtem ko se je obseg novih posojil, ki so zavarovana z največ eno obliko zavarovanja, v letu 2005 zmanjšal za 0,1%, se je obseg novih posojil, zavarovanih z več oblikami zavarovanj, povečal za 28,5%. Nova posojila, zavarovana z več oblikami zavarovanj, so tako v lanskem letu predstavljala 37,6%, medtem ko na primer v letu 2003 le 27,9% vseh novih posojil osmih največjih bank. Med zavarovanimi posojili je bila v lanskem letu najpogostejša kombinacija poroštva in zastave nepremičnine, tako je bilo zavarovanih 0,6% novih posojil[58]. Največje število različnih zavarovanj pri posameznem posojilu je bilo šest, s tolikšnim številom zavarovanj je bilo zavarovanih devet novih posojil osmih največjih bank.

Tabela 5.23: Struktura novih posojil glede na vrsto zavarovanja osmih največjih bank v odstotkih

(v %)	Vsa zavarovanja			Eno zavarovanje		Več zavarovanj	
	Struktura 2004	Struktura 2005	Rast 2005/2004	Struktura 2005	Rast 2005/2004	Struktura 2005	Rast 2005/2004
Nezavarovano	9,6	9,0	1,9	14,4	1,9		
Nezavarovano – izdaja menic	53,8	52,5	6,4	57,7	0,1	43,8	23,3
Zastava obveznic in blagajniških zapisov	0,1	0,0	-46,0	0,0	-88,4	0,1	6,7
Zastava delnic	1,7	2,9	83,8	1,1	232,5	5,9	61,8
Zastava drugih VP	1,7	2,3	49,3	2,0	44,8	2,7	55,0
Zastava premičnin	3,4	3,0	-3,5	1,4	-26,6	5,5	11,3
Zastava nepremičnin	10,4	12,8	33,7	9,8	19,7	17,7	49,8
Garancije	1,1	0,7	-33,0	0,1	-80,7	1,6	-0,3
Z bančnimi vlogami, potrdili o vlogah	1,5	0,8	-38,5	0,9	-30,1	0,7	-50,4
Pri zavarovalnici	2,6	2,5	4,0	3,8	5,0	0,3	-12,8
S poroštvi	7,7	6,4	-8,7	4,1	-27,8	10,2	11,0
Drugače zavarovano	6,6	7,2	20,3	4,7	-9,1	11,4	54,7
Skupaj (v mrd SIT)	1780,5	1941,4	9,0	1210,8	-0,1	730,6	28,5

Opomba: Pod vsa zavarovanja so vključena vsa nova posojila, pod eno zavarovanje le tista nova posojila, ki so zavarovana z največ eno obliko zavarovanj, medtem ko so pod več zavarovanj vključena nova posojila zavarovana vsaj z dvema oblikama zavarovanj.
Vir: Banka Slovenije

Med novimi posojili, katerih obseg se je v letu 2005 glede na leto 2004 zmanjšal, so bila poleg posojil, zavarovanih z bančnimi vlogami in potrdili o vlogah, katerih obseg je bil glede na leto prej manjši za 38,5%, še nova posojila, zavarovana z garancijami in poroštvi. Pri prvih je bila rast v letu 2005 -33% in pri drugih -8,7%.

Posojila prebivalstvu

Posojila prebivalstvu predstavljajo 9% novih posojil osmih največjih bank. V strukturi zavarovanj obstajajo precejšnje razlike med potrošniškimi in stanovanjskimi posojili.

Kakovost zavarovanj potrošniških posojil se s stopnjevanjem konkurence poslabšuje.

Kakovost zavarovanj novih potrošniških posojil se z večjo usmeritvijo bank na segment prebivalstva in ostrejšo konkurenco poslabšuje. Približno tretjina potrošniških posojil je bila v letu 2005 zavarovana pri zavarovalnicah. Ta delež se je v zadnjih dveh letih močno

[58] Vseh kombinacij različnih oblik zavarovanj je bilo v letu 2005 331, 47 manj kakor leto prej.

zmanjšal predvsem na račun povečevanja deleža nezavarovanih posojil. Slednjih je bilo v letu 2005 26,9%, za 10,7 odstotnih točk več kakor v letu 2003. Zmanjšuje se tudi delež potrošniških posojil, zavarovanih z vlogami, medtem ko je v vzponu odobravanje posojil, zavarovanih z nepremičninami, čeprav je takih posojil med potrošniškimi posojili še zelo malo, le 3,8% v letu 2005.

Slika 5.30: Struktura zavarovanj novih potrošniških posojil pri osmih največjih bankah v odstotkih

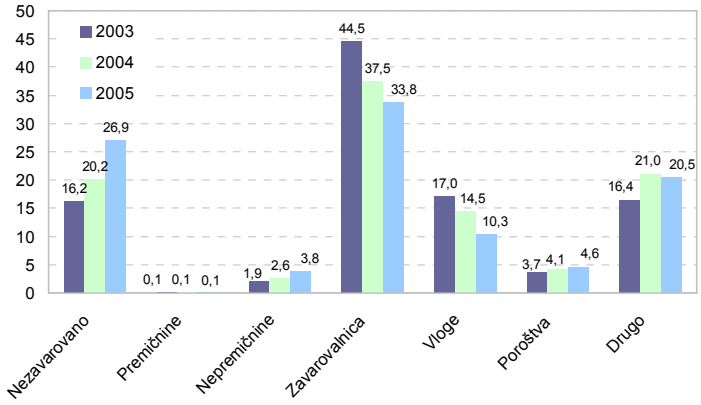

Vir: Banka Slovenije

Stanovanjska posojila

S podaljševanjem ročnosti se povečuje delež novih stanovanjskih posojil, zavarovanih z zastavo nepremičnin.

Ker banke stanovanjska posojila daljših ročnosti raje kot pri zavarovalnici zavarujejo s hipoteko na nepremičnino, se podaljševanje ročnosti stanovanjskih posojil odraža tudi v strukturi njihovih zavarovanj. Banke so med novimi posojili močno povečale delež stanovanjskih posojil, zavarovanih s hipoteko na nepremičnini, delež je bil v letu 2005 za 10,4 odstotne točke višji glede na leto 2004. Tako je bilo v letu 2005 največ (42,2%) novih stanovanjskih posojil osmih največjih bank zavarovanih z zastavo nepremičnine. Hkrati se je občutno zmanjšal delež novih stanovanjskih posojil, zavarovanih pri zavarovalnicah, in sicer za 13,5 odstotnih točk. Po rezultatih ankete, opravljene med bankami, se je delež posojil prebivalstvu, zavarovanih z zastavo nepremičnine, v vseh posojilih prebivalstvu povečal z 18,7% ob koncu leta 2004, na 24,2% ob koncu leta 2005.

Slika 5.31: Struktura zavarovanj novih stanovanjskih posojil pri osmih največjih bankah v odstotkih

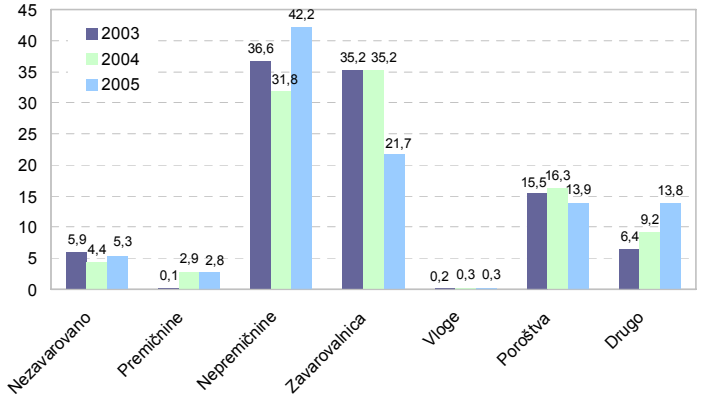

Vir: Banka Slovenije

Povečuje se razmerje med višino posojila in zastavljeno vrednostjo nepremičnine. Tuje banke dosegajo višje razmerje kot domače banke.

Prav tako banke v odgovorih na anketo ocenjujejo, da se je razmerje med višino stanovanjskega posojila in vrednostjo nepremičnine, s katero je to posojilo zavarovano ("loan to value ratio" – LTV) za nova stanovanjska posojila, iz dobrih 50% v letu 2001, povečalo na 59% v letu 2005. Razmerje med vrednostjo nepremičnine in višino posojila je pri večini bank v razponu med 50 in 70 odstotkov. Vendar obstajajo nekatere razlike med domačimi in tujimi, zlasti avstrijskimi bankami. Pri domačih bankah vrednost nepremičnine, s katero je zavarovano stanovanjsko posojilo, predstavlja slabih 57% vrednosti posojila, pri bankah v tuji lasti (avstrijskih bank) pa 63%. Omenjeno razmerje je v Sloveniji še vedno nižje kot v evroobmočju, kjer ocenjujejo, da znaša LTV za stanovanjska posojila 70%.

S hitro rastjo stanovanjskih posojil, zavarovanih z zastavo nepremičnine, prihaja pri bankah do povečevanja odvisnosti kakovosti zavarovanj stanovanjskih posojil od gibanja cen na nepremičninskem trgu. Vendar je po drugi strani razmerje med vrednostjo posojil in zastavljenih nepremičnin še relativno nizko. Poleg tega banke združujejo več oblik zavarovanj pri posameznem posojilu, tako da tudi pri padcu cen nepremičnin zavarovanja posojil s hipoteko ne bi smela biti ogrožena.

Posojila podjetjem

Večji delež nezavarovanih posojil podjetjem v primerjavi s posojili prebivalstvu.

Večino novih posojil predstavljajo posojila podjetjem za obratni kapital. Njihov delež v celotni strukturi novih posojil osmih največjih bank je v letu 2005 znašal 74%. To so pretežno kratkoročna posojila, ki večinoma niso zavarovana. Delež nezavarovanih posojil se je v letu 2005 zmanjšal za 0,7 odstotne točke, vendar še naprej ostaja na ravni 70% novih posojil za obratni kapital.

Tudi pri posojilih za investicije v osnovna sredstva, je največ novih posojil nezavarovanih, 50% v letu 2005. Ker gre običajno za posojila daljše ročnosti, imajo večji pomen zavarovanja z zastavo nepremičnin, takih je bilo v letu 2005 20%, med pomembnejšimi oblikami zavarovanj pa so tudi zastava premičnin in poroštva, vendar strukturna deleža teh posojil ne presegata 10%.

Slika 5.32: Struktura zavarovanj novih posojil podjetjem pri osmih največjih bankah v odstotkih

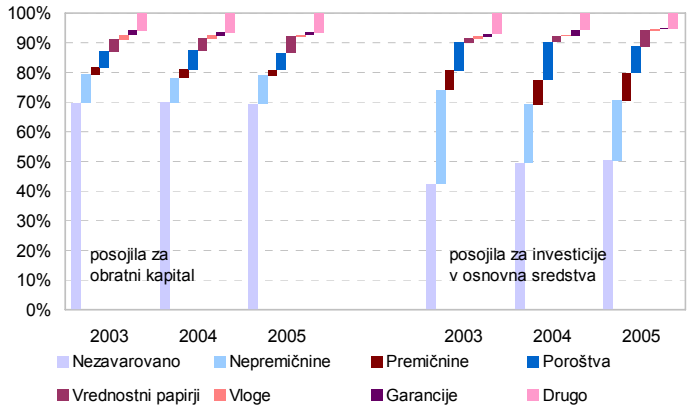

Vir: Banka Slovenije

Povečuje se delež posojil podjetjem, zavarovanih z vrednostnimi papirji.

V primerjavi s posojili prebivalstvu se pri posojilih podjetjem vse bolj uveljavlja zavarovanje z zastavo vrednostnih papirjev. Medtem ko je bil pri novih posojilih prebivalstvu delež tako zavarovanih posojil v letu 2005 manj kakor 1%, je pri podjetjih znašal 5,7%.

Višje razmerje med višino posojila in vrednostjo premoženja pri zastavi vrednostnih papirjev, kot pri zastavi nepremičnin.

Razmerje med višino posojila in vrednostjo zastavljenega premoženja je v primeru zastave vrednostnih papirjev višje kakor pri zastavi nepremičnine. To potrjujejo tudi rezultati anket. Navadno povprečje razmerij med višino posojila in vrednostjo zastavljenega premoženja osmih največjih bank znaša za nova posojila podjetjem pri zastavi nepremičnine 58%, pri zastavi vrednostnih papirjev pa 81%.

Struktura zavarovanj novih posojil podjetjem po panogah

Visok delež nezavarovanih posojil v panogah javne uprave in obrambe ter oskrbe z elektriko, plinom in vodo.

Struktura zavarovanj novih posojil je zelo različna glede na panogo v katero spada posojilojemalec. Daleč največ nezavarovanih posojil odobrijo banke družbam iz panoge javna uprava in obramba. Med novimi posojili, ki jih je v letu 2005 osem največjih bank odobrilo tej panogi, 74,9% posojil ni imelo nobene oblike zavarovanja. Če dodamo še posojila, povezana z izdajo menic, so nezavarovana posojila predstavljala kar 90,5% vseh novih posojil. odobrenih tej panogi. Velik del novih posojil, ki nimajo nobenih oblik zavarovanja, je še v panogi druge javne storitve, 14,7%, in oskrba z električno energijo, plinom in vodo, 13%. Večinoma institucije in družbe iz teh panog razpolagajo z jamstvom države.

Tabela 5.24: Struktura zavarovanj novih posojil po panogah v odstotkih

(v %)	Nezavarovano	Nezavarovano - menice	Vrednostni papirji	Premičnine in nepremičnine	Garancije, vloge in zavarovalnica	Poroštva	Drugo
Kmetijstvo	0,4	60,4	8,4	21,5	0,3	7,4	1,6
Rudarstvo	8,5	68,4	0,0	20,3	0,1	1,0	1,6
Predelovalne dejavnosti	4,2	62,0	4,2	16,0	0,7	7,0	5,9
Elektrika, plin in voda	13,0	74,3	0,0	3,1	0,1	4,8	4,6
Gradbeništvo	1,7	54,8	1,2	20,8	3,2	6,5	11,8
Trgovina	3,9	64,5	1,3	16,2	1,4	6,3	6,3
Gostinstvo	0,5	45,8	0,2	38,4	1,3	11,0	2,9
Promet in zveze	7,2	55,6	0,4	22,5	1,0	7,0	6,2
Finančno posredništvo	8,2	65,5	6,9	1,2	1,3	1,2	15,8
Nepremičnine in poslovne storitve	3,5	54,5	19,8	11,9	0,8	4,7	4,8
Javna uprava in obramba	74,9	15,6	0,0	0,5	4,0	5,0	0,0
Izobraževanje	1,0	70,2	0,0	8,6	2,7	15,7	1,7
Zdravstvo	3,0	59,0	0,0	20,5	2,7	7,0	7,8
Druge javne storitve	14,7	51,4	0,4	9,6	0,6	11,5	11,9

Vir: Banka Slovenije

Podjetjem iz panoge gostinstvo odobrijo banke posojila z zastavo nepremičnin in poroštev.

Najmanj nezavarovanih posojil odobrijo banke panogi gostinstvo. Brez vseh oblik zavarovanja je bilo v letu 2005 le 0,5% novih posojil gostinstvu. Ob upoštevanju izdanih menic pa je bilo nezavarovanih 46,3% vseh novih posojil podjetjem iz panoge gostinstvo. Ta podjetja morajo pri najemanju novih posojil večinoma zastaviti nepremičnino, tako je bilo v letu 2005 zavarovanih 36,5% novih posojil. S poroštvom, ki je druga najpomembnejša oblika zavarovanja, pa je bilo zavarovanih 11% novih posojil podjetjem iz panoge gostinstvo.

Poleg gostinstva, kjer je bilo v letu 2005 38,4% novih posojil zavarovanih z zastavo nepremičnin in premičnin, je delež tako zavarovanih novih posojil presegal 20% še v panogah promet, skladiščenje in zveze, v kmetijstvu, gradbeništvu, zdravstvu in rudarstvu. Razen slednjega so to tudi panoge, kjer je delež nezavarovanih posojil med najnižjimi.

Velik delež novih posojil zavarovanih z zastavo vrednostnih papirjev v panogi nepremičnine in poslovne storitve.

Eden najnižjih deležev nezavarovanih posojil je še pri panogi nepremičnine in poslovne storitve. Ta panoga ima daleč največji delež novih posojil, zavarovanih z zastavo vrednostnih papirjev, 19,8% v letu 2005. Delež je večji tudi kot pri posojilih odobrenih panogi finančno posredništvo, kjer je v lanskem letu znašal 6,9%.

Struktura oblik zavarovanj posojil glede na bonitetno oceno posojila

Delež nezavarovanih posojil se je zmanjšal v vseh bonitetnih razredih.

Da banke več pozornosti posvečajo kakovosti zavarovanj kaže tudi dejstvo, da se je delež nezavarovanih novih posojil v letu 2005 zmanjšal v vseh bonitetnih skupinah, še najbolj v skupini posojil, ki so uvrščena v bonitetne skupine C do E. V tej skupini je znašal delež nezavarovanih posojil v lanskem letu 51,7% in bil za 13,8 odstotnih točk nižji kot leto prej. Znižal se je predvsem delež posojil, povezanih z izdajo menic, medtem ko je ostal delež novih posojil brez vseh oblik zavarovanj v tej skupini skoraj nespremenjen. Večje je bilo zmanjšanje deleža novih posojil brez vseh oblik zavarovanj v bonitetni skupini A, in sicer za 0,8 odstotne točke, na 11,6%. V drugih bonitetnih skupinah so deleži posojil brez vseh oblik zavarovanj precej manjši, v skupini B 0,1% in v skupinah C do E skupaj 0,8%.

Na račun zmanjševanja deleža nezavarovanih posojil so se v vseh bonitetnih skupinah v primerjavi z letom prej povečali deleži posojil zavarovanih s premičninami in nepremičninami, med slabimi posojili pa tudi deleži posojil, zavarovanih s poroštvi in drugimi oblikami zavarovanj.

Slika 5.33: Struktura zavarovanj novih posojil osmih največjih bank po bonitetnih skupinah za leti 2003 in 2004 v odstotkih

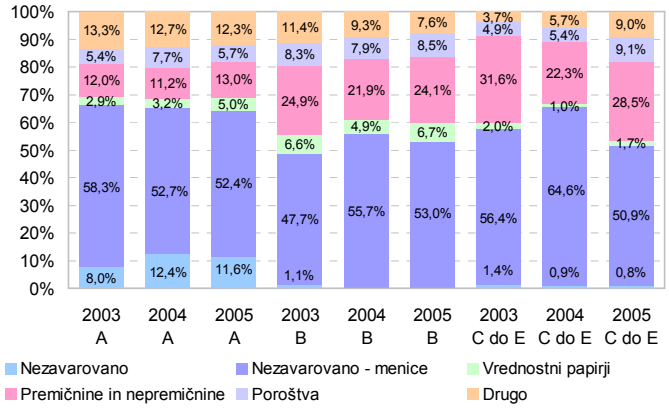

Vir: Banka Slovenije

5.6 Obrestno tveganje

Izpostavljenost bank obrestnemu tveganju se je v letu 2005 povečala predvsem zaradi ročno neusklajene aktive in pasive. Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer se je podaljšalo precej bolj kakor pasivnih obrestnih mer in je prvič preseglo obdobje enega leta. Banke sicer povečujejo delež postavk, vezanih na variabilne obrestne mere na obeh straneh bilance in s tem zmanjšujejo izpostavljenost obrestnemu tveganju. Kljub temu niso neobčutljive za spremembe obrestnih mer, saj bi se pri večjem dvigu obrestnih mer zmanjšala sposobnost servisiranja dolga pri nebančnem sektorju, pri bankah pa bi se povečalo kreditno tveganje.

Način obrestovanja

Nadaljnja rast deleža novih posojil, vezanih na variabilno obrestno mero.

Nadomeščanje posojil s fiksno obrestno mero s posojili z variabilno obrestno mero se je v letu 2005 nadaljevalo z enako dinamiko kakor leto prej.

Slika 5.34: Vrsta obrestne mere pri odobritvi novih posojil osmih največjih bank v odstotkih

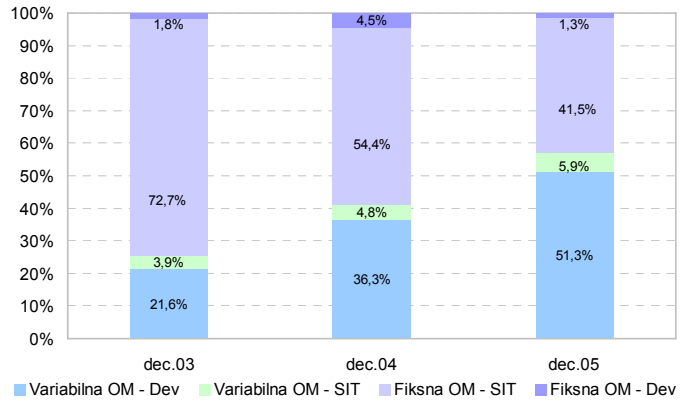

Vir: Banka Slovenije

Delež novih posojil osmih največjih bank, vezanih na variabilno obrestno mero, se je v vseh novih posojilih teh bank povečal za 16 odstotnih točk, tako kot leto prej. Medtem ko je še ob koncu leta 2003 delež novih posojil z variabilno obrestno mero pri osmih največjih bankah predstavljal le četrtino vseh novih posojil, je bil ob koncu leta 2005 le še malo pod ravnijo 60%.

Še višji je delež novih posojil z variabilno obrestno mero pri stanovanjskih posojilih. V letu 2005 je bilo le še slabih 16% stanovanjskih posojil vezanih na fiksne obrestne mere, oziroma le še slabih 11% novih stanovanjskih posojil z obrestno mero, vezano na TOM.

Banke s stanovanjskimi posojili, obrestovanimi z variabilno obrestno mero, prenašajo obrestno tveganje na gospodinjstva. Vendar bi se pri občutnem povečanju obrestnih mer zmanjšala tudi zmožnost gospodinjstev poravnati obveznosti iz najetih posojil, kar bi se v bankah odrazilo v povečanju kreditnega tveganja.

Tabela 5.25: Načini obrestovanja novih stanovanjskih posojil pri osmih največjih bankah v odstotkih

(v %)	Variabilna obrestna mera			Fiksna obrestna mera	
	tolarska	devizna	z devizno klavzulo	tolarska	devizna
2003	8,6		44,8	46,5	
2004	15,4	14,0	33,5	37,1	
2005	7,5	38,0	38,8	15,5	0,2

Vir: Banka Slovenije

Skoraj 90% novih posojil pri osmih največjih bankah vezanih na variabilne obrestne mere je vezanih na EURIBOR, večinoma na 6-mesečni EURIBOR. Približno 8% novih posojil z variabilno obrestno mero je vezanih na LIBOR za švicarski frank. Nova posojila, vezana na domače referenčne obrestne mere, predstavljajo le dober odstotek vseh novih posojil z variabilno obrestno mero osmih največjih bank, podobno kot nova posojila, vezana na LIBOR za ameriški dolar.

Delež posojil in vlog, vezanih na TOM, trendno upada.

Zaradi dolgoročnosti kreditnih pogodb ostaja delež tolarskih posojil, vezanih na TOM, še naprej večji kakor delež vlog s TOM indeksacijsko klavzulo. Vendar se oba deleža trendno znižujeta. V celotnem obsegu tolarskih posojil je bilo posojil vezanih na TOM v letu 2005 še 34%, vlog pa le še 11%. Medtem ko je delež vlog z valutno klavzulo razmeroma stabilen in zanemarljivo majhen, se še naprej povečuje delež posojil z valutno klavzulo. V letu 2005 je bila medletna rast slednjih skoraj 30% in skoraj dvakrat višja kakor rast nominalnih tolarskih posojil. Delež posojil z valutno klavzulo je v strukturi tolarskih posojil tako že presegel 20%.

Slika 5.35: Struktura tolarskih posojil in vlog glede na vrsto obrestovanja v odstotkih

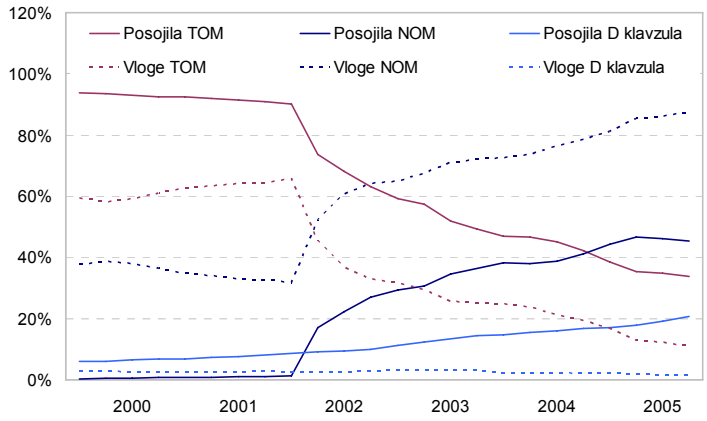

Vir: Banka Slovenije

Sindicirana posojila

Sindicirana posojila postajajo pomembnejša.

Medtem ko lahko tuje banke vire za financiranje kreditne aktivnosti dobijo pri bankah materah, so se domače (predvsem velike) banke usmerile v sindicirana posojila. Po daljšem obdobju stabilnega obsega najetih sindiciranih posojil se je ta v letu 2004 povečal za 137% in v letu 2005 še za dodatnih 57%. S podaljševanjem ročnosti posojil, ki jih odobrijo banke, se povečuje tudi njihova potreba po dolgoročnih virih. Povprečna ročnost sindiciranih posojil se je tako v dveh letih podaljšala za več kakor 1 leto, s 3,8 na 5 let.

Viri, ki jih lahko banke pridobijo, opredeljujejo tudi pogoje, po katerih odobrijo posojila. Tako ni presenetljivo, da so skoraj vsa sindicirana posojila vezana na EURIBOR, večinoma na 6-mesečni EURIBOR. Povprečna skupna obrestna mera ostaja zadnja tri leta na ravni nekaj nad 2%. Pribitek na referenčno obrestno mero pa se je precej znižal, saj z 0,19 odstotne točke predstavlja približno polovico pribitka iz leta 2003.

Slika 5.36: Vsota pogodbenih zneskov sindiciranih posojil odobrenih slovenskim bankam v mio EUR in njihova povprečna ročnost v letih ter povprečna obrestna mera in pribitek na referenčno obrestno mero za sindicirana posojila v odstotkih

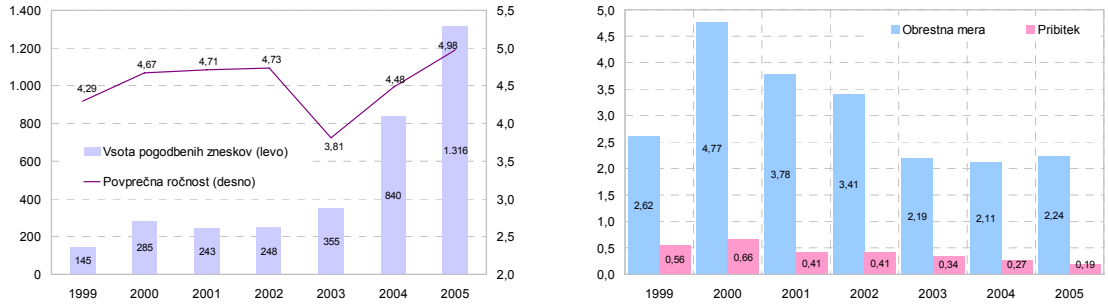

Vir: Banka Slovenije

Razlike v višini obrestovane aktive in pasive

Visoke rasti obrestovane aktive in pasive, vendar se obrestno tveganja zato ni povečalo.

Obrestno tveganje izhaja ne le iz neusklajenosti načina obrestovanja aktive in pasive, temveč tudi iz razlike v višini obrestovane aktive in pasive. Povprečna obrestovana aktiva je v letu 2005 znašala 5965 mrd SIT in je bila za 900 mrd SIT oziroma 17,8% višja kakor leto prej. Relativno še nekoliko bolj se je povečala obrestovana pasiva. V letu 2005 je bila večja za 18,9% oziroma za 880 mrd SIT in je znašala 5534 mrd SIT. Razlika med povprečno obrestovano aktivo in pasivo je tako v letu 2005 znašala 430 mrd SIT, 20 mrd SIT več kakor leto prej.

Učinek trajne spremembe ravni obrestnih mer za odstotno točko v letu 2005 ne bi bistveno odstopal od učinka, ki smo ga ocenili v preteklem letu. Enoodstotna sprememba obrestnih mer bi se zaradi razlike med obrestovano aktivo in pasivo, ki še naprej ostaja na ravni dobrih 400 mrd SIT, odrazila v istosmerni spremembi neto obrestnih prihodkov za dobre 4 mrd SIT. Večje razlike bi se pokazale kratkoročno, kar pojasnjujemo s povprečnim obdobjem spremembe obrestnih mer.

Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer

Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer se na aktivi podaljšuje precej hitreje kot na pasivi.

Hitra rast posojil in podaljševanje njihove ročnosti se odraža tudi v podaljševanju povprečnega obdobja spremembe aktivnih obrestnih mer. V letu 2005 se je obdobje podaljšalo za 1,4 meseca in z 12,3 meseca prvič preseglo eno leto. Podaljšuje se tudi povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer, v letu 2005 za 0,9 meseca na 5,8 meseca, kar gre pripisati zlasti hitri rasti obveznosti do tujih bank. Počasna rast vlog in njihov pomik proti krajšim ročnostim oziroma med vpogledne vloge ne vplivata ugodno na zapiranje razmika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, ki se je v letu 2005 povečal za 0,6 meseca, na 6,6 meseca.

Slika 5.37: Povprečno obdobje spremembe obrestnih mer v mesecih

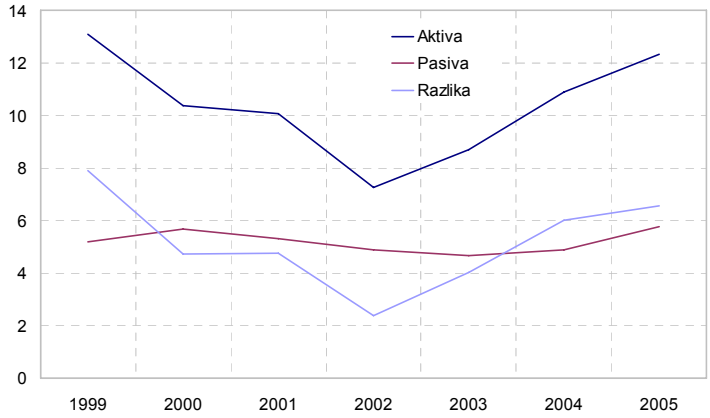

Vir: Banka Slovenije

V letu 2005 je imela le še ena banka na pasivi daljše povprečno obdobje spremembe obrestnih mer kakor na aktivi. Petim bankam se je povprečno obdobje spremembe obrestnih mer skrajšalo na aktivi in pasivi, poleg tega še šestim bankam samo na pasivi. Večinoma gre za tuje in velike domače banke.

Zelo dolgo povprečno obdobje spremembe obrestnih mer dosegajo zlasti manjše tuje banke.

Pri tujih bankah prihaja do pomembnih razlik znotraj skupine. Večje tuje banke, ki na trgu obstajajo že dlje časa, dosegajo podobna povprečna obdobja spremembe obrestnih mer kakor velike domače banke, medtem ko imajo majhne tuje banke, ki na trg šele vstopajo, močno podporo bank mater pri zagotavljanju dolgoročnih virov. Na drugi strani se te banke usmerjajo zlasti na posojila nebančnemu sektorju. Tako velik del najmanjših tujih bank dosega povprečno obdobje spremembe obrestnih mer, ki presega štiri leta bodisi na aktivi bodisi na pasivi ali pa na obeh straneh bilance stanja.

Povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer se je tako pri tujih bankah v letu 2005 podaljšalo za 3,7 meseca, pasivnih za 3,1 meseca. Razmik med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer je bil v letu 2005 večji za 0,6 meseca in je znašal 5,1 meseca. Če povprečnih obdobij ne tehtamo z višino obrestovane aktive oziroma pasive posamezne banke, ampak upoštevamo zgolj navadna povprečja bank, se je povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer pri tujih bankah v letu 2005 podaljšalo kar za 14,3 meseca, na pasivi za 9,5 meseca in razmik za skoraj 5 mesecev.

Tudi pri majhnih bankah se je močno podaljšala povprečna ročnost obrestovane aktive. V letu 2005 za 3,1 meseca in je bila tako s 13,7 meseca najdaljša med vsemi skupinami bank. Tudi na pasivi je povprečno obdobje spremembe obrestnih mer najdaljše pri majhnih bankah, vendar je s 7,5 meseca le za 0,2 meseca daljše kakor pri tujih bankah. Razmik med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer je s 7,1 meseca največji pri velikih bankah. Tolikšen razmik izhaja predvsem iz precej krajše ročnosti obrestovane pasive kot pri drugih skupinah bank, saj je s 5 meseci za več kakor 2 meseca krajša kot pri drugih dveh skupinah bank.

Slika 5.38: Povprečno obdobje prilagoditve obrestnih mer aktive in pasive po skupinah bank v mesecih

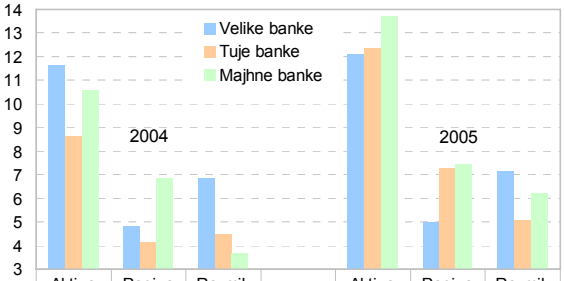

	Aktiva	Pasiva	Razmik		Aktiva	Pasiva	Razmik
Velike banke	11,6	4,8	6,8		12,1	5,0	7,1
Tuje banke	8,6	4,2	4,5		12,3	7,3	5,1
Majhne banke	10,6	6,9	3,7		13,7	7,5	6,2

Vir: Banka Slovenije

Bančni sektor je kratkoročno izpostavljen dvigu obrestnih mer.

Upoštevaje povprečno obdobje prilagoditve obrestnih mer za konec leta 2005 je bančni sektor kratkoročno bolj izpostavljen dvigu obrestnih mer, saj bi se zaradi precej krajšega obdobja spremembe pasivnih kakor aktivnih obrestnih mer obrestni odhodki bank veliko prej odzvali na spremembo obrestnih mer kot obrestni prihodki. Ob enoletnem zvišanju obrestnih mer za odstotno točko[59] bi se neto obrestni prihodki v enem letu znižali za 32,5 mrd SIT in neto obrestna marža za pol odstotne točke ob drugih nespremenjenih pogojih.

Pri dvigu obrestnih mer za 1 o.t. bi bili neto obrestni prihodki manjši za 32,5 mrd SIT (lani 24,9), obrestna marža za 0,5 o. t. (lani 0,47).

Ob upoštevanju poenostavljenega izračuna povprečnega obdobja spremembe obrestnih mer za bančni sistem se je torej izpostavljenost bank obrestnemu tveganju povečala, saj bi se v letu 2004 ob enakem dvigu obrestnih mer za odstotno točko neto obrestni prihodki zmanjšali le za 24,9 mrd SIT, obrestna marža pa za 0,47 odstotne točke.

[59] Obrestne mere se dvignejo za eno odstotno točko in se po obdobju enega leta vrnejo na prejšnjo raven.

Slika 5.39: Sprememba neto obrestnih prihodkov in obrestne marže pri enoodstotni spremembi obrestnih mer[60] – znižanje (dvig) obrestnih mer povzroči dvig (padec) obrestne marže in neto obrestnih prihodkov

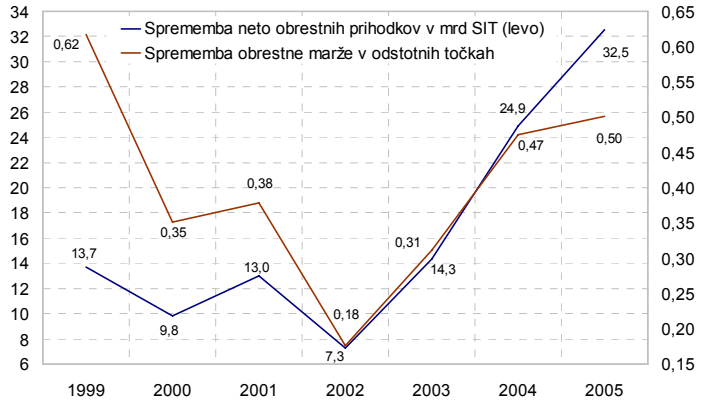

Vir: Banka Slovenije

Okvir 5.3: Spreminjanje obrestnega tveganja ob uvedbi evra

Obrestno tveganje je poleg kreditnega tveganja in likvidnostnega eno izmed glavnih tveganj, s katerimi se pri svojem poslovanju srečujejo poslovne banke. Z uvedbo evra bo prišlo do občutnejših razlik pri izpostavljenosti bank obrestnemu tveganju. Izpostavljenosti v evrih, tolarjih z devizno klavzulo v evrih in tolarjih bodo z uvedbo evra vse postale izpostavljenosti v evrih. Ob uvedbi evra se bo referenčna obrestna mera SITIBOR zamenjala z referenčno obrestno mero EURIBOR. Vse druge pogodbene referenčne obrestne mere bodo ostale nespremenjene tudi po uvedbi evra.

V analizi so uporabljeni podatki iz poročila o obrestnih merah, ki jih po sklepu o poročanju monetarnih finančnih institucij obvezniki poročanja posredujejo Banki Slovenije. Ker so banke po novem začele poročati novembra 2005, so uporabljeni podatki po stanju na dan 31.12.2005. Upoštevane so samo obrestno občutljive postavke, pri čemer je posamezen instrument obrestno občutljiv, če obstaja pogodbeno določena obrestna mera.

Predstavljene so strukture obrestno občutljivih postavk aktive in pasive bančnega sistema glede na valuto in tip obrestovanja. Časovni intervali, v katere so razvrščene obrestno občutljive postavke, so enaki tistim, ki jih predlaga novi kapitalski sporazum (direktiva CAD) z dodanim obdobjem čez noč.[1] Pri razvrstitvi obrestno občutljivih postavk v intervale sta upoštevana dva podatka:
- obdobje ponovne določitve obrestne mere[2] in
- preostala zapadlost.[3]

Obrestno občutljive postavke so razvrščene v krajšega izmed zgoraj naštetih časovnih intervalov. Če podatka obdobje ponovne določitve obrestne mere ni bilo, so postavke razvrščene v skladu s preostalo zapadlostjo.

Povprečno obdobje spremembe obrestne mere se izračunava za obrestno občutljive postavke aktive in pasive. To je precej krajše na pasivi kot aktivi. Z upoštevanjem novih časovnih intervalov je razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer 11,8 meseca. Tako je bančni sektor bolj izpostavljen dvigu obrestnih mer, saj bi se obrestni odhodki bank precej prej odzvali na spremembo obrestnih mer kot obrestni prihodki.

Medtem ko je obrestno občutljive aktive še vedno dobra polovica v tolarjih, na pasivi tolarske obrestno občutljive postavke predstavljajo 46,6%. Znesek tolarskih obrestno občutljivih postavk, ki so indeksirane s TOM, je na aktivi dvakrat večji kakor na pasivi. Vendar se deleža obrestnih mer, indeksiranih s TOM, na aktivi in pasivi bilance stanja znižujeta. Obrestno občutljivih postavk pasive v evrih je malenkost več kakor obrestno občutljivih postavk aktive v evrih. Med aktivnimi postavkami jih je 15% med njimi z devizno klavzulo, med pasivnimi postavkami pa jih je takih 10%. V švicarskih frankih predstavljajo pasivne obrestno občutljive postavke dobri dve tretjini vrednosti aktivnih obrestno občutljivih postavk. V primerjavi z devizno klavzulo v evrih je postavk z devizno klavzulo v švicarskih frankih na aktivi in pasivi več kakor polovica.

Obrestno tveganje za valutne postavke je enako ne glede na to, ali je instrument v tuji valuti ali je instrument v tolarjih z devizno klavzulo, če sta instrumenta obrestovana z enako referenčno obrestno mero. Na drugi strani obrestno tveganje izhaja iz neusklajenosti načina obrestovanja aktive in pasive in razlike v višini obrestno občutljive aktive in pasive.

[60] Obrestne mere se dvignejo za eno odstotno točko in se po obdobju enega leta vrnejo na prejšnjo raven.

Uvedba evra na višino obrestno občutljive aktive in pasive ne bo vplivala. Se bo pa zato z uvedbo evra povečalo obrestno tveganje, ki izhaja iz neusklajenosti načina obrestovanja aktive in pasive. Ob uvedbi evra bo referenčno obrestno mero SITIBOR zamenjala referenčna obrestna mera EURIBOR. Druge referenčne obrestne mere (slovenske medbančne obrestne mere, obrestne mere posameznih poslovnih bank …) bodo s svojo dinamiko sledile dinamiki referenčne obrestne mere EURIBOR. Izjema so obrestne mere, ki kot referenčno obrestno mero uporabljajo temeljno obrestno mero TOM in obrestne mere, indeksirane s TOM, ki bodo sledile gibanju inflacije v Sloveniji.

Obrestne mere, indeksirane s TOM, bodo vsaj kratkoročno lahko imele drugačno dinamiko kakor druge obrestne mere. Druge obrestne mere se bodo gibale podobno kot referenčna obrestna mera EURIBOR, za katero se pričakuje, da se bo zvišala. Na drugi strani bodo obrestne mere, vezane na TOM, ki predstavlja 12 mesečno povprečje mesečnih rasti slovenske inflacije, odvisne od gibanja domačih cen.

Na povečano obrestno tveganje ob uvedbi evra bo vplivalo tudi dejstvo, da je obrestno občutljiva aktiva, indeksirana s TOM, skoraj dvakrat večja od obrestno občutljive pasive, indeksirane s TOM. To bo lahko še dodatno vplivalo na nižje obrestne prihodke bank. Razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer, indeksiranih s TOM, je 13,7 meseca, kar je za 1,9 meseca več, kakor je razlika med povprečnim obdobjem spremembe aktivnih in pasivnih obrestnih mer za vse obrestno občutljive postavke skupaj.

Tabela 5.26: Valutna struktura in povprečno obdobje spremembe obrestne mere[4] za bančni sektor

	Valutna struktura (v %)	Povprečno obdobje spremembe obrestne mere (v mesecih)
Obrestno občutljiva aktiva		18,5
SIT	50,1	24,9
od tega indeksirano s TOM-om	7,2	27,2
EUR	45,7	12,8
od tega z devizno klavzulo	7,0	30,1
USD	2,3	5,2
od tega z devizno klavzulo	0,0	40,0
CHF	1,7	6,6
od tega z devizno klavzulo	0,9	8,9
Drugo	0,2	0,8
Obrestno občutljiva pasiva		6,7
SIT	46,6	5,5
od tega indeksirano s TOM-om	3,9	13,5
EUR	49,4	8,0
od tega z devizno klavzulo	5,1	19,2
USD	2,4	2,0
od tega z devizno klavzulo	0,0	0,0
CHF	1,3	8,4
od tega z devizno klavzulo	0,8	13,0
Drugo	0,0	1,3
Obrestno občutljiva aktiva – obrestno občutljiva pasiva		11,8
SIT	94,5	19,3
od tega indeksirano s TOM-om	49,5	13,7
EUR	-1,2	4,8
od tega z devizno klavzulo	30,8	10,8
USD	0,6	3,2
od tega z devizno klavzulo	0,0	40,0
CHF	6,7	-1,8
od tega z devizno klavzulo	0,0	-4,1
Drugo	-0,6	-0,5

[1] Skupaj imamo tako štirinajst časovnih intervalov – od najkrajšega *čez noč* do najdaljšega *nad 20 let*.
[2] *Obdobje ponovne določitve obrestne mere* je obdobje, ki preteče med dvema zaporednima trenutkoma določitve obrestne mere, ki izhaja iz pogodbeno dogovorjenega obdobja ponovne določitve obrestne mere. Pri fiksni obrestni meri se polje obdobje ponovne določitve obrestne mere ne izpolni.
[3] *Preostala zapadlost* se določi kot obdobje med datumom poročila in datumom zapadlosti. Pri vlogah na odpoklic se kot preostala zapadlost navaja doba odpoklica, po napovedi odpoklica pa dejanska preostala zapadlost.
[4] Pri izračunu povprečnega obdobja spremembe obrestne mere smo uporabili časovne intervale po novem poročanju. Kot utež za posamezni časovni interval smo vzeli njegovo sredino.

5.7 Tečajno tveganje

Izpostavljenost bank tečajnemu tveganju, merjena z odprtostjo devizne pozicije, se je v letu 2005 v primerjavi s predhodnimi obdobji zmanjšala. Še bolj se bo odprtost devizne

pozicije in s tem izpostavljenost tečajnemu tveganju zmanjšala s skorajšnjo uvedbo evra, saj je večina postavk bilanc bank v tuji valuti nominiranih v evrih.

Obstaja sicer nekaj dejavnikov tveganja, vendar se bo vpliv večine po uvedbi evra močno zmanjšal. Prvi je odprta devizna pozicija nebančnega sektorja do domačih bank kot razmerje med deviznimi posojili in vlogami. Nebančni sektor ima do domačih bank kratko pozicijo, ki se še odpira. Pri večji spremembi deviznega tečaja (predvsem depreciaciji tolarja do evra) bi se posledično lahko povečalo kreditno tveganje bank zaradi odprtosti devizne pozicije nebančnega sektorja. Drugi dejavnik tveganja je bilančna devizna pozicija bank, ki se tudi odpira, predvsem s hitro rastjo obveznosti do tujih bank. Devizne podbilance bank so v zadnjem letu dosegle zelo visoke stopnje rasti. Dejavnik tveganja, na katerega uvedba evra ne bo vplivala, je izpostavljenost bank tečajnemu tveganju zaradi povečevanja deviznih pozicij bank v švicarskih frankih in valutah držav nekdanje Jugoslavije.

Med bankami obstajajo precejšnje razlike. Pripravljenost tujih bank na prevzemanje tveganj je večja kakor pri drugih bankah. Ta skupina bank ima najbolj odprto devizno pozicijo, če ne upoštevamo začasnih nakupov in prodaj deviz z Banko Slovenije. Tuje banke imajo tudi večjo izpostavljenost v švicarskih frankih kot druge skupine bank. Izpostavljenost tečajnemu tveganju pri postavkah v švicarskih frankih je večja, saj nasprotna stran običajno nima naravnega varovanja v obliki prihodkov nominiranih v valuti posojila. Poleg tega tečaj švicarskega franka v tolarjih dosega precej večjo volatilnost kot tečaj evra. Domače banke se na drugi strani prek kapitalskih naložb izpostavljajo do območja nekdanje Jugoslavije in bodo imele po uvedbi evra precej bolj odprte devizne pozicije kakor tuje banke.

Odprta devizna pozicija

Odprta devizna pozicija bank je v letu 2005 ostala na ravni leta 2004.

Odprta devizna pozicija bank je v letu 2005 ostala na ravni preteklega leta, to je 105 mrd SIT, oziroma 21,7% regulatornega kapitala. Velike banke so odprto devizno pozicijo nekoliko podaljšale. Za približno enak obseg je odprta devizna pozicija tujih bank krajša, medtem ko pri majhnih bankah ostaja na ravni leta 2004. Gibanje iz leta 2005 se še izraziteje nadaljuje v prvih mesecih 2006, odprta devizna pozicija velikih bank se še dodatno podaljšuje, pozicija tujih bank pa postaja še krajša.

Tabela 5.27: Odprta devizna pozicija za posamezne skupine bank

	(v mrd SIT)			Delež v kapitalu (v %)		
	dec.04	dec.05	feb.06	dec.04	dec.05	feb.06
Odprte devizne pozicije						
Velike banke	102,5	115,1	164,2	34,1	35,7	50,9
Tuje banke	-12,1	-22,5	-42,2	-14,0	-21,7	-40,7
Majhne banke	12,7	12,8	13,7	24,1	21,6	23,2
Skupaj	103,0	105,4	135,6	23,4	21,7	27,9

Opombi: Podružnice niso vključene v izračun
Za februar 2006 so upoštevani podatki o regulatornem kapitalu za december 2005
Vir: Banka Slovenije

Začasne prodaje in nakupi deviz Banki Slovenije.

Na gibanje odprte devizne pozicije bank so imele velik vpliv začasne prodaje in nakupi deviz ter dokončni odkup deviz Banke Slovenije. Banka Slovenije je v letu 2005 dokončno odkupila 1731 mio EUR deviz. Neto stanje začasnih nakupov deviz Banke Slovenije (swap) je bilo v letu 2005 nižje za slabih 70 mrd tolarjev. Večino znižanja gre na račun tujih bank, ki so z zniževanjem stanja začasnih prodaj deviz BS nadaljevale tudi v letošnjem letu. Tudi majhne banke so zniževale stanje swapa. Tako je v letošnjem letu (podatki za februar 2006) stanje swapa pri tujih bankah nekaj več kakor 1 mrd SIT, medtem ko majhne banke nimajo več začasno prodanih ali kupljenih deviz pri Banki Slovenije. Pri velikih bankah se je stanje začasnih prodaj deviz med letom 2005 povečevalo, vendar decembra zaradi dokončnega odkupa BS padlo pod raven s konca leta 2004.

Odprta devizna pozicija po prevzemu evra

Odprta devizna pozicija bank po uvedbi evra.

Po uvedbi evra postavke, nominirane v evrih, ne bodo več predstavljale izpostavljenosti tečajnemu tveganju, kar bo pomembno vplivalo na devizne pozicije bank. Na podlagi podatkov za december 2005 in februar letošnjega leta bi se ob izločitvi evrskih postavk iz devizne pozicije ta majhnim in tujim bankam povsem zaprla in ne bi presegla 1% regulatornega kapitala. Tudi pozicija velikih bank bi se precej zaprla in bi bila z 41 mrd SIT, po podatkih za december 2005, približno za dve tretjini manjša, kakor je bila

dejansko. Večja odprtost deviznih pozicij velikih bank kot pri drugih skupinah, brez upoštevanja evrskih postavk, je med drugim posledica njihovih kapitalskih naložb, prek katerih se je v zadnjem obdobju precej povečala izpostavljenost velikih bank do območja nekdanje Jugoslavije.

Tabela 5.28: Odprta devizna pozicija bank, v kateri evro ni upoštevan kot element tečajnega tveganja

	(v mrd SIT)		Delež v kapitalu (v %)	
	dec.05	feb.06	dec.05	feb.06
Velike banke	40,9	27,4	12,7	8,5
Tuje banke	-0,8	-0,1	-0,8	-0,1
Majhne banke	-0,5	-0,3	-0,9	-0,5
Skupaj	39,6	27,0	8,2	5,6

Opombi: Podružnice niso vključene v izračun
Za februar 2006 so upoštevani podatki o regulatornem kapitalu za december 2005
Vir: Banka Slovenije

Posredna izpostavljenost bank tečajnemu tveganju

Dejavnik tveganja je posredna izpostavljenost bank tečajnemu tveganju zaradi odprtosti deviznih pozicij nebančnega sektorja.

Med dejavniki tveganja je najpomembnejša, čeprav težko merljiva, posredna izpostavljenost bank tečajnemu tveganju prek nebančnega sektorja. Podjetja in gospodinjstva imajo namreč precej bolj neizravnane devizne pozicije kot banke.

Slika 5.40: Delež deviznih posojil v celotnih posojilih nebančnega sektorja ter delež deviznih obveznosti v celotnih obveznostih nebančnega sektorja v odstotkih

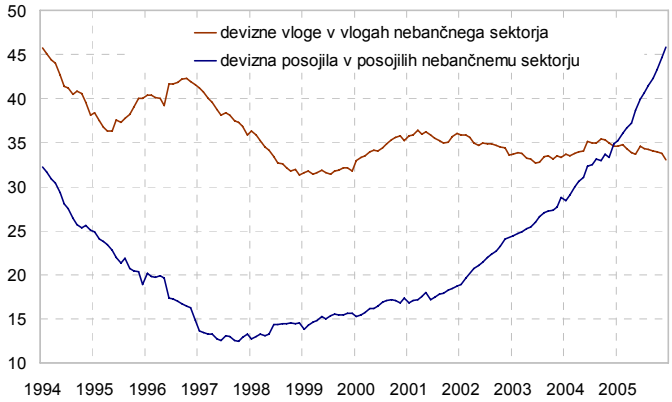

Vir: Banka Slovenije

Razmerje med deviznimi krediti in deviznimi vlogami nebančnega sektorja se je v manj kot dveh letih povečalo s 70% na 150%.

Na neizravnanost deviznih pozicij nebančnega sektorja kaže primerjava deležev deviznih posojil in deviznih vlog v celotnih posojilih oziroma vlogah nebančnega sektorja. Medtem ko je delež deviznih vlog v celotnih vlogah nebančnega sektorja že daljše obdobje zelo stabilen, k čemur prispeva tudi pozitivna razlika med tolarskimi in deviznimi obrestnimi merami, se zaradi istega razloga delež deviznih posojil v celotnih posojilih nebančnemu sektorju zelo hitro povečuje, še posebno v zadnjih nekaj letih. Posledično se je močno povečalo tudi razmerje med deviznimi posojili in deviznimi vlogami nebančnega sektorja. Medtem ko so sredi leta 2004 devizna posojila nebančnega sektorja predstavljala le dobrih 70% deviznih vlog, se je to razmerje v manj kakor dveh letih podvojilo in je v februarju 2006 znašalo že skoraj 150%.

Večja sprememba deviznega tečaja, predvsem tečaja evra, bi lahko nebančni sektor precej prizadela, medtem ko bi se v bančnem sektorju posledice odrazile v povečanju kreditnega tveganja.

Odprtost bilančne devizne pozicije bank

Neposredna izpostavljenost bank tečajnemu tveganju je nizka.

Neposredna izpostavljenost bank tečajnemu tveganju ni posebno velika, na kar kaže zapiranje devizne pozicije bank. Še bolj se izpostavljenost tečajnemu tveganju zmanjšuje zaradi skorajšnje uvedbe evra, saj je 90% postavk v deviznih podbilancah bank nominiranih v evrih.

Bilančna odprta devizna pozicija bank se je v zadnjih dveh letih močno skrajšala.

Kljub temu kot morebiten dejavnik tveganja omenjamo bilančno odprto devizno pozicijo bank[61]. Slednja je sicer precej bolj zaprta kot pri podjetjih, vendar se je v zadnjih dveh letih več kakor podvojila. Po daljšem obdobju relativno zaprte bilančne devizne pozicije med leti 2001 in 2003, ko je bila ta kratka na ravni med 0,5% in 1% bilančne vsote, se je v drugi polovici leta 2004 in začetku leta 2005 močno skrajšala in v posameznih mesecih dosegla skoraj 3% bilančne vsote. V tem obdobju je bila poleg visoke rasti obveznosti do tujih bank visoka tudi medletna rast deviznih obveznosti do nebančnega sektorja. Rast devizne pasive je bila ob koncu leta 2004 precej višja (24,3%), kakor rast devizne aktive (20,6%).

Ne glede na izredno visoko 83,3% rast obveznosti do tujih bank v letu 2005, je zaradi upočasnitve rasti deviznih obveznosti do nebančnega sektorja na 3,9% in izredno visoke rasti deviznih posojil nebančnemu sektorju (63,5%), devizna pasiva v lanskem letu rasla počasneje kakor devizna aktiva. Devizna aktiva je v bila letu 2005 višja za 39,2%, medtem ko devizna pasiva za 37,5%. Delež devizne aktive v bilančni vsoti se je v letu 2005 povečal za 4,7 odstotne točke, na 40,7% in delež devizne pasive za 4,5 odstotne točke, na 42,8%. Bilančna odprta devizna pozicija se je posledično v drugi polovici leta 2005 nekoliko zaprla in je bila ob koncu leta kratka, v višini 2,1% bilančne vsote bank.

Slika 5.41: Delež devizne pasive in devizne aktive v bilančni vsoti ter bilančna odprta devizna pozicija bank v odstotkih

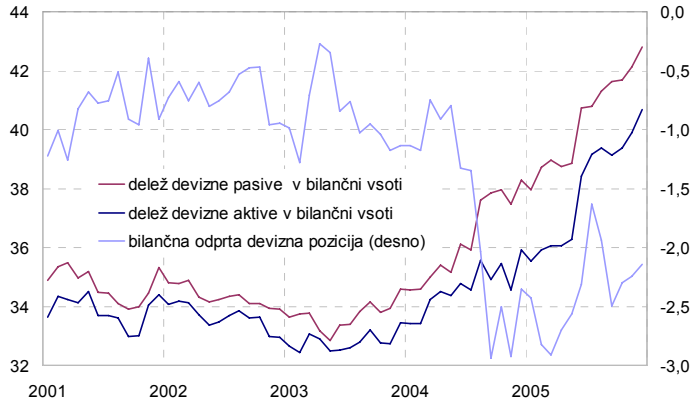

Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.29: Medletne stopnje rasti posameznih kategorij bilance bank v odstotkih

(v %)	2001	2002	2003	2004	2005
obveznosti do tujih bank	21,7	42,1	51,5	43,6	83,3
devizna pasiva	25,6	12,8	13,2	24,3	37,5
devizne obveznosti do nebančnega sektorja	31,0	6,4	3,5	11,3	3,9
devizna aktiva	27,5	12,6	12,6	20,6	39,2
devizna posojila nebančnemu sektorju	25,7	48,3	37,7	46,5	63,5

Vir: Banka Slovenije

Struktura bilance po valutah

Tretji dejavnik tveganja so premiki v valutni strukturi bilanc bank, predvsem hitra rast izpostavljenosti v švicarskih frankih. Valutna struktura bilanc bank kaže tudi na razlike v poslovni politiki posameznih skupin bank. Tuje banke opredeljujejo spremembe in prilagoditve v ponudbi, ki jim potem domače banke sledijo z določenim zamikom. To je pogojeno z usmeritvijo tujih bank v povečevanje tržnih deležev na slovenskem bančnem trgu. Tuje banke imajo praviloma lažji in hitrejši dostop do kapitala, ki jim ga za podporo širitvi namenjajo banke matere, zato je večja tudi njihova pripravljenost za prevzemanje tveganj.

Razmerje med postavkami v tuji valuti in valutni klavzuli se pri domačih bankah znižuje.

Prvi kazalec razlik v obnašanju med tujimi in domačimi bankami je razmerje med postavkami v tuji valuti in valutni klavzuli. Tuje banke dosegajo približno enake rasti postavk v valutni klavzuli in tuji valuti in te so v letu 2005 presegale 40%, tako na aktivni kot tudi na pasivni strani bilance. Na aktivni strani predstavljajo pri tujih bankah postavke v valutni klavzuli dobrih 50% obsega postavk v tuji valuti, na pasivi je odstotek za približno 10 odstotnih točk nižji. Domače banke dosegajo visoke rasti, primerljive s tujimi

[61] Bilančna odprta devizna pozicija je razlika med deležem devizne aktive in deležem devizne pasive v bilančni vsoti.

bankami, le pri postavkah v tuji valuti in še to predvsem velike banke, medtem ko majhne banke zaostajajo. Rasti postavk v valutni klavzuli so pri velikih in majhnih bankah dva-do trikrat nižje kot pri tujih bankah. Posledično se znižuje tudi razmerje med postavkami v valutni klavzuli in tuji valuti, ki je najnižje pri velikih bankah in je v letu 2005 znašalo 6%.

Slika 5.42: Razmerje med aktivnimi postavkami v valutni klavzuli v mrd SIT in tuji valuti v mrd SIT po posameznih skupinah bank

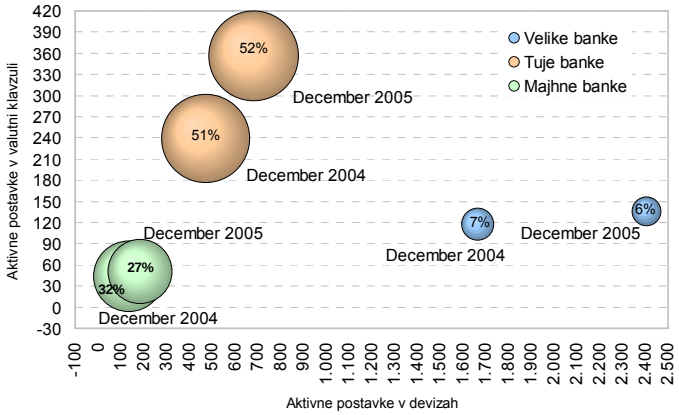

Opomba: Velikost krogle predstavlja razmerje med aktivnimi postavkami v valutni klavzuli in postavkami v tuji valuti.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 5.30: Valutna struktura podbilanc bank v tuji valuti in valutni klavzuli v odstotkih

	December 2003		December 2004		December 2005	
	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva	Aktiva	Pasiva
Tuja valuta	Struktura (v %)					
EUR	87,9	88,8	89,2	90,5	89,4	91,5
USD	8,8	8,5	7,3	6,8	6,4	6,0
CHF	1,9	2,0	2,0	1,5	1,9	1,2
Drugo	1,4	0,7	1,6	1,2	2,4	1,3
Skupaj stanje (v mrd SIT)	1.756,4	1.822,3	2.272,8	2.406,4	3.273,7	3.455,1
Stopnja rasti (v %)	13,3	13,6	29,4	32,1	44,0	43,6
Valutna klavzula	Struktura (v %)					
EUR	99,6	99,9	96,6	96,2	88,0	88,8
USD	0,2	0,1	0,0	0,0	0,0	0,0
CHF	0,2	0,0	3,4	3,7	12,0	11,2
Drugo	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
Skupaj stanje (v mrd SIT)	321,3	267,6	400,8	347,7	542,8	440,8
Stopnja rasti (v %)	39,8	41,9	24,7	29,9	35,4	26,8

Opomba: Vključene so vse aktivne postavke zmanjšane za pričakovana neplačila, vse pasivne postavke vključno z obračunanimi razmejenimi prihodki in odhodki, ter postavke spot poslov, ki se ob sklenitvi knjižijo zunajbilančno, vključena sta torej tudi začasni nakup in prodaja deviz BS.
Vir: Banka Slovenije

Pri najemanju posojil v tuji valuti bo imel nebančni sektor pri najetju posojila v evrih ob skorajšnji uvedbi evra naravno varovanje pred tečajnim tveganjem. S pričakovano uvedbo evra v začetku leta 2007 bodo posojila v evrih postala posojila v domači valuti in ne bodo več izpostavljena tečajnemu tveganju. Percepcija do tečajnega tveganja pa se je zmanjšala že prej, saj je tečaj evra že skoraj dve leti zelo stabilen in predvidljiv.

Ob najetju posojila v švicarskih frankih, prihodki posojilojemalca praviloma niso v valuti najetega posojila, tako posojilojemalec nima naravnega varovanja in je izpostavljen večjemu tečajnemu tveganju. Sicer je zgodovinsko gledano močna korelacija med tečajema švicarskega franka v tolarjih in evra v tolarjih, kljub temu pa sta se dinamiki gibanja obeh tečajev v nekaterih obdobjih tudi precej razlikovali.

Slika 5.43: Gibanje tečaja švicarskega franka in tečaja evra v tolarjih

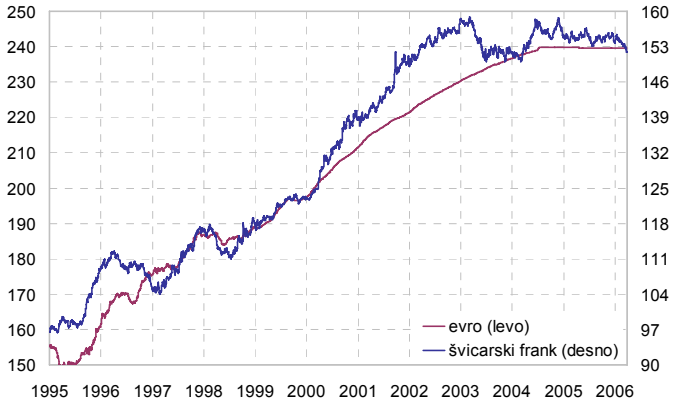

Vir: Banka Slovenije

Slika 5.44: Koeficient variacije tečaja švicarskega franka in tečaja evra v tolarjih

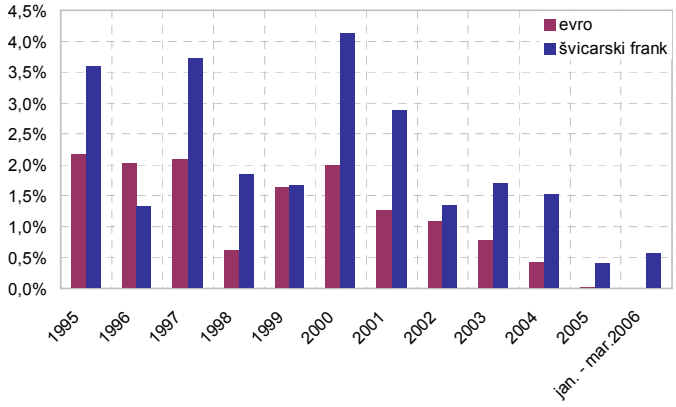

Vir: Banka Slovenije

Variabilnost tečaja švicarskega franka v tolarjih je večja kakor tečaja evra do tolarja.

Pri posojilih v švicarskih frankih je poleg valutne neizenačenosti med prihodki in posojilom tveganje večje tudi zaradi manjše predvidljivosti gibanja tečaja švicarskega franka v tolarjih. Skoraj skozi celotno obdobje zadnjih desetih letih je koeficient variabilnosti, merjen kot razmerje med standardnim odklonom in povprečnim letnim tečajem, za tečaj švicarskega franka v tolarjih presegal koeficient variabilnosti tečaja evra v tolarjih.

5.8 Likvidnostno tveganje

V letu 2005 je likvidnost bank, merjena s povprečnimi letnimi količniki likvidnosti, ostala na ravni leta 2004. Nekoliko so se količniki izboljšali v drugi polovici leta po spremembi sklepa o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki ga mora banka zagotavljati.

Vendar posamezni kazalniki, ki izhajajo iz bilance stanja, kažejo, da likvidnost bank, gledana skozi daljše časovno obdobje, ni tako ugodna kot v preteklem letu. Še vedno visoka rast posojil nebančnemu sektorju, ob nizkih rasteh vlog in zmanjševanju njihove ročnosti, povečuje odvisnost bank od virov na medbančnem trgu, še posebej virov najetih pri bankah v tujini. Banke iščejo zlasti dolgoročne vire, saj jih likvidnostna lestvica in devizni minimum omejujeta, da bi posojila financirale z najemanjem kratkoročnih posojil v tujini. Povečuje se tudi koncentracija največjih deponentov in zmanjšuje obseg sekundarne likvidnosti.

5.8.1 Količniki likvidnosti

Povprečna letna količnika prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice sta ostala na ravni leta 2004.

Količnik likvidnosti prvega razreda likvidnostne lestvice, ki je razmerje med naložbami in obveznostmi s preostalo zapadlostjo do 30 dni, se je v letu 2005 gibal med 1,09 in 1,15. V povprečju leta je znašal 1,12 in je ostal na ravni preteklega leta. Podobne ravni je dosegal tudi količnik drugega razreda s preostalo zapadlostjo naložb in obveznosti do 180 dni.

Tabela 5.31: Povprečni letni količniki likvidnosti bančnega sektorja

	Skupaj		Tolarska podbilanca		Devizna podbilanca	
	Količnik prvega razreda	Količnik drugega razreda	Količnik prvega razreda	Količnik drugega razreda	Količnik prvega razreda	Količnik drugega razreda
2002	1,07	1,06	0,77	0,96	1,55	1,22
2003	1,13	1,09	0,82	0,92	1,74	1,40
2004	1,11	1,10	0,86	0,99	1,54	1,27
2005	1,12	1,11	0,91	0,98	1,45	1,30
feb. 2006[1]	1,13	1,12	0,92	0,98	1,44	1,32

Opomba: [1] Podatek za februar 2006 je povprečje zadnjih 12 mesecev.
Vir: Banka Slovenije

Tolarski količnik prvega razreda in devizni količnik drugega razreda sta se povečala, znižal se je količnik prvega razreda deviznega dela.

V primerjavi letnih povprečij se je v letu 2005 poslabšal zlasti količnik prvega razreda deviznega dela, predvsem zaradi precej višje rasti obveznosti, ki je za 7,1 odstotne točke prehitevala rast naložb v tem razredu likvidnostne lestvice. Višje vrednosti kot v letu 2004 sta dosegala količnika prvega razreda tolarskega dela in drugega razreda deviznega dela. V obeh primerih je bila rast naložb višja kakor v letu 2004 in višja od rasti obveznosti, kar še zlasti velja za prvi razred tolarskega dela, kjer je rast naložb za 5,9 odstotne točke prehitevala rast obveznosti.

Regulatorne spremembe

Zaradi pričakovane uvedbe evra in lažjega prehoda bank na pogoje poslovanja v evroobmočju je Banka Slovenije v letu 2005 nadaljevala prilagajanje sklepa o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki ga morajo zagotavljati banke.

V začetku leta 2005 so bili med naložbe, ki se upoštevajo v izračunu količnika ne glede na načelo preostale dospelosti, uvrščeni še serijski domači tržni dolžniški vrednostni papirji. Sočasno je bilo dodano tudi določilo o deviznih posojilih za refinanciranje.

Zniževanje zahtev glede obveznega vpisa DBZ.

V prvi polovici leta je centralna banka v okviru deviznega minimuma nadaljevala s postopnim zniževanjem deleža obveznega vpisa blagajniških zapisov BS v tujem denarju (DBZ). Z uvedbo evra Banka Slovenije ne bo več izdajala blagajniških zapisov. Po drugi strani pa vlogo vrednostnih papirjev centralne banke že zdaj prevzemajo drugi vrednostni papirji države in prvovrstni tuji vrednostni papirji. Pomembnost obveznega vpisa DBZ se je tako zmanjšala. Posledično je Banka Slovenije v letu 2005 znižala delež obveznega vpisa DBZ, najprej s 35% na 20%, pozneje na 10%, sredi julija je bila zahteva o obveznem deležu vpisanih DBZ v celoti umaknjena. S tem se je bankam omogočilo bolj prosto upravljanje portfelja vrednostnih papirjev.

Odprava tolarske bonitete in tehtanje vpoglednih vlog.

Sredi julija je bil sprejet nov sklep o najmanjšem obsegu likvidnosti, ki se je začel uporabljati 1.1.2006. Zaradi odprave obveznega vpisa DBZ je bila odpravljena tudi tolarska boniteta. To je bila možnost, da so banke v izračunu količnikov likvidnosti tolarskega dela upoštevale tolarske naložbe s preostalo dospelostjo nad 180 dni razvrščene v bonitetni razred A v višini 30% vpisanih DBZ v prvem razredu in do višine vpisanih DBZ v drugem razredu tolarskega dela likvidnostne lestvice. Poleg tega novi sklep uvaja pojem stabilnih vpoglednih vlog. To je del vpoglednih vlog, katerih obseg bo ostal, na podlagi preteklih izkušenj, daljše časovno obdobje nespremenjen in zato za ta del vlog bankam ni treba zagotavljati ustrezne likvidnosti aktivnih postavk. Po novem sklepu lahko banke vpogledne vloge gospodinjstev in podjetij v prvem razredu likvidnostne lestvice tehtajo z utežjo 85% in v drugem razredu z utežjo 60%.

Učinki prehoda na nov sklep o najmanjšem obsegu likvidnosti

Prehajanje bank na nov sklep o najmanjšem obsegu likvidnosti.

Kljub začetku obvezne uporabe novega sklepa, ki je začel veljati 1.1.2006, so imele banke možnost, da ga začnejo uporabljati že v letu 2005. Lahko pa so do konca leta upoštevale stari sklep, po katerem so v izračun količnikov likvidnosti vključevale tolarsko boniteto, niso pa imele možnosti tehtati pasivnih postavk. Predčasno je začelo količnike likvidnosti po novem sklepu računati enajst bank.

Slika 5.45: Količniki likvidnosti prvega in drugega razreda likvidnostne lestvice na podlagi nove in stare metodologije, mesečna povprečja

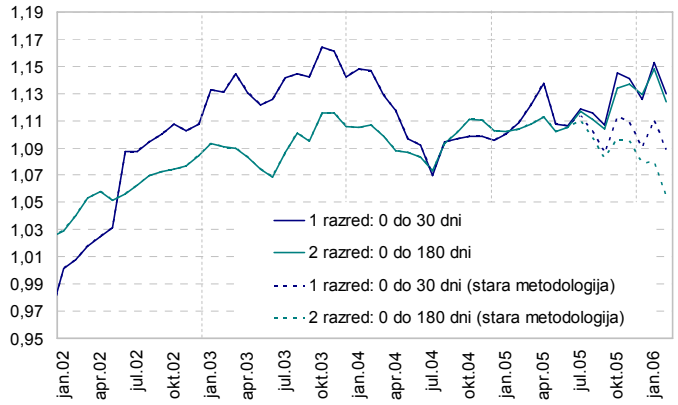

Vir: Banka Slovenije

Spremembe količnikov zaradi spremembe metodologije.

Približno polovica bank je zaradi spremembe metodologije dosegla nekoliko nižje količnike tolarske likvidnosti. Bankam, ki nimajo večjega obsega vpisanih DBZ, oziroma niso koristile tolarske bonitete, so se zaradi tehtanja vpoglednih vlog in posledično zmanjšanja obveznosti količniki tolarske likvidnosti izboljšali. Tehtanje vpoglednih vlog je za vse banke ob prehodu na novo metodologijo pomenilo izboljšanje količnikov devizne likvidnosti. Na ravni celotnega bančnega sektorja je bil v decembru 2005 zaradi spremembe metodologije količnik likvidnosti v prvem razredu (do 30 dni) za 3,3%, v drugem razredu (do 180 dni) pa za 4,6% višji. V letošnjem letu, ko so na novo metodologijo prešle vse banke, je bil v februarju količnik likvidnosti v drugem razredu višji za 7%.

Efektivna utež tehtanja vpoglednih vlog.

Vse velike banke so že pred koncem leta 2005 upoštevale novi sklep. Efektivna utež vpoglednih vlog je bila tako ob koncu leta pri velikih bankah v razredu do 30 dni 85,9% in v razredu do 180 dni 62,4%. Skoraj nespremenjena je ostala tudi v letošnjem letu. Efektivna utež za tehtanje vpoglednih vlog je nekoliko višja kakor je predpisana v sklepu, ker se vpogledne vloge države in nerezidentov upoštevajo v celoti. Najpočasneje so na nov sklep prehajale tuje banke. Pri tej skupini bank je bila efektivna utež tehtanja vpoglednih vlog v letu 2005 tudi najvišja, 92% v prvem razredu in 79% v drugem razredu likvidnostne lestvice. Tudi v letošnjem letu ostaja pri tujih bankah efektivna utež tehtanja vpoglednih vlog nad povprečjem bančnega sistema, kar gre pripisati višjemu deležu vpoglednih vlog nerezidentov in drugo.

Tabela 5.32: Efektivne uteži tehtanja vpoglednih vlog po posameznih skupinah bank v odstotkih

(v %)		Velike banke	Majhne banke	Tuje banke	Bančni sektor
0 – 30 dni	dec.05	85,9	91,7	92,2	87,6
	feb.06	85,9	85,7	86,3	85,9
0 – 180 dni	dec.05	62,4	78,0	79,2	67,0
	feb.06	62,3	61,8	63,6	62,4

Vir: Banka Slovenije

Razlike med bankami

Najvišje količnike likvidnosti dosegajo tuje banke, najnižje velike banke.

Ob koncu leta 2005 so bili v primerjavi z letom prej količniki likvidnosti višji pri vseh skupinah bank. Najvišje količnike likvidnosti v prvem in v drugem razredu likvidnostne lestvice so dosegale tuje banke, medtem ko so bili količniki likvidnosti najnižji v skupini velikih bank.

Prestrukturiranje portfelja vrednostnih papirjev.

Z zmanjševanjem zahtev glede vpisanih DBZ so banke, razen majhnih bank, ki še ne izkoriščajo vseh možnosti za bolj prosto upravljanje portfelja vrednostnih papirjev, zniževale delež DBZ v strukturi devizne aktive. Vse banke so precej povečale obseg vpisanih TBZ, deloma pa so sredstva iz DBZ prenašale tudi v tuje vrednostne papirje. Banke so tako dosegale visoke rasti tolarskih naložb, medtem ko so bile glede na leto prej rasti deviznih naložb nižje.

Slika 5.46: Količnika likvidnosti za prvi in drugi razred likvidnostne lestvice po posameznih skupinah bank, mesečna povprečja

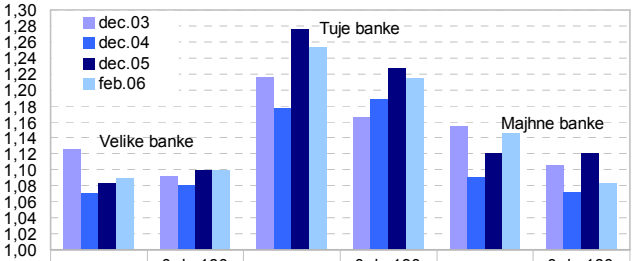

	0 do 30 dni	0 do 180 dni	0 do 30 dni	0 do 180 dni	0 do 30 dni	0 do 180 dni
dec.03	1,13	1,09	1,22	1,17	1,15	1,11
dec.04	1,07	1,08	1,18	1,19	1,09	1,07
dec.05	1,08	1,10	1,28	1,23	1,12	1,12
feb.06	1,09	1,10	1,25	1,21	1,15	1,08

Vir: Banka Slovenije

Tuje banke so v primerjavi z drugimi skupinami bank poleg naložb v tolarske vrednostne papirje višje stopnje rasti dosegale tudi pri tolarskih posojilih nebančnemu sektorju ter pri vezanih in vpoglednih tolarskih vlogah v prvem razredu likvidnostne lestvice, medtem ko je bila njihova rast zunajbilančnih obveznosti negativna. Vse bolj so tuje banke aktivne tudi na medbančnem trgu, kjer so dosegle visoke rasti terjatev do bank in hranilnic. Kot kaže, začenja tok posojil teči tudi v nasprotni smeri, saj visoke rasti dosegajo zlasti terjatve slovenskih bank v večinski tuji lasti do bank v tujini.

Tudi aktivnost domačih bank na medbančnem trgu se povečuje, vendar predvsem glede obveznosti. Visoka je bila rast obveznosti do domačih bank, še višja pa rast obveznosti do bank v tujini.

5.8.2 Drugi kazalniki likvidnosti

Manj ugodna likvidnost skozi daljše časovno obdobje v primerjavi z lani.

Če likvidnost opazujemo v daljšem časovnem obdobju, ta ni tako ugodna kot v preteklih letih. Deloma na to opozarja že gibanje količnikov likvidnosti, če ne upoštevamo spremembe metodologije, ki pokaže, da bi bili brez upoštevanja spremenjene metodologije kazalniki likvidnosti v letošnjem letu nižji, zlasti v razredu do 180 dni. Na manj ugodno likvidnost bank gledano skozi daljši čas opozarjajo tudi nekateri drugi kazalniki.

Povečuje se odvisnost bank od virov pridobljenih na medbančnem trgu doma in v tujini.

Z večjim povpraševanjem po posojilih nebančnega sektorja in močno kreditno aktivnostjo bank se povečuje razmerje med posojili in vlogami nebančnega sektorja, saj zaradi zniževanja obrestnih mer nebančni sektor svoja sredstva preusmerja v alternativne naložbe in rast vlog nebančnega sektorja v bankah precej zaostaja za rastjo posojil, ob hkratnem podaljševanju ročnosti danih posojil. Posledično postajajo banke vse bolj odvisne od virov na medbančnem trgu, ki so bolj volatilni. Če se likvidnost v sistemu poslabša, se to hitreje odrazi v ceni virov, dobljenih na medbančnem trgu, kot pri vlogah nebančnega sektorja. Lahko se zmanjša tudi obseg ponujenih virov oziroma dostop do njih, še toliko bolj, ker se pri slovenskih bankah povečuje odvisnost od virov, pridobljenih pri tujih bankah. Slednje še posebej velja za banke v večinski tuji lasti, kjer je stanje obveznosti do bank v tujini v letu 2005 za 32% presegalo obveznosti do nebančnega sektorja. Tudi če gre za kratkoročne obveznosti do tujih bank, te večinoma presegajo ročnost šestih mesecev, saj je delež obveznosti do bank v tujini, ki ga slovenske banke v večinski tuji lasti upoštevajo v količnikih likvidnosti, minimalen.

Delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti se znižuje, vendar počasneje kot v letu 2004.

Tudi delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti, to je delež kratkoročnih naložb v vrednostne papirje centralne banke, zakladne menice in kratkoročne vrednostne papirje Republike Slovenije in tujih držav, se še naprej znižuje, vendar počasneje kakor v letu 2004. Ob koncu leta 2005 je delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti bank znašal 14%, 1,2 odstotne točke manj kakor leta 2004. Izjema so le majhne banke, kjer se je delež sekundarne likvidnosti v letu 2005 nekoliko povečal, kar je povezano tudi s precej večjim deležem blagajniških zapisov, ki jih imajo te banke v svojih bilancah.

Koncentracija deponentov se povečuje, zlasti pri majhnih bankah in še naprej ostaja visoka pri tujih bankah.

Naraščajoč problem majhnih bank je koncentracija deponentov, ki se je v letu 2005 močno povečala. Vloge 30 največjih deponentov so tako v letu 2005 predstavljale skoraj polovico vseh obveznosti do bank in nebančnega sektorja, medtem ko še v letu 2004 le okoli 30%. Tako je koncentracija deponentov pri majhnih bankah tudi precej višja kakor

pri tujih bankah, kjer je visoka koncentracija deponentov bolj pričakovana zaradi večje navezanosti na matične banke.

Tabela 5.33: Nekateri deleži med postavkami bilance, ki opredeljujejo likvidnost bank skozi daljši časovni horizont

(v %)		Velike banke	Majhne banke	Tuje banke	Skupaj
Delež posojil nebančnemu sektorju v vlogah nebančnega sektorja	2003	72,6	65,7	107,1	77,0
	2004	80,3	67,7	135,4	87,1
	2005	90,3	72,4	162,1	99,4
Delež kratkoročnih posojil nebančnemu sektorju v vlogah nebančnega sektorja do 90 dni	2003	182,2	214,8	173,2	184,0
	2004	138,7	164,2	179,0	147,9
	2005	171,8	185,1	163,9	171,6
Delež kratkoročnih posojil nebančnemu sektorju v vlogah nebančnega sektorja od 90 dni do 1 leta	2003	147,6	167,4	172,4	153,6
	2004	189,3	186,9	325,4	205,3
	2005	204,0	203,2	393,7	226,6
Delež obveznosti do tujih bank v obveznostih do nebančnega sektorja	2003	15,7	4,9	61,4	21,4
	2004	20,9	6,1	85,3	28,8
	2005	37,3	7,0	132,3	48,5
Delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti	2003	20,9	23,5	24,6	21,9
	2004	14,7	17,6	15,6	15,2
	2005	13,3	18,8	13,8	14,0
Delež vlog 30 največjih deponentov v vseh vlogah bank in nebančnega sektorja	2003	16,7	32,0	28,6	20,7
	2004	15,6	29,5	28,9	19,9
	2005	15,2	48,3	35,0	23,4

Vir: Banka Slovenije

Tuje banke še naprej ohranjajo veliko odvisnost od enega samega deponenta. Koncentracija največjega deponenta se še povečuje, vendar počasneje kot v preteklih letih. Vloge največjega deponenta so v povprečju leta 2005 pri tujih bankah predstavljale 71,5% vlog 30 največjih deponentov. Omenjeni delež je bil v primerjavi s preteklim letom višji za 5,9 odstotne točke. Pri velikih in majhnih bankah je bil delež vlog največjega deponenta v vlogah 30 največjih deponentov v povprečju leta 2005 na ravni 19%, vendar se je pri velikih bankah v primerjavi z letom 2004 delež povečal za 1,1 odstotne točke, medtem ko se je pri majhnih bankah zmanjšal za 2,4 odstotne točke. Vloge največjega deponenta so tako pri tujih bankah ob koncu leta 2005 predstavljale kar 24% vseh obveznosti do bank in nebančnega sektorja, medtem ko pri majhnih bankah 7% in pri velikih bankah 3%.

Slika 5.47: Delež vlog največjega deponenta v vlogah trideset največjih deponentov v odstotkih

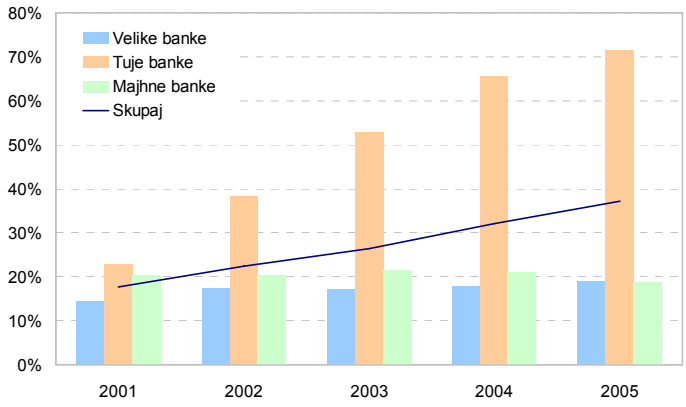

Vir: Banka Slovenije

5.9 Solventnost bank

Kapitalska ustreznost bank se je v letu 2005 še naprej zniževala in koncentracija bank v razredih z najnižjo kapitalsko ustreznostjo se je še dodatno povečala. Glavni dejavniki zniževanja kapitalskih ustreznosti bank so bili še vedno močna kreditna aktivnost bank, pospešena rast kapitalskih naložb in zadržanost bank pri povečevanju kapitala zaradi pričakovanj o povečanju kapitalske ustreznosti po uvedbi mednarodnih računovodskih standardov. V prihodnjih dveh letih pričakujemo izboljšanje kapitalske ustreznosti predvsem zaradi institucionalnih dejavnikov. Poleg uvedbe mednarodnih računovodskih standardov bo v letu 2006 na kapitalsko ustreznost bank ugodno vplivala tudi sprememba metodologije izračuna valutnim tveganjem prilagojenih postavk. Še dodatno se bo kapitalska ustreznost izboljšala z uvedbo evra, ko bodo postavke v evrih postale postavke v domači valuti in se bodo zmanjšale kapitalske zahteve za valutna tveganja. Izboljšanje kapitalskih ustreznosti bank torej ne bo posledica manj tveganega obnašanja bank, nasprotno, učinek institucionalnih dejavnikov lahko poveča pripravljenost bank na prevzemanje dodatnih tveganj.

5.9.1 Kapitalska ustreznost

Kapitalska ustreznost bančnega sektorja se je v letu 2005 znižala za 1,2 odstotne točke na 10,6%.

Kapitalska ustreznost bančnega sistema je v letu 2005 znašala 10,6%. Zniževala se je skozi vse leto in je bila ob koncu leta za 1,2 odstotne točke nižja kakor leto prej. V preteklih letih so banke v drugi polovici leta običajno izboljšale kapitalsko ustreznost, predvsem s povečanjem regulatornega kapitala (z dokapitalizacijami, povečanjem obsega podrejenega dolga ali hibridnih instrumentov in povečevanjem rezervacij za splošna bančna tveganja). Zaradi pričakovanj glede uvajanja mednarodnih računovodskih standardov z letom 2006, zlasti pričakovanj o povečanju kapitala ob sproščanju rezervacij, so bile banke v letu 2005 zadržane pri povečevanju regulatornega kapitala. Na to kaže tudi razmerje med bilančnim kapitalom in bilančno vsoto, ki se je v tretjem četrtletju znižalo celo pod 7%. Na drugi strani so banke nadaljevale z visoko rastjo posojil nebančnemu sektorju, poleg tega pa precej pospešile investicije v kapitalske naložbe.

Tudi kapitalska ustreznost prvega reda se je nekoliko znižala, vendar z bolj umirjeno dinamiko kot celotna kapitalska ustreznost. Kapitalska ustreznost prvega reda je razmerje med temeljnim kapitalom in tveganju prilagojeno aktivo. Nanjo tako vpliva kreditna aktivnost, ne pa tudi kapitalske naložbe bank. Kapitalska ustreznost prvega reda je v letu 2005 znašala 8,9% in je bila za 0,2 odstotne točke nižja kot leto prej.

Slika 5.48: Kapitalska ustreznost in kapitalska ustreznost prvega reda ter pokritost celotne aktive s kapitalom v odstotkih

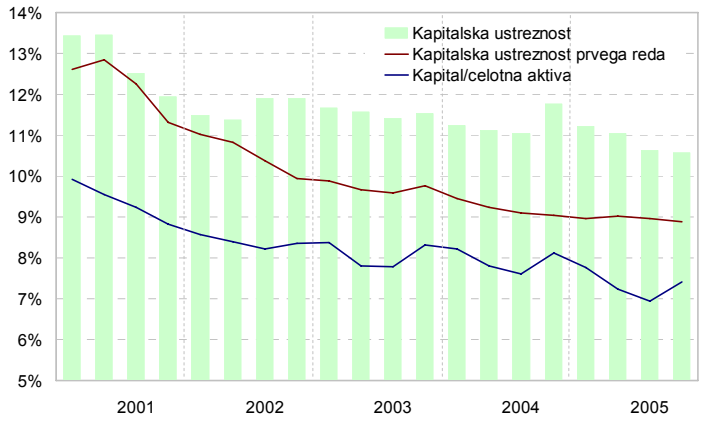

Vir: Banka Slovenije

Primerjava med bankami

Kapitalska ustreznost velikih bank je najnižja in se najhitreje zmanjšuje.

Najnižjo kapitalsko ustreznost so imele v letu 2005 velike banke, znašala je 10,3% in bila kar za 1,6 odstotne točke nižja kakor leto prej. Kapitalska ustreznost se je precej znižala tudi majhnim bankam, in sicer za 0,9 odstotne točke, na 10,8%. Edino tuje banke so z 11,3% uspele ohraniti kapitalsko ustreznost na ravni preteklega leta. Vendar je to v glavnem posledica novo ustanovljene banke, ki je začela poslovati šele v drugi polovici leta 2005. Brez upoštevanja te banke bi se kapitalska ustreznost znižala tudi v skupini tujih bank in bi bila precej bližje ravnem, ki so jo dosegle majhne banke.

Na relativno visoko kapitalsko ustreznost tujih bank je tako vplivala zlasti višja rast regulatornega kapitala, ki je bila z 19,7% za dobrih 9 odstotnih točk višja, kakor rast v celotnem bančnem sektorju. Na drugi strani so tuje banke dosegle najnižjo rast vseh tveganjem prilagojenih postavk, ki je bila z 19,3% podobna rasti kapitala, zato se tudi kapitalska ustreznost tej skupini bank ni bistveno spremenila. Najvišjo rast vseh tveganjem prilagojenih postavk so s 24,1% dosegle velike banke. Še dodatno je na zniževanje kapitalske ustreznosti pri tej skupini bank vplivala daleč najnižja rast regulatornega kapitala, ki je bila s 7,2% za pet odstotnih točk nižja kakor pri majhnih bankah in za 12 odstotnih točk nižja kakor pri tujih bankah.

Razlike med kapitalskimi ustreznostmi posameznih skupin bank se zmanjšujejo.

Če primerjamo različne skupine bank, opazimo, da se z optimiziranjem poslovanja bank tudi pri upravljanju tveganj, znižujejo ne le njihove kapitalske ustreznosti, ampak tudi razlike med bankami. Medtem ko je razlika v višini kapitalske ustreznosti med skupinama z najvišjo in najnižjo kapitalsko ustreznostjo v letih 2000–2001 (takrat med velikimi in majhnimi bankami) znašala okrog 4,5 odstotne točke, je bila ta razlika v letih 2004–2005 (tokrat med velikimi in tujimi bankami) manj kakor odstotno točko.

Tabela 5.34: Kapitalska ustreznost bank v odstotkih

(v %)	2000	2001	2002	2003	2004	2005
Velike banke	12,2	11,1	11,8	11,3	11,9	10,3
Tuje banke	14,1	12,4	11,2	11,5	11,2	11,3
Majhne banke	16,7	15,8	13,5	13,2	11,7	10,8
Bančni sektor	13,5	11,9	11,9	11,5	11,8	10,6

Vir: Banka Slovenije

Spremembe v porazdelitvi kapitalskih ustreznosti bank so asimetrične.

Spremembe kapitalskih ustreznosti pri posameznih bankah so bile v letu 2005 precej asimetrično porazdeljene. Največje povečanje je znašalo odstotno točko, največje zmanjšanje kapitalske ustreznosti pri posamezni banki pa 4,3 odstotne točke. Skupno so imele v letu 2005 višjo kapitalsko ustreznost kakor leto prej le tri banke, dve tuji in ena majhna banka. Tej skupini lahko prištejemo še eno tujo banko, ki je začela poslovati šele v letu 2005. Kapitalska ustreznost se je tako v letu 2005 znižala petnajstim bankam, od tega štirim za več kakor dve odstotni točki in še sedmim za več kakor odstotno točko. V distribuciji kapitalske ustreznosti je prišlo do nadaljnje koncentracije bank v razredih s kapitalsko ustreznostjo od 8% do 12%. Zunaj tega razreda so le še štiri banke.

Slika 5.49: Porazdelitev kazalnika kapitalske ustreznosti slovenskih bank

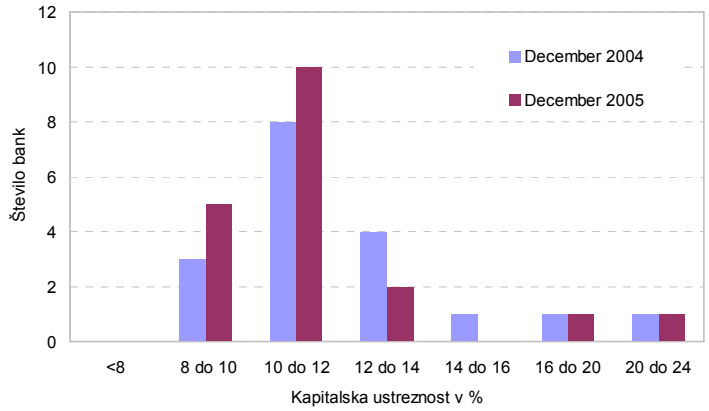

Vir: Banka Slovenije

Primerjava z EU

Povprečje kapitalskih ustreznosti bank v EU je višje kot v Sloveniji.

Kapitalska ustreznost v EU je v letu 2004 znašala 12,3%, kar je bilo 0,5 odstotne točke več kakor v Sloveniji. V primerjavi s celotno EU je koeficient kapitalske ustreznosti v Sloveniji nižji za celoten bančni sistem in za posamezne skupine bank, kar je predvsem posledica konzervativnejšega pristopa v regulativi pri izračunu kapitalske ustreznosti. Pri kapitalski ustreznosti prvega razreda so razlike med Slovenijo in celotno EU manjše. V Sloveniji in celotni EU je bila kapitalska ustreznost prvega reda v letu 2004 na ravni 9%.

Tabela 5.35: Primerjava kapitalske ustreznosti in kapitalske ustreznosti prvega reda v Sloveniji in EU za celoten bančni sektor in posamezne skupine bank v odstotkih

(v %)	Kapitalska ustreznost				Kapitalska ustreznost prvega reda			
	2004			2005	2004			2005
	EU25	EU13	Slovenija	Slovenija	EU25	EU13	Slovenija	Slovenija
Velike banke	11,4	12,6			7,9	8,0		
Srednje velike banke	12,5	14,2	11,9	10,3	9,0	10,2	8,9	8,4
Majhne banke	14,7	17,3	11,7	10,8	12,8	17,3	10,2	9,0
Tuje banke	15,6	16,7	11,2	11,3	12,4	12,3	8,8	10,4
Bančni sektor	12,3	13,6	11,8	10,6	8,9	9,2	9,0	8,9

Opomba: Po merilih ECB je velika banka: banka z bilančno vsoto, ki presega 0,05% konsolidirane bilančne vsote bančnega sistema EU. Slovenija po teh merilih nima velikih bank.
Vir: Banka Slovenije, ECB: EU Banking Sector Stability, oktober 2005

V EU obstajajo precejšnje razlike med posameznimi skupinami bank. Kapitalska ustreznost in kapitalska ustreznost prvega reda sta se v skupini velikih bank v letu 2004 gibali na ravni celotnega sistema, medtem ko sta bili za majhne in tuje banke kapitalski ustreznosti (celotna in prvega reda) višji za 2,5 do 4 odstotne točke. V Sloveniji so bile razlike med skupinami bank manjše. Odstopanja od sistema v posameznih skupinah bank (tuje banke v letu 2005 in majhne banke v letu 2004) niso bila večja od 1,5 odstotne točke.

5.9.2 Kapital

Hitrejša rast temeljnega kot dodatnega kapitala v letu 2005.

Regulatorni kapital bank je ob koncu leta 2005 znašal 485,3 mrd SIT in je bil za 10,3% višji kakor ob koncu leta 2004. V letu 2005 so banke precej bolj povečale temeljni kapital kakor dodatni kapital, tako se je delež temeljnega kapitala v celotnem kapitalu pred zmanjšanji iz naslova kapitalskih naložb po nekaj letih zniževanja povečal za 2,6 odstotne točke, na 68,9%.

Slika 5.50: Struktura kapitala bank v odstotkih

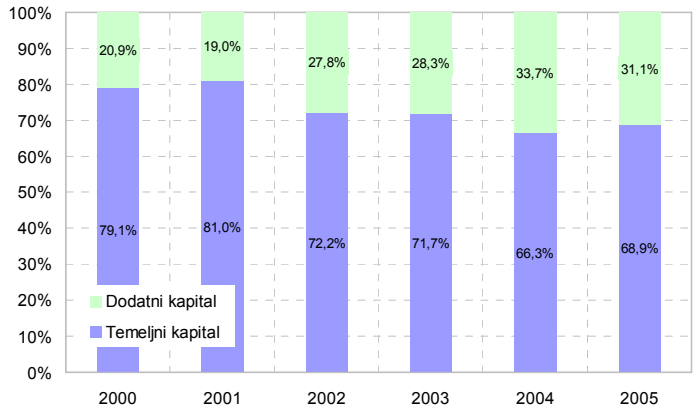

Vir: Banka Slovenije

Temeljni kapital

Temeljni kapital so banke povečevale iz treh virov.

Temeljni kapital bank je ob koncu leta 2005 znašal 408 mrd SIT in je bil za 69,8 mrd SIT oziroma za 20,7% višji kakor leto prej. Temeljni kapital so banke povečevale iz treh virov.

Preko postavk osnovnega kapitala in kapitalskih rezerv so temeljni kapital povečevale zlasti tuje banke.

Najbolj, za 29 mrd SIT, se je povečal obseg osnovnega kapitala in kapitalskih rezerv. Tako so temeljni kapital povečale zlasti tuje banke. Njihov temeljni kapital je bil ob koncu leta višji za 40,6% oziroma 27,5 mrd SIT. Dobre tri četrtine tega povečanja oziroma 21,1 mrd SIT izhaja iz povečanja osnovnega kapitala in kapitalskih rezerv. Dokapitalizacije je v letu 2005 izvedlo sedem bank, od tega štiri tuje, dve majhni in ena velika banka. Skupno povečanje vpisanega kapitala je znašalo 7,8 mrd SIT, razlika, to je dobrih 21 mrd SIT, izhaja iz povečanja kapitalskih rezerv iz vplačil, ki presegajo nominalne zneske vplačanih delnic. Dokapitalizacije tujih bank predstavljajo 73% vseh dokapitalizacij bančnega sektorja v letu 2005. To kaže, da je dostop domačih bank do novega kapitala težavnejši zaradi bolj razpršenega lastništva in šibkejših povezav z morebitnimi investitorji, predvsem v primerjavi s tujimi bankami. Slednje imajo običajno

zelo koncentrirano lastništvo – ponavadi matično banko, ki je pripravljena podpreti strategijo širjenja na nove trge oziroma povečevanja tržnih deležev s svežim kapitalom.

Domače banke so povečale obseg postavk, vezanih na dobiček.

Domače banke iščejo prostor za povečevanje temeljnega kapitala predvsem prek postavk, vezanih na dobiček. Glede na leto 2004 je bil obseg teh postavk lani večji za 20,5 mrd SIT. Dobri poslovni rezultati bank se odražajo v precej večjem obsegu dobička tekočega leta in prenesenega dobička preteklih let. Skupen obseg obeh kategorij je v letu 2005 znašal 4,1 mrd SIT, za 2,5 mrd SIT več kakor v letu 2004. Višje so bile tudi rezerve iz dobička, in sicer za 18 mrd SIT, kar je podobna stopnja povečanja kakor leto prej.

V letu 2005 so imele banke prvič možnost, da temeljni kapital povečajo tudi z inovativnimi instrumenti.

V letu 2005 so banke dobile možnost, da v temeljni kapital vključijo tudi inovativne instrumente do višine 15% temeljnega kapitala. Možnost je izkoristila ena banka.

Ker z uvedbo MSRP v letu 2006 banke ne oblikujejo več rezervacij za splošna bančna tveganja, so banke že v lanskem letu zadrževale povečevanje obsega splošnih rezervacij, ki je bilo minimalno. Splošne rezervacije so bile višje le za 2,7%, medtem ko leto prej kar za 35,5%.

Dodatni kapital

Lahko rečemo, da je pričakovana uvedba MSRP vplivala tudi na odločitve bank glede podrejenega dolga in hibridnih instrumentov. Dodatni kapital so banke tako v letu 2005 povečale precej manj kakor leto prej. Ob koncu leta je znašal 184,5 mrd SIT in bil za 7,2% oziroma 12,5 mrd SIT višji kakor leto prej. Za primerjavo je bila v letu 2004 medletna rast dodatnega kapitala 42%.

Banke so v letu 2005 zmanjšale obseg podrejenega dolga.

Dodatni kapital se je povečal predvsem iz naslova hibridnih instrumentov, medtem ko je bil obseg podrejenega dolga manjši kakor leto prej. Podrejeni dolg je ob koncu leta 2005 znašal 92,2 mrd SIT, kar je 1,3 mrd SIT oziroma 1,4% manj kakor leto prej. Kar 8 bank je v letu 2005 zmanjšalo obseg podrejenega dolga, medtem ko so ga tri banke povečale. Banke so enakomerno porazdeljene med posameznimi skupinami bank. Velike banke so podrejeni dolg zmanjšale za 3,2 mrd SIT, tuje in majhne banke pa so ga povečale, prve za 1,3 mrd SIT in druge za 0,6 mrd SIT.

Slika 5.51: Razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom v odstotkih

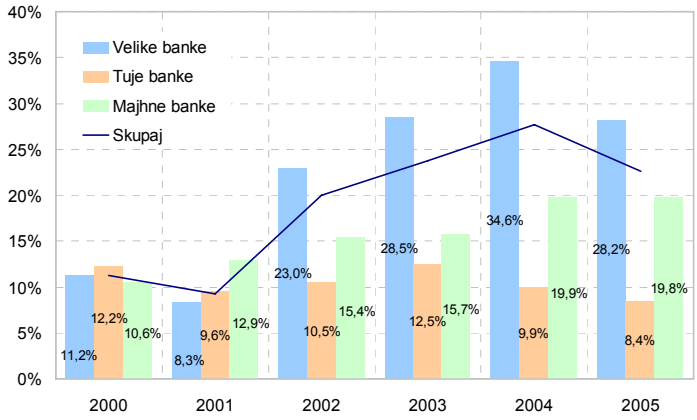

Vir: Banka Slovenije

Z zmanjšanjem obsega podrejenega dolga, še bolj pa s precejšnjim povečanjem temeljnega kapitala, so se zmanjšale tudi težave bank pri upoštevanju podrejenega dolga v izračunu kapitalske ustreznosti. V letu 2004 pet bank ni moglo v celoti upoštevati podrejenega dolga, ker je ta že presegel predpisano mejo 50% temeljnega kapitala. Še pri treh bankah je podrejeni dolg predstavljal več kakor 40% temeljnega kapitala. V letu 2005 je bilo takih bank pet, le pri eni banki pa je podrejeni dolg predstavljal več kakor polovico temeljnega kapitala in ga tako ni mogla v celoti upoštevati v izračunu kapitalske ustreznosti. V celotnem bančnem sektorju je v letu 2005 podrejeni dolg predstavljal 22,6% temeljnega kapitala, kar je 5 odstotnih točk manj kakor leto prej. Razmerje se je zmanjšalo zlasti pri velikih bankah, in sicer za več kakor 6 odstotnih točk, na 28,2%. Nekoliko se je zmanjšalo tudi pri tujih bankah, ki imajo z 8,4% najnižje razmerje med podrejenim dolgom in temeljnim kapitalom. Pri majhnih bankah ni prišlo do sprememb in razmerje ostaja na ravni malo pod 20%.

Hibridni instrumenti predstavljajo že slabo polovico obsega podrejenega dolga.

Dodatni kapital se je v letu 2005 povečal predvsem na račun hibridnih instrumentov. Stanje hibridnih instrumentov v dodatnem kapitalu je bilo ob koncu leta 2005 42 mrd SIT, kar predstavlja slabo polovico (45,5%) podrejenega dolga. Obseg hibridnih instrumentov je bil glede na leto prej večji za 8 mrd SIT oziroma za 23,7%. Medletna rast je bila torej le malo višja kakor rast temeljnega kapitala, zato je ostalo razmerje med obsegom hibridnih instrumentov in temeljnim kapitalom približno na ravni preteklega leta in je znašalo 10,3%.

Večina povečanja obsega hibridnih instrumentov je na račun velikih bank, medtem ko so ga tuje banke precej zmanjšale. Pri treh bankah se je stanje hibridnih instrumentov zmanjšalo, povečali sta ga le dve banki. Stanje se je glede na leto 2004, ko so banke prvič začele resneje uporabljati hibridne instrumente in obseg povečale kar za 30,8 mrd SIT, obrnilo. Takrat so stanje hibridnih instrumentov povečale štiri banke, zmanjšala pa le ena banka.

Slika 5.52: Razmerje med hibridnimi instrumenti in temeljnim kapitalom v odstotkih

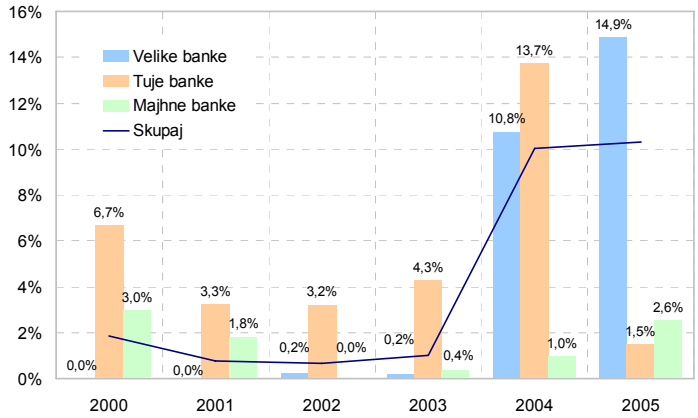

Vir: Banka Slovenije

Zmanjšanja regulatornega kapitala

Visoka rast kapitalskih naložb zmanjšuje kapitalsko ustreznost bank.

Zmanjšanja iz naslova kapitalskih naložb, ki znižujejo vsoto temeljnega in dodatnega kapitala, sledijo rasti kapitalskih naložb. Po nekaj zadržanih letih so banke obseg kapitalskih naložb v letu 2005 povečale kar za 52,5%, kar je v po osamosvojitvenem obdobju zgodovinsko najvišja rast ob koncu posameznega leta. Regulatorni kapital se je iz tega naslova znižal za 107 mrd SIT, kar je 52,8% več kakor leto prej. Približno 90% zmanjšanj je vezanih na velike banke.

5.9.3 Tveganju prilagojena aktiva

V letu 2004 so bile razlike med medletnimi stopnjami rasti bilančne vsote, posojil nebančnemu sektorju, tvegane bilančne aktive in celotne tveganju prilagojene aktive zelo velike. Do konca leta 2005 so medletne stopnje rasti omenjenih kategorij konvergirale v zelo ozek pas širine treh odstotnih točk, med 22,8%, kolikor je znašala rast celotne tveganju prilagojene aktive, in 25,7%, kar je bila rast tvegane bilančne aktive.

Banke so v letu 2005 ohranile strukturne deleže iz leta 2004 in niso krepile usmeritve na bolj tvegane kategorije kot v letu 2004.

Majhne razlike med stopnjami rastmi bilančnih kategorij in kategorij, prilagojenih glede na tveganost, kažejo, da banke niso bistveno spreminjale svojih strategij in niso izvajale substitucij med manj in bolj tveganimi postavkami bilance ali obratno. Medtem ko so v letu 2004 banke precej povečale delež najbolj tveganih postavk v strukturi bilance, to je posojil nebančnemu sektorju in tudi posojil bankam, oboje predvsem na račun manj tveganih vrednostnih papirjev (v glavnem papirjev centralne banke), so strukturni deleži v letu 2005 ostali na ravneh prejšnjega leta. Ker v strukturi bilanc ni prišlo do večjih premikov, so tveganjem prilagojene postavke rasle približno enako hitro kakor bilančne postavke, delež tvegane bilančne aktive v celotni aktivi pa se je po dveh letih hitrega povečevanja ustalil na ravni 51,5%. Tudi trend povečevanja deleža vsote vseh tveganjem prilagojenih postavk v bilančni vsoti se je v drugi polovici leta obrnil. Ob koncu leta je bil delež na ravni konca leta 2004 tik pod 66%.

Slika 5.53: Medletne stopnje rasti celotne tveganju prilagojene aktive, tvegane bilančne aktive, bilančne vsote in posojil nebančnemu sektorju ter delež tvegane bilančne aktive in vseh tveganjem prilagojenih postavk v bilančni vsoti

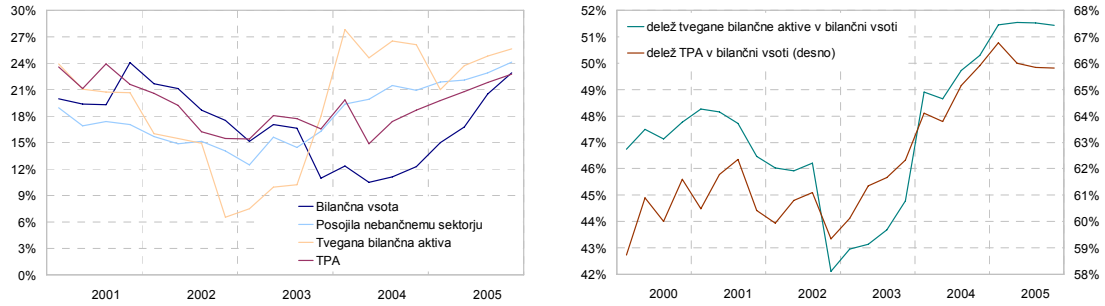

Opomba: TPA je celotna tveganju prilagojena aktiva, vključno z valutnim in tržnim tveganjem prilagojenimi postavkami.
Vir: Banka Slovenije

V letu 2005 se je povečal pomen kreditnega tveganja na račun tržnega in valutnega tveganja.

V strukturi celotne tveganju prilagojene aktive bančnega sektorja se je trend zniževanja deleža postavk, vezanih na kreditna tveganja v letu 2005, obrnil. Delež kreditnim tveganjem prilagojenih postavk se je povečal za 1,4 odstotne točke, na 86,7%. Visoko rast je v letu 2005 dosegla zlasti tvegana bilančna aktiva, 25,7%, rast tvegane zunajbilančne aktive je znašala 17,9%, medtem ko je bila rast tveganju prilagojenih postavk za izvedene finančne instrumente negativna v višini -9%. Večino povečanja strukturnega deleža kreditnim tveganjem prilagojenih postavk je posledica znižanja deleža tržnim tveganjem prilagojenih postavk za 1,1 odstotne točke. Za 0,3 odstotne točke je bil v letu 2005 manjši tudi delež valutnim tveganjem prilagojenih postavk.

Slika 5.54: Struktura tveganju prilagojene aktive, povečane za drugim tveganjem prilagojene postavke v odstotkih[62]

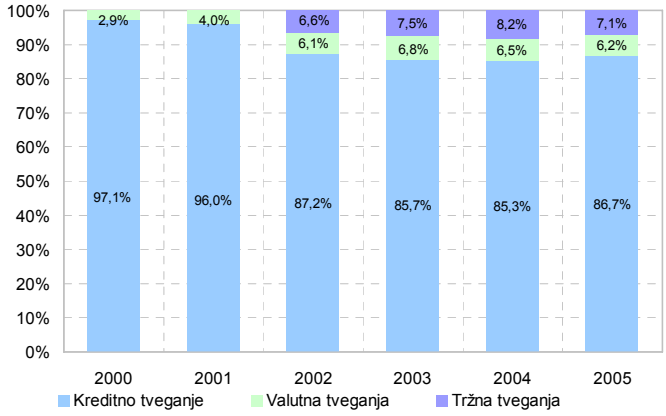

Vir: Banka Slovenije

Pomen kreditnega tveganja se povečuje zlasti pri tujih pa tudi pri majhnih domačih bankah.

Strukturni delež kreditnim tveganjem prilagojenih postavk se je povečal zlasti pri tujih bankah, kjer je bil v letu 2005 višji za 6,3 odstotne točke in dosegel že 90,9% vsote vseh tveganjem prilagojenih postavk tujih bank. Visoko povečanje deleža kreditnim tveganjem prilagojenih postavk so dosegle tudi majhne banke. Delež je bil v letu 2005 višji za 5 odstotnih točk, kljub temu pa majhne banke še vedno dosegajo najnižji delež kreditnim tveganjem prilagojenih postavk. Pri majhnih bankah se je pomen kreditnega tveganja povečal predvsem na račun zniževanja pomena tržnega tveganja, medtem ko se je pri tujih bankah zmanjšal pomen valutnega tveganja.

Pri velikih bankah se povečuje pomen valutnega tveganja.

Pri velikih bankah se v spremembi strukture celotne tveganju prilagojene aktive odraža večja usmeritev na nove trge, zlasti jugovzhodne Evrope. Tako so bile v letu 2005 velike banke edina skupina bank, kjer se je delež valutnim tveganjem prilagojenih postavk v letu 2005 povečal in to za 2 odstotni točki, na 6,6%, kar je najvišji delež med vsemi skupinami bank. Pri velikih bankah se je v letu 2005 zmanjšal strukturni delež kreditnim tveganjem in tudi tržnim tveganjem prilagojenih postavk.

[62] Večji premiki v strukturi vsote tveganju prilagojene aktive in drugim tveganjem prilagojenih postavk v letu 2002 so bili posledica uvedbe kapitalskih zahtev za tržna tveganja in spremembe kapitalskih zahtev za valutna tveganja.

Tabela 5.36: Struktura tveganju prilagojene aktive, povečane za drugim tveganjem prilagojene postavke po posameznih skupinah bank za december 2004 in december 2005

	December 2004 (v %)			December 2005 (v %)			Razlika (v odstotnih točkah)		
	Kreditna tveganja	Valutna tveganja	Tržna tveganja	Kreditna tveganja	Valutna tveganja	Tržna tveganja	Kreditna tveganja	Valutna tveganja	Tržna tveganja
Velike banke	86,7	4,6	8,6	86,1	6,6	7,3	-0,6	2,0	-1,3
Tuje banke	84,6	12,8	2,6	90,9	5,9	3,2	6,3	-6,9	0,6
Majhne banke	78,4	6,0	15,6	83,4	4,7	12,0	5,0	-1,3	-3,7
Skupaj	85,3	6,5	8,2	86,7	6,2	7,1	1,4	-0,3	-1,2

Vir: Banka Slovenije

Rast kapitalske ustreznosti zaradi institucionalnih dejavnikov

Zaradi uvedbe MSRP in evra se bo kapitalska ustreznost bank v letih 2006 in 2007 precej povečala.

Ocenjujemo, da se bo kapitalska ustreznost v prihodnjih dveh letih izboljšala zaradi uvedbe MSRP, ki povečuje kapital bank, in zaradi predvidene uvedbe evra in metodoloških sprememb, vezanih na valutna tveganja, s čimer se bo zmanjšal obseg valutnim tveganjem prilagojenih postavk in s tem celotna tveganju prilagojena aktiva. Vsi našteti dejavniki so institucionalne narave. Pričakovano izboljšanje kapitalske ustreznosti torej ne bo posledica manj tveganega obnašanja bank, nasprotno, učinek vseh naštetih dejavnikov lahko spremembe v obnašanju bank ravno spodbudi, predvsem glede večje pripravljenosti za prevzemanje dodatnih ali večjih tveganj. Veliko povečanje kapitalske ustreznosti je tudi potencial za kreditno rast. Če bi se zaradi konkurenčnih pritiskov ta potencial zelo hitro pretvarjal v nova posojila, tudi na račun zniževanja standardov pri odobravanju novih posojil in z uvajanjem novih ponudb posojil, ki bi večje tveganje prenašala na posojilojemalca, bi lahko v takih primerih prišlo do pregrevanja kreditnega trga.

Okvir 5.4: Učinek metodoloških sprememb in uvedbe evra na valutnim tveganjem prilagojene postavke

S pričakovano uvedbo evra v letu 2007 se bo valutno tveganje precej zmanjšalo, saj druge valute predstavljajo le slabih 20% valutnim tveganjem prilagojenih postavk. Obseg postavk, vezanih na valutno tveganje, se zmanjšuje že v letu 2006 zaradi spremembe metodologije, ki se usklajuje s kapitalsko direktivo. Nova metodologija ne razločuje več med postavkami v tuji valuti in valutni klavzuli. Druga sprememba je, da skupna pozicija v tuji valuti ni več vsota absolutnih vrednosti vseh kratkih in vseh dolgih pozicij, ampak je enaka večji od vsote vseh dolgih in vsote vseh kratkih pozicij.

Ob upoštevanju nove metodologije bi se na podlagi podatkov za december 2005 obseg valutnim tveganjem prilagojenih postavk zmanjšal za 67 mrd SIT, kapitalska ustreznost bančnega sektorja pa bi bila višja za 0,16 odstotne točke. Učinek bi bil relativno enakomerno porazdeljen med posameznimi skupinami bank. Velikim bankam bi se kapitalska ustreznost povečala za 0,17 odstotne točke, tujim pa za 0,13 odstotne točke.

Z uvedbo evra bodo postavke v evrih postale postavke v domači valuti in ne bodo več vključene v tveganju prilagojeno aktivo v okviru valutnim tveganjem prilagojenih postavk. Najugodneje bo na podlagi podatkov za konec leta 2005 uvedba evra vplivala na tuje banke, ki imajo večino pozicij v evrih. Učinek tako ne bo sorazmeren po posameznih skupinah bank. Tujim bankam bi se na podlagi podatkov za december 2005 pri izločitvi evrskih postavk kapitalska ustreznost izboljšala za 0,56 odstotne točke, medtem ko velikim in majhnim bankam za približno 0,2 odstotne točke manj.

Tabela 5.37: Ocenjeni učinek spremembe metodologije izračuna valutnim tveganjem prilagojenih postavk in uvedbe evra na kapitalsko ustreznost

	Kapitalska ustreznost (v %)	Sprememba kapitalske ustreznosti zaradi spremembe metodologije (v odstotnih točkah)	Sprememba kapitalske ustreznosti zaradi izločitve evrskih postavk (v odstotniih točkah)	Kapitalska ustreznost po spremembah (v %)
Velike banke	10,31	0,17	0,37	10,85
Tuje banke	11,29	0,13	0,56	11,98
Majhne banke	10,82	0,14	0,36	11,32
Skupaj	10,56	0,16	0,41	11,13

Vir: Banka Slovenije

Celoten učinek spremembe metodologije in uvedbe evra bi na podlagi podatkov za december 2005 pomenil povečanje kapitalske ustreznosti za 0,57 odstotne točke iz 10,56% na 11,13%. Obseg valutnim tveganjem prilagojenih postavk bi bil manjši za 233 mrd SIT. Kar pomeni, da bi se, pri ohranjanju nespremenjene kapitalske ustreznosti, potencial bank za rast posojil povečal za prej omenjenih 233 mrd SIT. Približno 67% tega potenciala bi se sprostilo pri velikih bankah, 23% pri tujih bankah in 10% pri majhnih bankah.

6 NEBANČNE FINANČNE INSTITUCIJE

6.1 Zavarovalnice

6.1.1 Značilnosti

Poslovanje zavarovalnic v letu 2005 je bilo boljše kot v letu 2004.

Zavarovalnice so v letu 2005 poslovale uspešneje kot v letu 2004. Iz naslova življenjskih, premoženjskih in zdravstvenih zavarovanj so zbrale 345 mrd SIT bruto premij, kar je 9% več kakor predhodno leto. Pozavarovalnice so prav tako povečale obseg bruto premij za 9%, na slabih 39 mrd SIT. Čiste zavarovalno-tehnične rezervacije zavarovalnic so se povečale za 12% in dosegle 505 mrd SIT, pri čemer se je njihova pokritost z naložbami kritnega premoženja ponovno povečala in je znašala 117,5%, v letu 2004 pa 114,4%. Škodni rezultat zavarovalnic se je v letu 2005 izboljšal in je znašal 0,59. Enako velja za pozavarovalnice, ki so v lanskem letu izboljšale škodni rezultat na 0,49. Donos na kapital[63] zavarovalnic se je občutno povečal in je znašal 8,4%, medtem ko je v letu 2004 znašal le 3,3%. Do rahlega izboljšanja donosa na kapital je prišlo tudi pri pozavarovalnicah, ki je v prvih treh četrtletjih leta 2005 znašal 10,9%, leta 2004 pa 10,6%. Donos na sredstva se je v lanskem letu pri zavarovalnicah povečal na 1,28%, pri pozavarovalnicah pa na 3,34%. Ob koncu leta 2005 je v Sloveniji delovalo 14[64] zavarovalnic in 2 pozavarovalnici s sedežem v Sloveniji ter 2 podružnici tujih zavarovalnic.

Koncentracija ostaja na sorazmerno visoki ravni.

Koncentracija v zavarovalniškem sektorju ostaja na razmeroma visoki ravni. Tržni delež največje zavarovalnice glede na zbrano premijo ostaja s 43% na lanski ravni, tržni delež največje pozavarovalnice pa se je znižal za 5 odstotnih točk, na 55%[65]. Največja premoženjska zavarovalnica pokriva 40% delež trga premoženjskih zavarovanj, največja življenjska zavarovalnica 50% delež trga življenjskih zavarovanj in največja zdravstvena zavarovalnica kar 80% delež trga zdravstvenih zavarovanj.

Tabela 6.1: Zbrana bruto premija zavarovalnic v mrd SIT, njena struktura in letne stopnje rasti v odstotkih

	2001	2002	2003	2004	2005
			Zavarovalnice		
Premija (v mrd SIT)	223	255	285	318	345
Stopnja rasti premije (v %)	17	15	12	12	9
Struktura premije (v %)					
Življenjska zavarovanja	19	20	21	23	25
Zdravstvena zavarovanja	26	26	24	22	20
Premoženjska zavarovanja	55	55	55	55	55
Stopnje rasti (v %)					
Življenjska zavarovanja	27	19	13	24	15
Zdravstvena zavarovanja	16	13	6	-1	-1
Premoženjska zavarovanja	16	14	12	12	9
			Pozavarovalnice		
Premija (v mrd SIT)		29	29	36	39
Stopnje rasti (v %)			2	21	9

Vir: AZN

V lanskem letu so se pri zbrani premiji nadaljevala gibanja iz leta 2004. Premija, zbrana iz naslova prostovoljnih zdravstvenih zavarovanj, se je ponovno znižala za 1%, posledično se je delež zdravstvenih zavarovanj v strukturi zbrane premije zmanjšal na 20%. Rast

[63] Donos na kapital in donos na sredstva sta pri zavarovalnicah in pozavarovalnicah izračunana iz dobička po davkih.

[64] Izmed 14 zavarovalnic jih je 8 ponujalo premoženjska in življenjska zavarovanja (med njimi sta dve ponujali tudi zdravstvena zavarovanja), 3 zavarovalnice so ponujale le premoženjska zavarovanja, 1 zavarovalnica samo življenjska in 2 zavarovalnici samo zdravstvena zavarovanja. Na začetku leta 2005 se je zavarovalnica Slovenica razdelila na premoženjski in življenjski del, iz katerega je nastala nova življenjska zavarovalnica Slovenica Življenje. Ob koncu leta 2005 je, s pripojitvijo premoženjskega dela zavarovalnice Slovenica k zavarovalnici Adriatic, nastala zavarovalnica Adriatic Slovenica.

[65] Podatek velja za konec tretjega četrtletja 2005.

zbrane premije življenjskih zavarovanj se je nekoliko umirila in je znašala 15%. V strukturi zbrane premije pa se je njen delež povečal na 25%. Sledita ji zbrana premija za zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil (21%) in premija za prostovoljno zdravstveno zavarovanje (20%). V letu 2005 se je odstotek zbrane premije v razpoložljivem dohodku prebivalstva še povečal v primerjavi s predhodnim letom in je znašal 11,6%. Zbrana premija na prebivalca se je povečala na slabih 173 tisoč SIT. Zbrana premija življenjskih zavarovanj je v letu 2005 znašala 1,3% BDP in se je povečala s 37,2 tisoč SIT na 42,6 tisoč SIT na prebivalca.

Tabela 6.2: Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v različnih ekonomskih kategorijah

	2001	2002	2003	2004	2005
Celotna premija (v mrd SIT)	222,5	255,5	285,4	318,3	345,4
na prebivalca (v 1.000 SIT)	111,7	128,0	142,9	159,4	172,6
delež v BDP (v %)	4,7	4,8	5,0	5,1	5,3
delež v razpoložljivem dohodku (v %)	10,2	10,6	10,9	11,1	11,6
Premija življenjskih zavarovanj (v mrd SIT)	44,5	52,9	59,9	74,2	85,2
na prebivalca (v 1.000 SIT)	22,3	26,5	30,0	37,2	42,6
delež v celotni premiji (v %)	20,0	20,7	21,0	23,3	24,7

Vir: AZN, SURS, lastni preračuni

Primerjava zbrane premije slovenskih zavarovalnic z zbrano premijo evropskih držav

Celotna zbrana premija slovenskih zavarovalnic je leta 2004 predstavljala 5,1% BDP, pri čemer se je zaostanek za deležem zbrane premije v BDP celotne Evropske unije (EU25) zmanjšal in je znašal 3,1 odstotne točke. Slovenija dosega večji delež celotne zbrane premije v BDP kot vse nove države članice EU in Grčija, zaostaja pa za drugimi starimi članicami EU.

Nadaljuje se postopno zmanjševanje razlike v razvitosti življenjskega zavarovanja glede na EU25.

Življenjska zavarovanja so v Sloveniji v primerjavi s preostalimi evropskimi državami manj razvita. V strukturi zbrane premije so življenjska zavarovanja s 23,3% leta 2004 še vedno dosegala relativno majhen delež v celotni zbrani premiji zavarovalnic. V EU25 je omenjeni delež v letu 2004 znašal 59,3%. V letu 2004 se je razlika med Slovenijo in EU25 pri deležu zbrane premije življenjskih zavarovanj v celotni zbrani premiji zmanjšala za 0,8 odstotne točke, na 36 odstotnih točk. Enako velja za premijo življenjskih zavarovanj, merjeno v odstotkih BDP, ki se je v letu 2004 v Sloveniji povečala za 0,1 odstotne točke, na 1,2% BDP, kar je še vedno daleč pod povprečjem EU25, kjer je delež zbrane premije življenjskih zavarovanj v BDP leta 2004 ostal nespremenjen in je znašal 4,9% BDP. V Sloveniji zbrana premija življenjskih zavarovanj narašča hitreje kakor v EU25. Glede na relativno nerazvitost življenjskih zavarovanj v primerjavi z EU imajo življenjska zavarovanja v Sloveniji še velik razvojni potencial. V prihodnje lahko zato tega pričakujemo nadaljnjo rast zbranega obsega premije življenjskih zavarovanj in povečevanje njenega deleža v celotni zbrani premiji.

Tabela 6.3: Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic leta 2004 v različnih ekonomskih kategorijah po nekaterih evropskih državah

	Slovenija	EU15	EU25	Češka	Grčija	Portugal.	Nemčija	Francija	Vel. Britanija
Celotna premija (v mrd EUR)	1,33	883,21	899,13	3,53	3,63	10,61	153,80	158,58	232,34
na prebivalca (v EUR)	667	2.199	1.874	346	337	1.041	1.840	2.591	3.610
delež v BDP (v %)	5,1	8,5	8,2	4,1	2,2	7,5	6,9	9,4	12,5
Premija živ.lj. zavar. (v mrd EUR)	0,31	527,25	533,25	1,38	1,73	6,30	68,32	104,82	152,64
na prebivalca (v EUR)	156	1.341	1.135	136	161	618	822	1.731	2.569
delež v celotni premiji (v %)	23,3	59,7	59,3	39,3	47,7	59,4	44,4	66,1	65,7
delež v BDP (v %)	1,2	5,1	4,9	1,6	1,0	4,5	3,1	6,3	8,9

Vir: AZN, Swiss Re (Sigma: World insurance in 2004, No 2/2005), lastni preračuni

Življenjsko zavarovanje in pogodbeno povezovanje zavarovalnic z bankami

Pomen življenjskih zavarovanj z naložbenim tveganjem narašča.

Povečevanje pomena življenjskih zavarovanj je razvidno iz naraščanja bilančne vsote življenjskih zavarovanj, ki je ob koncu leta 2005 predstavljala že 47% celotne bilančne vsote zavarovalnic. Leto pred tem je delež življenjskih zavarovanj v bilančni vsoti zavarovalnic znašal še pet odstotnih točk manj oziroma 42%. V okolju nizkih obrestnih mer so v preteklih letih postala klasična življenjska zavarovanja manj zanimiva.

Zavarovalnice v Sloveniji tudi ne ponujajo naložbenih življenjskih zavarovanj z zajamčenim donosom, zato se nadaljuje naraščanje pomena življenjskih zavarovanj z naložbenim tveganjem. Zbrana premija življenjskih zavarovanj, vezanih na enote vzajemnih skladov, je ob koncu leta 2005 predstavljala 22,5% zbrane premije vseh življenjskih zavarovanj. Marca 2006 je devet zavarovalnic in ena podružnica tuje zavarovalnice skupaj ponujalo že skoraj 40 različnih zavarovalnih polic, vezanih na enote vzajemnih skladov. Med vzajemnimi skladi, ki so vključeni v naložbene police, prevladujejo tuji skladi oziroma domači skladi, ki imajo v svojem portfelju pretežno tuje vrednostne papirje ali pa povečujejo njihov delež. Prav zato bo zanimanje za taka zavarovanja v prihodnje manj odvisno od rasti slovenskih borznih indeksov, temveč od dogajanj na svetovnih kapitalskih trgih. To se je deloma pokazalo že v lanskem letu, ko je zbrana premija življenjskih zavarovanj, vezanih na enote vzajemnih skladov, kljub padcu vrednosti SBI20 narasla za 41% glede na predhodno leto, število zavarovancev pa se je povečalo za 10%.

Delež provizij bank iz posredovanja pri prodaji polic življenjskih zavarovanj ostaja zanemarljiv.

Z naraščanjem pomena življenjskih zavarovanj kot oblike varčevanja se povečuje tudi zanimanje bank za posredovanje pri prodaji takih produktov, ki pa še vedno predstavlja zanemarljiv delež v strukturi neobrestnih prihodkov. Marca 2006 je imelo 12 bank dovoljenje za posredovaje pri prodaji zavarovalnih polic, dejansko pa je te posle v letu 2005 opravljalo 10 bank, medtem ko je bilo leta 2004 9 takih bank. Po podatkih ankete so banke s posredovanjem polic življenjskega zavarovanja v lanskem letu prišle do 222 mio SIT provizij, kar predstavlja le 0,26% vseh prejetih provizij bank v letu 2005.

Tabela 6.4: Zbrana premija v mio SIT in število zavarovancev življenjskega in pokojninskega zavarovanja zavarovalnic

	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Življenjska zavarovanja skupaj					Stopnje rasti (v %)			
premija (v mio SIT)	52.917	59.871	74.230	85.158	-	13,1	24,0	14,7
število zavarovancev	650.954	739.003	852.955	926.306	-	13,5	15,4	8,6
Življenjsko zavarovanje vezano na enote inv. skladov					Delež v življenjskem zavarovanju (v %)			
premija (v mio SIT)	251	4.782	13.576	19.170	0,5	8,0	18,3	22,5
število zavarovancev	6.393	40.264	96.313	96.313	1,0	5,4	11,3	10,4
Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje								
premija (v mio SIT)	2.965	3.544	3.533	3.632	5,6	5,9	4,8	4,3
število zavarovancev	37.745	45.801	37.455	39.623	5,8	6,2	4,4	4,3

Vir: AZN

Spremembe na področju dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja

Uvedba izravnalne sheme za dopolnilno zdravstveno zavarovanje.

Septembra 2005 je v veljavo stopil zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o zdravstvenem varstvu in zdravstvenem zavarovanju, ki je uvedel spremembe na področju prostovoljnega oziroma dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja. Zakon določa, da se dopolnilno zdravstveno zavarovanje izvaja po načelih medgeneracijske vzajemnosti in vzajemnosti med spoloma med vsemi zavarovanci dopolnilnega zavarovanja ter odpravlja starostne in matematične rezervacije, ki jih morajo zavarovalnice najpozneje do konca leta 2007 vrniti zavarovancem. Pomembna novost zakona je uvedba izravnalne sheme s katero se med zavarovalnicami, ki izvajajo dopolnilno zdravstveno zavarovanje, izravnavajo razlike v stroških zdravstvenih storitev, do katerih prihaja zaradi različnih struktur zavarovancev posameznih zavarovalnic glede na starost in spol. Posledica novega zakona je, da so po 1. marcu 2006 premije dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja enake za vse zavarovance znotraj posamezne zavarovalnice, popusti pa so omejeni na največ tri odstotke pri skupinskih zavarovanjih oziroma nižjih administrativnih stroških pri plačilu premije. Zakon bo vplival tudi na zavarovalnice, saj škodni rezultat oziroma stroški zdravstvenih storitev ne bodo več odvisni od strukture zavarovancev, s tem pa se odpravlja problem negativne selekcije med zavarovanci zaradi potrebe po neprestanem dvigovanju premije pri zavarovalnici z najmanj ugodno starostno in spolno strukturo zavarovancev. Čeprav to zavarovanje, glede na izredno visok škodni rezultat, za zavarovalnice komercialno ni preveč zanimivo, si zavarovalnice prek njega želijo oblikovati portfelj zavarovancev, ki bi jim ponujale tudi druge zavarovalne produkte.

Računovodski izkazi in kapitalska ustreznost zavarovalnic

Nadaljuje se rast bilančne vsote zavarovalnic.

Bilančna vsota zavarovalnic se je v letu 2005 povečala za 15%, na 706 mrd SIT, kar je primerljivo z rastjo v letu 2004 (17%). Po pričakovanjih se je nadaljevala hitra rast bilančne vsote življenjskih zavarovanj (24%), medtem ko se je rast pri premoženjskih zavarovanjih znižala na 8%. Podobno kot pri premoženjskih zavarovanjih je tudi pri pozavarovalnicah v zadnjih treh letih mogoče opaziti upočasnjeno dinamiko rasti bilančne

vsote, ki se je v prvih treh četrtletjih lanskega leta povečala za 4% in je znašala 77 mrd SIT.

Občutno izboljšanje izida iz premoženjskih zavarovanj, izid iz zdravstvenih zavarovanj ostaja še naprej negativen.

Čisti poslovni izid zavarovalnic se je po treh letih zmanjševanja v lanskem letu povečal na 9,0 mrd SIT. To je v glavnem posledica izboljšanega izida iz premoženjskih zavarovanj, pri katerih so zavarovalnice zabeležile občutno izboljšanje škodnega rezultata. Izboljšal se je tudi poslovni izid iz življenjskih zavarovanj, medtem ko je izid iz zdravstvenih zavarovanj ostal nespremenjen in še naprej negativen. Dve zavarovalnici, ki sta skupaj zbrali 80,7% premije zdravstvenih zavarovanj, sta iz te oblike zavarovanj izkazovali izgubo. Pri življenjskih zavarovanjih so 4 zavarovalnice, ki so skupaj zbrale 16,5% vseh premij, izkazovale izgubo. Pri premoženjskih zavarovanjih pa sta bili taki zavarovalnici le 2, ki sta skupaj zbrali 17,5% celotne premije premoženjskih zavarovanj.

Zmanjšanje prihodkov od naložb je predvsem posledica zniževanja obrestnih mer.

Zavarovalnicam so se zmanjšali prihodki od naložb, in sicer za 11%, kar je predvsem posledica znižanja prihodkov od obresti ob padajočih obrestnih merah. Kljub negativnim donosom na slovenskem kapitalskem trgu, merjenih s SBI20, so se zavarovalnicam dobički pri odtujitvah naložb nekoliko povečali. Prav taki razlogi kot pri zavarovalnicah so prispevali k izboljšanju čistega poslovnega izida tudi pri pozavarovalnicah. To hkrati odraža relativno ugodno geografsko razpršenost naložb zavarovalnic, katerih donosnost poslovanja ni določena samo z gibanji na domačem kapitalskem trgu.

Tabela 6.5: Bilančna vsota in izračun izida zavarovalnic ter pozavarovalnic

	2002	2003	2004	2005	2003	2004	2005
		(v mrd SIT)			Stopnje rasti (v %)		
				Zavarovalnice			
Bilančna vsota	440,9	525,4	613,4	706,0	19	17	15
Premoženjski del	266,9	309,9	346,0	375,1	16	12	8
Življenjski del	174,0	215,5	267,4	330,9	24	24	24
Izračun izida							
Izid iz prem. zavar. razen zdr.[1]	4,5	3,5	4,3	11,3	-24	24	163
Izid iz zdravstvenih zavarovanj[1]	3,7	2,1	-2,1	-2,1	-45	-204	-4
Izid iz življenjskih zavarovanj[1]	3,5	3,3	2,8	3,4	-5	-17	22
Prihodki od naložb	21,4	20,3	21,1	18,7	-5	4	-11
Odhodki od naložb	3,4	5,7	4,1	4,5	70	-29	10
Čisti poslovni izid[2]	8,5	5,0	3,3	9,0	-41	-34	217
ROE (v %)	13,17	6,26	3,29	8,40			
ROA (v %)	1,95	0,96	0,54	1,28			
				Pozavarovalnice[3]			
Bilančna vsota	60,6	66,4	74	77	10	11	4
Izračun izida							
Izid iz prem. zavar. razen zdr.	0,8	1,9	2,1	2,8	139	11	35
Prihodki od naložb	4,9	4,2	3,4	2,6	-14	-18	-24
Odhodki od naložb	0,3	0,5	0,6	0,5	97	18	-23
Čisti poslovni izid	1,6	2,3	2,2	2,6	42	-6	19
ROE (v %)	10,79	12,84	10,60	10,88			
ROA (v %)	2,65	3,43	2,92	3,34			

Opomba: [1] Izid iz rednega delovanja.
[2] Čisti poslovni izid iz obračunskega obdobja je izračunan po davkih.
[3] Podatki za leto 2005 se nanašajo na september.
Vir: AZN, lastni preračuni

Kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic se je poslabšala, vendar ostaja na ustrezni ravni.

Solventnost zavarovalnic se je v lanskem letu nekoliko poslabšala. Presežek razpoložljivega kapitala zavarovalnic nad zahtevanim minimalni kapitalom se je v letu 2005 zmanjšal na 36% in je znašal 17,3 mrd SIT, leta 2004 pa 23,3 mrd SIT. Zavarovalnice so dosegle zmanjšanje presežka pri premoženjskih zavarovanjih na 40% in izboljšanje pri življenjskih zavarovanjih na 26% zahtevanega minimalnega kapitala. Pozavarovalnici še naprej dosegata izredno visok presežek razpoložljivega kapitala nad zahtevanim minimalnim, ki je ob koncu septembra 2005 znašal 158% in je za 16 odstotnih točk nižji kakor ob koncu leta 2004. Solventnost premoženjskih zavarovalnic (vključno z zdravstvenimi) in pozavarovalnic, merjena z razmerjem med temeljnim kapitalom in čisto zbrano premijo, prav tako kaže na rahlo poslabšanje kapitalske pozicije premoženjskih zavarovalnic na slabih 20% in občutno izboljšanje kapitalske pozicije pozavarovalnic na dobrih 81%. Leta 2004 je vrednost omenjenega kazalnika v evroobmočju znašala 25% za premoženjske zavarovalnice in 26% za pozavarovalnice. Solventnost življenjskih zavarovalnic, merjena z razmerjem med temeljnim kapitalom in čistimi zavarovalno-tehničnimi rezervacijami, se je v lanskem letu izboljšala na 7,8%,

medtem ko je bila solventnost življenjskih zavarovalnic, merjena s tem kazalnikom, v evroobmočju ob koncu leta 2004 7,2%[66].

Tabela 6.6: Kapitalska ustreznost zavarovalnic in pozavarovalnic

					Stopnje rasti (v %)		
	2002	2003	2004	2005	2003	2004	2005
			Zavarovalnice – skupaj				
Zahtevani minimalni kapital (v mrd SIT)	34,2	38,5	43,6	48,1	12	13	10
Presežek (v mrd SIT)	11,5	20,3	23,3	17,3	77	14	-26
Presežek/Zahtevani minimalni kapital (v %)	33,7	52,8	53,4	35,9	57	1	-33
			Življenjska zavarovanja				
Presežek/Zahtevani minimalni kapital (v %)			-3,6	26,3			
Temeljni kapital/Čiste zav.-teh. rezervacije (v %)			5,3	7,8			
			Premoženjska zavarovanja skupaj z zdravstvenimi				
Presežek/Zahtevani minimalni kapital (v %)			77,0	40,0			
Temeljni kapital/Čista zbrana premija (v %)			22,2	19,6			
			Pozavarovalnice[1)]				
Zahtevani minimalni kapital (v mrd SIT)	3,3	4,1	4,4	4,5	24	7	3
Presežek (v mrd SIT)	8,2	7,0	7,6	7,1	-15	9	-7
Presežek/Zahtevani minimalni kapital (v %)	248,6	170,7	174,0	158,1	-31	2	-9
Temeljni kapital/Čista zbrana premija (v %)	56,5	55,6	81,4				

Opomba: [1] Podatki za leto 2005 se nanašajo na september.
Vir: AZN, lastni preračuni

Domnevamo lahko, da je del poslabšanja solventnosti zavarovalnic tudi posledica pričakovane uvedbe Mednarodnih standardov računovodskega poročanja v bližnji prihodnosti. Slovenski zakon o gospodarskih družbah določa obveznost uporabe Mednarodnih standardov računovodskega poročanja za vse zavarovalnice najpozneje od 1.1.2007 naprej. V skladu z Mednarodnimi računovodskimi standardi izravnalne rezervacije ne predstavljajo več zavarovalno-tehničnih rezervacij, temveč glede na njihovo vsebino spadajo med postavke kapitala. Še vedno se po pravilih EU oblikujejo izravnalne rezervacije za kreditna zavarovanja. Po trenutni ureditvi se v Sloveniji uporabljajo izravnalne rezervacije pri večini premoženjskih zavarovanj. V izračunu kapitalske ustreznosti se upoštevajo le tiste rezervacije, ki jih zavarovalnice oblikujejo po lastni presoji in presežek oblikovanih izravnalnih rezervacij nad predpisanimi. Na podlagi predlaganega Zakona o spremembah in dopolnitvah Zakona o zavarovalništvu (ZZavar-C) bo v prihodnje tudi v Sloveniji obvezno oblikovati izravnalne rezervacije le še za kreditna zavarovanja, vse preostale izravnalne rezervacije pa bodo morale zavarovalnice do 1.1.2007 odpraviti in izkazati kot del kapitala. Posledično bo prišlo do povečanja razpoložljivega kapitala zavarovalnic in dviga kapitalske ustreznosti. V prihodnje bo imela pomemben vpliv na kapitalsko ustreznost in poslovanje zavarovalnic tudi uvedba Solventnosti II, ki naj bi stopila v veljavo okrog leta 2011. Slovenske zavarovalnice bodo morale zato v prihodnje okrepiti upravljanje tveganj. Solventnost II predvideva možnost internih modelov, ki naj bi bili bolje prilagojeni tveganjem in specifičnosti poslovanja posameznih zavarovalnic od standardnega modela oziroma unificiranega načina ugotavljanja zahtevanega kapitala. Uveljavitev internih modelov, ki jih bo moral potrditi nadzorni organ, bo zelo draga, zato jih bodo lahko imele le dovolj velike zavarovalnice oziroma finančni konglomerati. Če bodo slovenske zavarovalnice hotele izkoristiti prednosti internih modelov za izračun zahtevanega kapitala, bosta potrebni nadaljnja konsolidacija na zavarovalniškem trgu in širitev na tuje trge, ki bosta povečali njihove prihodke.

6.1.2 Stabilnost zavarovalniškega sektorja

Tveganja pri sklepanju zavarovanj

Leta 2005 so zavarovalnice dosegle najboljši škodni rezultat v zadnjih petih letih.

Škodni rezultat zavarovalnic, izračunan kot razmerje med bruto izplačanimi odškodninami in bruto zbranimi premijami, se je v lanskem letu izboljšal na 0,59 in je bil najboljši v zadnjih petih letih. K izboljšanju škodnega rezultata so prispevala predvsem premoženjska zavarovanja, katerih škodni rezultat se je znižal na 0,59, deloma pa tudi življenjska zavarovanja, katerih škodni rezultat se je znižal na 0,33. Škodni rezultat zdravstvenih zavarovanj se je v lanskem letu poslabšal z 0,87 v letu 2004 na 0,93. Med

[66] ECB

najpomembnejšimi premoženjskimi zavarovanji se je občutno izboljšal škodni rezultat zavarovanj odgovornosti pri uporabi motornih vozil (0,56) in zavarovanj kopenskih motornih vozil (0,71), kar je posledica povečanja zbranih bruto premij in zmanjšanja izplačanih bruto odškodnin. Delež zadržanega tveganja premoženjskih zavarovalnic, ki ga merimo z razmerjem med čisto zbrano premijo in bruto zbrano premijo, je ostal na približno enaki ravni kot v letu 2004. Zadržano tveganje slovenskih premoženjskih zavarovalnic je v lanskem letu znašalo 82,8% in je bilo za dobri dve odstotni točki višje kakor zadržano tveganje premoženjskih zavarovalnic v evroobmočju leta 2004.

Tabela 6.7: Škodni rezultat pomembnejših zavarovalnih vrst

	2001	2002	2003	2004	2005
			Zavarovalnice		
Skupaj	0,64	0,63	0,64	0,64	0,59
Življenjsko zavarovanje	0,31	0,38	0,42	0,36	0,33
Prostovoljno zdravstveno zavarovanje	0,83	0,81	0,83	0,87	0,93
Premoženjsko razen zdravstvenega	0,66	0,62	0,64	0,67	0,59
Zavarovanje odgovornosti pri uporabi motornih vozil	0,62	0,57	0,57	0,64	0,56
Zavarovanje kopenskih motornih vozil	0,85	0,80	0,80	0,83	0,71
Nezgodno zavarovanje	0,62	0,62	0,61	0,62	0,52
Drugo škodno zavarovanje	0,73	0,65	0,64	0,72	0,70
Zavarovanje požara in elementarnih nesreč	0,38	0,31	0,55	0,52	0,43
Kreditno zavarovanje	0,94	1,03	0,85	0,66	0,61
Drugo premoženjsko zavarovanje	0,67	0,67	0,70	0,65	0,63
			Pozavarovalnice		
Skupaj[1]	0,64	0,51	0,49	0,55	0,49

Opomba: [1] Škodni rezultat za leto 2001 je pri pozavarovalnicah izračunan iz podatkov za prva tri četrtletja.
Vir: AZN

Naložbena tveganja

Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja se je v lanskem letu povečala in je ob koncu leta znašala 117,5%. S tem se je naložbeno tveganje še dodatno zmanjšalo. Naložbe kritnega premoženja so se povečale za 15% in so ob koncu leta znašale 593 mrd SIT, kar je predstavljalo 9% BDP.

Pokritost zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja se je izboljšala.

Tabela 6.8: Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja

	2001	2002	2003	2004	2005
Zavarovalno-tehnične rezervacije (v mrd SIT)	286	343	396	450	505
Stopnje rasti (v %)	27	20	15	14	12
Naložbe kritnega premoženja (v mrd SIT)	252	334	443	515	593
Stopnje rasti (v %)	27	33	33	16	15
Naložbe kritnega premoženja/Zavarovalno-tehnične rezervacije (v %)	88,0	97,5	111,9	114,4	117,5
Delež naložb kritnega premoženja v BDP (v %)	5,2	6,2	7,6	8,2	9,0
Matematične rezervacije (v mrd SIT)	116	151	183	218	247
Stopnje rasti (v %)	34	30	21	19	13
Naložbe kritnega sklada (v mrd SIT)	124	169	222	276	326
Stopnje rasti (v %)	36	36	31	24	18
Naložbe kritnega sklada/Matematične rezervacije (v %)	106,6	112,5	119,1	126,5	132,1
Delež naložb kritnega sklada v BDP (v %)	2,6	3,2	3,8	4,4	5,0
Druge zavarovalno-tehnične rezervacije (v mrd SIT)	170	192	213	232	258
Stopnje rasti (v %)	22	13	11	9	11
Naložbe kritnega premoženja brez kritnih skladov (v mrd SIT)	128	165	221	239	267
Stopnje rasti (v %)	19	29	34	8	12
Naložbe kritnega premoženja brez KS/Druge zavarovalno-tehnične rezervacije (v %)	75,3	85,9	103,9	103,0	103,5
Delež naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov v BDP (v %)	2,7	3,1	3,8	3,8	4,1

Vir: AZN, SURS, lastni preračuni

Z višjo rastjo premije življenjskih zavarovanj od premije za premoženjska zavarovanja se je tudi v lanskem letu nadaljevala višja rast naložb kritnega sklada v primerjavi z naložbami preostalega kritnega premoženja. Naložbe kritnih skladov so tako ob koncu leta 2005 predstavljale že 55% celotnega kritnega premoženja zavarovalnic. Povečal se je

delež čistih matematičnih rezervacij v vseh čistih zavarovalno-tehničnih rezervacijah in pokritost čistih matematičnih rezervacij z naložbami kritnega sklada, ki je ob koncu leta 2005 znašala kar 132%. Pokritost drugih čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij je prav tako presegala 100% in je ostala na približno enaki ravni kot ob koncu leta 2004.

V lanskem letu je ena izmed zavarovalnic začela ponujati naložbeno polico življenjskega zavarovanja, v katero je bil poleg petih drugih tujih skladov vključen tudi hedge sklad. Glede na visoko tveganost hedge skladov bi morebitne negativne izkušnje zavarovancev lahko vplivale na zmanjšano povpraševanje tudi po drugih naložbenih policah, ki ne vključujejo tako tveganih skladov.

Postopno se povečuje delež naložb kritnih skladov v enote vzajemnih skladov.

V strukturi naložb življenjskih zavarovanj oziroma kritnih skladov v zadnjih letih prihaja do premikov k nekoliko donosnejšim in bolj tveganim naložbam. Nadaljuje se trend zmanjševanja deleža državnih vrednostnih papirjev in depozitov pri bankah, na drugi strani pa se povečuje delež naložb v druge dolžniške vrednostne papirje in enote vzajemnih skladov. Delež naložb v dolžniške vrednostne papirje in depozite pri bankah, ki veljajo za najvarnejše oblike naložb, se je v letu 2005 zmanjšal za 4 odstotne točke, vendar še vedno ostaja na zelo visoki ravni 82%. V državah evroobmočja, razen Grčije, so dolžniški vrednostni papirji ter depoziti in denar ob koncu leta 2004 predstavljali le 51% vseh naložb življenjskih zavarovanj. Omenjene države so imele v letu 2004 tudi občutno večji delež naložb iz življenjskega zavarovanja v korist zavarovancev, ki prevzemajo naložbeno tveganje, in sicer na ravni 21%, medtem ko je omenjeni delež v Sloveniji v vseh naložbah kritnih skladov v lanskem letu znašal dobrih 10% in se je povečal za 5 odstotnih točk. Delež naložb v lastniške vrednostne papirje brez enot vzajemnih skladov se je v lanskem letu glede na leto 2004 zmanjšal za 3,5 odstotne točke na 4,8%. Občutno pa se je povečal delež enot vzajemnih skladov s 4,1% v letu 2004 na 12% v letu 2005. Delež posojil v naložbah kritnih skladov v Sloveniji ostaja še naprej zanemarljiv, medtem ko je v evroobmočju, razen Grčije, v letu 2004 znašal dobrih 7%[67]. V valutni strukturi naložb kritnih skladov se je nekoliko zmanjšal delež naložb v evrih na 51,8% in povečal delež naložb v SIT na 47%. Zavarovalnice so povečale geografsko razpršitev naložb kritnih skladov, saj se je delež naložb v tuje vrednostne papirje v lanskem letu povečal z 19% v letu 2004, na 24%, kar je bilo v skladu s pričakovanji glede na negativno donosnost na domačem borznem trgu, merjeno z indeksom SBI20.

Slika 6.1: Struktura naložb kritnih skladov zavarovalnic v odstotkih

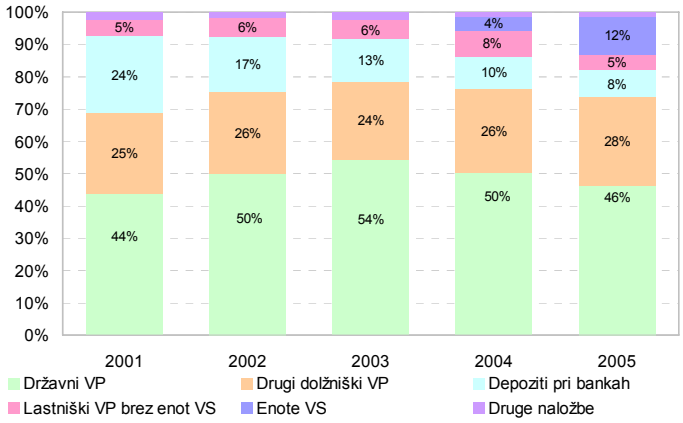

Vir: AZN

Povečujejo se naložbe kritnega premoženja brez kritnih skladov v državne vrednostne papirje.

V strukturi naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov se je v lanskem letu občutno povečal delež državnih vrednostnih papirjev za 7 odstotnih točk, na 37,6%, in zmanjšal delež lastniških vrednostnih papirjev brez enot vzajemnih skladov za 3,7 odstotne točke, na 14,9%. Delež naložb v enote vzajemnih skladov se je sicer nekoliko povečal, vendar ostaja še vedno sorazmerno majhen na ravni 1,6%. Podobno kot velja za kritne sklade je tudi naložbena politika zavarovalnic pri preostalem kritnem premoženju v primerjavi z zavarovalnicami v evroobmočja bistveno konzervativnejša.

[67] Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors (CEIOPS)

Slika 6.2: Struktura naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov zavarovalnic v odstotkih

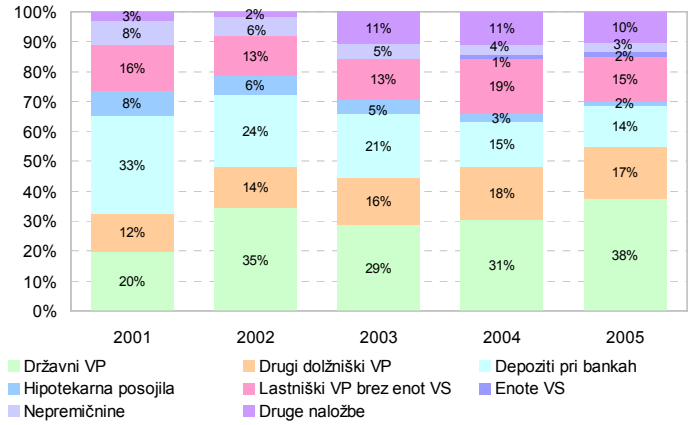

Vir: AZN

V strukturi celotnega kritnega premoženja zavarovalnic so državni in dolžniški vrednostni papirji ter depoziti pri bankah predstavljali 76% vseh naložb. Delež naložb v lastniške vrednostne papirje brez enot vzajemnih skladov se je zmanjšal za 3,7 odstotne točke, na 9,3%. Delež naložb v enote vzajemnih skladov pa se je povečal za 4,7 odstotne točke, na 7,3%.

Delež naložb zavarovalnic v tuje vrednostne papirje se je povečal s 13% na 16,5%.

Delež naložb zavarovalnic v tuje vrednostne papirje se je povečal s 13% v letu 2004 na 16,5% v letu 2005. Zavarovalnice so imele skupno 98 mrd SIT naložb v tujih vrednostnih papirjih (leta 2004 70 mrd SIT) in 14 mrd SIT v slovenskih evroobveznicah.

Celoten zavarovalniški sektor (S.125), ki poleg zavarovalnic vključuje še pozavarovalnice in pokojninske sklade, je imel ob koncu leta 2005 slabih 139 mrd SIT naložb v tujih vrednostnih papirjih, kar je predstavljalo 14,3% vseh finančnih sredstev sektorja S.125. Omenjeni delež je leta 2004 znašal samo 10,1%. V strukturi naložb v tuje vrednostne papirje je glede na leto 2004 prišlo do določenega premika v korist lastniških vrednostnih papirjev, saj se je njihov delež povečal za 7 odstotnih točk, na 24%, preostalih 76% pa so predstavljali dolžniški vrednostni papirji. Pri naložbah v delnice je zavarovalniški sektor povečal delež naložb v države EU15 in občutno zmanjšal izpostavljenost do kapitalskih trgov nekdanje Jugoslavije. Delež naložb v delnice hrvaških, bosanskih, srbsko-črnogorskih in makedonskih izdajateljev v vseh naložbah v tuje lastniške vrednostne papirje se je zmanjšal s 33% ob koncu leta 2004 na 21% ob koncu leta 2005. Med naložbami v tuje dolžniške vrednostne papirje so tudi ob koncu leta 2005 prevladovale obveznice izdajateljev držav članic EU, predvsem Nemčije (26%), Nizozemske (10%), Francije (10%), Irske (8%) in Velike Britanije (8%).

Slika 6.3: Naložbe zavarovalniškega sektorja (vključuje zavarovalnice, pozavarovalnice in pokojninske sklade) v vrednostne papirje tujih izdajateljev in slovenske evroobveznice v mrd SIT

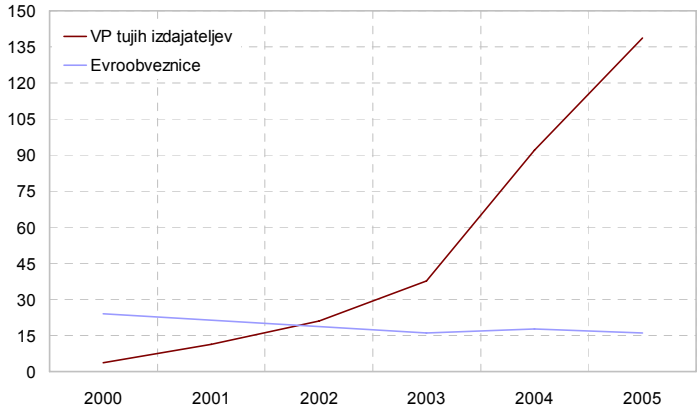

Vir: Banka Slovenije

6.1.3 Vpliv zavarovalnic na stabilnost bančnega sektorja prek kreditnih zavarovanj

Delež posojil gospodinjstvom zavarovanih pri zavarovalnicah se je zmanjšal na 40%.

Banke so imele ob koncu leta 2005 po anketnih podatkih slabih 361 mrd SIT posojil gospodinjstvom, zavarovanih pri zavarovalnicah, kar je za dobrih 50 mrd SIT več kakor ob koncu leta 2004. Kljub absolutnemu povečanju obsega posojil gospodinjstvom zavarovanih pri zavarovalnicah za 16,1%, se je njihov delež v vseh posojilih gospodinjstvom v letu 2005 zmanjšal za dobrih 20 odstotnih točk, na 39,6%. Delež zbrane kreditne premije v celotni zbrani premiji zavarovalnic se v lanskem letu ni bistveno spremenil in je znašal 2,6%. Obseg zbrane premije iz kreditnih zavarovanj se je v letu 2005, če v letu 2004 upoštevamo tudi zbrano premijo za izvozne kredite iz komercialnih nevarnosti pri SID, povečal za 10,6%.

Škodni rezultat kreditnih zavarovanj se je izboljšal.

Nadaljeval se je trend izboljševanja škodnega rezultata kreditnih zavarovanj, ki je v letu 2005 znašal 0,61, v letu 2004 pa 0,66. Sprememba glede na leto 2004 je predvsem tehnične narave, saj smo v letu 2005 v izračunu upoštevali tudi Prvo kreditno zavarovalnico, ki je začela delovati 1.1.2005[68]. Na podlagi gibanja škodnega rezultata ocenjujemo, da v lanskem letu ni prišlo do bistvenih sprememb nevarnosti za realizacijo sistemskega tveganja iz naslova zavarovanja posojil bank pri zavarovalnicah.

Slika 6.4: Zbrane premije in izplačane odškodnine v mio SIT ter škodni rezultat kreditnih zavarovanj (kot razmerje)[69]

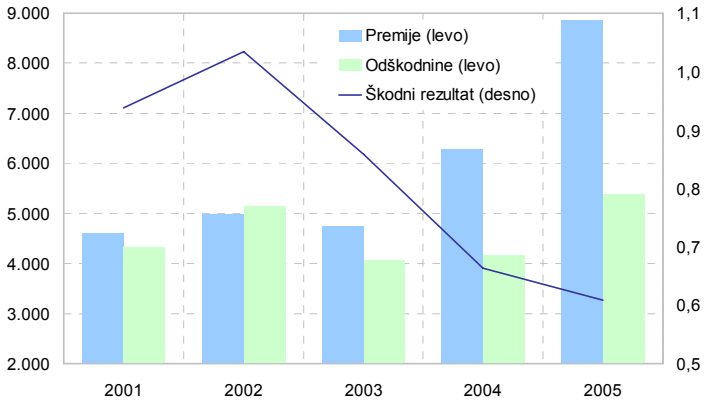

Vir: AZN

Poslabšanje škodnega rezultata iz zavarovanja potrošniških posojil.

Zavarovanje potrošniških posojil je leta 2005 v strukturi zbrane zavarovalne premije kreditnih zavarovanj z 51% predstavljalo največji delež. Sledila so jim zavarovanja izvoznih kreditov s 26%. Premija, zbrana iz naslova zavarovanja stanovanjskih posojil, pa je predstavljala 10% delež. Škodni rezultat zavarovanja potrošniških posojil se je v letu 2005 občutno povišal, z 0,61 na 0,72. Škodni rezultat zavarovanja izvoznih kreditov se ni bistveno spremenil in je znašal 0,41. Izjemno pa se je izboljšal škodni rezultat zavarovanja stanovanjskih posojil, ki se je po opaznem trendu slabšanja znižal z 0,54 na 0,26. Slednje bi lahko utemeljili z nizko ravnijo obrestnih mer in visoko stopnjo rasti stanovanjskih posojil, vendar glede na pričakovano rast obrestnih mer ocenjujemo, da se bo škodni rezultat zavarovanja stanovanjskih posojil v prihodnje ponovno poslabšal. To ne bi smelo imeti večjih posledic za stabilnost zavarovalniškega sistema, saj je vedno manj novih stanovanjskih posojil zavarovanih pri zavarovalnicah. V letu 2004 je bilo še 35,2% vseh novo odobrenih stanovanjskih posojil pri največjih osmih bankah v državi zavarovanih pri zavarovalnicah, v lanskem letu pa le še 21,7%.

[68] Slovenska izvozna družba (SID) lahko po zakonu o zavarovanju in financiranju mednarodnih gospodarskih poslov (Ur. l. RS, št. 2/04) v imenu Republike Slovenije zavaruje mednarodne gospodarske posle le pred nekomercialnimi in/ali komercialnimi nemarketabilnimi riziki, in mora imeti to poslovanje transparentno ločeno od svojega drugega poslovanja. Pravila o državnih pomočeh namreč zahtevajo, da se z javno podporo lahko zavarujejo samo nemarketabilni riziki. Zato je SID ustanovila Prvo kreditno zavarovalnico (PKZ), na katero je prenesla zavarovanje marketabilnih rizikov.

[69] Do leta 2005 brez upoštevanja zavarovanja izvoznih kreditov iz komercialnih nevarnosti pri SID. Če v letu 2004 v izračun celotnega škodnega rezultata kreditnih zavarovanj vključimo še zavarovanje izvoznih kreditov iz komercialnih nevarnosti pri SID, se škodni rezultat v letu 2004 zniža z 0,66 na 0,615.

Slika 6.5: Struktura zbrane premije kreditnih zavarovanj za leto 2005 in njihov škodni rezultat v zadnjih treh letih[70]

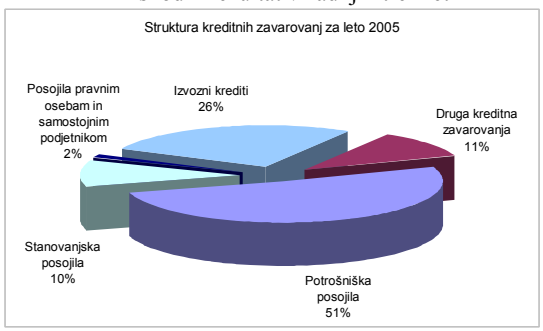

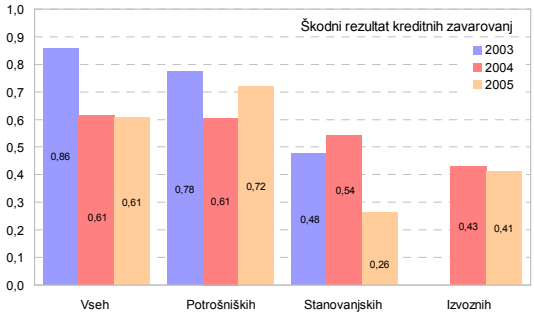

Vir: AZN

6.2 Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje

Obseg zbranih sredstev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja se je povečal na 142 mrd SIT.

Ob koncu leta 2005 je bilo v prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje vključenih že prek 427 tisoč zavarovancev, ki so predstavljali 53% delovno aktivnega prebivalstva in so v letu 2005 vplačali za 43,7 mrd SIT premij[71]. Obseg zbranih sredstev se je v lanskem letu glede na leto 2004povečal za 49% in je znašal skoraj 142 mrd SIT. Dinamika rasti števila zavarovancev se je umirila in je znašala 6%, kar je v skladu s pričakovanji, saj je bila izredno visoka stopnja rasti v letu 2004 posledica vključitve uslužbencev javnega sektorja v drugi pokojninski steber.

Tabela 6.9: Nekateri kazalniki obveznega in prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

					Stopnje rasti (v %)			
	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
	Obvezno pokojninsko zavarovanje							
Povprečno število zavarovancev pri ZPIZ	836.544	834.049	836.668	844.825	-0,6	-0,3	0,3	1,0
Povprečno število upokojencev[1]	509.083	517.751	523.854	531.075	3,4	1,7	1,2	1,4
Razmerje	1,64	1,61	1,60	1,59	-4,1	-2,0	-0,9	-0,4
Povprečna pokojnina (v SIT)[2]	97.542	102.524	107.140	110.498	9,2	5,1	4,5	3,1
Neto povprečna plača (v SIT)	147.859	158.966	166.066	176.287	9,7	7,5	4,5	6,2
Razmerje	0,66	0,64	0,65	0,63	-0,5	-2,2	0,0	-2,8
Povprečna starost novih prejemnikov pokojnin	57,7	57,7	58,6	58,8	0,9	0,0	1,6	0,4
moški	59,9	59,9	60,6	60,4	1,1	0,0	1,1	-0,3
ženske	55,5	55,7	56,6	57,1	0,2	0,3	1,6	0,9
	Prostovoljno dodatno pokojninsko zavarovanje							
Število zavarovancev dod. prost. pok. zavarovanja	173.089	212.060	404.885	427.645	111,4	22,5	90,9	5,6
Delovno aktivno prebivalstvo	808.596	801.383	807.490	813.100	0,3	-0,9	0,8	0,7
Razmerje	0,21	0,26	0,50	0,53	110,8	23,6	89,5	4,9
Sredstva (v mio SIT)	23.722	48.904	95.442	141.890	295,4	106,2	95,2	48,7
Delež sredstev v BDP (v %)	0,4	0,8	1,5	2,2	254,3	89,9	81,5	41,7
Delež sredstev v alternativnih finančnih naložbah gospodinjstev (v %)	2,4	4,2	6,4	8,4	199,3	73,7	53,3	31,7
Zbrana premija (v mio SIT)	12.372	22.487	42.810	43.674	133,9	81,8	90,4	2,0
Delež premije v davčnih prihodkih ZPIZ (v %)	2,5	4,2	7,4	7,2	113,6	67,7	77,7	-3,9

Opombi: [1] Vključeni so prejemniki vseh vrst pokojnin: starostnih, invalidskih, družinskih, vdovskih, vojaških, kmečkih in državnih.
[2] Vključene so starostne, invalidske ter družinske in vdovske pokojnine zmanjšane za obračunano akontacijo davka.

Vir: ZPIZ, AZN, ATVP, SURS

V letu 2005 se je ponovno znižalo razmerje med povprečno pokojnino in povprečno plačo, ki je znašalo slabih 63%. Nekoliko se je povečala tudi povprečna starost novih prejemnikov pokojnin. Razmerje med davčnimi prihodki v blagajno obveznega pokojninskega zavarovanja in transferji Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanje

[70] Pri izračunu škodnih rezultatov smo v letu 2004 upoštevali Slovensko izvozno družbo, zato prihaja do razlike s Sliko 6.4.
[71] Brez Prvega pokojninskega sklada Republike Slovenije.

posameznikom in gospodinjstvom se je v lanskem letu glede na leto 2004 nekoliko izboljšalo in je znašalo 76,9%, vendar pa je bilo občutno nižje kakor leta 1995, ko je znašalo še 95,7%. Razlika se je tako kot v predhodnih letih pokrila s transfernimi prihodki, predvsem s prejemki iz državnega proračuna, ki vztrajno rastejo že od leta 1992 naprej. Taki trendi se bodo nadaljevali tudi v prihodnje, saj se bo pritisk na pokojninsko blagajno z upokojevanjem povojne "baby boom" generacije še povečeval. Zato bodo posamezniki morali poleg vplačil v blagajno obveznega pokojninskega zavarovanja še dodatno varčevati za starost, če se bodo želeli izogniti znižanju življenjskega standarda po upokojitvi. Delež sredstev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja je ob koncu leta 2005 znašal 2,2% BDP oziroma 8,4% sredstev v alternativnih finančnih naložbah gospodinjstev in se je v preteklih letih hitro povečeval, kar je deloma tudi posledica neposrednih ali posrednih ukrepov države. Delež zbrane premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v davčnih prihodkih Zavoda za pokojninsko in invalidsko zavarovanja (ZPIZ) se je v lanskem letu glede na leto 2004 nekoliko zmanjšal in je znašal 7,2%, kar je skoraj trikrat toliko kot v letu 2002. Republika Slovenija, lokalne skupnosti in osebe javnega prava po zakonu o kolektivnem dodatnem pokojninskem zavarovanju za javne uslužbence zaposlenim v javnem sektorju vplačujejo pokojninske premije v zaprti vzajemni sklad za javne uslužbence, poleg tega pa država tudi z davčnimi olajšavami spodbuja prostovoljno dodatno pokojninsko varčevanje prebivalstva[72].

Med tremi skupinami izvajalcev pokojninskih načrtov prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja so leta 2005 v strukturi števila zavarovancev največji tržni delež z 49% dosegli vzajemni pokojninski skladi, katerim so sledile pokojninske družbe z 41%. V strukturi zbrane premije se je glede na leto 2004 za 6 odstotnih točk, na 46%, zmanjšal delež vzajemnih pokojninskih skladov in za 5 odstotnih točk, na 45%, povečal delež pokojninskih družb. V strukturi zbranih sredstev so imele pokojninske družbe še vedno največji delež (48%), vendar se delež vzajemnih skladov (41%), zlasti po vključitvi javnih uslužbencev, vztrajno povečuje. Pomen zavarovalnic na trgu prostovoljnih dodatnih pokojninskih zavarovanj se še naprej zmanjšuje.

Tabela 6.10: Izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja – število zavarovancev, zbrana premija in sredstva

	2001	2002	2003	2004	2005
Število zavarovancev	81.895	173.089	212.060	404.885	427.645
Struktura (v %)					
Vzajemni pokojninski skladi	19,4	18,2	16,8	50,7	49,3
Zavarovalnice	25,1	21,8	21,6	9,5	9,3
Pokojniske družbe	55,4	60,0	61,6	39,8	41,4
Zbrana premija (v mio SIT)	5.289	12.372	22.487	42.810	43.674
Struktura (v %)					
Vzajemni pokojninski skladi	0,0	0,0	24,1	51,6	46,3
Zavarovalnice	37,5	24,0	15,8	8,3	8,3
Pokojniske družbe	62,5	76,0	60,1	40,1	45,3
Sredstva (v mio SIT)	6.000	23.722	48.904	95.442	141.890
Struktura (v %)					
Vzajemni pokojninski skladi	19,3	24,8	25,0	38,0	40,6
Zavarovalnice	27,3	20,0	18,2	13,1	11,5
Pokojniske družbe	53,4	55,2	56,8	48,9	47,8

Vir: AZN, ATVP

Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja

Slovenija v razvoju prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja po zbranih sredstvih v BDP oziroma tržni kapitalizaciji kapitalskega trga močno zaostaja za evroobmočjem, kjer je delež sredstev pokojninskih skladov ob koncu leta 2004 predstavljal kar 12,7% BDP. Zaostaja pa tudi za Češko, kjer je delež pokojninskih skladov ob koncu leta 2004 znašal 3,6% BDP.

Izredno konzervativna naložben politika izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, zlasti v primerjavi s tujino.

Občutna razlika med državami z daljšo tradicijo prostovoljnega pokojninskega zavarovanja in Slovenijo obstaja tudi v strukturi naložb sredstev prostovoljnega pokojninskega zavarovanja. V zahodnoevropskih državah imajo pokojninski skladi

[72] V davčno olajšavo se šteje znesek premije prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja, ki jo je plačal davčni zavezanec, vendar največ do 24% obveznih prispevkov za pokojninsko in invalidsko zavarovanje zavarovanca oziroma 5,844% letne bruto plače, pri čemer je znesek olajšave navzgor omejen in je v letu 2005 znašal 549.400 SIT.

bistveno nižji delež naložb v državnih in drugih dolžniških vrednostnih papirjih ter denarju in depozitih (Portugalska 51%, Nemčija 32% in Velika Britanija 24% ob koncu leta 2004) in večji delež v delnicah in enotah vzajemnih skladov (Portugalska 45%, Nemčija 32% in Velika Britanija 59%). V Sloveniji je delež državnih in drugih dolžniških vrednostnih papirjev ter denarja in depozitov lani znašal kar 92%, delež delnic in enot vzajemnih skladov pa le 7%. V strukturi naložb se je povečal delež enot vzajemnih skladov in zmanjšal delež lastniških vrednostnih papirjev brez enot vzajemnih skladov, kar je, podobno kot pri zavarovalnicah, v glavnem posledica težnje po večji razpršenosti portfelja. Taka struktura naložb je izvajalce dodatnega pokojninskega zavarovanja sicer obvarovala pred padcem tečajev na Ljubljanski borzi v lanskem letu, vendar pa jih omejuje pri doseganju višjih donosnosti. Obseg naložb v tuje vrednostne papirje se je v lanskem letu povečal za 7 mrd SIT, na dobrih 21 mrd SIT, njihov delež v strukturi sredstev pa je glede na leto 2004 ostal nespremenjen, na ravni 15%.

Tabela 6.11: Sredstva pokojninskih skladov v mrd SIT in njihova struktura v izbranih evropskih državah v odstotkih ob koncu leta 2004

	Slovenija[1]	EMU[2]	Češka	Portugalska	Nemčija	Velika Britanija
Investicije pokojninskih skladov (v mrd SIT)	142	228.899	747	3.631	20.045	226.179
Delež v BDP (v %)	2,2	12,7	3,6	11,2	3,8	65,1
Delež v tržni kapitalizaciji (v %) [3]	4,4	30,1	22,3	42,3	7,9	48,0
Struktura naložb (v %)						
Denar in depoziti	14	-	10	8	3	3
Državne obveznice	44	-	52	24	3	15
Druge obveznice	34	-	31	18	27	7
Delnice	4	-	6	22	32	43
Enote vzajemnih skladov	3	-	0	22	-	15
Drugo	1	-	2	5	36	17

Opombe: [1] Vsi podatki za Slovenijo se nanašajo na konec leta 2005.
[2] Podatki so za leto 2004 in ne vključujejo Luksemburga in Finske.
[3] Podatki so za leto 2003 razen evroobmočja kjer so podatki za leto 2002.
Vir: AZN, ATVP, OECD Pension Markets in Focus, Newsletter June 2005, Issue 1; Newsletter December 2005, Issue 2

Slika 6.6: Struktura naložb izvajalcev prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v odstotkih

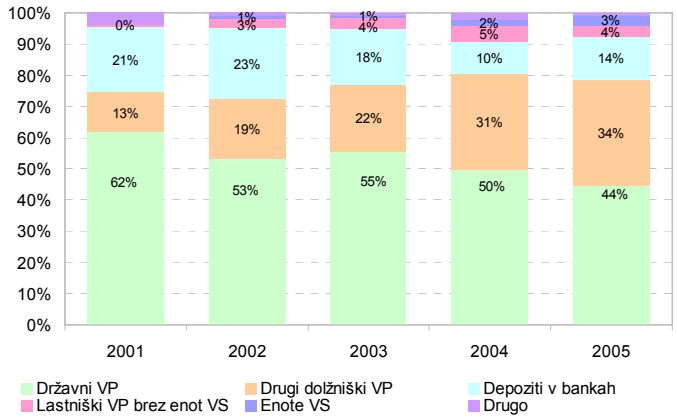

Vir: AZN, ATVP

Glavni razlog za izredno konzervativno naložbeno politiko in nespremenjen delež naložb v tuje vrednostne papirje še naprej ostaja zakonsko predpisana minimalna zajamčena donosnost, ki ne sme biti nižja od 40% povprečne letne obrestne mere na državne vrednostne papirje z dospelostjo nad enim letom. Zaradi padanja obrestnih mer se je minimalna zajamčena donosnost v letu 2005 še naprej zniževala in je ob koncu leta znašala 1,11%, medtem ko je ob koncu leta 2004 znašala 3,65%. Glede na predhodno leto so se znižale tudi dejanske donosnosti, ki so jih dosegli izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja. Letna rast vrednosti enote premoženja vzajemnih pokojninskih skladov je v lanskem letu znašala 3,8%, medtem ko je v letu 2004 znašala 8,5%. Donosi premoženja prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja v upravljanju pri zavarovalnicah in pokojninskih družbah so znašali med 0,05% in 4,81%, medtem ko so še v letu 2004 znašali med 5,4% in 9,3%. V prihodnje bi bilo smiselno razmisliti o odpravi zakonsko določene minimalne zahtevane donosnosti za nove pokojninske načrte, kar bi izvajalcem pokojninskih načrtov omogočilo manj

Zakonsko predpisana minimalna zajamčena donosnost se je v letu 2005 znižala na samo 1,11%.

konzervativno naložbeno politiko in večjo geografsko diverzifikacijo sredstev ter večjo konkurenčnost v prilagodljivosti zahtevam in željam zavarovancev.

Glede na relativno nerazvitost dodatnega prostovoljnega pokojninskega zavarovanja v Sloveniji in neugodno starostno strukturo prebivalstva, ki bo povzročala še dodatne pritiske na blagajno obveznega pokojninskega zavarovanja, lahko v prihodnje pričakujemo rast zbranih premij in števila zavarovancev v drugem stebru pokojninskega zavarovanja. Slednje je zlasti verjetno, če bodo izvajalci prostovoljnega dodatnega pokojninskega zavarovanja zmanjšali konzervativnost naložbenih politik in povečali donosnosti.

6.3 Investicijski skladi

Sredstva investicijskih skladov predstavljajo okoli 22% bančnih vlog prebivalstva.

Sredstva investicijskih skladov so se leta 2005 povečala le za 6%, kar je predvsem posledica manj spodbudnih razmer na domačem kapitalskem trgu. Ob koncu februarja 2006 so s 545 mrd SIT predstavljala še vedno dobrih 22% bančnih vlog prebivalstva, podobno kakor lani. Investicijski skladi so z dobrim 6% deležem sredstev v celotnem finančnem sistemu njegov vse pomembnejši del.

Leta 2005 so vzajemni skladi dosegli 7% donosnost, indeks investicijskih družb se je znižal za -12%.

Zaradi preoblikovanja treh investicijskih družb v vzajemne sklade leta 2005 je v strukturi investicijskih skladov delež vzajemnih skladov začel prevladovati in je ob koncu februarja 2006 dosegel 63%. Na obstoječe razmerje je leta 2005 vplival tudi padec slovenskega borznega indeksa SBI20, za -5,6%. Investicijske družbe so imele še ob koncu leta 2005 v strukturi naložb za 63% domačih delnic. Negativni vpliv znižanja cen vrednostnih papirjev na domačem kapitalskem trgu za vzajemne sklade ni bil tako izrazit, saj so ti v strukturi sredstev povečali delež tujih naložb za 23 odstotnih točk, na skoraj 40% ob koncu leta 2005. Njihova letna dosežena donosnost je bila zato s 7% pozitivna, vendar precej nižja od lanskoletne, 18%. Poleg nižjih donosov je bila tudi močna konkurenca tujih vzajemnih skladov razlog, da so vzajemni skladi leta 2005 dosegli le 40% neto vplačil iz preteklega leta.

Tabela 6.12: Sredstva investicijskih skladov v mrd SIT in njihova donosnost v odstotkih

	2001	2003	2004	2005	feb. 2006	2002	2003	2004	2005
	Sredstva (v mrd SIT)					Stopnje rasti (v %)			
Investicijski skladi (IS)	563	439	500	532	545	-8,0	-15,2	13,8	6,4
Vzajemni skladi (VS)	15	93	210	332	344	277,4	68,0	125,7	57,9
Investicijske družbe (ID)	-	214	290	200	201	-	54,7	35,3	-30,9
Pooblaščene ID	548	132	-	-	-	-40,9	-59,3	-	-
	Struktura (v %)								
Vzajemni skladi (VS)	2,6	21,2	42,0	62,4	63,1				
Investicijske družbe (ID)	-	48,8	58,0	37,6	36,9				
Pooblaščene ID	97,4	30,0	-	-	-				
	Stopnje rasti (v %)								
VEP	23,2	17,2	17,8	7,2	8,6				
PIX	4,4	23,5	33,8	-12,2	-16,3				
	Neto vplačila in promet na borzi (v mrd SIT)								
Letna neto vplačila VS	2	26	81	33	24	-	-12,3	215,3	-59,1
Letni promet s (p)idi	53	61	60	36	35	62,1	-29,0	-1,4	-40,3

Vir: ZDZU, Vzajemci.com, LJSE, lastni preračuni

Tržna koncentracija DZU glede na sredstva v upravljanju se znižuje.

Leta 2005 se je konkurenca upravljavcev vzajemnih skladov glede na preteklo leto še dodatno povečala. Nastalo je 17 novih vzajemnih skladov in v prvih treh mesecih letošnjega leta še 18 dodatnih in to kljub nižjim neto vplačilom v zadnjem obdobju. Močno se povečuje tudi tuja konkurenca, saj je bilo v tuje vzajemne skladi leta 2005 skoraj 65% neto vplačil v domače vzajemne sklade. Ob koncu marca 2006 se je tako v Sloveniji tržilo že 68 domačih ter 113 tujih vzajemnih skladov. Posledica je nadaljnje zniževanje tržne koncentracije DZU gleda na sredstva v upravljanju. Tudi leta 2005 je močno padla tržna koncentracija na segmentu vzajemnih skladov, še dodatno kot posledica že omenjenega preoblikovanja investicijskih družb v vzajemne sklade. Tržni delež največjega vzajemnega sklada je v zadnjih dveh letih do februarja 2006 padel za 14 odstotnih točk, na 20%.

Slika 6.7: Tržna koncentracija na trgu investicijskih skladov

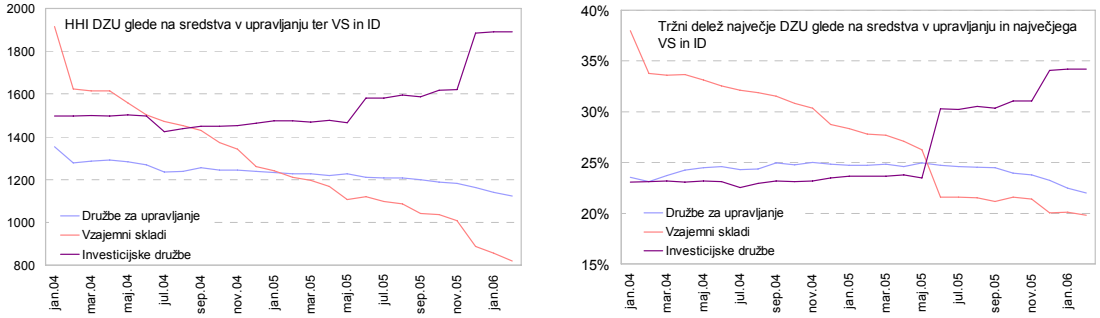

Vir: ZDZU, lastni preračuni

Razlogi za ustanavljanje novih vzajemnih skladov in pričakovanja o dodatnih vplačilih so predvsem v nizkih obrestnih merah ter v uskladitvi vzajemnih skladov z zakonodajo in s tem neomejeno možnostjo vlaganja v tujino. Naložbe v tujino vzajemnim skladom omogočajo doseganje zglednih donosov kljub neugodnim razmeram na domačem kapitalskem trgu. Poleg tega je vlaganje v vzajemne sklade po novi dohodninski zakonodaji, ki je stopila v veljavo leta 2005, davčno obravnavano ugodneje kot doslej, tudi glede na bančne vloge.[73] Mednarodni podatki pa kažejo, da je v Sloveniji s 694 EUR na prebivalca še bistveno manj sredstev vzajemnih skladov kot v Evropi, ki ima 11256 EUR sredstev vzajemnih skladov na prebivalca.[74]

Primerjava slovenskega trga investicijskih skladov z evropskim

Slovenija je še v začetku procesa dohitevanja EU15 z vidika pomena investicijskih skladov za finančno posredništvo.

V zadnjih dveh letih se je delež sredstev slovenskih vzajemnih skladov na prebivalca v sredstvih na prebivalca evropskih vzajemnih skladov povečal za 4 odstotne točke, na 6%. Sicer je delež nizek, vendar izraža proces dohitevanja evropskega povprečja z vidika pomembnosti investicijskih skladov v finančnem posredništvu. Povprečna letna rast sredstev vzajemnih skladov v Sloveniji je bila v zadnjih treh letih 84%, medtem ko je bila v Evropi le 16%.[75]

Slika 6.8: Medletne stopnje rasti sredstev vzajemnih skladov v Evropi ter Sloveniji v odstotkih in njihova vrednost na prebivalca v 1000 SIT

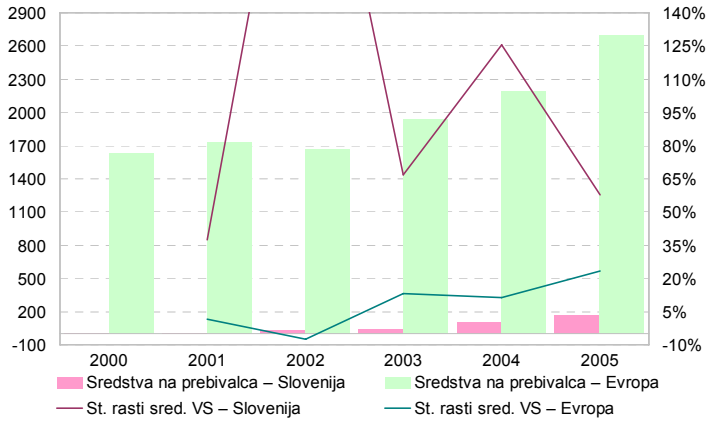

Opomba: V podatkih za Evropo od European Fund and Asset Management Association (EFAMA) so zajete vse članice Evropske unije, razen Slovenije, Cipra, Malte, Estonije, Litve in Latvije; poleg članic EU pa tudi Norveška, Švica in Liechtenstein. Podatek za število prebivalcev je iz konca junija 2002, in sicer za vse države in vsa obdobja.

Vir: EFAMA, ZDZU, Eurostat, lastni preračuni

[73] Celoten dohodek iz prodanih kuponov vzajemnih skladov se obravnava kot kapitalski dobiček, ki je obdavčen v obliki končnega davka, z 20%.

[74] V podatkih za Evropo so zajete vse članice EU, razen Slovenije, Cipra, Malte, Estonije, Litve in Latvije, poleg članic EU pa tudi Norveška, Švica in Liechtenstein. Podatek za število prebivalcev je iz konca junija 2002.

[75] Pri tem je treba upoštevati, da je rast slovenskih vzajemnih skladov tudi posledica preoblikovanja investicijskih družb. Vir podatkov za sredstva evropskih skladov je EFAMA. Glej predhodno opombo.

Slika 6.9: Primerjava strukture vzajemnih skladov v Slovenji (levo) in v Evropi – UCITS skladi (desno) v odstotkih

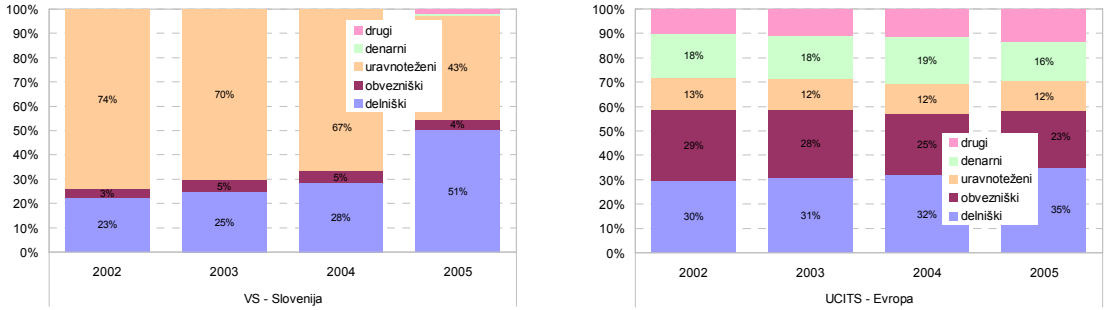

Vir: EFAMA, ZDZU

Primerjava strukture slovenskih vzajemnih skladov z evropskimi kaže na primanjkljaj obvezniških in denarnih skladov v Sloveniji. Šele v letu 2005 smo dobili prvi denarni sklad, ki je ob koncu februarja predstavljal komaj 0,3% sredstev vzajemnih skladov. To lahko pomeni, da je slovensko prebivalstvo relativno bolj nagnjeno k tveganju ali da vzajemni skladi v Sloveniji še niso sprejeti tudi kot alternativa za varnejše naložbe. Ocenjujemo, da se bo struktura varčevanja v vzajemnih skladih v prihodnosti še spreminjala. V letu 2005 je delež delniških vzajemnih skladov v Sloveniji presegel polovico vseh sredstev vzajemnih skladov in za 15 odstotnih točk tudi delež, ki ga imajo evropski delniški vzajemni skladi. Razlog za tolikšno povečanje je predvsem v preoblikovanju investicijske družbe, s skoraj 30% sredstev vzajemnih skladov pred preoblikovanjem, v delniški vzajemni sklad[76].

Prepletenost dejavnosti investicijskih skladov z bančnim sektorjem

Dopolnjevanje med bančnimi vlogami in naložbami v vzajemne sklade.

Poslovna in tudi lastniška prepletenost med bankami in DZU se poglablja. Banke so več kakor 50% lastnice šestih od petnajstih DZU in upravljajo dobro četrtino vseh sredstev vzajemnih skladov in čez 60% sredstev investicijskih družb[77]. Čeprav so si banke in DZU z vidika dejavnosti zbiranja sredstev konkurenčne, se po drugi strani dopolnjujejo, saj njihova finančna produkta, bančne vloge in enote vzajemnih skladov, zadostujeta različnim preferencam vlagateljev. Nizke obrestne mere dodatno vzpodbujajo vlaganje v enote vzajemnih skladov, ki so primerne predvsem kot dolgoročna naložba, kar povzroča trend zniževanja ročnosti bančnih vlog. V strukturi vlog nebančnim sektorjem se je delež dolgoročnih vlog nad enim letom v obdobju zadnjih dveh let do konca leta 2005 znižal za 2,1 odstotne točke, na 6,8%.

Slika 6.10: Delež investicijskih skladov v upravljanju DZU v večinski lasti bank v odstotkih

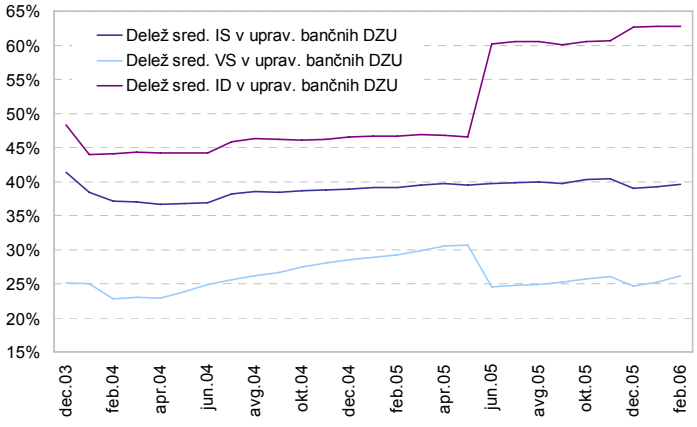

Vir: ZDZU

[76] Gre za preoblikovanje investicijske družbo Triglav steber I s 64 mrd SIT sredstev, maja 2005.

[77] Delež investicijskih družb v upravljanju DZU, ki so v večinski bančni lasti, je v zadnjem letu do februarja 2006 narasel za 16 odstotnih točk, in sicer predvsem zaradi preoblikovanja investicijske družbe v vzajemni sklad. Pred preoblikovanjem maja 2005 je delež sredstev vzajemnih skladov v upravljanju DZU, ki so v bančni lasti, že narasel na več kakor 30%.

Slika 6.11: Primerjava strukture naložb vzajemnih skladov DZU v večinski lasti bank (levo) in drugih (desno) v odstotkih

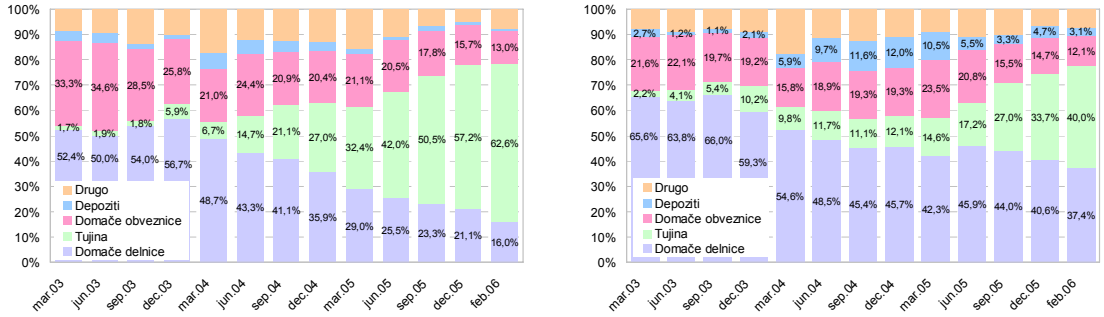

Vir: ZDZU, lastni preračuni

Glede na računovodske podatke je bilo leta 2004 poslovanje DZU v večinski bančni lasti in tudi drugih približno enako uspešno[78]. Njihova bilančna vsota je bila z 31,4 mrd SIT enakomerno porazdeljena med DZU v večinski bančni lasti in drugimi. Leta 2004 so DZU prejele za 9,3 mrd SIT prihodkov od prodaje, od tega 60% DZU, ki niso v bančni lasti. DZU skupaj so leta 2004 dosegle celoten izid v višini skoraj 4 mrd SIT; le malo višji je bil dosežen pri DZU v bančni lasti.

Slika 6.12: Primerjava vzajemnih skladov DZU v večinski lasti bank in drugih glede na neto vplačila v mrd SIT in dosežen medletni donos VEP v odstotkih

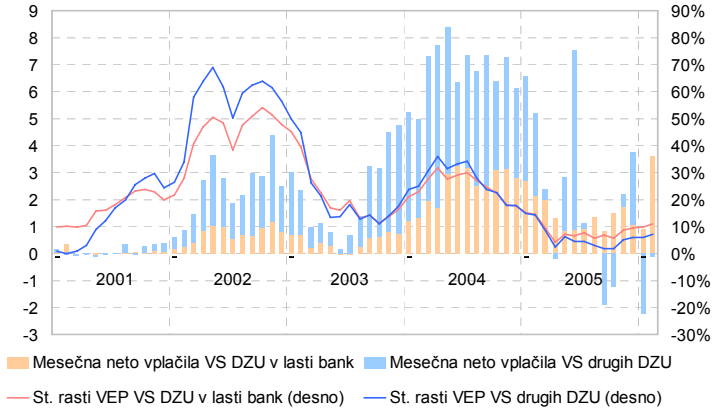

Vir: Vzajemci.com, lastni preračuni

V letu 2005 so bile DZU v večinski lasti bank uspešnejše od drugih DZU glede na neto vplačila v vzajemne sklade in doseženi donos. Dosegle so 17,2 mrd SIT neto vplačil in tako za 1,2 mrd SIT presegle vplačila v druge vzajemne sklade[79] in z 9,6% donosnostjo presegle donosnost drugih za 4 odstotne točke. Višja donosnost je predvsem posledica večjega deleža tujih naložb v strukturi. Ob koncu februarja 2006 so imeli vzajemni skladi DZU v večinski bančni lasti skoraj 63% tujih naložb, kar je 22 odstotnih točk več kakor drugi skladi.

Leta 2005 večja uspešnost vzajemnih skladov v upravljanju DZU v večinski lasti bank.

Družbe za upravljanje uporabljajo različne prodajne poti, poleg lastnih prodajnih mest je pomembna tudi internetna prodaja in vse bolj prodaja prek bank in zavarovalnic v obliki naložbenega življenjskega zavarovanja. Banke si tako povečujejo ponudbo finančnih produktov in prek provizij tudi dohodek. V letu 2005 je bilo prek bank z dobrimi 46 mrd SIT sklenjenih za 70% več poslov z vzajemnimi skladi kakor preteklo leto. Pri tem gre tudi za prodajo tujih vzajemnih skladov, ki se uradno tržijo v Sloveniji[80]. V letu 2005 so banke tako realizirale skoraj milijardo pobranih provizij ali 0,4% bruto dohodka.

Leta 2005 je bilo prek bank sklenjenih več kakor 46 mrd SIT poslov z vzajemnimi skladi.

[78] Vrednost ROA je za DZU v letu 2004 znašala 13%, medtem ko ROE 18%. Pri tem sta bili vrednosti izračunani na podlagi podatkov za kapital in sredstva iz konca leta 2004.

[79] Pri tem je treba upoštevati, da so bila vplačila v vzajemne sklade, ki niso v upravljanju DZU v večinski bančni lasti, junija 2005 predvsem posledica izplačila dividend preoblikovanega vzajemnega sklada iz investicijske družbe.

[80] Zanimivo je, da je pri neposrednem trženju tujih vzajemnih skladov potrebno dovoljenje ATVP, medtem ko pri trženju tujih vzajemnih skladov prek naložbenih življenjskih zavarovanj dovoljenje ni potrebno.

Nevarnost potencialnega prenosa tveganja med DZU in drugimi finančnimi sektorji ni neposredna. Zadolženost DZU pri domačih bankah je nizka, 6,5 mrd SIT ob koncu septembra 2005, kar predstavlja komaj slabe 0,2% bančnih kreditov nebančnim sektorjem. Tveganje se lahko prenaša predvsem prek zaupanja vlagateljev v mešane finančne instrumente, kot so življenjska zavarovanja z naložbenim tveganjem.

6.3.1 Vzajemni skladi

V strukturi naložb so vzajemni skladi povečali delež tujih naložb na 45%.

Premoženje vzajemnih skladov se je leta 2005 povečalo za 58%, na 332 mrd SIT, kar je posledica že omenjenega preoblikovanja investicijskih družb in letnih neto vplačil v višini 33 mrd SIT in 7% letne donosnosti njihovih sredstev. V začetku leta 2005 je bila donosnost vzajemnih skladov zaradi dobrih 43% domačih delnic v strukturi njihovih naložb še pod močnim vplivom razmer na domačem kapitalskem trgu. Skozi celotno leto 2005 pa so se vzajemni skladi izogibali vplivu domačega kapitalskega trga s povečevanjem deleža tujih naložb in ob koncu februarja 2006 že imeli 45% delež tujih naložb v strukturi. Tako so dosegli večjo geografsko razpršenost portfelja in manjšo odvisnost od domačega kapitalskega trga. Zaradi manjšega povpraševanja po domačih delnicah je to povzročilo dodaten negativen vpliv na gibanje indeksa SBI20. Letna donosnost vzajemnih skladov pa je bila zato leta 2005 precej višja od donosnosti slovenskega borznega indeksa SBI20, ki je bila negativna z -5,6%.

Slika 6.13: Mesečna neto vplačila v domače in tuje VS v mrd SIT, medletna donosnost domačih VS, medletna donosnost SBI 20 v odstotkih (levo) in struktura naložb domačih VS v odstotkih (desno)

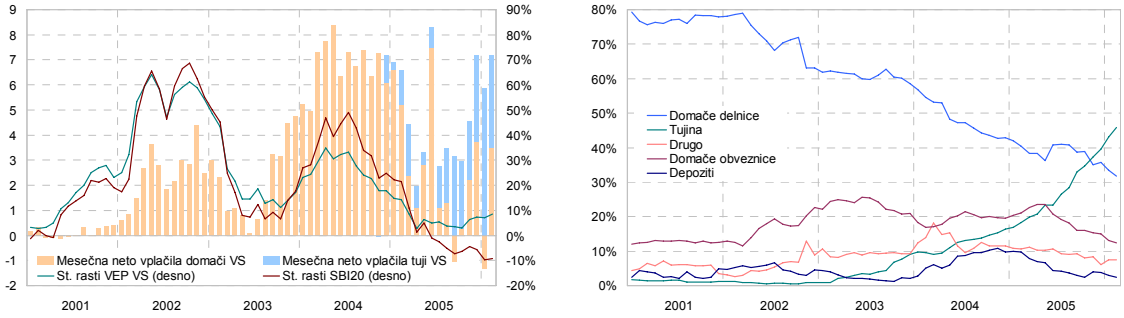

Vir: ZDZU, Vzajemci.com, LJSE, lastni preračuni

Povečevanje geografske razpršenosti naložb.

Delež domačih delnic vzajemnih skladov v tržni kapitalizaciji delnic na borzi se je sicer ob koncu leta 2005 glede na preteklo leto povečal za 2 odstotni točki, na 6,7%, vendar je rast predvsem posledica preoblikovanih investicijskih družb. Pričakovati je, da se bo vpliv vzajemnih skladov na gibanje domačega kapitalskega trga v prihodnje še zniževal oziroma bo deloval predvsem v negativni smeri, saj se bo delež tujih naložb v njihovi strukturi po pričakovanjih še povečeval, k čemur jih silita tudi nelikvidnost in majhna izbira vrednostnih papirjev na domačem kapitalskem trgu. Tako se bo odvisnost vzajemnih skladov od razmer na domačem kapitalskem trgu še zniževala in povečevala odvisnost od razmer na tujih kapitalskih trgih. Med tujimi naložbami se znižuje delež naložb v države EU (43% ob koncu leta 2005), povečuje pa se delež naložb v ZDA (24% ob koncu leta 2005), države nekdanje Jugoslavije (5% ob koncu leta 2005), Japonsko (5% ob koncu leta 2005) in druge države z visokim gospodarskim potencialom, kakor so Rusija, Koreja, Kitajska, Brazilija, Turčija, Indija.

Slika 6.14: Delež naložb VS v domačih delnicah in obveznicah v celotni tržni kapitalizaciji delnic in obveznic na organiziranem trgu, letna vplačila v letnem prometu na organiziranem trgu (levo) in regijska struktura naložb VS v tujino (desno) v odstotkih

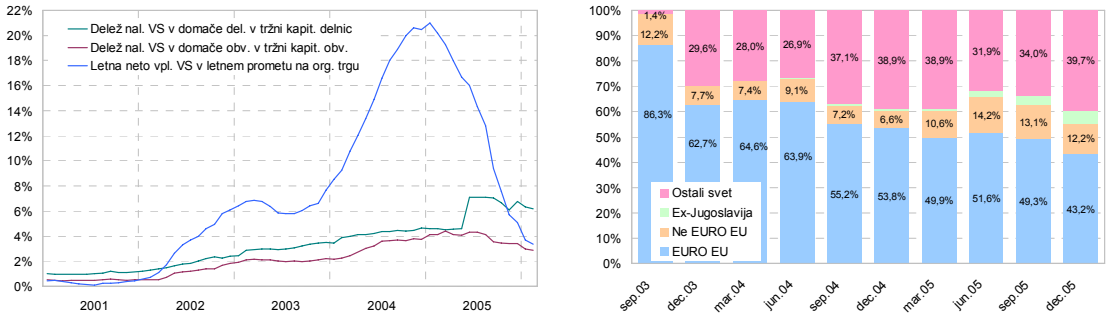

Vir: ZDZU, Vzajemci.com, Banka Slovenije, LJSE, lastni preračuni

V Sloveniji se trži že 180 skladov, ki predstavljajo 80% vrednostnih papirjev na organiziranem trgu.

V zadnjem obdobju nastajajo predvsem regijsko in panožno specializirani vzajemni skladi. Letos so kar štiri različne DZU ustanovile sklade z naložbeno politiko, usmerjeno na balkanske oziroma vzhodnoevropske trge, s tem skušajo zaradi bližine in boljšega poznavanja balkanski trgov izkoristiti svoje prednosti v obdobju tranzicije pred tujimi upravljavci. Ob koncu marca 2006 je bilo na slovenskem trgu mogoče izbirati že med okoli 180 vzajemnimi skladi (68 domačimi in 113 tujimi[81]), kar predstavlja skoraj 80% vrednostnih papirjev, s katerimi se trguje na Ljubljanski borzi. Konkurenca tujih vzajemnih skladov se še stopnjuje, saj so imeli v prvih dveh mesecih letošnjega leta za skoraj 10 mrd SIT neto vplačil[82], medtem ko jih je bilo v slovenske sklade le za dobri 2 mrd SIT. Ob koncu februarja so imeli tuji vzajemni skladi že za skoraj 34 mrd SIT sredstev slovenskih varčevalcev oziroma 10% sredstev domačih skladov.

Slika 6.15: Mesečna neto vplačila v posamezne vrste skladov v mrd SIT (levo) in njihova struktura naložb v odstotkih (desno)

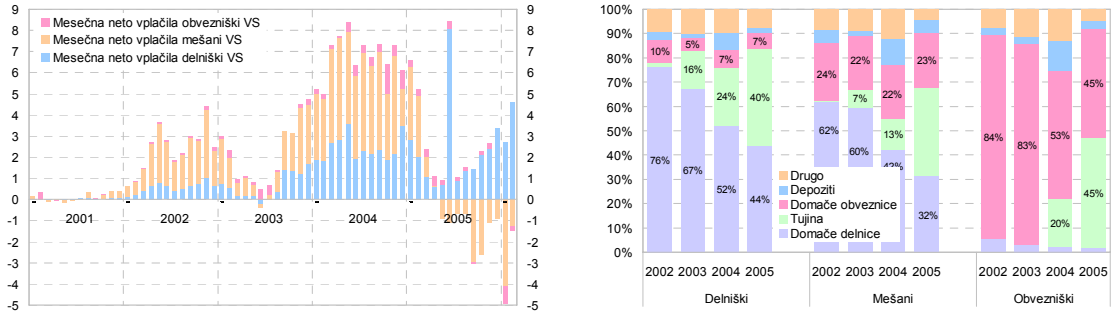

Vir: Vzajemci.com, ZDZU, lastni preračuni

Najvišje donose in tudi neto vplačila so leta 2005 dosegli delniški vzajemni skladi.

Primerjava med posameznimi vrstami slovenskih vzajemnih skladov kaže, da so leta 2005 najvišjo letno donosnost z 11,5% in tudi najvišji letni znesek neto vplačil s 27 mrd SIT dosegli delniški vzajemni skladi[83], katerih sredstva so predstavljala polovico vseh sredstev slovenskih vzajemnih skladov ob koncu leta 2005. Leto 2005 je bilo nenaklonjeno predvsem mešanim vzajemnim skladom, ki so dosegli neto odlive v višini 3,7 mrd SIT ob 5,5% letnem donosu. Razlog je v nizkem, 13% deležu tujih naložb ob koncu leta 2004 in zato večji odvisnosti od domačega kapitalskega trga v letu 2005. Ker je slovenski kapitalski trg precej nelikviden, so morali biti pri prestrukturiranju portfelja previdni, da z nižjim povpraševanjem na domačem trgu niso povzročili še večjih znižanj tečajev. Pomen obvezniških skladov je s 5% v strukturi sredstev vseh skladov še majhen, vendar je pričakovati, tudi glede na njihov razvoj v razvitejših zahodnoevropskih državah, da bodo prav ti, poleg denarnih skladov, v prihodnje največja konkurenca bančnim vlogam. Obvezniški vzajemni skladi so imeli ob koncu leta 2005 s 45% največji delež tujih naložb. V letu 2005 so dosegli 2,7 mrd SIT neto vplačil in 3,1% donosnost sredstev, kar je nekaj več kakor je bila letna nominalna obrestna mera za vezane vloge nad enim letom z 2,7% ob koncu leta 2005.

[81] Pri tem 4 krovni skladi tržijo po 2, 5, 21 ter 54 skladov, od tega sta dva slovenska, ustanovljena v Luxembourgu.
[82] Upoštevani so le tuji vzajemni skladi, ki se uradno tržijo v Sloveniji.
[83] V mesecu juniju 2005 je bilo za okoli 8 mrd SIT neto vplačil zaradi izplačila dividend preoblikovanemu skladu iz investicijske družbe.

Najvišja variabilnost v letnih donosih posameznih vzajemnih skladov je bila leta 2002. V letu 2005 se je donosnost polovice vzajemnih skladov gibala od 2% do 10%. Najnižji letni donos je bil dosežen pri delniškem skladu slovenskih delnic z -7,6%, najvišji pa s 35% pri delniškem globalnem skladu. Ob koncu leta 2005 je imelo 12 od 51 vzajemnih skladov manj kakor 20% naložb v tujini, od tega štirje skladi sploh niso vlagali v tujino.

Slika 6.16: Medletne donosnosti posameznih vrst skladov (levo) in njihova razvrstitev ob koncu leta (desno) v odstotkih

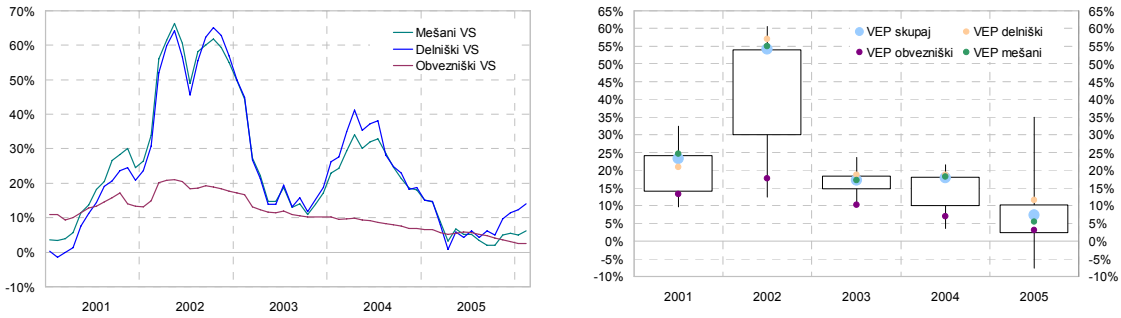

Opomba: V izračunu za medletno donosnost so upoštevani skladi, ki obstajajo vsaj eno leto. Slika na desni predstavlja relativni položaj medletne donosnosti posameznih vrst vzajemnih skladov med vsemi skladi. Medletne donosnosti posameznih vzajemnih skladov so bile razvrščene v ranžirno vrsto. Štirikotniki predstavljajo 50% vzajemnih skladov, od katerih je imelo 25% višjo in 25% vzajemnih skladov nižjo donosnost.

Vir: Vzajemci.com, lastni preračuni

6.3.2 Investicijske družbe

Ostaja samo še osem investicijskih družb z 200 mrd SIT sredstev.

Po preoblikovanju treh investicijskih družb v vzajemne sklade leta 2005 jih ostaja še osem, s skupaj 200 mrd SIT sredstev. Tržni delež največje tako že predstavlja dobro tretjino vseh sredstev investicijskih družb. Tržna kapitalizacija investicijskih družb se je zaradi njihovega preoblikovanja znižala in je ob koncu leta 2005 predstavljala le še 5% celotne tržne kapitalizacije oziroma 9% tržne kapitalizacije delnic na borzi. Prav tako se je v letu 2005 znižal obseg njihovega prometa, ki je dosegel 6% celotnega prometa na organiziranem trgu oziroma 12% prometa z delnicami.

Glede na še vedno nizek delež tujih naložb v strukturi sredstev investicijskih družb, komaj dobrih 7% ob koncu februarja 2006, in razmere na domačem kapitalskem trgu v letu 2005 je bila povprečna letna rast indeksa PIX leta 2005 slaba 2%. V zadnjih mesecih preteklega in prvih mesecih letošnjega leta pa je bila letna rast negativna celo pod -10% in tako tudi nižja od borznega indeksa SBI20. Ob koncu leta 2005 sta imeli le dve investicijski družbi več kakor 10% naložb v tujino.

Slika 6.17: Medletne stopnje rasti PIX in SBI20 v odstotkih, mesečni promet z investicijskimi družbami v mrd SIT (levo) ter struktura njihovih naložb v odstotkih (desno)

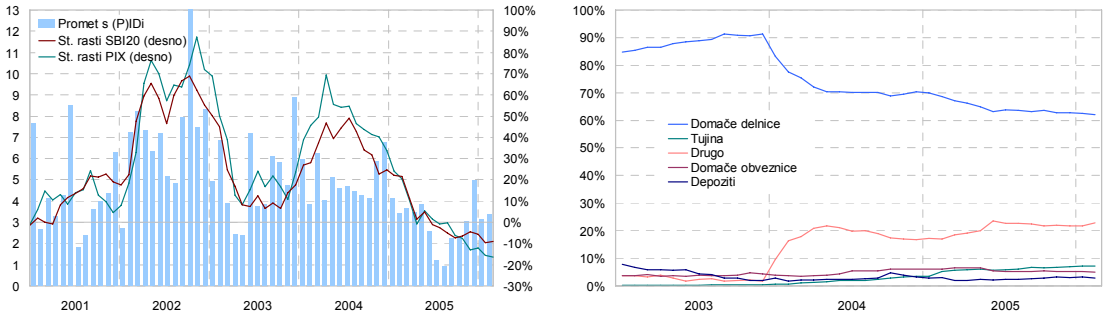

Vir: ZDZU, LJSE

Za investicijske družbe glede na trenutno veljavno zakonodajo še vedno velja rok za preoblikovanje v vzajemne sklade do leta 2011, pri čemer se lahko temu izognejo, če tako sklenejo delničarji na skupščini s tričetrtinsko večino celotnega kapitala. Ob preoblikovanju se bo lastnikom delnic investicijskih družb njihova vrednost izenačila z njihovo knjigovodsko vrednostjo, ki je višja od tržne. Zakon tudi določa, da lahko

vzajemni skladi prvo leto po preoblikovanju iz investicijskih družb vlagateljem, ki bi izstopili, zaračunajo 20% kazenske provizije in drugo leto do 10%.

6.4 Lizinška podjetja

Bilančna vsota lizinških podjetij je ob koncu leta 2004 predstavljala že 8% finančnega sistema.

Pomen lizinških podjetij v celotnem finančnem sistemu se povečuje. V letu 2004 se je delež njihove bilančne vsote v strukturi finančnega sistema povečal za dobro odstotno točko, na 8%. Čeprav se je delež lizinških posojil v bančnih posojilih leta 2005 znižal za odstotno točko, je s 14% ob koncu leta še vedno visok. Posojila lizinških podjetij držav EU so ob koncu leta 2004 namreč dosegla le 5% v bančnih posojilih[84]. Trg lizinških storitev je bil v letu 2005 poleg močne konkurence znotraj sektorja soočen tudi z močno konkurenco bančnih posojil.

Tveganja med lizinškimi podjetji in drugimi sektorji finančnega sistema, predvsem bančnim, se lahko prenašajo prek medsebojnih poslovnih odnosov. Banke so bile ob koncu leta 2005 večinske ali vsaj delne lastnice 8 od 19 lizinških podjetij članov Združenja lizinških podjetij, ki so opravili več kakor četrtino vseh lizinških poslov združenja[85]. Iz podatka lahko sklepamo, da banke razumejo lizinško dejavnost predvsem kot njim komplementarno dejavnost, ki jim omogoča večjo konkurenčnost na trgu finančnih storitev.

Med obveznostmi lizinških podjetij ostaja delež obveznosti do bank na ravni 27%.

Med obveznostmi so imela ob koncu leta 2004 lizinška podjetja za 27% obveznosti do bank, kar kaže na njihovo precejšno odvisnost od bančnih virov financiranja. Vendar je delež do domačih bank predstavljal le okoli polovico te vrednosti. Glede na dobro poslovanje lizinških podjetij in obenem tudi nizek delež danih bančnih posojil lizinškim podjetjem v celotnih bančnih posojilih, ki ni presegel 3% ob koncu leta 2004, ocenjujemo, da je možnost prenosa kreditnega tveganja z lizinških podjetij na bančni sektor omejena.

Razmere na lizinškem trgu

Slika 6.18: Obseg lizinške dejavnosti v Sloveniji v mrd SIT (levo) in primerjava z Evropo glede na delež v investicijah ter medletne stopnje rasti v odstotkih (desno)

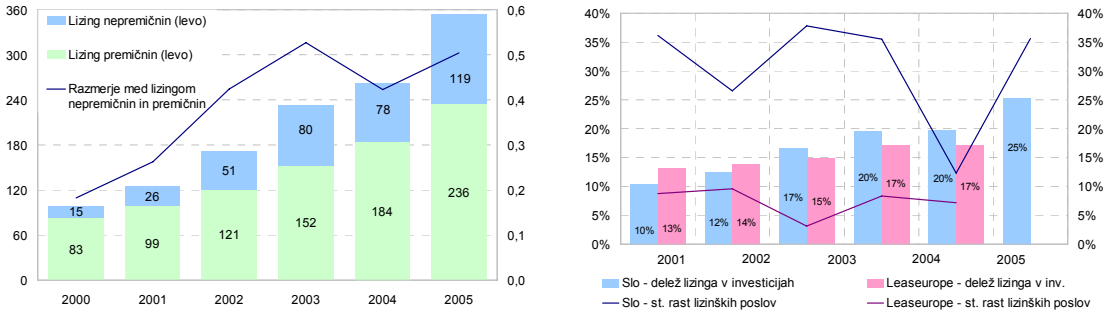

Opomba: V podatkih Leaseurope so zajete vse članice Evropske unije, razen Luxembourga, Irske, Cipra, Malte, Litve in Latvije; poleg članic EU pa tudi Norveška, Švica, Romunija in Maroko. Zaradi primerljivosti s podatki Leaseurope so v sliki za investicije upoštevane bruto investicije v osnovna sredstva brez investicij v stanovanjske zgradbe.
Vir: ZLPS, Banka Slovenije, Leaseurope, ECB

Leta 2005 so lizinška podjetja dosegla 35% rast sklenjenih poslov.

Lizinški trg je leta 2005, po nekoliko nižji rasti v letu 2004, z več kakor 35% rastjo oziroma 354 mrd SIT novo sklenjenih poslov spet doživel razcvet. Delež lizinških poslov v bruto investicijah se je leta 2005 dvignil za slabih 5 odstotnih točk, na 22%. Padanje obrestnih mer, ki se je sicer leta 2005 umirilo, je lizinškim podjetjem z vidika njihovega pridobivanja sredstev povečalo konkurenčnost, vendar je hkrati tudi povečalo konkurenčnost bančnih storitev. Tolarske obrestne mere za posojila podjetjem so se znižale za slabe pol odstotne točke, na 5,9%, medtem ko so se devizne obrestne mere celo povečale za dobro odstotno točko, na 3,7%. Kljub večji fleksibilnost bank pri odobravanju

[84] V podatkih za lizinška posojila niso vključene države Luxembourg, Irska, Ciper, Malta, Litva in Latvija ter v podatkih za bančna posojila nebančnemu sektorju državi Ciper in Slovaška.
[85] Dve banki, ki sta 100% lastnici lizinških podjetij, imata tudi dovoljenje za opravljanje finančnega lizinga. Le ena od njiju se dejansko ukvarja z lizinškimi posli, vendar je njen obseg danih lizinških posojil ob koncu leta 2005 predstavljal komaj pol odstotka posojil lizinških podjetij.

posojil, jim lizinška podjetja na določenem delu posojil konkurirajo prav s svojo prilagodljivostjo.

V letu 2005 je spet postal pomembnejši lizing nepremičnin, ki je predstavljal 50% sklenjenih poslov s premičninami. Slovenska lizinška podjetja menijo, da je pri lizingu nepremičnin še vedno možnost za rast, čeprav je bil ob koncu leta 2004 njegov povprečni delež v obsegu poslov članic evropskega združenja lizinških podjetij Leaseuroope kar za 13 odstotnih točk nižji kakor v Sloveniji.

Stanje lizinških posojil predstavlja 14% bančnih posojil.

Leta 2005 je 16% letna rast lizinških posojil kljub visoki rasti obsega lizinških poslov za 8 odstotnih točk zaostala za rastjo bančnih posojil nebančnim sektorjem. Delež lizinških posojil v bančnih posojilih se je spustil na še vedno visokih 14%, kar predstavlja več kakor polovico tržnega deleža največje banke glede na dane kredite nebančnim sektorjem ob koncu leta 2005.

Slika 6.19: Medletne stopnje rasti bančnih posojil nebančnim sektorjem, posojil lizinških podjetij in delež lizinških posojil v bančnih posojilih v odstotkih

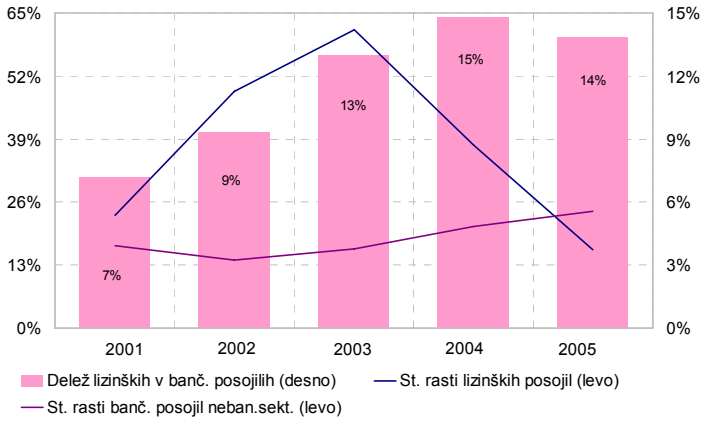

Opomba: Upoštevana so posojila samo tistih lizinških podjetij, ki poročajo Združenju lizinških podjetij Slovenije.
Vir: ZLPS, Banka Slovenije

Uspešnost poslovanja lizinških podjetij

Uspešnost lizinških podjetij je bila leta 2004 slabša kakor v preteklih letih.

V letu 2004 lizinška podjetja niso bila tako uspešna kakor v preteklem letu, kar je predvsem posledica manjšega obsega sklenjenih poslov lizinških podjetij v tem letu. Dobiček se je s komaj 2% letno rastjo povzpel na slabih 10 mrd SIT. Precejšnje poslabšanje kazalnikov ROA in ROE pa je leta 2004 povzročilo tudi 34% povečanje bilančne vsote ter 52% povečanje kapitala. Ponovno visoka rast obsega lizinške dejavnosti leta 2005, čez 35%, nakazuje na izboljšanje poslovanja lizinških podjetij v letu 2005. K enakemu razmisleku vodi povečanje bilančne vsote lizinških podjetij leta 2004, predvsem postavk, ki kažejo na njihove investicije v premičnine in nepremičnine za nadaljnji najem, kakor so opredmetena osnovna sredstva in zaloge ter postavke, ki že kažejo na povečanje terjatev do kupcev, kakor so finančne naložbe in poslovne terjatve.

Tabela 6.13: Uspešnost lizinških podjetij in viri financiranja

					Stopnje rasti (v %)			
	2001	2002	2003	2004	2001	2002	2003	2004
Bilančna vsota (v mrd SIT)	316	387	485	648	30,8	22,7	25,1	33,7
Kapital (v mrd SIT)	27	31	36	54	27,8	15,0	16,0	52,2
Celotni dobiček oziroma izguba (v mrd SIT)	4,9	5,2	9,7	9,9	28,5	6,3	88,0	2,0
ROA – donos na sredstva (v %)	1,75	1,47	2,23	1,76				
ROE – donos na kapital (v %)	20,43	18,00	29,28	22,05				
Finančne in poslovne obveznosti (v mrd SIT)	260	348	443	588	35,6	33,8	27,2	32,7
Obveznosti do tujine (v %)	76	76	81	80				
Odprta devizna pozicija/sredstva (v %)	-62	-69	-74	-72				

Opomba: Podatki iz računovodskih izkazov vključujejo vsa podjetja, ki so po SKD vključena pod šifro dejavnosti J65.21 Finančni zakup. Člani Združenja lizinških podjetij, ki imajo to šifro dejavnosti, dosegajo ob koncu leta 2004 89% bilančne vsote podjetij iz te kategorije. Štiri podjetja, z 8% bilančne vsote združenja, so bila ob koncu leta 2004 sicer člani združenja, vendar niso bila vključena pod šifro dejavnosti J65.21.
Vir: AJPES

Finančni lizing postaja pomembnejši.

Finančni lizing postaja pomembnejši kakor operativni. Postavke aktive, ki so posledica finančnega lizinga, so se v letu 2004 povečale za 38%, postavke aktive, ki so posledica poslovnega lizinga, pa za 17%[86]. Ob koncu leta 2004 je delež slednjih v njuni strukturi padel na dobrih 32%. Predvsem finančni lizing predstavlja konkurenčni produkt bančnim posojilom, saj postane predmet lizinške pogodbe po njeni izpolnitvi last lizingojemalca. Ker so terjatve do lizingojemalcev že po pravni naravi lizinške pogodbe, zavarovane z lastninsko pravico na predmetu lizinga, so stroški zavarovanja načeloma nižji kakor pri bankah.

Lizinška podjetja se financirajo predvsem iz tujine.

Lizinška podjetja večino sredstev za financiranje pridobivajo iz tujine, okoli 80% ob koncu leta 2004. Delež tujega kapitala je ob koncu leta 2004 v kapitalu lizinških podjetij predstavljal 44%. Zadolževanje v tujini, pri matičnih podjetjih (t.i. podjetjih mamah), se je leta 2004 povečalo za dobrih 77 mrd SIT, na 62% vseh obveznosti do tujine[87]. Obveznosti lizinških podjetij do bank so se leta 2004 povečale za 34%, na skoraj 160 mrd SIT. Naraščanje izpostavljenosti tečajnemu tveganju, merjeno z odprto devizno pozicijo v celotnih sredstvih, se je v letu 2004 ustavilo. Kratka bilančna devizna pozicija lizinških podjetij se je leta 2004 za malenkost zaprla, vendar je bila ob koncu leta z 72% njihovih sredstev še vedno zelo visoka. Zaradi kreditne odvisnosti lizinških podjetij predvsem do tujine je potencialni prenos realiziranih tveganj lizinških podjetij na domače banke relativno majhen.

[86] Postavke, ki so obravnavane kot posledica poslovnega lizinga, so opredmetena osnovna sredstva in kratkoročne poslovne terjatve, kot posledica finančnega lizinga pa dolgoročne in kratkoročne finančne naložbe ter dolgoročne poslovne terjatve.

[87] Leta 2005 se, z uveljavitvijo Zakona o davku od dohodka pravnih oseb (ZDDPO-1), obresti od posojil, ki jih dajo povezane osebe, ne priznajo kot davčni odhodek od deleža dolga, ki presega štirikratnik vloženega kapitala povezane družbe (za leto 2005 je po prehodnih določbah to osemkratnik); razen če sta posojilojemalec banka ali zavarovalnica.

7 FINANČNA INFRASTRUKTURA

Finančna infrastruktura (plačilni sistemi ter sistemi kliringa in poravnave vrednostnih papirjev) v globaliziranem svetu omogoča naraščanje obsega finančnih tokov ter zagotavlja nenehno povezanost transaktorjev. Oboje povečuje pomen učinkovitosti in obenem obvladovanja tveganj delovanja finančne infrastrukture: kreditnega, likvidnostnega, sistemskega, operativnega in pravnega.

Poslovanje v skladu z regulativo EU in ECB je element obvladovanja pravnega tveganja.

V zadnjih letih se je slovenska finančna infrastruktura regulatorno, institucionalno in operativno intenzivno spreminjala. V okviru procesov integracije Slovenije v Evropsko unijo in Evropski sistem centralnih bank (ESCB) je bilo opravljeno zahtevno prilagajanje na pravnem področju, katerega osnovna podlaga sta Pogodba o Evropski uniji ter Protokol o statutu evropskega sistema centralnih bank in Evropske centralne banke (ECB). Ob tem je ECB kot standard pri izvajanju pregleda nad delovanjem plačilnih sistemov sprejela Temeljna načela za sistemsko pomembne plačilne sisteme, ki so bili oblikovani pod okriljem Banke za mednarodne poravnave (BIS), in na njihovi podlagi še posebne standarde za pregled delovanja plačilnih sistemov za poravnavo plačil manjših vrednosti. Evropska komisija ureja področje plačilnih sistemov ter sistemov kliringa in poravnave vrednostnih papirjev z Direktivo o dokončnosti poravnav v plačilnih sistemih in sistemih poravnave vrednostnih papirjev (98/26/EC), in z Direktivo o finančnih zavarovanjih (2002/47/ES). Odnose med izvajalci plačilnega prometa in komitenti urejajo Direktiva o čezmejnih nakazilih (97/5/EC), Direktiva o elektronskem denarju (2000/46/EC) in Uredba 2560/2001, ki se nanaša na čezmejna plačila v višini do 50.000 evrov. Slovenska pravna ureditev je z navedeno regulativo v celoti usklajena. Dosledno izvajanje tako spremenjenih predpisov je integralni del sistema obvladovanja tveganj delovanja plačilnih sistemov in sistemov poravnave vrednostnih papirjev v Sloveniji.

Pri zagotavljanju nemotenega delovanja plačilnih in poravnalnih sistemov imajo pomembno vlogo centralne banke zaradi svojih temeljnih funkcij (doseganje ciljev denarne politike, zagotavljanje ustrezne likvidnosti bančnega sistema) in zaradi soodgovornosti za stabilnost finančnih sistemov. Hkrati pa so neposredno del plačilnih in poravnalnih sistemov, če delujejo kot nadzorne institucije bančnega sistema, pregledniki delovanja plačilnih sistemov, katerega od njih upravljajo ali delujejo kot poravnalni agent. Banka Slovenije opravlja vse naštete funkcije v plačilnih sistemih za tolarska plačila, obenem pa je vključena v panevropska plačilna sistema TARGET in STEP2.

7.1 Plačilni sistemi

Banka Slovenije upravlja sistema BPRČ in Žiro kliring.

Banka Slovenije upravlja dva plačilna sistema za tolarska plačila. Prvi je sistem bruto poravnav v realnem času (BPRČ), namenjen nujnim plačilom in plačilom vrednosti nad 2 mio SIT. Drugi sistem je Žiro kliring za plačila vrednosti do vključno 2 mio SIT. V obeh sistemih sodelujejo Banka Slovenije ter 19 bank in tri hranilnice, v sistem BPRČ pa je vključena še Centralna klirinško depotna družba, d.d. (KDD). Sistema sta povezana tako, da se poravnava pozicij sistema Žiro kliring izvaja na poravnalnih računih udeleženk v sistemu BPRČ.

Tabela 7.1: Vrednost in število transakcij sistemov BPRČ in Žiro kliring ter stopnje rasti

						Stopnje rasti (v %)			
	2001	2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
Vrednost transakcij (v mrd SIT)									
BPRČ	29.153	40.138	43.391	48.774	62.694	37,7	8,1	12,4	28,5
Žiro kliring	3.794	4.462	4.506	4.844	5.027	17,6	1,0	7,5	3,8
Število transakcij (v mio)									
BPRČ	1,445	1,351	1,264	1,371	1,404	-6,4	-6,5	8,5	2,4
Žiro kliring	48,181	50,486	46,613	48,598	49,419	4,8	-7,7	4,3	1,7

Vir: Banka Slovenije

Skupna vrednost transakcij sistema BPRČ in Žiro kliring se je med letoma 2001 in 2005 povečevala absolutno in relativno glede na bruto domači proizvod. Leta 2001 ga je presegala za 6,9 krat, leta 2005 10,3 krat.

Slika 7.1: Razmerje med skupno vrednostjo transakcij sistemov BPRČ in Žiro kliring in BDP

Vir: Banka Slovenije, SURS

Poleg obeh sistemov, ki ju upravlja Banka Slovenije, deluje še šest plačilnih sistemov za tolarska plačila drugih upravljavcev. Banka Slovenije jih pregleduje, v treh pa je tudi poravnalni agent:

- Kliring NLB za transakcije med transakcijskimi računi bank bančne skupine NLB, ki ga upravlja NLB d.d..
- Štirje sistemi poravnave kartičnih transakcij: prvi je sistem Activa, kjer je Banka Koper obračunski agent za terjatve in obveznosti po kartičnih produktih Aktiva, Banka Slovenije pa je poravnalni agent. Drugi je sistem Poravnava kartic, ki ga upravlja družba Bankart. Tretji je kliring Visa, v okviru katerega se poravnavajo terjatve in obveznosti sistema Visa, opravljene v tolarjih. Do marca 2006 je bila poravnalni agent Abanka Vipa, od takrat naprej pa je to vlogo prevzela Banka Slovenije. Četrti je kliring MasterCard za poravnavo terjatev in obveznosti sistema Mastercard v tolarjih. Banka Slovenije je poravnalni agent tega sistema.
- Sistem Poravnava bankomatov za dvige na bankomatih vseh bank v Sloveniji. Mrežo upravlja podjetje Bankart, ki je tudi obračunski agent.

Leta 2005 je skupna vrednost transakcij plačilnih sistemov za tolarska plačila za 10,5-krat presegla BDP Slovenije. Pomen posameznega plačilnega sistema odražajo podatki o številu in vrednosti opravljenih transakcij:

Tabela 7.2: Število in vrednost transakcij plačilnih sistemov v mrd SIT za tolarska plačila leta 2005

Plačilni sistem	Število transakcij (v mio)	Delež (v %)	Vrednost transakcij (v mrd SIT)	Delež (v %)
BPRČ	1,4	1,0	62.694	91,3
Žiro kliring	49,4	36,0	5.027	7,3
Kliring NLB	1,1	0,8	161	0,2
Activa	37,8	27,6	263	0,4
Poravnava kartic	17,0	12,4	121	0,2
Poravnava bankomatov	30,4	22,2	389	0,6
Skupaj	137,1	100,0	68.655	100,0

Opomba: Tabela ne vključuje podatkov plačilnih sistemov, katerih obračunska agenta sta v tujini (Mastercard in Visa).
Vir: Banka Slovenije

Tveganja plačilnih sistemov za tolarska plačila so koncentrirana v sistemu BPRČ.

Tveganja v delovanju plačilnih sistemov za tolarska plačila so koncentrirana v sistemu BPRČ zaradi velike vrednosti posameznih transakcij ter velike skupne vrednosti transakcij, povezave s sistemom Žiro kliring, še posebej pa zaradi likvidnostnega tveganja, saj se plačila poravnavajo v realnem času. Medbančna poravnava temelji na treh virih likvidnosti: stanju na poravnalnem računu (vključno z obveznimi rezervami), prilivih na poravnalni račun iz naslova prejetih plačil ter na posojilih, najetih na medbančnem trgu ali pri Banki Slovenije. Zaradi zagotovljenega dostopa bank do posojil Banke Slovenije je likvidnostno tveganje skrajno omejeno. Kreditno tveganje je obvladovano s tem, da se za vsako posamično plačilo sproti opravi medbančna poravnava.

V sistemu BPRČ plačilni promet glede na število opravljenih transakcij po posameznih poslovnih bankah in hranilnicah ni izrazito koncentriran, obenem pa se stopnja koncentracije nekoliko zmanjšuje, saj se je HHI med letoma 2003 zmanjšal s 1337 na

1243 indeksnih točk. V istem obdobju se je za 1,5 odstotne točke (s 67% na 65,5%) zmanjšal tudi delež števila transakcij petih največjih bank. Upoštevajoč podatke za leto 2005, obstaja močna zveza med vrednostmi opravljenih transakcij plačilnega prometa v sistemu BPRČ in vrednostmi bilančnih vsot poslovnih bank (korelacijski koeficient 0,94) ter vrednostjo kapitala bank, kjer je korelacijski koeficient le malo nižji (0,89). Navedeno kaže na to, da so tveganja sistema BPRČ zmanjšana tudi z ustrezno razdelitvijo transakcij med udeleženke sistema glede na njihovo bilančno vsoto in kapitalsko moč.

Slika 7.2: Koncentracija števila transakcij v sistemih BPRČ in Žiro kliring – Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI) in odstotni delež števila transakcij petih največjih bank glede na skupno število transakcij (brez Banke Slovenije)

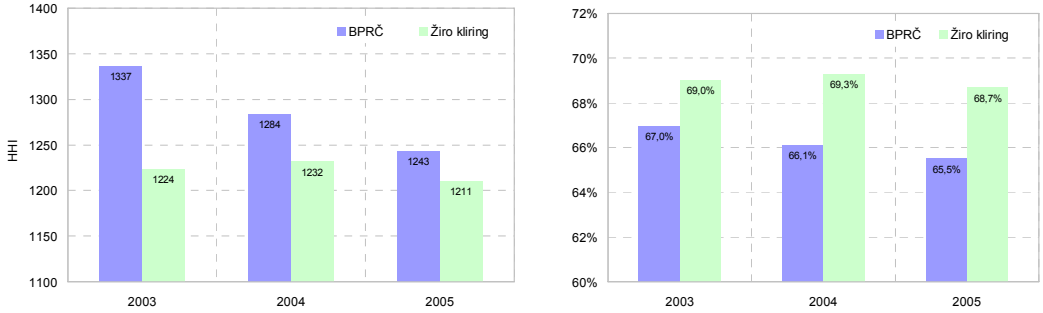

Vir: Banka Slovenije

Obvladovanje tveganj v sistemu Žiro kliring temelji na medsebojnih posojilih in poravnalni shemi.

V Žiro kliringu se likvidnostno in kreditno tveganje obvladujeta z obveznostjo udeleženke, da ob nezadostnosti sredstev na poravnalnem računu za poravnavo neto debetne pozicije takoj najame posojilo pri drugi udeleženki sistema (vključno z Banko Slovenije). Ob neizpolnitvi te obveznosti bi likvidnost zagotovile druge udeleženke sistema tako, da bi Banka Slovenije aktivirala poravnalno jamstveno shemo, v kateri se neporavnana obveznost ene ali več udeležank razdeli med druge likvidne udeleženke. Izpostavljenost tveganju Banke Slovenije kot poravnalnega agenta je preprečena s tem, da se najprej neposredno bremenijo poravnalni računi udeležank dolžnic in šele nato odobrijo poravnalni računi udeležank upnic. Vrednosti HHI (leta 2003 1224 indeksnih točk, leta 2005 1211 indeksnih točk) ter deleži števila transakcij petih največjih bank (leta 2003 69%, leta 2005 68,7%) kažejo, da število transakcij med sodelujočimi poslovnimi bankami in hranilnicami ni izrazito koncentrirano in da se koncentracija simbolično zmanjšuje. Zveza med vrednostmi opravljenih transakcij plačilnega prometa leta 2005 v Žiro kliring sistemu ter vrednostmi bilančnih vsot in kapitala poslovnih bank je skorajda prav tako izrazita kakor v sistemu BPRČ (vrednost korelacijskih koeficientov je 0,94 oziroma 0,88).

7.2 Sistemi poravnave vrednostnih papirjev

V Sloveniji delujeta dva sistema poravnave vrednostnih papirjev. Prvi je sistem KDD, katerega preglednik je Banka Slovenije, nadzornik pa Agencija za trg vrednostnih papirjev (ATVP). Drugi je sistem poravnave blagajniških zapisov v tuji valuti pri Banki Slovenije, ki obstaja le zaradi enega od instrumentov denarne politike Banke Slovenije in bo z vključitvijo v evropski denarni sistem odpravljen.

Obvladovanje tveganj v sistemu poravnave vrednostnih papirjev je usklajeno s pogoji za vključitev v ESCB.

V okviru obvladovanja tveganj sistema poravnave vrednostnih papirjev KDD sta pomembna dva elementa. Prvič, sistem upravljanja tveganj KDD je urejen na podlagi 19 priporočil za sisteme poravnave vrednostnih papirjev, ki sta jih novembra 2001 objavila Odbor za plačilne in poravnalne sisteme Banke za mednarodne poravnave ter tehnični komite Mednarodnega združenja nadzornikov trgov vrednostnih papirjev. Z vidika obvladovanja tveganj je posebej pomembno 5. priporočilo, ki ureja obvladovanje tveganja neizpolnitve denarnih obveznosti udeležank sistema. Drugič, Evropski denarni inštitut je leta 1998 izdal Standarde ECB za uporabo sistemov poravnave vrednostnih papirjev v kreditnih operacijah ESCB. Zahteva statuta ESCB je, da morajo biti vse kreditne operacije denarne politike v sistemu ESCB polno zavarovane. Vrednostni papirji, ki se uporabljajo za zavarovanje, morajo biti vknjiženi v sistemih poravnave vrednostnih papirjev, ki delujejo v skladu z omenjenimi standardi Evropskega denarnega inštituta. Banka Slovenije je v sodelovanju z ECB leta 2003 neformalno ocenila skladnost obeh slovenskih sistemov poravnave vrednostnih papirjev z omenjenimi standardi, da bi ugotovila in odpravila morebitne pomanjkljivosti pred vključitvijo v Evrosistem. Na osnovi te ocene

so bila izdana nekatera priporočila, ki so bila v izpolnjena. Edina izjema je priporočilo o uskladitvi delovnega časa z delovnim časom sistema TARGET, kar bo izvedeno najpozneje do vstopa v Evrosistem. Septembra 2005 se je po isti metodologiji ECB začela izvajati nova, tokrat formalna ocena delovanja sistema KDD, ki bo podlaga za odločitev, ali sistem KDD izpolnjuje pogoje za izvajanje kreditnih operacij Evrosistema. Ocena naj bi bila končana junija 2006 s formalno potrditvijo primernosti sistema KDD za delovanje v okviru ESCB.

Zavarovanje poravnalnega tveganja v sistemu poravnave vrednostnih papirjev KDD je zagotovljeno z jamstvenim skladom v obliki dveh tolarskih depozitov pri Banki Slovenije. (Do leta 2004 sta bila depozita sicer pri eni od poslovnih bank in ne pri Banki Slovenije.) Člani KDD z njima solidarno jamčijo za morebitne neporavnane obveznosti vsakega izmed njih. Da bi se zavarovanje lahko kar najhitreje aktiviralo, sta depozita predvidena kot zavarovanje za kratkoročno likvidnostno posojilo Banke Slovenije, ki bi ga KDD najela ob neizpolnitvi obveznosti poravnave poslov.

STATISTIČNA PRILOGA

1. Finančni sistem 128

Tabela 1.1 Struktura finančnega sistema ... 128
Tabela 1.2 Tržna koncentracija posameznih vrst finančnih institucij ... 128
Tabela 1.3 Delež finančnih sredstev in obveznosti posameznih sektorjev v BDP (Slovenija, evroobmočje) v odstotkih ... 129
Tabela 1.4 Delež finančnih sredstev in obveznosti posameznih sektorjev iz posredovanja v BDP (Slovenija, evroobmočje) v odstotkih ... 129
Tabela 1.5 Delež finančnih sredstev posameznih sektorjev iz posredovanja glede na sektor posrednika v BDP (Slovenija, evroobmočje) v odstotkih ... 129
Tabela 1.6 Neposredna lastniška struktura slovenskega finančnega sistema – vrednotenje delnic po tržni oziroma knjigovodski vrednosti v odstotkih ... 130

2. Bančni sektor 131

Tabela 2.1 Bilanca stanja bančnega sektorja v mrd SIT in mio EUR ... 131
Tabela 2.2 Bilanca stanja bančnega sektorja – stopnje rasti, deleži v bilančni vsoti in deleži v BDP v odstotkih ... 132
Tabela 2.3 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja v mrd SIT in mio EUR ... 133
Tabela 2.4 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja – stopnje rasti, deleži v bilančni vsoti in deleži v BDP v odstotkih ... 133
Tabela 2.5 Izbrani kazalniki poslovanja bančnega sektorja ... 134
Tabela 2.6 Kazalniki finančne stabilnosti v odstotkih ... 135
Tabela 2.7 Struktura bančnih posojil po panogah ECB v odstotkih ... 135

3. Zavarovalnice 136

Tabela 3.1 Zbrana bruto premija zavarovalnic v mrd SIT, njena struktura in letne stopnje rasti v odstotkih ... 136
Tabela 3.2 Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v mrd SIT v različnih ekonomskih kategorijah ... 136
Tabela 3.3 Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja v mrd SIT in v odstotkih ... 136

4. Investicijski skladi 137

Tabela 4.1 Pregled investicijskih skladov – sredstva in neto vplačila vzajemnih skladov v mrd SIT ter medletna donosnost v odstotkih ... 137
Tabela 4.2 Tržna koncentracija na trgu investicijskih skladov ... 137
Tabela 4.3 Sredstva slovenskih in evropskih investicijskih skladov v mrd SIT in v odstotkih ... 137
Tabela 4.4 Vzajemni skladi – število, sredstva in neto vplačila v mrd SIT ter donosnosti v odstotkih ... 138
Tabela 4.5 Struktura naložb po posameznih vrstah investicijskih skladov v odstotkih ... 139

5. Lizinška podjetja 140

Tabela 5.1 Primerjava lizinške dejavnosti članov Slovenskega in Evropskega združenja lizinških podjetij v odstotkih ... 140

6. Kapitalski trg 141

Slovenski kapitalski trg 141

Tabela 6.1 Pregled organiziranega trga vrednostnih papirjev v mrd SIT in v odstotkih ... 141
Tabela 6.2 Število izdajateljev in izdanih vrednostnih papirjev na LJSE ter število vpisanih vrednostnih papirjev pri KDD ... 141
Tabela 6.3 Primerjava tržne kapitalizacija na LJSE in vrednosti vrednostnih papirjev, vpisanih v KDD po tržni oziroma knjigovodski vrednosti v mrd SIT in v odstotkih ... 141
Tabela 6.4 Primerjava letnega prometa na LJSE in prometa zunaj organiziranega trga v mrd SIT in v odstotkih ... 142
Tabela 6.5 Naložbe borznih članov iz različnih vrst poslov v mrd SIT in v odstotkih ... 142

Naložbe rezidentov v tujini 143

Tabela 6.6 Naložbe rezidentov v vrednostne papirje, izdane v tujini, v mrd SIT in v odstotkih ... 143
Tabela 6.7 Naložbe rezidentov v tuje vrednostne papirje po sektorjih v mrd SIT in v odstotkih ... 143

Naložbe nerezidentov v Sloveniji 143

Tabela 6.8 Promet nerezidentov z vrednostnimi papirji, izdanimi v Sloveniji, v mio SIT in v odstotkih ... 143
Tabela 6.9 Naložbe nerezidentov v vrednostne papirje, izdane v Sloveniji, po sektorjih v mrd SIT in v odstotkih ... 143

1. Finančni sistem

Tabela 1.1 Struktura finančnega sistema

	Bilančna vsota (v mrd SIT)		Bilančna vsota (v mio EUR)		Struktura (v %)		Delež v BDP (v %)	
	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
Denarne finančne institucije[1]	5.711	7.018	23.822	29.293	70,7	73,4	91,4	107,0
Banke skupaj[2]	5.678	6.980	23.686	29.135	70,3	73,0	90,8	106,4
Banke v zasebni lasti:	4.358	5.432	18.178	22.672	53,9	56,8	69,7	82,8
– domači	2.257	2.657	9.414	11.090	27,9	27,8	36,1	40,5
– tuji	2.101	2.775	8.764	11.581	26,0	29,0	33,6	42,3
Banke v državni lasti	1.320	1.548	5.508	6.463	16,3	16,2	21,1	23,6
Hranilnice in HKS	33	38	136	159	0,4	0,4	0,5	0,6
Nedenarne finančne institucije	2.369	2.546	9.882	10.628	29,3	26,6	37,9	38,8
Zavarovalnice[3]	684	783	2.855	3.267	8,5	8,2	10,9	11,9
Pokojninski skladi	114	161	475	670	1,4	1,7	1,8	2,4
Investicijski skladi	500	532	2.085	2.221	6,2	5,6	8,0	8,1
Lizinška podjetja[4 5]	642	642	2.680	2.681	8,0	6,7	10,3	9,8
BPH, DZU in drugi[5]	428	428	1.787	1.788	5,3	4,5	6,9	6,5
Skupaj	8.080	9.564	33.704	39.922	100	100	129,3	145,8

Opombe: [1] Denarne finančne institucije ne vključujejo centralne banke.
[2] Pri razdelitvi bank je upoštevan sorazmerni delež lastništva glede na bilančno vsoto.
[3] Bilančna vsota pozavarovalnic po podatkih za konec tretjega četrtletja 2005.
[4] Za število lizinških podjetij je upoštevano število aktivnih članov Združenja lizinških podjetij.
[5] Bilančna vsota po podatkih za konec leta 2004.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, ZDZU, ZLPS, AJPES

Tabela 1.2 Tržna koncentracija posameznih vrst finančnih institucij

		Banke		Zavarovalnice		Pokojninski skladi		Investicijski skladi		Lizinška podjetja	
		2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005	2004	2005
HHI	Vse družbe	1.451	1.389	2.605	2.650	1.635	1.677	715	612	1.797	1.992
	Pet največjih družb	1.286	1.214	2.536	2.599	1.587	1.632	573	481	1.663	1.852
	Tri največje družbe	1.239	1.170	2.479	2.516	1.051	1.181	506	428	1.614	1.798
	Prva največja	1.053	991	2.228	2.282	441	507	185	164	1.434	1.600
DELEŽ (v %)	Vse družbe	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
	Pet največjih družb	65	63	80	81	89	89	50	46	70	74
	Tri največje družbe	52	50	74	74	56	59	39	36	57	60
	Prva največja	32	31	47	48	21	23	14	13	38	40

Opomba: Herfindahl-Hirschmanov indeks (HHI) je izračunan glede na bilančno vsoto, razen za lizinška podjetja, kjer je bil osnova za izračun obseg sklenjenih poslov. Med pokojninskimi skladi ni vključen Prvi pokojninski sklad, ker gre za zaprti pokojninski sklad, ki ne predvideva dodatnih vplačil.
Vir: Banka Slovenije, AZN, ATVP, ZDZU, ZLPS, AJPES

Tabela 1.3 Delež finančnih sredstev in obveznosti posameznih sektorjev v BDP (Slovenija, evroobmočje) v odstotkih

		Delež v BDP (v %)				
		Prebivalstvo	Nefinančne družbe	Država	Finančne družbe	Skupaj
FINANČNA SREDSTVA						
Slovenija	2001	83	45	46	108	284
	2004	91	48	43	125	308
	2005	94	52	40	140	326
Evroobmočje	2000	212	146	31	371	761
FINANČNE OBVEZNOSTI						
Slovenija	2001	21	135	37	94	288
	2004	22	149	37	115	324
	2005	25	154	36	131	345
Evroobmočje	2000	56	256	81	367	760
NETO POZICIJA						
Slovenija	2001	62	-90	9	14	-4
	2004	69	-102	6	10	-16
	2005	69	-101	4	9	-19
Evroobmočje	2000	156	-110	-51	5	0

Vir: Banka Slovenije, ECB (Report on Financial Structures, 2002)

Tabela 1.4 Delež finančnih sredstev in obveznosti posameznih sektorjev iz posredovanja v BDP (Slovenija, evroobmočje) v odstotkih

		Delež v BDP (v %)				
		Prebivalstvo	Nefinančne družbe	Država	Finančne družbe	Skupaj
FINANČNA SREDSTVA						
Slovenija	2001	48	13	5	17	84
	2004	52	13	6	7	78
	2005	55	14	4	11	84
Evroobmočje	2000	134	20	8	91	253
FINANČNE OBVEZNOSTI						
Slovenija	2001	16	44	6	11	78
	2004	17	53	5	23	98
	2005	20	59	4	32	116
Evroobmočje	2000	51	66	15		

Vir: Banka Slovenije, ECB (Report on Financial Structures, 2002)

Tabela 1.5 Delež finančnih sredstev posameznih sektorjev iz posredovanja glede na sektor posrednika v BDP (Slovenija, evroobmočje) v odstotkih

		Delež v BDP (v %)				
		Prebivalstvo	Nefinančne družbe	Država	Finančne družbe	Skupaj
DENARNE FINANČNE INSTITUCIJE (S.122)						
Slovenija	2001	40,2	11,3	4,8	17,2	74,1
	2004	40,1	10,6	5,5	7,1	64,0
	2005	40,8	11,6	4,4	10,3	67,1
Evroobmočje	2000	62,8	15,4	6,8	74,2	159,2
DRUGI FINANČNI POSREDNIKI (S.123)						
Slovenija	2001	3,0	0,7	0,0	0,0	3,7
	2004	4,8	1,6	0,0	0,2	6,5
	2005	6,6	1,1	0,1	0,7	8,5
Evroobmočje	2000	22,3	3,2	0,8	15,4	41,7
ZAVAROVALNICE IN POKOJNINSKI SKLADI (S.125)						
Slovenija	2001	4,5	1,2	0,0	0,0	5,7
	2004	6,7	1,1	0,0	0,1	7,9
	2005	7,7	1,1	0,0	0,1	8,8
Evroobmočje	2000	49,4	1,4	0,1	1,2	52,0

Vir: Banka Slovenije, ECB (Report on Financial Structures, 2002)

Tabela 1.6 Neposredna lastniška struktura slovenskega finančnega sistema – vrednotenje delnic po tržni oziroma knjigovodski vrednosti v odstotkih

	Lastniška struktura (v %)				
IZDAJATELJI / IMETNIKI	Banke	Drugi finančni posredniki	Zavarovalnice in pokojninski skladi	Podjetja	Skupaj
			2003		
Nefinančna podjetja	26	27	10	30	29
Banke	9	10	2	2	4
Drugi finančni posredniki	6	11	7	21	18
Zavarovalnice in pokojninski skladi	3	2	6	2	2
Država	23	0	64	18	19
Prebivalstvo	2	45	2	18	18
Tujina	30	2	9	6	8
Drugo	1	3	0	3	3
Skupaj	100	100	100	100	100
			2004		
Nefinančna podjetja	25	23	12	26	25
Banke	10	7	7	2	4
Drugi finančni posredniki	5	12	16	20	17
Zavarovalnice in pokojninski skladi	3	7	10	2	3
Država	23	0	44	17	17
Prebivalstvo	2	43	1	18	18
Tujina	30	3	8	10	12
Drugo	1	4	1	5	5
Skupaj	100	100	100	100	100
			2005		
Nefinančna podjetja	24	30	14	31	29
Banke	8	8	7	3	4
Drugi finančni posredniki	2	9	1	11	10
Zavarovalnice in pokojninski skladi	3	8	10	1	2
Država	23	8	54	23	23
Prebivalstvo	2	34	1	17	16
Tujina	36	2	10	11	13
Drugo	2	2	0	3	2
Skupaj	100	100	100	100	100

Opomba: Podatek za delež izdanih delnic v lastništvu države ni primerljiv med obdobjema, ker je oktobra 2005 prišlo do presektorizacije Kapitalske družbe iz sektorja drugih finančnih posrednikov (S.123) v sektor države (S.13).

Vir: KDD, lastni preračuni

2. Bančni sektor

Tabela 2.1 Bilanca stanja bančnega sektorja v mrd SIT in mio EUR

	(v mrd SIT)					(v mio EUR)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
AKTIVA	3.877	4.557	5.057	5.678	6.980	17.509	19.790	21.367	23.686	29.135
1) Denar	206	143	141	141	144	931	622	598	588	600
2) Posojila bankam (vključno z BS)	396	381	345	508	682	1.790	1.656	1.458	2.117	2.849
3) Posojila nebančnemu sektorju	1.914	2.182	2.538	3.070	3.812	8.644	9.477	10.723	12.805	15.909
3.1 Valutno										
– tolarski	1.557	1.652	1.808	2.001	2.064	7.031	7.175	7.640	8.345	8.615
– devizni	357	530	730	1.069	1.748	1.614	2.301	3.083	4.459	7.295
3.2 Po ročnosti										
– kratkoročni	1.094	1.181	1.340	1.549	1.795	4.943	5.131	5.664	6.459	7.492
– dolgoročni	820	1.001	1.198	1.521	2.017	3.702	4.346	5.060	6.345	8.418
3.3 Sektorsko										
– gospodarstvo	1.217	1.358	1.699	2.062	2.559	5.497	5.896	7.179	8.602	10.683
– gospodinjstva	521	563	629	764	962	2.354	2.444	2.658	3.185	4.016
– država	159	216	142	143	155	718	938	600	596	647
– drugi	17	46	68	101	135	75	199	286	422	564
4) Vrednostni papirji	1.109	1.547	1.720	1.643	1.954	5.010	6.719	7.266	6.851	8.158
4.1 Valutno										
– tolarski	564	917	1.077	1.025	1.382	2.548	3.982	4.552	4.274	5.768
– devizni	545	630	642	618	570	2.463	2.737	2.713	2.578	2.380
4.2 Po ročnosti										
– kratkoročni	836	1.193	1.288	1.088	1.248	3.777	5.179	5.442	4.537	5.211
– dolgoročni	273	354	432	555	706	1.233	1.539	1.824	2.314	2.948
4.3 Sektorsko										
– država	386	462	494	601	641	1.745	2.008	2.086	2.506	2.676
– Banka Slovenije	584	920	1.027	766	838	2.638	3.995	4.340	3.197	3.500
– drugi	139	165	199	275	475	627	716	839	1.148	1.983
5) Kapitalske naložbe	69	69	81	87	133	311	298	340	364	555
6) Drugo	182	234	233	230	255	823	1.017	982	961	1.064
PASIVA	3.877	4.557	5.057	5.678	6.980	17.509	19.790	21.367	23.686	29.135
1) Obveznosti do bank (vključno z BS)	453	585	836	1.118	1.981	2.045	2.539	3.531	4.662	8.271
– tujih	328	467	707	1.015	1.861	1.483	2.026	2.986	4.233	7.766
2) Vloge nebančnega sektorja	2.762	3.150	3.294	3.526	3.833	12.473	13.678	13.919	14.709	15.998
2.1 Valutno										
– tolarske	1.766	2.091	2.198	2.306	2.565	7.978	9.079	9.288	9.619	10.707
– devizne	995	1.059	1.096	1.220	1.267	4.495	4.600	4.631	5.090	5.290
2.2 Po ročnosti										
– kratkoročne	2.549	2.849	3.001	3.257	3.573	11.512	12.372	12.678	13.585	14.916
– dolgoročne	213	300	294	270	259	961	1.305	1.240	1.125	1.082
2.3 Sektorsko										
– gospodarstvo	740	852	881	932	1.035	3.343	3.700	3.720	3.887	4.319
– gospodinjstva	1.756	1.979	2.139	2.341	2.475	7.932	8.593	9.035	9.766	10.332
– država	152	208	158	135	208	684	901	667	565	867
– drugi	114	112	117	118	115	513	485	496	492	480
3) Vrednostni papirji	111	176	216	225	240	501	766	914	938	1.002
3.1 Valutno										
– tolarski	94	172	211	221	236	422	746	893	922	984
– devizni	17	5	5	4	4	79	20	21	16	19
3.2 Po ročnosti										
– kratkoročni	46	33	84	68	54	207	144	353	283	226
– dolgoročni	65	143	133	157	186	294	622	561	655	776
4) Rezervacije	76	92	101	120	140	344	398	428	502	586
5) Podrejeni dolg	36	68	96	144	170	164	297	405	599	709
6) Kapital	342	380	421	461	518	1.545	1.652	1.777	1.922	2.162
7) Drugo	97	106	93	85	98	438	459	394	354	407

Opomba: Preračun v EUR po tečaju ob koncu leta.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.2 Bilanca stanja bančnega sektorja – stopnje rasti, deleži v bilančni vsoti in deleži v BDP v odstotkih

	Stopnje rasti (v %)					Delež v bilančni vsoti (v %)					Delež v BDP (v %)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
AKTIVA	24,0	17,5	11,0	12,3	22,9	100	100	100	100	100	90,1	85,1	87,0	90,8	106,4
1) Denar	109,1	-30,5	-1,3	-0,3	1,8	5,3	3,1	2,8	2,5	2,1	4,8	2,7	2,4	2,3	2,2
2) Posojila bankam (vključno z BS)	8,7	-3,8	-9,5	47,0	34,5	10,2	8,4	6,8	8,9	9,8	9,2	7,1	5,9	8,1	10,4
3) Posojila nebančnemu sektorju	17,0	14,0	16,3	21,0	24,2	49,4	47,9	50,2	54,1	54,6	44,5	40,7	43,7	49,1	58,1
3.1 Valutno															
– tolarski	15,2	6,1	9,4	10,6	3,2	40,2	36,3	35,8	35,2	29,6	36,2	30,9	31,1	32,0	31,5
– devizni	25,7	48,3	37,7	46,5	63,5	9,2	11,6	14,4	18,8	25,0	8,3	9,9	12,6	17,1	26,6
3.2 Po ročnosti															
– kratkoročni	15,7	8,0	13,5	15,5	15,9	28,2	25,9	26,5	27,3	25,7	25,4	22,1	23,1	24,8	27,4
– dolgoročni	18,9	22,1	19,7	27,0	32,6	21,1	22,0	23,7	26,8	28,9	19,1	18,7	20,6	24,3	30,8
3.3 Sektorsko															
– gospodarstvo	24,0	11,5	25,2	21,4	24,1	31,4	29,8	33,6	36,3	36,7	28,3	25,3	29,2	33,0	39,0
– gospodinjstva	7,7	8,0	11,8	21,4	26,0	13,4	12,4	12,4	13,4	13,8	12,1	10,5	10,8	12,2	14,7
– država	5,4	35,8	-34,3	0,7	8,5	4,1	4,7	2,8	2,5	2,2	3,7	4,0	2,4	2,3	2,4
– drugi	-13,7	175,2	48,2	49,2	33,7	0,4	1,0	1,3	1,8	1,9	0,4	0,9	1,2	1,6	2,1
4) Vrednostni papirji	39,9	39,5	11,2	-4,5	19,0	28,6	34,0	34,0	28,9	28,0	25,8	28,9	29,6	26,3	29,8
4.1 Valutno															
– tolarski	51,6	62,6	17,5	-4,9	34,9	14,5	20,1	21,3	18,0	19,8	13,1	17,1	18,5	16,4	21,1
– devizni	29,5	15,6	1,9	-3,8	-7,7	14,1	13,8	12,7	10,9	8,2	12,7	11,8	11,0	9,9	8,7
4.2 Po ročnosti															
– kratkoročni	56,5	42,6	8,0	-15,5	14,8	21,6	26,2	25,5	19,2	17,9	19,4	22,3	22,2	17,4	19,0
– dolgoročni	5,5	29,8	21,8	28,5	27,3	7,0	7,8	8,5	9,8	10,1	6,3	6,6	7,4	8,9	10,8
4.3 Sektorsko															
– država	18,8	19,7	6,8	21,7	6,7	10,0	10,1	9,8	10,6	9,2	9,0	8,6	8,5	9,6	9,8
– Banka Slovenije	59,9	57,5	11,7	-25,4	9,4	15,1	20,2	20,3	13,5	12,0	13,6	17,2	17,7	12,3	12,8
– drugi	35,2	18,8	20,6	38,5	72,6	3,6	3,6	3,9	4,8	6,8	3,2	3,1	3,4	4,4	7,2
5) Kapitalske naložbe	3,3	-0,1	17,1	8,3	52,5	1,8	1,5	1,6	1,5	1,9	1,6	1,3	1,4	1,4	2,0
6) Drugo	9,0	28,4	-0,7	-0,9	10,6	4,7	5,1	4,6	4,1	3,7	4,2	4,4	4,0	3,7	3,9
PASIVA	24,0	17,5	11,0	12,3	22,9	100	100	100	100	100	90,1	85,1	87,0	90,8	106,4
1) Obveznosti do bank (vklj. z BS)	13,6	29,1	42,9	33,7	77,3	11,7	12,8	16,5	19,7	28,4	10,5	10,9	14,4	17,9	30,2
– tujih	21,7	42,1	51,5	43,6	83,3	8,5	10,2	14,0	17,9	26,7	7,6	8,7	12,2	16,2	28,4
2) Vloge nebančnega sektorja	28,0	14,1	4,6	7,0	8,7	71,2	69,1	65,1	62,1	54,9	64,2	58,8	56,7	56,4	58,4
2.1 Valutno															
– tolarske	26,4	18,4	5,2	4,9	11,2	45,6	45,9	43,5	40,6	36,8	41,1	39,0	37,8	36,9	39,1
– devizne	31,0	6,4	3,5	11,3	3,9	25,7	23,2	21,7	21,5	18,2	23,1	19,8	18,9	19,5	19,3
2.2 Po ročnosti															
– kratkoročne	29,5	11,8	5,3	8,5	9,7	65,7	62,5	59,3	57,4	51,2	59,3	53,2	51,6	52,1	54,5
– dolgoročne	12,0	41,2	-2,3	-8,2	-3,9	5,5	6,6	5,8	4,7	3,7	4,9	5,6	5,1	4,3	4,0
2.3 Sektorsko															
– gospodarstvo	23,7	15,1	3,4	5,8	11,0	19,1	18,7	17,4	16,4	14,8	17,2	15,9	15,1	14,9	15,8
– gospodinjstva	35,7	12,7	8,1	9,5	5,7	45,3	43,4	42,3	41,2	35,5	40,8	36,9	36,8	37,5	37,7
– država	-11,5	37,0	-23,9	-14,3	53,4	3,9	4,6	3,1	2,4	3,0	3,5	3,9	2,7	2,2	3,2
– drugi	20,9	-1,8	5,2	0,4	-2,6	2,9	2,4	2,3	2,1	1,6	2,6	2,1	2,0	1,9	1,8
3) Vrednostni papirji	59,9	59,0	22,6	4,0	6,7	2,9	3,9	4,3	4,0	3,4	2,6	3,3	3,7	3,6	3,7
3.1 Valutno															
– tolarski	67,1	83,7	23,1	4,6	6,6	2,4	3,8	4,2	3,9	3,4	2,2	3,2	3,6	3,5	3,6
– devizni	30,1	-73,0	4,2	-22,8	17,6	0,5	0,1	0,1	0,1	0,1	0,4	0,1	0,1	0,1	0,1
3.2 Po ročnosti															
– kratkoročni	81,2	-27,6	152,1	-18,9	-20,2	1,2	0,7	1,7	1,2	0,8	1,1	0,6	1,4	1,1	0,8
– dolgoročni	47,7	120,0	-7,4	18,4	18,4	1,7	3,1	2,6	2,8	2,7	1,5	2,7	2,3	2,5	2,8
4) Rezervacije	19,1	20,4	10,6	18,8	16,6	2,0	2,0	2,0	2,1	2,0	1,8	1,7	1,7	1,9	2,1
5) Podrejeni dolg	-7,7	88,8	40,2	49,7	18,4	0,9	1,5	1,9	2,5	2,4	0,8	1,3	1,6	2,3	2,6
6) Kapital	8,0	11,2	10,6	9,5	12,4	8,8	8,3	8,3	8,1	7,4	8,0	7,1	7,2	7,4	7,9
7) Drugo	21,4	8,9	-11,8	-8,9	15,0	2,5	2,3	1,8	1,5	1,4	2,3	2,0	1,6	1,4	1,5

Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.3 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja v mrd SIT in mio EUR

	(v mrd SIT)					(v mio EUR)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
1. Neto obrestni prihodki	115.930	143.407	145.678	143.678	150.754	523,6	622,8	615,5	599,3	629,3
1.1 Obrestni prihodki	298.200	344.145	331.121	286.195	285.942	1.346,8	1.494,5	1.399,0	1.193,8	1.193,5
1.2 Obrestni odhodki	182.270	200.739	185.443	142.517	135.188	823,2	871,8	783,5	594,5	564,3
2. Neto neobrestni prihodki	57.249	80.975	83.259	99.075	115.332	258,6	351,7	351,8	413,3	481,4
2.1 Neto opravnine	41.523	53.962	54.907	61.872	67.245	187,5	234,3	232,0	258,1	280,7
2.2 Neto finančni posli	20.805	21.205	19.490	30.268	38.731	94,0	92,1	82,3	126,3	161,7
2.3 Neto ostalo	-5.080	5.808	8.862	6.934	9.355	-22,9	25,2	37,4	28,9	39,0
3. Bruto dohodek (1+2)	173.179	224.382	228.937	242.753	266.086	782,2	974,4	967,2	1.012,6	1.110,7
4. Operativni stroški	112.949	133.914	143.169	147.729	158.408	510,1	581,6	604,9	616,2	661,2
– stroški dela	53.181	66.169	72.015	76.967	80.592	240,2	287,4	304,3	321,0	336,4
5. Neto dohodek (3-4)	60.230	90.467	85.768	95.024	107.678	272,0	392,9	362,4	396,4	449,5
6. Neto rezervacije	44.783	44.450	38.006	38.908	43.757	202,3	193,0	160,6	162,3	182,6
7. Stroški skupaj (4+6)	157.732	178.365	181.175	186.637	202.165	712,4	774,6	765,5	778,5	843,8
8. Poslovni izid pred obdavčitvijo (3-7)	15.447	46.017	47.762	56.115	63.921	69,8	199,8	201,8	234,1	266,8
9. Davki	13.521	16.516	16.418	19.357	12.446	61,1	71,7	69,4	80,7	52,0
10 Poslovni izid po obdavčitvi (8-9)	1.926	29.501	31.345	36.758	51.475	8,7	128,1	132,4	153,3	214,9

Opomba: Preračun v EUR po tečaju ob koncu leta.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.4 Izkaz poslovnega izida bančnega sektorja – stopnje rasti, deleži v bilančni vsoti in deleži v BDP v odstotkih

	Stopnje rasti (v %)					Delež bruto dohodka (v %)					Delež v bilančni vsoti (v %)				
	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
1. Neto obrestni prihodki	-8,1	23,7	1,6	-1,4	4,9	74,1	66,9	63,9	63,6	59,2	3,4	3,4	3,0	2,7	2,4
1.1 Obrestni prihodki	5,2	15,4	-3,8	-13,6	-0,1	166,5	172,2	153,4	144,6	117,9	8,6	8,2	6,9	5,4	4,5
1.2 Obrestni odhodki	15,8	10,1	-7,6	-23,1	-5,1	92,4	105,2	89,5	81,0	58,7	5,3	4,8	3,9	2,7	2,1
2. Neto neobrestni prihodki	29,8	41,4	2,8	19,0	16,4	25,9	33,1	36,1	36,4	40,8	1,7	1,9	1,7	1,9	1,8
2.1 Neto opravnine	9,7	30,0	1,8	12,7	8,7	22,2	24,0	24,0	24,0	25,5	1,2	1,3	1,1	1,2	1,1
2.2 Neto finančni posli	44,1	1,9	-8,1	55,3	28,0	8,5	12,0	9,5	8,5	12,5	0,6	0,5	0,4	0,6	0,6
2.3 Neto ostalo	-38,0	-214,3	52,6	-21,8	34,9	-4,8	-2,9	2,6	3,9	2,9	-0,1	0,1	0,2	0,1	0,1
3. Bruto dohodek (1+2)	1,7	29,6	2,0	6,0	9,6	100	100	100	100	100	5,0	5,4	4,8	4,5	4,2
4. Operativni stroški	12,5	18,6	6,9	3,2	7,2	59,0	65,2	59,7	62,5	60,9	3,3	3,2	3,0	2,8	2,5
– stroški dela	9,2	24,4	8,8	6,9	4,7	28,6	30,7	29,5	31,5	31,7	1,5	1,6	1,5	1,4	1,3
5. Neto dohodek (3-4)	-13,7	50,2	-5,2	10,8	13,3	41,0	34,8	40,3	37,5	39,1	1,7	2,2	1,8	1,8	1,7
6. Neto rezervacije	20,3	-0,7	-14,5	2,4	12,5	21,9	25,9	19,8	16,6	16,0	1,3	1,1	0,8	0,7	0,7
7. Stroški skupaj (4+6)	14,6	13,1	1,6	3,0	8,3	80,9	91,1	79,5	79,1	76,9	4,6	4,3	3,8	3,5	3,2
8. Posl. izid pred obd. (3-7)	-52,6	197,9	3,8	17,5	13,9	19,1	8,9	20,5	20,9	23,1	0,4	1,1	1,0	1,1	1,0
9. Davki	7,1	22,1	-0,6	17,9	-35,7										
10. Posl. izid po obd. (8-9)	-90,3	1.432,1	6,2	17,3	40,0										

Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.5 Izbrani kazalniki poslovanja bančnega sektorja

	2001	2002	2003	2004	2005
1) Donosnost in marže (v %)					
– donos na aktivo (ROA)	0,5	1,1	1,0	1,1	1,0
– donos na kapital (ROE)	4,8	13,3	12,5	13,3	13,8
– operativni stroški/bruto dohodek/CIR)	65,2	59,7	62,5	60,8	59,5
– marža finančnega posredništva	5,0	5,4	4,8	4,5	4,2
– obrestna marža (na bilančno vsoto)	3,4	3,4	3,0	2,7	2,4
– neobrestna marža (na bilančno vsoto)	1,7	1,9	1,7	1,9	1,8
– neto obrestna marža (na obrestonosno aktivo)	3,6	3,7	3,2	2,8	2,5
– obrestni razmik[1]	5,0	5,1	4,5	4,3	3,8
2) Struktura aktive in pasive (v %)					
2.1 Ročnost posojil nebančnega sektorja					
– kratkoročna posojila/posojila	57,2	54,1	52,8	50,1	47,1
– dolgoročna posojila/posojila	42,8	45,9	47,2	49,9	52,9
2.2 Ročnost vlog nebančnega sektorja					
– kratkoročne vloge/vloge	92,3	90,5	91,1	92,3	93,2
– dolgoročne vloge/vloge	7,7	9,5	8,9	7,7	6,8
2.3 Geografska razdelitev posojil					
– rezidentom	99,2	98,0	97,4	97,5	96,6
– nerezidentom	0,8	2,0	2,6	2,5	3,4
2.4 Devizna podbilanca					
– devizna aktiva/bilančna vsota	34,4	33,0	33,4	35,9	40,7
– devizna pasiva/bilančna vsota	35,3	33,9	34,6	38,3	42,8
– razlika	-0,9	-0,9	-1,1	-2,4	-2,1
– devizna posojila/posojila	29,8	32,4	34,9	38,0	48,7
– devizne vloge/vloge	41,0	39,5	40,5	44,1	49,1
– devizna posojila/posojila (nebančnemu sektorju)	18,7	24,3	28,8	34,8	45,9
– devizne vloge/vloge (nebančnega sektorja)	36,0	33,6	33,3	34,6	33,1
2.5 Vrednostni papirji					
– vrednostni papirji/posojila nebančnemu sektorju	58,0	70,9	67,8	53,5	51,3
2.6 Sektorska struktura					
– podjetja					
– posojila podjetjem/posojila nebančnemu sektorju	61,0	58,8	62,9	63,1	61,9
– posojila podjetjem v tuji valuti/posojila podjetjem	26,5	32,4	36,9	44,0	56,5
– gospodinjstva					
– posojila gospodinjstvom/posojila nebančnemu sektorju	27,2	25,8	24,8	24,9	25,2
– posojila gospodinjstvom v tuji valuti/posojila gospodinjstvom	0,7	0,7	1,0	3,0	11,9
– država					
– posojila državi/posojila nebančnemu sektorju	8,3	9,9	5,6	4,7	4,1
– tujina					
– obveznosti do tujih bank/bilančna vsota	8,5	10,2	14,0	17,9	26,7
3. Kakovost naložb					
– posebne rezervacije (mrd SIT)	211,3	227,4	243,3	255,1	279,0
– razvrščene terjatve (mrd SIT)	3.314,8	3.634,7	4.110,0	4.895,4	6.041,4
– posebne rezervacije/razvrščene terjatve (v %)	6,4	6,3	5,9	5,2	4,6
– D in E terjatve/razvrščene terjatve (v %)	4,3	3,9	3,7	3,0	2,4
– D in E posebne rezervacije/D in E terjatve (v %)	85,4	80,5	81,0	80,1	81,0
– D in E terjatve/kapital (v %)	50,4	44,0	41,4	33,8	30,1
– D in E terjatve zmanjšane za oblikovane rezervacije/kapital (v %)	7,3	8,6	7,9	6,7	5,7
– vsota velikih izpostavljenosti/kapital (v %)	208,3	195,3	212,8	196,2	227,0
4) Obrestno tveganje					
– razlika med deležema obrestovane aktive in pasive (o.t.)	7,4	6,6	6,9	7,2	6,2
– obrestovana aktiva/aktiva (v %)	82,7	85,3	89,2	89,2	85,5
– obrestovana pasiva/pasiva (v %)	75,3	78,7	82,4	82,0	79,3
– razlika povprečnih obdobij spremembe obrestnih mer (mesecev)	4,7	2,4	4,0	6,0	6,6
– povprečno obdobje spremembe aktivnih obrestnih mer	10,1	7,3	8,7	10,9	12,3
– povprečno obdobje spremembe pasivnih obrestnih mer	5,3	4,9	4,7	4,9	5,8
– delež posojil z variabilno obrestno mero/vsa nova posojila (v %) [2]			30,1	38,5	54,5
5) Tečajno tveganje (v %)					
– valutnim tveganjem prilagojene postavke/regulatorni kapital	33,9	51,6	58,6	55,1	58,9
– odprta devizna pozicija/regulatorni kapital		142,5	122,5	23,4	21,7
6) Likvidnost					
– povprečne kratkoročne naložbe/povprečne kratkoročne obveznosti (v %)	89,3	90,6	93,2	88,4	84,8
– povprečna likvidna sredstva/povprečne vpogledne obveznosti (v %)	27,5	30,0	22,0	21,9	23,6
– količnik 1. razreda likvidnostne lestvice [3]	0,97	1,07	1,13	1,11	1,12
– količnik 2. razreda likvidnostne lestvice [3]	1,02	1,06	1,09	1,10	1,11
– delež sekundarne likvidnosti v bilančni vsoti (v %)	18,1	22,7	21,9	15,2	14,0
7) Solventnost in struktura kapitala (v %)					
– kapitalska ustreznost	11,9	11,9	11,5	11,8	10,6
– kapitalska ustreznost prvega reda	11,3	9,9	9,8	9,0	8,9
– dodatni kapital/temeljni kapital	23,5	38,5	39,4	50,9	45,2
– podrejeni dolg/temeljni kapital	9,2	20,0	23,8	27,6	22,6
– hibridni instrumenti/temeljni kapital	0,8	0,7	1,0	10,0	10,3

Opombe: [1] Razlika med povprečno efektivno tolarsko obrestno mero za posojila in vloge nebančnega sektorja v zadnjem četrtletju leta.
[2] Izračunano na osnovi poročanja osmih največjih bank, letna povprečja.
[3] Za leto 2001 so upoštevani podatki za december, sicer povprečje leta.

Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.6 Kazalniki finančne stabilnosti v odstotkih

(v %)	2005
Kapitalska ustreznost	
Kapital/tehtana tvegana aktiva	10,56
Temeljni kapital/tehtana tvegana aktiva	8,88
Bilančna aktiva D in E zmanjšana za oblikovane rezervacije/kapital	5,09
Kakovost aktive	
Bilančna aktiva D in E/celotna bilančna aktiva	2,90
Sektorska struktura posojil	
– posojila bankam/posojila	2,37
– posojila centralni banki/posojila	4,28
– posojila drugim finančnim organizacijam/posojila	3,32
– posojila državi/posojila	3,69
– posojila nefinančnim družbam/posojila	53,13
– posojila ostalim (domači sektor)/posojila	21,12
– posojila nerezidentom/posojila	12,09
Dobičkonosnost	
Donos na aktivo pred odbitjem izrednih postavk in pred obdavčitvijo	1,01
Donos na kapital pred odbitjem izrednih postavk in pred obdavčitvijo	13,78
Neto obrestni prihodki/bruto dohodek	52,84
Neobrestni odhodki/bruto dohodek	62,40
Likvidnost	
Likvidna sredstva/celotna aktiva	4,84
Likvidna sredstva/kratkoročne vloge nebančnega sektorja	8,79
Občutljivost na tržna tveganja	
Neto odprta pozicija v tuji valuti/kapital	21,71

Opomba: Tabela prikazuje vrednosti temeljnih kazalnikov finančne stabilnosti v skladu z metodologijo MDS.
Vir: Banka Slovenije

Tabela 2.7 Struktura bančnih posojil po panogah ECB v odstotkih

	Delež v vseh posojilih (v %)			Kakovost posojil (v %)[1]		
	Slovenija			Slovenija		
	2003	2004	2005	2003	2004	2005
Potrošne ciklične dobrine	24,6	23,3	23,5	9,0	7,6	6,4
Finance	16,2	18,2	19,8	1,6	1,5	1,1
Naravni viri, industrija in gradbeništvo	16,0	16,6	15,2	7,3	5,9	5,0
Potrošne neciklične dobrine	8,4	8,4	8,9	6,2	6,2	5,9
Tehnologija, mediji in telekomunikacije	3,2	3,1	2,1	7,2	5,9	6,8
Proizvodnja investicijskih dobrin	2,9	3,0	2,9	3,6	3,5	4,6
Energetika	2,5	1,8	1,8	3,6	2,2	1,2
Tujci	3,1	3,7	4,4	15,9	12,8	9,8
Prebivalstvo	18,6	18,5	18,6	4,6	3,9	3,3
Podjetniki	0,3	0,2	0,2	24,2	15,6	9,5
Drugo	4,3	3,2	2,7	0,9	0,8	0,8
Skupaj	100,0	100,0	100,0	6,0	5,1	4,4

Opomba: [1] Kakovost posojil = oblikovani popravki/posojila.
Vir: Banka Slovenije

3. Zavarovalnice

Tabela 3.1 Zbrana bruto premija zavarovalnic v mrd SIT, njena struktura in letne stopnje rasti v odstotkih

	2001	2002	2003	2004	2005
			Zavarovalnice		
Premija (v mrd SIT)	223	255	285	318	345
Stopnja rasti premije (v %)	17	15	12	12	9
Struktura premije (v %)					
Življenjska zavarovanja	19	20	21	23	25
Zdravstvena zavarovanja	26	26	24	22	20
Premoženjska zavarovanja	55	55	55	55	55
Stopnje rasti (v %)					
Življenjska zavarovanja	27	19	13	24	15
Zdravstvena zavarovanja	16	13	6	-1	-1
Premoženjska zavarovanja	16	14	12	12	9
			Pozavarovalnice		
Premija (v mrd SIT)		29	29	36	39
Stopnje rasti (v %)			2	21	9

Vir: AZN

Tabela 3.2 Zbrani celotna bruto premija in bruto premija življenjskega zavarovanja zavarovalnic v mrd SIT v različnih ekonomskih kategorijah

	2001	2002	2003	2004	2005
Celotna premija (v mrd SIT)	222,5	255,5	285,4	318,3	345,4
na prebivalca (v 1.000 SIT)	111,7	128,0	142,9	159,4	172,6
delež v BDP (v %)	4,7	4,8	5,0	5,1	5,3
delež v razpoložljivem dohodku (v %)	10,2	10,6	10,9	11,1	11,6
Premija življenjskih zavarovanj (v mrd SIT)	44,5	52,9	59,9	74,2	85,2
na prebivalca (v 1.000 SIT)	22,3	26,5	30,0	37,2	42,6
delež v celotni premiji (v %)	20,0	20,7	21,0	23,3	24,7

Vir: AZN, SURS, lastni preračuni

Tabela 3.3 Pokritost čistih zavarovalno-tehničnih rezervacij z naložbami kritnega premoženja v mrd SIT in v odstotkih

	2001	2002	2003	2004	2005
Zavarovalno-tehnične rezervacije (v mrd SIT)	286	343	396	450	505
Stopnje rasti (v %)	27	20	15	14	12
Naložbe kritnega premoženja (v mrd SIT)	252	334	443	515	593
Stopnje rasti (v %)	27	33	33	16	15
Naložbe kritnega premoženja/Zavarovalno-tehnične rezervacije (v %)	88,0	97,5	111,9	114,4	117,5
Delež naložb kritnega premoženja v BDP (v %)	5,25	6,24	7,62	8,24	9,05
Matematične rezervacije (v mrd SIT)	116	151	183	218	247
Stopnje rasti (v %)	34	30	21	19	13
Naložbe kritnega sklada (v mrd SIT)	124	169	222	276	326
Stopnje rasti (v %)	36	36	31	24	18
Naložbe kritnega sklada/Matematične rezervacije (v %)	106,6	112,5	119,1	126,5	132,1
Delež naložb kritnega sklada v BDP (v %)	2,58	3,15	3,82	4,42	4,98
Druge zavarovalno-tehnične rezervacije (v mrd SIT)	170	192	213	232	258
Stopnje rasti (v %)	22	13	11	9	11
Naložbe kritnega premoženja brez kritnih skladov (v mrd SIT)	128	165	221	239	267
Stopnje rasti (v %)	19	29	34	8	12
Naložbe kritnega premoženja brez KS/Druge zavarovalno-tehnične rezervacije (v %)	75,3	85,9	103,9	103,0	103,5
Delež naložb kritnega premoženja brez kritnih skladov v BDP (v %)	2,67	3,09	3,80	3,83	4,07

Vir: AZN, SURS, lastni preračuni

4. Investicijski skladi

Tabela 4.1 Pregled investicijskih skladov – sredstva in neto vplačila vzajemnih skladov v mrd SIT ter medletna donosnost v odstotkih

	Vzajemni skladi				(Pooblaščene) investicijske družbe					Skupaj inv. skladi	
					Sredstva						
	Neto vplačila	Sredstva		VEP - VS	Pidi		Idi		PIX	Sredstva	
	mrd SIT	mrd SIT	St. rasti	St. rasti	mrd SIT	St. rasti	mrd SIT	St. rasti	St. rasti	mrd SIT	St. rasti
2000	1,2	11	22%	4%	574	-4%	-	-	3%	584	-
2001	1,8	15	37%	23%	548	-4%	-	-	4%	563	-4%
2002	29,3	55	277%	54%	324	-41%	138	-	72%	518	-8%
2003	25,7	93	68%	17%	132	-59%	214	55%	24%	439	-15%
2004	81,2	210	126%	18%	-	-	290	35%	39%	500	14%
2005	33,2	332	58%	7%	-	-	200	-31%	-12%	532	6%
2004q1	17,5	131	120%	30%	34	-89%	256	89%	48%	388	-23%
2004q2	22,5	156	153%	32%	27	-90%	259	71%	55%	414	-15%
2004q3	21,4	189	159%	24%	7	-97%	286	51%	49%	475	-8%
2004q4	19,8	210	126%	18%	-	-	290	35%	39%	500	14%
2005q1	14,2	225	71%	8%	-	-	289	0%	10%	514	22%
2005q2	11,4	286	84%	5%	-	-	212	-26%	1%	498	13%
2005q3	1,4	300	59%	3%	-	-	212	-27%	-6%	513	6%
2005q4	6,2	332	58%	7%	-	-	200	-31%	-12%	532	6%

Vir: ZDZU, Vzajemci.com, LJSE, lastni preračuni

Tabela 4.2 Tržna koncentracija na trgu investicijskih skladov

		HHI			Tržni delež največje DZU oz. sklada (v %)		
		DZU	VS	ID	DZU	VS	ID
2004	Q1	1.286	1.615	1.501	24	34	23
	Q2	1.271	1.502	1.497	25	33	23
	Q3	1.255	1.429	1.450	25	32	23
	Q4	1.237	1.260	1.464	25	29	23
2005	Q1	1.226	1.198	1.469	25	28	24
	Q2	1.211	1.120	1.583	25	22	30
	Q3	1.199	1.042	1.588	24	21	30
	Q4	1.163	886	1.885	23	20	34

Opomba: Tržna koncentracija družb za upravljanje glede na sredstva v upravljanju.
Vir: ZDZU

Tabela 4.3 Sredstva slovenskih in evropskih investicijskih skladov v mrd SIT in v odstotkih

		Sredstva		Delež ne UCITS	Struktura odprtih investicijskih skladov - UCITS (v %)				
		(v mrd SIT)	St. rasti (v %)	skladov (v %)	delniški	obvezniški	uravnoteženi	denarni	drugi
Evropski	2002	985.774	-7	22	30	29	13	18	10
	2003	1.140.137	13	22	31	28	12	18	11
	2004	1.282.178	11	22	32	25	12	19	11
	2005	1.573.012	23	21	35	23	12	16	13
Slovenski	2002	518	-	71	23	3	74	-	-
	2003	439	-15	70	25	5	70	-	-
	2004	500	14	58	28	5	67	-	-
	2005	532	6	38	51	4	43	0	2

Opomba: Za Slovenijo so med ne UCITS sklade vključene investicijske družbe. V podatkih za Evropo od EFAMA so zajete vse članice EU, razen Slovenije, Cipra, Malte, Estonije, Litve in Latvije; poleg članic EU pa tudi Norveška, Švica in Liechtenstein.
Vir: EFAMA, ZDZU, Eurostat

Tabela 4.4 Vzajemni skladi – število, sredstva in neto vplačila v mrd SIT ter donosnosti v odstotkih

								Stopnje rasti (v %)				
		2000	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
ŠTEVILO												
	skupaj	18	18	18	20	33	50	0	0	11	65	52
	delniški	4	4	4	6	12	27	0	0	50	100	125
	obv ezniški	3	3	3	3	7	9	0	0	0	133	29
	urav noteženi	11	11	11	11	14	14	0	0	0	27	0
SREDSTVA												
	domači VS (v mrd SIT)	11	15	56	93	210	332	38	279	67	126	58
	delniški (v %)	21	20	23	25	28	51	34	325	83	159	181
	obv ezniški (v %)	4	6	3	5	5	4	135	115	143	130	29
	urav noteženi (v %)	76	74	74	70	67	43	34	280	59	114	2
	bančni (v %)	25	26	28	25	28	25	45	301	53	155	37
	nebančni (v %)	75	74	72	75	72	75	35	271	72	116	66
	tuji VS (v mrd SIT)	-	-	-	-	2	31					
LETNA NETO VPLAČILA												
	domači VS (v mrd SIT)	2	2	29	26	81	33	-5	1814	-10	212	-59
	delniški (v %)	50	18	24	29	35	81	-65	2387	11	273	-5
	obv ezniški (v %)	2	27	3	9	8	8	1015	102	189	159	-56
	urav noteženi (v %)	48	55	73	62	58	-11	9	2460	-24	191	-108
	bančni (v %)	9	42	30	20	37	52	342	1242	-40	475	-42
	nebančni (v %)	91	58	70	80	63	48	-40	2234	3	147	-69
	tuji VS (v mrd SIT)	-	-	-	-	1	21					
LETNA ST. RASTI VEP (v %)												
	skupaj	4	23	54	17	18	7					
	delniški	2	21	57	19	19	11					
	obv ezniški	11	13	18	10	7	3					
	urav noteženi	4	25	55	17	18	5					
	bančni	11	20	48	16	18	10					
	nebančni	1	24	57	17	18	6					

Opomba: V podatkih za tuje vzajemne sklade so vključeni le tisti, ki se uradno tržijo v Sloveniji.
Vir: ZDZU, Vzajemci.com, lastni preračuni

Tabela 4.5 Struktura naložb po posameznih vrstah investicijskih skladov v odstotkih

(v %)		2000	2001	2002	2003	2004	2005
VZAJEMNI SKLADI							
	Delnice	79	78	63	59	43	36
	Obveznice	12	13	23	21	20	15
	Bančni depoziti	2	5	4	2	10	4
	Tuje naložbe	2	1	1	9	16	39
	Drugo	5	3	9	9	11	6
Delniški							
	Delnice	90	91	76	67	52	44
	Obveznice	3	1	10	5	7	7
	Bančni depoziti	1	4	3	2	7	2
	Tuje naložbe	0	1	2	16	24	40
	Drugo	6	4	9	10	10	8
Obvezniški							
	Delnice	27	14	6	3	2	2
	Obveznice	63	67	84	83	53	45
	Bančni depoziti	2	11	3	3	12	3
	Tuje naložbe	0	0	0	0	20	45
	Drugo	8	9	8	11	13	5
Uravnoteženi							
	Delnice	78	80	62	60	42	32
	Obveznice	12	11	24	22	22	23
	Bančni depoziti	2	5	5	2	11	6
	Tuje naložbe	2	2	1	7	13	36
	Drugo	5	3	9	9	12	4
INVESTICIJSKE DRUŽBE							
	Delnice	-	-	-	91	70	63
	Obveznice	-	-	-	4	6	5
	Bančni depoziti	-	-	-	2	3	3
	Tuje naložbe	-	-	-	0	4	7
	Drugo	-	-	-	2	17	22

Vir: ZDZU

5. Lizinška podjetja

Tabela 5.1 Primerjava lizinške dejavnosti članov Slovenskega in Evropskega združenja lizinških podjetij v odstotkih

(v %)	2000	2001	2002	2003	2004	2005
SLOVENSKA LIZINŠKA PODJETJA						
Stopnja rasti poslov	36,2	26,5	37,8	35,6	12,3	35,6
Delež lizinških poslov v bruto investicijah	10,4	12,5	16,6	19,5	19,8	25,3
Struktura poslov						
lizing nepremičnin	15,4	20,8	29,7	34,5	29,7	33,5
lizing premičnin	84,6	79,2	70,3	65,5	70,3	66,4
lizng premičnin in nepremičnin fizičnih oseb za potrošnjo	24,3	20,1	20,1	20,2	22,2	20,9
EVROPSKA LIZINŠKA PODJETJA						
Stopnja rasti poslov	8,8	9,6	3,1	8,3	7,2	-
Delež lizinških poslov v bruto investicijah	13,2	13,8	14,9	17,2	17,1	-
Struktura poslov						
lizing nepremičnin	16,0	17,1	19,6	16,6	16,3	-
lizing premičnin	84,0	82,2	80,4	83,4	83,8	-

Opomba: V podatkih Evropskega združenja lizinških podjetij (Leaseurope) so zajete vse članice EU, razen Luxembourga, Irske, Cipra, Malte, Litve in Latvije; poleg članic EU pa tudi Norveška, Švica, Romunija in Maroko. Zaradi primerljivosti s podatki Leaseurope so tudi za Slovenijo za investicije upoštevane bruto investicije v osnovna sredstva brez investicij v stanovanjske zgradbe.

Vir: ZLPS, SURS, Leaseurope, ECB

6. Kapitalski trg

Slovenski kapitalski trg

Tabela 6.1 Pregled organiziranega trga vrednostnih papirjev v mrd SIT in v odstotkih

	Tržna kapitalizacija (v mrd SIT)	Delež tržne kapitalizacije v BDP (v %)	Promet (v mrd SIT)	Delež prometa v BDP (v %)	Vrednostni obrat vred. papirjev	St. rasti SBI 20 (v %)
1999	920	23,7	266	6,9	0,289	5,9
2000	1.138	26,8	270	6,3	0,237	0,1
2001	1.380	29,0	348	7,3	0,252	19,0
2002	2.174	40,9	481	9,1	0,221	55,2
2003	2.442	42,5	340	5,9	0,139	17,7
2004	3.050	49,3	397	6,4	0,130	24,7
2005	3.210	51,2	441	7,0	0,137	-5,6

Vir: LJSE, SURS

Tabela 6.2 Število izdajateljev in izdanih vrednostnih papirjev na LJSE ter število vpisanih vrednostnih papirjev pri KDD

		2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
LJSE						Medletne razlike			
	Število izdajateljev	197	185	173	148	-24	-12	-12	-25
	Število izdanih VP	264	254	254	227	-7	-10	0	-27
	Delnic	139	136	142	112	-17	-3	6	-30
	Obveznic	92	92	101	95	16	0	9	-6
	Investicijskih družb	33	26	11	10	-6	-7	-15	-1
	Število članov	27	27	27	27	-4	0	0	0
KDD						Delež izdajateljev in VP iz LJSE v KDD (v %)			
	Število izdajateljev	870	869	853	827	23	21	20	18
	Število izdanih VP	1032	1033	1030	1043	26	25	25	22
	Delnic	877	886	886	910	16	15	16	12
	Obveznic	122	120	133	123	75	77	76	77
	Investicijskih družb	33	27	11	10	100	96	100	100

Vir: LJSE, KDD

Tabela 6.3 Primerjava tržne kapitalizacija na LJSE in vrednosti vrednostnih papirjev, vpisanih v KDD po tržni oziroma knjigovodski vrednosti v mrd SIT in v odstotkih

		2002	2003	2004	2005	2002	2003	2004	2005
LJSE		(v mrd SIT)				Stopnje rasti (v %)			
	Tržna kapitalizacija skupaj	2.168	2.442	3.050	3.210	58	13	25	5
	Delnic	1.477	1.567	1.943	1.761	46	6	24	-9
	Obveznic	691	875	1.107	1.449	91	27	26	31
KDD		(v mrd SIT)				Delež tržne kapit. v vred. KDD (v %)			
	Vrednost skupaj	4.602	5.174	5.967	6.217	47	47	51	52
	Delnic	3.558	3.983	4.502	4.463	42	39	43	39
	Obveznic	1.044	1.191	1.465	1.754	66	73	76	83

Vir: LJSE, KDD, lastni preračuni

Tabela 6.4 Primerjava letnega prometa na LJSE in prometa zunaj organiziranega trga v mrd SIT in v odstotkih

	2001	2002	2003	2004	2005	2001	2002	2003	2004	2005
LJSE	(v mrd SIT)					Stopnje rasti (v %)				
Promet skupaj	344	476	340	397	441	37	38	-28	17	11
Delnice	237	279	149	223	225	75	18	-46	49	1
Obveznice	52	111	130	114	180	-3	114	17	-12	58
Investicijske družbe	53	86	61	60	36	-13	62	-29	-1	-40
Kratkoročni VP	3	1	0	0	0	-	-	-	-	-
NEORGANIZIRAN TRG VP	(v mrd SIT)					Delež v prometu na borzi (v %)				
Promet skupaj	141	257	404	234	254	41	54	119	59	58
Delnice	107	87	82	71	112	45	31	55	32	50
Obveznice	15	27	32	19	36	29	24	25	17	20
Investicijske družbe	0	0	0	0	0	-	-	-	-	-
Kratkoročni VP	19	143	290	144	106	-	-	-	-	-

Opomba: Podatek o poslih, sklenjenih zunaj organiziranega trga, zajema le posle, ki jih sklenejo borznoposredniške družbe in banke kot končni kupci oziroma prodajalci netržnih vrednostnih papirjev in morajo to sporočiti ATVP.
Vir: LJSE, ATVP

Tabela 6.5 Naložbe borznih članov iz različnih vrst poslov v mrd SIT in v odstotkih

	2001	2002	2003	2004	sept. 2005
Skupaj doma (v mrd SIT)	824	1607	1926	2199	2336
Skupaj tujina (v mrd SIT)	97	119	163	293	579
	Struktura domačih naložb glede na vrste poslov (v %)				
BANKE	50,5	58,5	61,1	59,0	58,3
Lastne naložbe	26,6	21,5	19,2	22,8	27,4
Gospodarjenje	0,9	1,1	1,3	1,4	1,4
Posredovanje	23,0	35,9	40,6	34,8	29,5
BORZNO POSREDNIŠKE DRUŽBE	49,5	41,5	38,9	41,0	41,7
Lastne naložbe	1,4	0,7	0,7	0,8	0,5
Gospodarjenje	1,7	1,1	0,7	0,6	0,5
Posredovanje	46,5	39,7	37,6	39,5	40,7

Vir: ATVP

Naložbe rezidentov v tujini

Tabela 6.6 Naložbe rezidentov v vrednostne papirje, izdane v tujini, v mrd SIT in v odstotkih

	Naložbe v tuje VP izdane v tujini (v mrd SIT)	Stopnja rasti (v %)	Delež v delnicah (v %)	Delež v obveznicah (v %)	Naložbe v domače VP izdane v tujini (v mrd SIT)
2000	35	73	11	89	55
2001	70	96	17	83	54
2002	89	27	28	72	60
2003	143	62	40	60	57
2004	314	119	39	61	58
2005	725	131	50	50	49

Vir: LJSE, Banka Slovenije

Tabela 6.7 Naložbe rezidentov v tuje vrednostne papirje po sektorjih v mrd SIT in v odstotkih

	2000	2001	2002	2003	2004	2005	jan.06
Stopnja rasti naložb v tujino (v %)	-	96,3	27,3	61,7	119,7	131,2	129,1
Skupaj naložbe v tujino (v mrd SIT)	35,4	69,6	88,6	143,3	314,7	725,3	780,4
	Struktura po sektorjih (v %)						
Banke	85,9	78,7	48,7	37,9	32,4	38,6	38,7
Drugi finančni posredniki	0,6	1,9	21,2	23,5	22,0	20,6	21,2
Zavarovalnice	10,5	16,2	23,5	26,4	29,3	19,2	18,3
Prebivalstvo	1,8	1,8	5,1	8,4	9,5	11,2	11,7
Podjetja	0,6	0,9	1,3	2,6	5,8	4,9	4,5
Drugo	0,5	0,3	0,2	1,3	0,9	5,5	5,5

Opomba: Naložbe rezidentov v tujino vključujejo portfeljske in del kapitalskih naložb.
Vir: Banka Slovenije

Naložbe nerezidentov v Sloveniji

Tabela 6.8 Promet nerezidentov z vrednostnimi papirji, izdanimi v Sloveniji, v mio SIT in v odstotkih

	Neto nakupi nerezidentov		Promet nerezidentov na org. trgu z delnicami (v mio SIT)	Delež v prometu z delnicami na org. trgu (v %)
	Organiziran trg (v mio SIT)	Neorganiziran trg (v mio SIT)		
1999	-2.270	675	3.163	1,19
2000	208	8.540	4.296	1,59
2001	4.500	63.500	10.556	3,03
2002	-11.895	337.085	39.403	8,19
2003	521	52.207	11.916	3,50
2004	-389	33.185	18.805	4,74
2005	9.911	113.330	21.721	5,91

Vir: KDD, Banka Slovenije, LJSE

Tabela 6.9 Naložbe nerezidentov v vrednostne papirje, izdane v Sloveniji, po sektorjih v mrd SIT in v odstotkih

	2004	2005	feb.06
Stopnja rasti naložb nerezidentov (v %)	54,2	24,9	33,4
Skupaj naložbe nerezidentov (v mrd SIT)	575,4	718,9	744,9
	Struktura po domačih sektorjih (v %)		
Podjetja	63,9	56,6	56,0
Banke	25,3	25,3	26,0
Drugi finančni posredniki	1,8	0,5	0,4
Zavarovalnice	2,2	1,9	1,8
Država	6,6	15,6	15,7

Vir: KDD, Banka Slovenije, lastni preračuni